

Z A K O N

O TRGOVAČKIM PRAKSAMA ZA ODREĐENE VRSTE PROIZVODA

I. UVODNE ODREDBE

Predmet

Član 1.

U cilju zaštite načela ravnopravnosti ugovornih strana ovim zakonom se uređuju trgovačke prakse, prava i obaveze kupca i snabdevača poljoprivrednih, prehrambenih i proizvoda od naročitog značaja za snabdevanje tržišta, ovlašćenja Komisije za zaštitu konkurencije, opšti uslovi, pravila, mere i postupak koji sprovodi Komisija za zaštitu konkurencije radi utvrđivanja nepoštene trgovačke prakse, ovlašćenje ministarstva nadležnog za poslove trgovine i nadzor.

Primena ovog zakona i odnos prema drugim zakonima

Član 2.

Ovaj zakon se neposredno primenjuje na odnose između snabdevača i kupca koji obavljaju trgovinu na teritoriji Republike Srbije, i to:

- 1) poljoprivrednim i prehrambenim proizvodima;
- 2) proizvodima od naročitog značaja za snabdevanje tržišta.

Poljoprivredni i prehrambeni proizvodi su proizvodi koji su nastali kao rezultat proizvodnje, obrađivanja ili uzgoja, uključujući žetvu, berbu ili ubiranje plodova, mužu i uzgoj životinja pre klanja, kao i lov, ribolov i sakupljanje divljih plodova i biljaka, kao i proizvodi koji nastaju preradom neprerađenih poljoprivrednih proizvoda.

Pod poljoprivrednim i prehrambenim proizvodima smatraju se i kvarljivi poljoprivredni i prehrambeni proizvodi, odnosno proizvodi koji zbog svoje prirode ili faze prerade u kojoj se nalaze postaju neodgovarajući za prodaju u roku do 30 dana nakon berbe, proizvodnje ili prerade.

Proizvod od naročitog značaja za snabdevanje tržišta u smislu ovog zakona je:

- 1) proizvod od naročitog značaja za snabdevanje potrošača, i to: kućna hemija, papirna i kuhinjska galanterija, lična higijena i kozmetika i pelene;
- 2) proizvod od naročitog značaja za poljoprivrednu proizvodnju, i to: sredstva za ishranu i zaštitu bilja i oplemenjivači zemljišta.

Ovaj zakon se primenjuje bez obzira na to kojim se propisom uređuje ugovaranje između pravnih lica ili koje je izabrano pravo u ugovoru između kupaca i snabdevača.

Primena odredaba drugih propisa ne isključuje i ne ograničava neposrednu primenu odredaba ovog zakona.

Ovaj zakon ne primenjuje se na plaćanja javnih subjekata koji pružaju zdravstvenu zaštitu i javnih subjekata koji su u sistemu predškolskog, osnovnog, srednjeg i visokog obrazovanja i vaspitanja, kazneno-popravnih ustanova, vaspitno-popravnih ustanova, ustanova socijalne zaštite (prihvatilišta, ustanove za zaštitu dece i odojčadi i dr.).

Ovaj zakon ne utiče na primenu odredaba zakona kojim se uređuje elektronsko fakturisanje, odredaba zakona kojim se uređuju obračunavanje i plaćanje poreza na dodatu vrednost i podzakonskih akata usvojenih na osnovu tog zakona, kao ni na primenu odredaba zakona kojim se uređuje računovodstvo, u delu odredaba kojim se uređuje računovodstvena isprava.

Svaka ugovorna odredba koja je u suprotnosti sa ovim zakonom ništava je.

Vlada bliže određuje listu proizvoda iz stava 1. ovog člana.

II. ZABRANA NEODREĐENIH ILI USLOVNIH UGOVORNIH ODREĐABA

Član 3.

Ugovor između kupca i snabdevača zaključuje se u pisanoj formi najkasnije do 31. marta tekuće godine.

Izuzetno od roka iz stava 1. ovog člana, ugovor se može zaključiti:

- 1) pre isporuke novog proizvoda sa postojećim snabdevačem, ili
- 2) ako kupac zaključuje ugovor sa novim snabdevačem.

Izuzetno od stava 1. ovog zakona, pisani ugovor nije potreban ako snabdevač poljoprivrednih proizvoda prihvati opšte uslove poslovanja kupca na otkupnom mestu odnosno van otkupnog mesta.

Zabranjena je upotreba neodređenih ili uslovnih formulacija u ugovoru kojima se ostavlja diskreciono pravo jednoj strani da naknadno utvrđuje konačnu finansijsku obavezu a naročito formulacija koje:

- 1) koriste relativne ili neodređene izraze, sa otvorenim maksimumom i minimumom;
- 2) upućuju na kasnije odluke, kriterijume ili buduće akte koji nisu sastavni, nedvosmisleni i objektivno proverljivi deo ugovora;
- 3) uslovljavaju obavezu ispunjenjem neodređenih, subjektivnih ili nemerljivih kriterijumima.

Transparentnost i odredivost postoji ako je pogodnost, naknada, novčana kazna:

- 1) jasno i nedvosmisleno određena;
- 2) definisana u fiksnom procentu ili apsolutnom novčanom iznosu po jedinici mere;
- 3) merljiva i objektivno proverljiva;
- 4) određena primenom metodologije obračuna koja je unapred utvrđena i ne može se jednostrano menjati tokom trajanja ugovora.

Ugovorne strane dužne su da izdaju računovodstvenu ispravu za svaku pruženu uslugu, koja shodno zakonu kojim se uređuje elektronsko fakturisanje, u delu o vrsti i količini isporučenih dobara ili vrsti i obimu usluga, sadrži određivu (jasnu i nedvosmisleni):

- 1) pogodnost, naknadu i novčanu kaznu iz stava 5. tačka 1) ovog člana (svrha plaćanja);
- 2) jasan pravni osnov iz ugovora.

Kupac koji vrši avansno plaćanje za budući rod poljoprivrednih proizvoda, dužan je da izda dostavnicu koja sadrži jasnu i nedvosmisleni vrednost tog avansa.

Obaveza iz stava 7. ovog člana primenjuje se bez obzira na to da li je avans dat u novčanom obliku ili u naturi (npr. kroz repromaterijal - semenska roba, sredstva za zaštitu bilja, đubrivo ili gorivo), pri čemu se vrednost avansa u naturi iskazuje u novčanom ekvivalentu prema fer tržišnoj vrednosti u trenutku davanja.

III. NEPOŠTENE TRGOVAČKE PRAKSE

Nepoštene trgovačke prakse

Član 4.

Nepoštene trgovačke prakse su prakse koje zbog izražene neravnoteže pregovaračke moći između snabdevača i kupaca, jednostranim nametanjem i postupanjem:

- 1) odstupaju od dobrih poslovnih običaja, protivno načelu savesnosti i poštenja;
- 2) neopravdano i nesrazmerno prenose ekonomski rizik sa jednog trgovinskog partnera na drugog;
- 3) uspostavljaju značajnu neravnotežu prava i obaveza na štetu jednog trgovinskog partnera;
- 4) omogućavaju druge nesrazmernosti u postupanju između snabdevača i kupaca.

Kupac koji ne dokaže drugačije, ima značajnu pregovaračku moć u smislu stava 1. ovog člana ako:

- 1) ukupan godišnji prihod snabdevača nije veći od 2.000.000 evra, a godišnji prihod kupca je veći od 2.000.000 evra;
- 2) ukupan godišnji prihod snabdevača je između 2.000.000 evra i 10.000.000 evra, a godišnji prihod kupca je veći od 10.000.000 evra;
- 3) ukupan godišnji prihod snabdevača je veći od 10.000.000 evra, ali nije veći od 50.000.000 evra, a godišnji prihod kupca je veći od 50.000.000 evra;
- 4) ukupan godišnji prihod snabdevača je između 50.000.000 evra i 150.000.000 evra, a godišnji prihod kupca je veći od 150.000.000 evra;
- 5) godišnji prihod snabdevača je između 150.000.000 evra i 350.000.000 evra, a godišnji prihod kupca je veći od 350.000.000 evra.

Značajna pregovaračka moć kupca postoji i u drugim situacijama u kojima snabdevač dokaže postojanje takve moći.

Iznosi iskazani u evrima u ovom zakonu, preračunavaju se u dinare po srednjem kursu Narodne banke Srbije, važećem na dan obračuna godišnjeg prihoda.

Godišnji prihod u smislu ovog zakona utvrđuje se u visini ukupnog godišnjeg prihoda pre oporezivanja i obuhvata poslovne, finansijske i ostale prihode u obračunskoj godini koja prethodi godini u kojoj je pokrenut postupak, ostvaren u Republici Srbiji, pri čemu se neće računati prihod koji povezani učesnici na tržištu ostvare u međusobnoj razmeni.

Ukupan godišnji prihod za oblike udruživanja učesnika na tržištu, utvrđuje se na osnovu zbira ukupnih godišnjih prihoda udruženih učesnika.

Ako zbog prirode delatnosti koju obavlja učesnik na tržištu, odnosno ako se ostvaruje prihod od više različitih delatnosti, koje nisu međusobno komplementarne, prihod nije moguće utvrditi, ili su podaci na osnovu kojih se on utvrđuje nepotpuni ili nepouzdati, Komisija za zaštitu konkurencije (u daljem tekstu: Komisija) će taj prihod

utvrditi na osnovu raspoloživih podataka i/ili drugih podataka i informacija koje smatra relevantnim i odgovarajućim u određenom postupku.

Nepoštena trgovačka praksa može se javiti pre, u toku ili nakon završene prodaje određenog proizvoda, bez obzira na to da li postoji pisani ugovor.

Komisija uputstvom bliže određuje značajnu pregovaračku moć.

Zabrana nepoštenih trgovačkih praksi

Član 5.

Nepoštena trgovačka praksa kupca, u smislu ovog zakona, može biti apsolutno zabranjena ili uslovno zabranjena ako kupac ne dokaže drugačije.

Komisija donosi uputstvo kojim se bliže određuju nepoštene trgovačke prakse iz ovog zakona.

Nepoštene trgovačke prakse koje su uvek zabranjene (crna lista)

Član 6.

Nepoštene trgovačke prakse kupca iz ovog člana su uvek zabranjene bez obzira na okolnosti pojedinačnog slučaja, postojanje sporazuma ili komercijalni opravdan razlog, a naročito:

1) ugovaranje plaćanja ili plaćanje snabdevaču za isporučene kvarljive poljoprivredne i prehrambene proizvode u roku dužem od 30 dana od dana isteka perioda isporuke ili dana izdavanja računovodstvene isprave, u zavisnosti od toga koji od ova dva roka nastupi kasnije;

2) ugovaranje ili plaćanje snabdevaču za ostale poljoprivredne i prehrambene proizvode roku dužem od 60 dana nakon isteka perioda isporuke odnosno nakon datuma izdavanja računovodstvene isprave, u zavisnosti od toga koji od navedenih rokova nastupa kasnije;

3) otkazivanje u celosti naručenih kvarljivih poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda u roku kraćem od 30 dana od dana ugovorene isporuke, odnosno u roku u kom nije razumno očekivati da snabdevač može da pronađe drugi način stavljanja na tržište ili upotrebe tih proizvoda;

4) jednostrano menjanje odredbe ugovora sa snabdevačem, a naročito odredaba koje se odnose na trajanje ugovora, rok, način, učestalost, mesto i vreme isporuke, kao i količinu ugovorenih proizvoda i standarde kvaliteta, način plaćanja i cenu;

5) zahtevanje plaćanja od snabdevača koja nisu u vezi sa prodajom tih proizvoda snabdevača;

6) zahtevanje od snabdevača da plati za propast ili gubitak proizvoda, koji se desio u prostorijama kupca ili nakon prenosa vlasništva na kupca, ako do takve propasti ili gubitka nije došlo usled nemara odnosno krivicom snabdevača;

7) odbijanje da u pisanom obliku potvrdi dogovorene uslove a snabdevač je zatražio pisanu potvrdu;

8) zahtevanje od snabdevača naknadu troškova postupanja po reklamacijama potrošača, ako za uzrok reklamacije nije odgovoran snabdevač;

9) zahtevanje, ugovaranje, naplaćivanje snabdevaču naknade ili zahtevanje isporuke robe usled proširenja ili preuređenja prodajne mreže kupca;

10) naplata snabdevaču troškova dodatne kontrole kvaliteta proizvoda, a kojom je utvrđeno da proizvod snabdevača zadovoljava ugovoreni kvalitet;

11) uslovljavanje snabdevača dostavljanjem instrumenta obezbeđenja za preuzeti repromaterijal, ako kupac nema obavezu izdavanja obezbeđenja za preuzete a neplaćene poljoprivredne i prehrambene proizvode;

12) uslovljavanje snabdevača plaćanjem u obliku multilateralne kompenzacije koja uključuje prenos duga kupca na treće lice;

13) zahtevanje od snabdevača da zaključi ugovor sa trećim licem ili izvrši plaćanje trećem licu koji za cilj ili posledicu imaju izigravanje primene odredaba ovog zakona;

14) nezakonito pribavljanje, korišćenje ili otkrivanje poslovne tajne snabdevača u smislu propisa kojima se uređuje zaštita poslovne tajne.

Izuzetno, odredba stava 1. tačka 7) ovog člana ne primenjuje se kada ugovor o snabdevanju obuhvata proizvode koje treba da isporuči član zadruga ili organizacije proizvođača čiji je snabdevač član, pod uslovom da akti i odluke te organizacije proizvođača sadrže odredbe sličnog dejstva kao ugovor.

Uslovno zabranjene nepoštene trgovačke prakse (siva lista)

Član 7.

Ako se ne dokaže drugačije, nepoštene trgovačke prakse postoje ako kupac:

1) vraća snabdevaču neprodane poljoprivredne i prehrambene proizvode, a da ne plati te neprodane proizvode, osim ako je:

(1) predmet ugovora proizvod koji snabdevač prvi put isporučuje kupcu a unapred je pisanim putem upozoren od kupca da zbog slabog obrta ili kvarljivosti može doći do isteka roka upotrebe;

(2) predmet ugovora proizvod za koji snabdevač traži prodaju od strane kupca, a unapred je pisanim putem upozoren od kupca da zbog slabog obrta ili kvarljivosti može doći do isteka roka upotrebe;

2) naplaćuje naknadu za skladištenje proizvoda koja je predmet važećeg ugovora i koja se nalazi u lancu isporuke u skladu sa utvrđenim rokovima, osim ako se naknada odnosi na stvarne i dodatne skladišne usluge koje prevazilaze uobičajene i predviđene troškove iz osnovnog ugovora;

3) naplaćuje naknadu za uobičajeno i razumno izlaganje proizvoda na prodajnom mestu, osim ako je snabdevač zatražio uslugu stvarnog i dodatnog promotivnog izlaganja koja prevazilaze uobičajeno izlaganje za tu kategoriju proizvoda i ako je naknada srazmerna i zasnovana na stvarnim troškovima te aktivnosti, odnosno na objektivnim, razumnim i unapred utvrđenim kriterijumima, zasnovano na realnoj tržišnoj vrednosti;

4) naplaćuje naknadu za uključivanje proizvoda u svoju ponudu (ulistavanje u ponudu), stavljanje na tržište ili slične administrativne troškove u vezi sa otpočinjanjem saradnje, osim ako je snabdevač zatražio uslugu ulistavanja proizvoda koji se prvi put uključuje u ponudu tog kupca ili prodajni objekat tog kupca i ako je naknada srazmerna i zasnovana na stvarnim troškovima te aktivnosti, odnosno na objektivnim, razumnim i unapred utvrđenim kriterijumima, zasnovano na realnoj tržišnoj vrednosti;

5) prenosi na snabdevača u celini ili delu, troškove prodajnih podsticaja koje je kupac samostalno odlučio da sprovede, osim ako je snabdevač zahtevao sprovođenje prodajnih podsticaja, a kupac je pre sprovođenja naveo period trajanja podsticaja i količinu proizvoda koju može da proda po umanjenoj ceni;

6) zahteva, ugovara ili naplaćuje bilo kakve naknade za oglašavanje i promotivne aktivnosti koje kupac samostalno organizuje i kontroliše, osim ako je:

(1) snabdevač zahtevao oglašavanje i promotivne aktivnosti i ako je naknada srazmerna i zasnovana na stvarnim troškovima te aktivnosti ili na predvidljivoj koristi za snabdevača; ili

(2) detaljno opisana, sa jasnim ciljevima, trajanjem, obimom, tačnom visinom naknade i načinom obračuna;

7) zahteva ili naplaćuje naknadu snabdevaču za podatke o prodaji, prometu ili raspoloživosti sopstvenih proizvoda, osim ako je snabdevač zatražio te podatke i ako je naknada srazmerna i zasnovana na stvarnim troškovima te aktivnosti, odnosno na objektivnim, razumnim i unapred utvrđenim kriterijumima, zasnovano na realnoj tržišnoj vrednosti;

8) prenosi na snabdevača posredno ili neposredno, u celosti ili delu novčani iznos kazne, prekršaja ili upravne mere izražene u novčanom iznosu koju je nadležni organ izrekao kupcu, osim ako je pravnosnažnom ili konačnom odlukom utvrđeno da je takva mera nastala kao posledica nepotpune ili neispravne isporuke, ili nedostataka proizvoda za koji je odgovoran snabdevač na osnovu važećeg ugovora i u skladu sa zakonom;

9) zahteva, ugovara ili naplaćuje naknadu snabdevaču za troškove osoblja kupca, uključujući, ali ne ograničavajući se na, troškove za opremanje, uređenje, održavanje prostora na kojima se prodaju njegovi proizvodi, reorganizacije asortimana ili rutinskog održavanja, osim ako je u pitanju dodatna usluga koju snabdevač zahteva i ako je naknada srazmerna i zasnovana na stvarnim troškovima te aktivnosti, odnosno na objektivnim, razumnim i unapred utvrđenim kriterijumima;

10) značajno smanjuje narudžbinu odnosno ugovorenu količinu bez opravdanog i objektivno proverljivog razloga, bez prethodne pisane najave snabdevaču u roku koji ne može biti kraći od 30 dana, osim ako kupac dokaže da ne postoji tražnja za određenim proizvodom u obimu koji je ugovoren;

11) jednostrano raskida ugovorni odnos sa snabdevačem bez pismenog obrazloženja i bez uvažavanja razumnog otkaznog roka koji ne može biti kraći od 30 dana, osim ako snabdevač ispunjava uslove za stečaj ili likvidaciju odnosno izvrši suštinsko kršenje ugovora:

(1) neopravdano ne ispunjava ključne ugovorne obaveze, ili

(2) isporukom proizvoda koji sadrži trajan i neotklonjiv nedostatak i predstavlja ozbiljnu pretnju zdravlju potrošača ili povredu propisa (neupotrebljiv proizvod);

12) zahteva, ugovara ili naplaćuje snabdevaču naknadu za umanjeni promet, osim ako je takva naknada direktna i proporcionalna stvarnoj šteti koju je kupac pretrpeo kao posledicu za neispunjavanje ugovorenih obaveza;

13) uslovljava ili zahteva od snabdevača plaćanje u obliku robe, usluga ili drugih negotovinskih sredstava (kompenzacija), osim ako postoji pismeno, jasno i nedvosmisleno pristajanje snabdevača na pisanu procenu zasnovanu na realnoj tržišnoj vrednosti tih negotovinskih sredstava;

14) zahteva, uslovljava snabdevača naknadnim bonusima, nagradama i drugim naknadama u toku sprovođenja ugovorne obaveze koji nisu prethodno ugovoreni, bez obzira na formu i oblik tog bonusa, nagrade ili naknade;

15) ne prihvata kvarljiv poljoprivredni proizvod snabdevača, a da o tome ne dostavi dokaz da:

(1) kvarljiv poljoprivredni proizvod odstupa od ugovorenog kvaliteta ili sadrži trajan i neotklonjiv nedostatak;

(2) je nedostatak postojao pre prihvata odnosno da se nije desio u prostorijama kupca;

(3) do nedostatka nije došlo usled nemara odnosno krivicom kupca;

(4) je o svim nedostacima obavestio snabdevača bez odlaganja.

Prakse iz ovog člana moraju biti jasno, nedvosmisleno i unapred pismeno dogovorene između trgovinskih partnera.

Pod dogovorom iz stava 2. ne podrazumeva se klauzula u standardnim opštim uslovima poslovanja ili drugi način jednostranog nametanja prihvata ponude zbog značajne neravnoteže pregovaračke moći.

Za svaku naknadu iz st. 1. tač. 2), 3), 4), 6), 7) i 9) ovog člana kupac je dužan, na pismeni zahtev snabdevača, da mu dostavi pisanu procenu naknade po jedinici proizvoda ili ukupno, pre nego što naknada bude naplaćena.

Zabrana komercijalne odmazde

Član 8.

Zabranjen je svaki oblik komercijalne odmazde ili pretnje odmazdom kupca upućene prema snabdevaču zbog toga što koristi svoja ugovorna ili zakonska prava i obaveze, odnosno ako je odbio da prihvati formalne ili neformalne ponude i uslove kupca, a naročito ako se odmazda odnosi na:

- 1) uklanjanje proizvoda snabdevača iz ponude ili akcija kupca;
- 2) smanjenje naručene količine ili učestalosti narudžbina ili odlaganje sa prihvatom, prijemom i obradom narudžbina ili proizvoda;
- 3) obustavu, ograničenje ili prekid pružanja usluga koje kupac inače pruža snabdevaču u okviru poslovnog odnosa, kao što su usluge marketinga, promocije ili dodatnog izlaganja proizvoda;
- 4) drugi oblici odmazde koji mogu neposredno uticati na poslovanje snabdevača.

Pod pretnjom odmazdom iz stava 1. ovog člana smatra se i svaka izjava, činjenje ili nečinjenje kupca, kojim se snabdevaču, izričito ili implicitno, ukazuje na posledicu u situaciji ako snabdevač iskoristi svoja prava ili ako odbije da prihvati određene uslove.

Odmazda iz stava 1. ovog člana smatra se posebno teškom nepoštenom trgovačkom praksom.

IV. NADLEŽNOST KOMISIJE ZA ZAŠTITU KONKURENCIJE

Komisija za zaštitu konkurencije

Član 9.

Komisija je samostalna i nezavisna organizacija koja vrši javna ovlašćenja u skladu sa ovim zakonom.

Pravni položaj i rad Komisije propisani su zakonom kojim je uređena zaštita konkurencije, ako ovim zakonom nije drugačije određeno.

Komisija je u skladu sa ovim zakonom nadležna je da:

- 1) rešava o pravima i obavezama učesnika u lancu snabdevanja proizvodima u skladu sa ovim zakonom;
- 2) određuje upravne mere u skladu sa ovim zakonom;
- 3) donosi podzakonske akte za sprovođenje ovog zakona;

4) daje mišljenje nadležnim organima na predloge propisa, kao i na važeće propise koji imaju ili mogu imati uticaj na primenu ovog zakona;

5) ostvaruje međunarodnu saradnju u oblasti sprečavanja nepoštenih trgovačkih praksi;

6) sarađuje sa državnim organima, organima teritorijalne autonomije i lokalne samouprave, radi obezbeđivanja uslova za primenu ovog zakona i drugih propisa kojima se uređuju pitanja od značaja za sprečavanje nepoštenih trgovačkih praksi;

7) izrađuje godišnji izveštaj o nepoštenim trgovačkim praksama;

8) preduzima aktivnosti na razvijanju svesti o potrebi sprečavanja nepoštenih trgovačkih praksi;

9) organizuje, preduzima i kontroliše sprovođenje mera u skladu sa ovim zakonom;

10) vodi evidenciju o kupcima za koje je utvrđeno da su nametali nepoštene trgovačke prakse;

11) objavljuje na svojoj internet stranici akte koje donosi u ispitnom postupku, godišnji izveštaj o nepoštenim trgovačkim praksama, kao i druge podatke za koje oceni da su od značaja za primenu ovog zakona;

12) obavlja i druge poslove u skladu sa ovim zakonom.

Poslove iz stava 3. tač. 1), 2), 3), 4), 5), 6) i 9) ovog člana, Komisija obavlja kao poverene poslove.

Posebna organizaciona jedinica

Član 10.

Komisija obrazuje posebnu organizacionu jedinicu koja obavlja poslove vođenja postupka utvrđivanja nepoštene trgovačke prakse.

Organizaciona jedinica iz stava 1. ovog člana predstavlja sastavni deo stručne službe u smislu zakona kojim se uređuje zaštita konkurencije.

Na zaposlene u organizacionoj jedinici iz stava 1. ovog člana shodno se primenjuju odredbe propisa kojima se uređuje zaštita konkurencije.

Obaveza čuvanja podataka

Član 11.

Predsedniku Komisije, članu Saveta i zaposlenom u Komisiji, zabranjeno je da tokom trajanja mandata, odnosno radnog angažovanja, kao i u periodu od tri godine nakon prestanka mandata odnosno rada u Komisiji, otkriva trećim licima podatke koje je saznao u toku obavljanja funkcije, odnosno tokom trajanja radnog odnosa u Komisiji.

Izuzeće

Član 12.

Osim razloga navedenih u zakonu kojim se uređuje opšti upravni postupak, predsednik Komisije, član Saveta i zaposleni u stručnoj službi izuzeće se od odlučivanja, odnosno postupanja u predmetu, ukoliko su bili radno angažovani, zaposleni ili obavljali funkciju direktora, člana ili predsednika upravnog ili nadzornog odbora, drugog zastupnika, prokuriste ili punomoćnika stranke u postupku, ili u smislu ovog zakona sa njom povezanog učesnika na tržištu, u periodu od pet godina pre pokretanja postupka.

Predsednik i član Saveta, odmah po saznanju za postojanje razloga za izuzeće iz stava 1. ovog člana, o tome obaveštava Savet, a zaposleni u stručnoj službi sekretara Komisije.

O izuzeću predsednika Komisije i člana Saveta odlučuje Savet, a o izuzeću zaposlenog u stručnoj službi predsednik Komisije.

V. POSTUPAK PRED KOMISIJOM

Primena pravila

Član 13.

Na postupak pred Komisijom primenjuju se odredbe zakona kojim se uređuje opšti upravni postupak, osim ako je ovim zakonom drugačije propisano.

1. Stranka u postupku i položaj zainteresovanog lica

Stranka u postupku

Član 14

Stranka u postupku pred Komisijom je kupac koje poseduje značajnu pregovaračku moć, protiv koga je pokrenut ispitni postupak.

Zainteresovana i treća lica u smislu ovog propisa nemaju svojstvo stranke u postupku.

Položaj zainteresovanog lica

Član 15.

Zainteresovano lice u smislu ovog zakona je snabdevač koji se nalazio u poslovnom odnosu sa kupcem koji je nametnuo trgovačku praksu koja je predmet postupka.

Zainteresovano lice ima pravo da se izjašnjava o činjenicama ili okolnostima koje su predmet utvrđivanja u postupku, da dostavlja dokaze, kao i da se izjašnjava na zahteve koje mu Komisija uputi u toku postupka.

Zainteresovano lice ima pravo na obaveštavanje o toku postupka i pravo na razgledanje spisa u skladu sa pravilima opšteg upravnog postupka, bez dokazivanja pravnog interesa.

Zahtev za razgledanje spisa, kao i zahtev za obaveštavanje o toku postupka, podnosi se isključivo u pisanom obliku.

Komisija je dužna da u roku od osam dana od prijema zahteva iz stava 4. ovog člana, obavesti zainteresovano lice.

Zainteresovanom licu je dozvoljeno da u postupku u kome je potrebno stručno poznavanje upravne stvari dovede stručno lice koje joj daje objašnjenja i savete (u daljem tekstu: stručni pomagač).

2. Informisanje o toku postupka

Pravo trećih lica na informisanje o postupku

Član 16.

Podnosioci inicijative, davaoci informacija i ostala lica (u daljem tekstu: treća lica) koja nemaju položaj zainteresovanog lica, koja dokažu svoj pravni interes za praćenje postupka, imaju pravo da budu obaveštavani o toku postupka, o čemu se podnosi zahtev Komisiji.

O opravdanosti zahteva iz stava 1. ovog člana odlučuje ovlašćeno službeno lice, zaključkom protiv kog nije dozvoljena žalba

Ovlašćeno službeno lice dužno je da dostavi osnovne informacije o toku postupka, osim informacija koje mogu da utiču na dalji tok postupka.

Odstupanje od prava na uvid u spise i obaveštavanja o postupku

Član 17.

Stranka u postupku, zainteresovano lice i treće lice u smislu ovog zakona, ne mogu razgledati i kopirati zapisnik o većanju i glasanju, službene beleške i nacрте i predloge odluka, spise označene kao poverljive, kao ni zaštićene podatke u skladu sa ovim zakonom.

3. Dokazivanje

Dokazivanje činjenica

Član 18.

Koje će se činjenice uzeti kao dokazane predlaže ovlašćeno službeno lice a odlučuje Savet po svom uverenju, na osnovu savesne i brižljive ocene svakog dokaza posebno, i svih dokaza zajedno, kao i na osnovu celokupnog postupka.

Izjava zainteresovanog lica iz člana 15. ovog zakona ima dokaznu vrednost.

Savet može da odluči na osnovu činjenica koje nisu potpuno utvrđene ili koje se dokazima samo posredno utvrđuju – činjenica koje su učinjene verovatnim.

Teret dokazivanja

Član 19.

Komisija snosi teret dokazivanja u postupcima utvrđivanja nepoštene trgovačke prakse iz čl. 6. i 8. ovog zakona.

Stranka u postupku snosi teret dokazivanja u postupcima utvrđivanja nepoštene trgovačke prakse iz člana 7. ovog zakona.

4. Podnošenje inicijative i saradnik u postupku

Inicijativa

Član 20.

Inicijativu za pokretanje postupka podnosi svako pravno ili fizičko lice, organ državne uprave, lokalne samouprave i teritorijalne autonomije, organizacija kojoj su poverena javna ovlašćenja, oblik udruživanja učesnika na tržištu, udruženje potrošača, učesnici na tržištu i ostala lica koja imaju saznanja o nepoštenim trgovačkim praksama.

Inicijativa se podnosi pisanim podneskom, a izuzetno se može podneti i usmeno izjavom datom na zapisnik u službenim prostorijama Komisije.

Sadržina inicijative

Član 21.

Inicijativa iz člana 20. ovog zakona naročito sadrži:

- 1) naziv i sedište podnosioca inicijative, odnosno ime, prezime i prebivalište, ako je podnosilac inicijative fizičko lice;
- 2) podatke na osnovu kojih se može nedvosmisleno i jasno odrediti protiv koga se podnosi inicijativa;
- 3) opis radnje, činjeničnog stanja ili prakse koja predstavlja razlog podnošenja inicijative, odnosno kojom je izvršena nepoštena trgovačka praksa;

4) isprave, dokumente i druge dokaze kojima podnositelj inicijative raspolaže, a kojima se potkrepljuju navodi iz tačke 3) ovog stava;

5) izjašnjenje podnosioca o postojanju i lokaciji drugih dokaza kojima podnositelj inicijative ne raspolaže.

Anonimni podnesci, bez obzira na njihov sadržaj, neće se smatrati inicijativom u smislu stava 1. ovog člana, već ih Komisija koristi kao izvor informacija i podataka na osnovu kojih sprovodi aktivnosti po sopstvenoj inicijativi.

Inicijativa može sadržati i druge podatke kojima raspolaže podnositelj inicijative, a koji mogu biti relevantni za dalje postupanje Komisije, kao što su: osnovni podaci o tržištu na kome je došlo do nepoštena poslovne prakse, podaci o učesnicima na relevantnom tržištu i njihovim tržišnim udelima, opis uobičajene komercijalne prakse na relevantnom tržištu i slično.

Komisija bliže uređuje oblik i sadržinu inicijative iz ovog člana.

Postupanje Komisije i obaveštenje o ishodu inicijative

Član 22.

Komisija može zatražiti od podnosioca inicijative dodatne informacije, podatke ili dokumente kojima raspolaže.

Komisija o ishodu inicijative obaveštava podnosioca najkasnije u roku od 60 radnih dana od dana prijema inicijative.

Obaveštenjem iz stava 2. ovog člana Komisija se izjašnjava u pogledu osnovanosti inicijative, saopštava svoju odluku o pokretanju postupka ili razloge zbog kojih postupak ispitivanja trgovačke prakse neće biti pokrenut u skladu sa ovim zakonom.

Pravo na nagradu i zaštita saradnika u postupku

Član 23.

Lice za koje je Komisija procenila da postoji osnovanost njegovih navoda, je fizičko lice koje dostavi relevantne dokaze Komisiji za zaštitu konkurencije o postojanju nepoštena trgovačke prakse (u daljem tekstu: saradnik u postupku).

Saradnik u postupku koji je dostavio relevantne dokaze ima pravo na novčanu nagradu.

U slučaju da je dokaze dostavilo više saradnika, pravo na nagradu stiče saradnik u postupku koji je prvi dostavio odlučujući dokaz.

Pod relevantnim dokazima iz stava 1. podrazumevaju se informacije, podaci i drugi dokazi koje Komisija nije posedovala, a koji su po oceni Komisije odlučujući za utvrđivanje postojanja zabranjene nepoštena prakse.

Ako su relevantni dokazi iz stava 4. ovog člana pribavljeni od strane saradnika u postupku na nezakonit način, odluka Komisije ne može da se zasniva na tim dokazima.

Pravo na nagradu iz stava 2. ovog člana ima fizičko lice koje je bilo ili je i dalje u poslovnom odnosu sa učesnikom u nepoštenoj trgovačkoj praksi, osim:

1) rukovodioca ili osnivača pravnog lica koje je izvršilo nepoštenu trgovačku praksu;

2) lica koje je učesnike podstaklo ili prinudilo na učestvovanje u nepoštenoj trgovačkoj praksi.

Visina nagrade određuje se u visini od 5% iznosa mere zaštite od nepoštene trgovačke prakse.

Nagrada se isplaćuje kada rešenje Komisije postane izvršno.

Nagrada se isplaćuje iz budžeta Republike Srbije, a isplaćuje je ministarstvo nadležno za poslove trgovine na zahtev saradnika u postupku i priloženog rešenja kojim je izrečena mera zaštite od nepoštene trgovačke prakse i potvrde Komisije da je dokaz koji je saradnik u postupku dostavio odlučujući u smislu stava 4. ovog člana.

Saradnik u postupku ima pravo na zaštitu identiteta u upravnom postupku.

Podaci koji bi mogli direktno ili indirektno da otkriju identitet saradnika u postupku predstavljaju zaštićen podatak, o čemu Komisija donosi rešenje po službenoj dužnosti.

Lice koje je lažno prijavilo, namerno izmenilo ili nezakonito pribavilo dokaze ili podstaklo na izvršenje nepoštene trgovačke prakse nema pravo na zaštitu identiteta i novčanu nagradu iz ovog člana.

5. Postupak po službenoj dužnosti

Pokretanje postupka

Član 24.

Komisija po službenoj dužnosti pokreće postupak ispitivanja postojanja nepoštene trgovačke prakse.

Ako kupac primenjuje istovetnu praksu prema različitim snabdevačima, bez obzira na broj snabdevača obuhvaćenih tom praksom, protiv kupca se vodi jedan postupak utvrđivanja postojanja nepoštene trgovačke prakse (jedinstvenost postupka ocene prakse).

O pokretanju postupka iz stava 1. ovog člana zaključkom odlučuje predsednik Komisije.

Zaključak iz stava 3. ovog člana, naročito sadrži:

- 1) pravni osnov i razloge za pokretanje postupka;
- 2) opis radnji ili akata koji mogu da predstavljaju nepoštenu trgovačku praksu;
- 3) poziv sa rokom za izjašnjenje na zaključak;
- 4) poziv svim licima koja raspolažu podacima, ispravama ili drugim relevantnim informacijama, da ih dostave Komisiji;
- 5) pouku o koristima saradnje sa Komisijom;
- 6) druge informacije u korist obrazloženja razloga za postupanje Komisije.

Postupak po službenoj dužnosti smatra se pokrenutim danom kad je stranci dostavljen o zaključak o pokretanju postupka.

Protiv zaključka o pokretanju postupka nije dozvoljena žalba, niti se može pokrenuti upravni spor.

Zaključak o pokretanju postupka može da se pobija tužbom protiv konačnog rešenja Komisije.

O pokretanju postupka, Komisija obaveštava podnosioca inicijative.

Ispitni postupak

Član 25.

Utvrđivanje nepoštene trgovačke prakse sprovodi se u ispitnom postupku.

U ispitnom postupku se preduzimaju potrebne dokazne radnje u cilju potpunog i pravilnog utvrđivanja činjeničnog stanja, uzima se izjava i saslušava stranka, zainteresovano lice, svedok, obavlja se veštačenje, pribavljaju se podaci, isprave i stvari, vrši uviđaj, nenajavljeni uviđaj i održava usmena rasprava, kao i druge radnje koje omogućavaju objektivno i nepristrasno donošenje odluke.

Stranka u postupku, zainteresovano i treće lice dužno je da postupa po zahtevu i nalogu Komisije, a naročito da dostavlja podatke, informacije i dokumentaciju neophodnu za potpuno i pravilno utvrđivanje činjeničnog stanja.

O svim pitanjima upravljanja i sprovođenja postupka odlučuje se zaključkom koji donosi ovlašćeno službeno lice.

Protiv zaključka iz stava 4. ovog člana nije dozvoljena posebna žalba, niti može da se pokrene upravni spor, već može da se pobija tužbom protiv konačnog rešenja, ako ovim zakonom nije drugačije uređeno.

Za veštaka u postupku pred Komisijom određuju se lica ili ustanove iz registra sudskih veštaka odnosno iz registra pravnih lica koja obavljaju poslove veštačenja.

Postupak u slučaju komercijalne odmazde

Član 26.

Ako je komercijalna odmazda iz člana 8. ovog zakona učinjena kao posledica ili reakcija na ukazivanje ili prijavu određene nepoštene trgovačke prakse, Komisija pokreće odvojeni postupak za njeno utvrđivanje.

Postupak iz stava 1. ovog člana vodi se nezavisno od postupka u vezi sa osnovnom nepoštenom trgovačkom praksom.

Obaveštenje o utvrđenim činjenicama

Član 27.

Ovlašćeno službeno lice obaveštava stranku i zainteresovano lice o bitnim činjenicama, dokazima i ostalim elementima na kojima će zasnovati rešenje.

Obaveštenje iz stava 1. ovog člana naročito sadrži utvrđene činjenice i okolnosti u pogledu utvrđivanja postojanja nepoštene trgovačke prakse.

Obaveštenje iz stava 1. ovog člana Komisija dostavlja stranci u postupku i zainteresovanom licu sa pozivom i rokom za izjašnjenje koji ne može biti kraći od osam dana ni duži od 15 dana.

Izjašnjenje na obaveštenje o utvrđenim činjenicama

Član 28.

U izjašnjenju na obaveštenje o utvrđenim činjenicama stranka i zainteresovano lice može da iznese primedbe na način i sadržinu izvedenih dokaza, da ospori dokaze, navode, analize, stavove i ocene iznete u obaveštenju, kao i da predloge za izvođenje dodatnih dokaza, saslušanje svedoka ili druge ispitne radnje, odnosno da dostavi dokaze, ako smatra da bi to doprinelo pravilnom i potpunom utvrđivanju činjeničnog stanja.

U izjašnjenju iz stava 1. ovog člana, stranka u postupku i zainteresovano lice mogu da zatraže da se pre donošenja konačne odluke u upravnoj stvari održi usmena rasprava ili da se sasluša stranka ili zainteresovano lice.

Ovlašćeno službeno lice ceni opravdanost predloga iz stava 2. ovog člana, uzimajući u obzir tok postupka, svaki dokaz posebno i sve dokaze zajedno, kao i rezultat celokupnog postupka.

Odlučivanje Saveta

Član 29.

O postojanju nepoštene trgovačke prakse iz člana 6. ovog zakona, odlučuje se rešenjem koje donosi Savet Komisije u roku od 90 dana pokretanja postupka.

Savet Komisije donosi rešenje u vezi sa nepoštenom trgovačkom praksom iz čl. 7. i 8. ovog zakona u roku od 120 dana od dana pokretanja postupka.

Sastavni deo rešenja kojim se utvrđuje postojanje nepoštene trgovačke prakse je:

- 1) obrazloženje postojanja značajne pregovaračke moći;
- 2) opis nepoštene trgovačke prakse;
- 3) upravna mera iz ovog zakona;
- 4) obaveza o izveštavanju u sprovođenju izrečenih mera;
- 5) način objave.

Savet donosi rešenje kojim se obustavlja postupak ako na osnovu raspoloživih dokaza ne može da utvrdi postojanje nepoštene trgovačke prakse.

Ako Komisija ne donese rešenje u roku iz ovog člana, postupak se obustavlja.

Ponavljanje postupka

Član 30.

Postupak pred Komisijom može da se ponovi pod uslovima propisanim pravilima opšteg upravnog postupka.

6. Sprovođenje uviđaja i obezbeđenje dokaza

Uviđaj

Član 31.

Uviđaj se sprovodi na osnovu zaključka predsednika Komisije koji sadrži pravni osnov, razloge za sprovođenje uviđaja, navođenje dokumenata, odnosno podataka u koje će biti izvršen uvid, mesto i vreme sprovođenja uviđaja, podatke o ovlašćenim licima koja će sprovesti uviđaj, odluku o troškovima sprovođenja uviđaja ukoliko ih snosi stranka u postupku, odnosno zainteresovano ili treće lice kod koga se uviđaj sprovodi, a po potrebi i druge elemente.

Ovlašćeno službeno lice koje sprovodi uviđaj može od stranke u postupku, zainteresovanog ili trećeg lica da zahteva uvid u dokumentaciju i podatke koji su navedeni u zaključku o sprovođenju uviđaja, a može da izvrši uvid i u drugu dokumentaciju i podatke koje stranka u postupku odnosno zainteresovano ili treće lice stavi na uvid, što se konstatuje u zapisniku o sprovođenju uviđaja.

Ovlašćeno službeno lice vodi računa da se uviđaj ne zloupotrebi i da ne dođe do povrede poslovno osetljivih podataka, poslovne tajne i privilegovane komunikacije stranke odnosno zainteresovanog ili trećeg lica.

Stranka u postupku odnosno zainteresovano ili treće lice dužno je da omogućiti neometano sprovođenje uviđaja.

Za ometanje sprovođenja uviđaja ovlašćeno službeno lice može izreći meru procesnog penala.

Obezbeđenje dokaza

Član 32.

Ako postoji sumnja na opasnost od uklanjanja ili izmene dokaza koji se nalaze kod stranke u postupku, zainteresovanog ili trećeg lica, a koji ukazuju na postojanje ili dokazuju nepoštenu trgovačku praksu, može da se odredi sprovođenje obezbeđenja dokaza, odnosno sprovođenje nenajavljenog uviđaja.

Nenajavljeni uviđaj iz stava 1. ovog člana sprovodi se iznenadnom kontrolom prostorija, odnosno podataka, isprava i stvari koje se nalaze u tim prostorijama, o čemu se obaveštava stranka, odnosno neposredni držalac prostora i stvari u trenutku sprovođenja uviđaja i na licu mesta.

O sprovođenju nenajavljenog uviđaja predsednik Komisije donosi zaključak koji sadrži pravni osnov, naziv i sedište stranke u postupku, mesto, vreme i razlog sprovođenja nenajavljenog uviđaja, imena i brojeve službenih legitimacija ovlašćenih i drugih službenih lica koja sprovode uviđaj, kao i upozorenje na posledice sprečavanja ili ometanja sprovođenja uviđaja.

Protiv zaključka iz stava 3. ovog člana nije dozvoljena žalba, već može da se pobija tužbom protiv konačnog rešenja.

Ovlašćenja u slučaju sprovođenja uviđaja i obezbeđenja dokaza

Član 33.

Ovlašćeno službeno lice dužno je da pokaže svoju službenu legitimaciju i uruči zaključak o sprovođenju redovnog ili nenajavljenog uviđaja, i zaključak o pokretanju postupka utvrđivanja nepoštene trgovačke prakse.

Ovlašćeno službeno lice koje sprovodi uviđaj iz stava 1. ovog člana dužno je da se pridržava obima ovlašćenja sadržanog u zaključku.

Ovlašćeno službeno lice može da:

1) uđe i pregleda poslovne prostorije, vozila, zemljište i druge prostorije u sedištu učesnika na tržištu, odnosno stranke u postupku i na ostalim mestima gde obavlja poslovne aktivnosti;

2) izvrši proveru dokumentacije bez obzira na način na koji se dokumenti čuvaju i svake vrste komunikacije bez obzira na sredstvo komunikacije, a koji su u vezi sa predmetom nenajavljenog uviđaja;

3) kopira ili skenira poslovnu i drugu dokumentaciju na mestu sprovođenja nenajavljenog uviđaja ili obezbedi elektronsku dokumentaciju u skladu sa zakonom kojim se uređuju elektronski dokument, elektronska identifikacija i usluge od poverenja u elektronskom poslovanju;

4) privremeno oduzme poslovnu i drugu dokumentaciju kada zbog tehničkih razloga nije moguće da se ta dokumentacija kopira ili skenira, a najduže onoliko koliko je potrebno da se naprave kopije te dokumentacije;

5) zapečati poslovne prostorije i poslovne dokumente za vreme koje je potrebno da se sprovede uviđaj, a najduže 72 časa;

6) uzima od zastupnika stranke u postupku, zainteresovanog ili trećeg lica, kao i njihovih zaposlenih izjave o činjenicama koje su predmet i koje su u vezi sa svrhom sprovođenja nenajavljenog uviđaja, ili izuzetno ovlašćeno službeno lice može da ostavi dodatni rok za izjašnjenje, a ako je neophodna pisana izjava, ovlašćeno lice mora da odredi datum do kojeg ta izjava mora da bude dostavljena Komisiji;

7) obavlja ostale radnje u skladu sa ciljevima postupka.

Stranka u postupku, zainteresovano ili treće lice obaveštava se o pravu da uviđaju prisustvuje i njen punomoćnik, i na njen zahtev omogućuje se prisustvo punomoćnika, odnosno njegovo naknadno uključanje, osim ako je taj zahtev usmeren na odugovlačenje ili otežavanje postupka, ali neće se prekidati sprovođenje uviđaja.

Ako se prilikom uviđaja pronađu isprave, odnosno stvari koje sadrže podatke ili druge stvari od značaja za odlučivanje u postupku, može se odrediti njihovo privremeno oduzimanje do utvrđivanja svih relevantnih podataka i činjenica koje te isprave, odnosno stvari sadrže, a najduže do kraja postupka.

Zaključak o privremenom oduzimanju isprava, odnosno stvari, kao i njihovom vraćanju, donosi službeno lice koje sprovodi uviđaj ili nenajavljeni uviđaj, odnosno koje sprovodi postupak.

Licu kojem su privremeno oduzete isprave, odnosno stvari, izdaje se o tome posebna potvrda na licu mesta.

7. Saslušanje i usmena rasprava

Saslušanje stranke i zainteresovanog lica

Član 34.

Ovlašćeno službeno lice može pojedinačno da sasluša stranku u postupku ili zainteresovano lice radi pravilnog i potpunog utvrđivanja činjeničnog stanja, a naročito radi utvrđivanja nepoštene trgovačke prakse u vezi sa opštenjem kupca i snabdevača za koje ne postoji obaveza pisane komunikacije.

Lice iz stava 1. ovog član saslušava se usmeno, pojedinačno bez prisustva druge suprotstavljene strane.

Izvođenje dokazne radnje saslušanjem može da se sprovede ako se kasniji iskazi određenog lica razlikuju od ranijih, a nije moguće pokloniti poverenje konkretnom izjašnjenju.

U svojstvu stranke ili zainteresovanog lica može da se sasluša zakonski zastupnik stranke, odnosno drugo zaposleno lice koje zakonski zastupnik ovlasti za saslušanje posebnim ovlašćenjem.

Saslušanju može da prisustvuje punomoćnik ili stručni pomagač.

Usmena rasprava

Član 35.

Ako se u toku postupka utvrdi postojanje suprotstavljenih izjava, tvrdnje kupca i snabdevača, odnosno stranke u postupku i zainteresovanog lica, a na osnovu dostavljenih dokaza ne može da se na jasan i nedvosmislen način izvede zaključak o činjenicama odlučujućim za predmet, ovlašćeno službeno lice može zaključkom da zakaže održavanje usmene rasprave.

Usmena rasprava održava se u sedištu Komisije bez prisustva javnosti.

Na sprovođenje usmene rasprave shodno se primenjuju pravila opšteg upravnog postupka.

VI. ZAŠTITA PODATAKA I OBJAVLJIVANJE AKATA

Zaštićeni podatak

Član 36.

Za podatke koji su dostavljeni, prikupljeni ili stavljeni na uvid Komisiji, koji imaju svojstvo poslovne tajne ili poslovno osetljivog podatka, odnosno poverljivog

podatka, čijim bi objavljivanjem, stavljanjem na uvid drugim licima, mogla da nastupi značajna šteta za lica kojima pripadaju ti podaci ili na koje se odnose, ili bi se time ugrozio, omeo ili otežao postupak pred Komisijom, može da se odredi zaštita.

Podnosilac inicijative i saradnik u postupku uvek imaju pravo na zaštitu identiteta, zbog mogućnosti poslovne odmazde lica koje je učinilo nepoštenu trgovačku praksu.

O zahtevu za zaštitu identiteta iz stava 2. ovog člana, Komisija bez odlaganja donosi rešenje.

Zaštita podataka sprovodi se na osnovu zahteva lica kojem pripadaju ti podaci ili na koje se ti podaci odnose, ako podnosilac zahteva učini verovatnim nastanak značajne štete u smislu stava 1. ovog člana.

Zahtev za zaštitu podataka podnosi se istovremeno sa podneskom koji sadrži podatke za koje se traži zaštita, a najkasnije u roku od osam dana od dana dostavljanja podneska.

O zahtevu iz stava 1. ovog člana predsednik Komisije donosi rešenje.

Protiv zaključka kojim se zahtev odbacuje nije dopuštena posebna žalba niti može da se pokrene upravni spor, već može da se pobija tužbom protiv konačnog rešenja.

Zaštićeni podaci mogu da budu određeni po službenoj dužnosti ako ti podaci uživaju zaštitu poverljivosti u skladu sa posebnim propisom ili odlukom drugog organa kojim su označeni kao podaci od javnog interesa.

Objavljivanje akata Komisije

Član 37.

Zaključak o pokretanju postupka i konačno rešenje objavljuju se u celosti na internet stranici Komisije.

Prilikom objavljivanja rešenja i zaključaka na internet stranici Komisije iz teksta se izostavljaju podaci koji su zaštićeni u skladu sa ovim zakonom.

Analize, godišnja izveštavanja i druge informacije koje u okviru svojih nadležnosti donosi Komisija, objavljuju se u skladu sa odredbama ovog zakona.

Komisija uputstvom bliže određuje pojam zaštićenog podatka, oblik i sadržinu zahteva za zaštitu podataka i način na koji će se vršiti izostavljanje zaštićenih podataka iz akata koji se objavljuju.

VII. SPROVOĐENJE POSEBNIH SEKTORSKIH ANALIZA

Posebna sektorska analiza

Član 38.

Komisija može da sprovede istraživanje i da izradi posebnu sektorsku analizu snabdevanja određenim proizvodom u smislu člana 2. ovog zakona.

Komisija može da sprovede posebnu sektorsku analizu na predlog ministarstva nadležnog za poslove trgovine.

Sektorska analiza iz stava 1. ovog člana između ostalog ima za cilj da utvrdi strukturu tržišta, efikasnost lanca snabdevanja, odnose između učesnika, učestalost i prirodu nepoštenih trgovačkih praksi, kao i druge činjenice od značaja za primenu ovog zakona.

Učesnici na tržištu, udruženja, profesionalne organizacije, državni organi, organi državne uprave i druga lica dužna su da, na osnovu pismenog zahteva

Komisije, dostave sve podatke, informacije i dokumentaciju neophodne za izradu sektorske analize.

Komisija za potrebe sprovođenja posebne sektorske analize može da koristi podatke koji su dostavljeni u drugim postupcima iz njene nadležnosti.

Izveštaj o sprovedenoj analizi Komisija dostavlja ministarstvu nadležnom za poslove trgovine, kao i ministarstvu nadležnom za poslove poljoprivrede za poljoprivredne i prehrambene proizvode.

O pokretanju sektorske analize, Savet donosi odluku.

Izveštaj o sprovedenoj analizi iz stava 1. ovog člana objavljuje se na internet stranici Komisije i ministarstva nadležnog za poslove trgovine.

Postupanje ovlašćenog službenog lica u sprovođenju posebne sektorske analize

Član 39.

U sprovođenju analize ovlašćeno službeno lica može da:

1) prikuplja podatke, obaveštenja, dokumente i da uzima izjave od pravnih i fizičkih lica, podnosioca inicijative, učesnika na tržištu, njihovih oblika udruživanja, udruženja potrošača i drugih pravnih subjekata koji raspolažu podacima i određenim saznanjima koja su od značaja za ispitivanje i utvrđivanje stanja u snabdevanju određenim proizvodom iz ovog zakona na tržištu Republike Srbije;

2) prikuplja podatke, obaveštenja, dokumente od organa državne uprave, lokalne samouprave i teritorijalne autonomije, kao i organizacija kojima su poverena javna ovlašćenja.

Postupajući u skladu sa stavom 1. ovog člana, ovlašćeno službeno lice upućuje zahtev za dostavljanje informacija, podataka i dokumenata i određuje rok za dostavljanje podataka iz stava 1. ovog člana.

U slučaju nepostupanja ili delimičnog postupanja po zahtevu iz stava 2. ovog člana, ovlašćeno službeno lice može da donese zaključak kojim se nalaže dostavljanje traženih podataka i dokumenata u razumnom roku, pod pretnjom određivanja mere periodičnog penala propisane ovim zakonom.

U toku sprovođenja analize, u pogledu prava lica koja su predmet analize, shodno se primenjuju odredbe ovog zakona kojima se uređuje položaj trećih lica.

VIII. SARADNJA SA DRUGIM DRŽAVNIM ORGANIMA

Saradnja državnih organa i organizacija

Član 40.

Komisija može da dostavi drugim državnim organima i organizacijama zahtev za davanje informacija i odredi rok za postupanje po zahtevu.

Državni organi i organizacije dužni su da sarađuju sa Komisijom i da postupe po zahtevu iz stava 1. ovog člana, odnosno da dostave podatke, isprave ili druge tražene dokaze kojima raspolažu, ukoliko se ne nalaze u službenim evidencijama, ili da daju obrazloženo izjašnjenje o predmetu zahteva.

Obaveza iz stava 2. ovog člana naročito se odnosi na organe i organizacije nadležne za poslove statistike, organe i organizacije lokalne samouprave, privredne komore i druge organe i organizacije koji vrše javna ovlašćenja.

Ako prilikom vršenja inspeksijskog nadzora u skladu sa ovlašćenjima, nadležni inspektor:

- (1) dođe do informacija u vezi sa nepoštenim trgovačkim praksama, ili
- (2) utvrdi da ukupan iznos naknada prelazi 20%,

dužan je da u roku od osam dana od dana okončanja inspekcijskog nadzora obavesti Komisiju i dostavi raspoloživu dokumentaciju.

U slučaju neblagovremenog ili nepotpunog postupanja, odnosno nepostupanja organa ili organizacija iz stava 1. ovog člana, Komisija može da dostavi informaciju o tome organu koji vrši nadzor nad radom određenog organa ili organizacije, odnosno pred kojim snosi odgovornost za rad, sa zahtevom za preduzimanje potrebnih mera u cilju prikupljanja traženih podataka.

U slučaju izostanka saradnje nakon postupanja u skladu sa stavom 5. ovog člana, odnosno više od dva neuspela pokušaja Komisije da ostvari saradnju sa određenim državnim organom ili organizacijom, Komisija može javno da objavi informaciju o tome.

Podaci iz ovog člana mogu da se dostave trećim licima, po dobijanju saglasnosti organa iz stava 1. ovog člana, u formi i obliku koji organ odredi.

Državni organi i organizacije ne mogu Komisiji da naplaćuju naknadu za saopštavanje, stavljanje na uvid ili obradu činjenica, odnosno pripremu izjašnjenja.

IX. UPRAVNE MERE

Član 41.

Komisija može da odredi sledeće upravne mere:

- 1) privremenu meru;
- 2) meru usklađivanja poslovanja;
- 3) meru zaštite od nepoštene trgovačke prakse;
- 4) meru procesnog penala;
- 5) meru periodičnog penala za nedostavljanje podataka u toku sprovođenja posebne sektorske analize.

Mere iz stava 1. tač. 1) – 3) ovog člana moraju da budu srazmerne težini, obimu i dužini trajanja utvrđene nepoštene trgovačke prakse i u neposrednoj vezi sa aktima i radnjama koji čine tu praksu.

Privremena mera

Član 42.

Komisija može, ako postoji opasnost od nastupanja teških i štetnih posledica po prava i interese snabdevača u lancu snabdevanja, da naloži privremeno prestanak vršenja radnje za koju postoji osnovana pretpostavka da predstavlja nepoštenu trgovačku praksu.

Mera iz stava 1. ovog člana može da bude sastavni deo zaključka o pokretanju postupka odnosno može da se naloži u svakom trenutku do donošenja rešenja.

O meri iz stava 1. ovog člana, predsednik Komisije donosi privremeno rešenje koje naročito sadrži vremenski period trajanja mere.

Mera iz stava 1. ovog člana može da traje najduže do donošenja rešenja u tom postupku.

Stranka u postupku u svakom trenutku može da podnese žalbu na privremeno rešenje.

Ako stranka posebnom žalbom na privremeno rešenje učini verovatnim da ne postoje ili ne mogu da nastupe štetne posledice iz stava 1. ovog člana, Savet ukida privremeno rešenje bez odlaganja.

Rešenjem kojim se okončava postupak Savet ukida privremeno rešenje.

Mera usklađivanja poslovanja

Član 43.

Savet Komisije može rešenjem kojim se utvrđuje postojanje nepoštene trgovačke prakse da odredi meru usklađivanja opštih uslova poslovanja, standardnih ugovora, internih smernica i druge prakse, na način kojim se trajno otklanjaju iste ili slične prakse u odnosu na sve snabdevače.

Mera iz stava 1. ovog člana podrazumeva i obustavljanje ugovaranja, sprovođenja ili primene prakse koju je Komisija ocenila kao nepoštenu.

Rešenje iz stava 1. ovog člana sadrži i rok za sprovođenje mera.

Mera zaštite od nepoštene trgovačke prakse

Član 44.

Mera zaštite od nepoštene trgovačke prakse ima za cilj uspostavljanje i održavanje ravnopravnosti u pregovaranju između trgovačkih partnera, na način kojim se omogućava:

1) vraćanje pregovaračke moći u stanje ravnopravnosti koje bi postojalo da nije došlo do nepoštene prakse;

2) sprečavanje ponavljanja nepoštenih praksi odvrćanjem svih učesnika u lancu snabdevanja od njihove primene.

Komisija određuje meru iz stava 1. ovog člana ako kupac nametne nepoštenu trgovačku praksu iz čl. 6 – 8. ovog zakona.

Mera zaštite od nepoštene trgovačke prakse se određuje u obliku plaćanja novčanog iznosa.

Visina novčanog iznosa iz stava 3. ovog člana određuje se tako što se osnovni iznos koriguje primenom kriterijuma koji za posledicu imaju umanjeње ili povećanje osnovnog iznosa.

Osnovni iznos određuje se u odnosu na ostvareni ukupni godišnji prihod stranke u postupku ostvaren na teritoriji Republike Srbije, u godini koja prethodi godini pokretanja postupka i iznosi:

(1) 0,1% za prakse iz člana 7. ovog zakona;

(2) 0,2% za prakse iz čl. 6. i 8. ovog zakona.

Osnovni iznos se umanjuje za:

1) 20% ako je kupac obustavio primenu nepoštene prakse pre pokretanja postupka Komisije i o tome dostavio valjan dokaz;

2) 20% ako kupac nije primenjivao ugovorenu nepoštenu trgovačku praksu;

3) 10% ako je kupac obustavio primenu nepoštene prakse do donošenja obaveštenja o bitnim činjenicama utvrđenim u postupku, iz člana 27. ovog zakona;

4) 20% ako je kupac primenjivao nepoštenu trgovačku praksu u periodu do tri meseca;

5) 10% ako je kupac primenjivao nepoštenu trgovačku praksu duže od tri meseca a kraće od 12 meseci;

6) 20% ako kupac prizna postojanje nepoštene trgovačke prakse.

Osnovni iznos se uvećava za:

1) 20% ako kupac predlaže, ugovara ili sprovodi nepoštenu trgovačku praksu nakon što mu je izrečena privremena mera iz člana 42. ovog zakona;

2) 10% ako kupac ne sarađuje u toku sprovođenja uviđaja ili nenajavljenog uviđaja;

3) 10% ako kupac prikriva dokaze, dostavlja neistinite podatke i informacije;

4) 20% ako kupac podstiče snabdevača na prihvatanje nepoštene trgovačke prakse;

5) 20% ako kupac u toku postupka preti odmazdom snabdevaču;

6) 20% ako je nepoštena trgovačka praksa sastavni deo opštih uslova poslovanja, odnosno standardnih ugovora po pristupu;

7) 100% ako kupac ponovi istu nepoštenu trgovačku praksu za koju je Komisija donela konačno rešenje.

Mera procesnog penala

Član 45.

Stranci u postupku, zainteresovanom i trećem licu, može se izreći mera procesnog penala u obliku novčanog iznosa od 500.000 dinara za svaki dan ponašanja suprotnog zahtevu ili nalogu iz zaključka Komisije, odnosno nepostupanja po zahtevu ili nalogu iz zaključka Komisije.

Mera procesnog penala u iznosu iz stava 1. ovog člana može se izreći ako stranka u postupku, zainteresovano ili treće lice ometa ovlašćeno službeno lice u sprovođenju uviđaja ili sprovođenja radnje obezbeđenja dokaza.

Protiv rešenja ovlašćenog službenog lica nije dozvoljena žalba, već može da se pobija tužbom protiv konačnog rešenja.

Mera periodičnog penala za nedostavljanje podataka u toku sprovođenja posebne sektorske analize

Član 46.

U slučaju nepostupanja ili delimičnog postupanja po zahtevu iz člana 40. stav 2. ovog zakona, kojim se zahteva dostavljanje traženih podataka i dokumenata u razumnom roku, Komisija može učesniku na tržištu, udruženju, profesionalnim organizacijama i drugim licima da izrekne meru periodičnog penala.

Mera iz stava 1. ovog člana izriče se u obliku plaćanja novčanog iznosa od 500.000 dinara za svaki dan ponašanja suprotno nalogu Komisije.

Protiv rešenja ovlašćenog službenog lica, dozvoljena je žalba Savetu.

Žalba odlaže izvršenje rešenja do donošenja odluke Saveta.

Izvršenje upravnih mera u obliku plaćanja novčanog iznosa

Član 47.

Rešenjem kojim se određuje mera iz čl. 44 – 46. ovog zakona određuje se rok i način plaćanja.

Rok za plaćanje novčanog iznosa mere ne može da bude duži od deset dana.

Naplata novčanog iznosa određene upravne mere vrši se u korist budžeta Republike Srbije.

Prinudno izvršenje mera u obliku plaćanja novčanog iznosa, vrši se u skladu sa odredbama zakona kojim se uređuje postupak izvršenja i obezbeđenja.

X. TROŠKOVI I ZASTARELOST

Troškovi postupka

Član 48.

Komisija snosi redovne troškove postupka koji je pokrenut po službenoj dužnosti i povoljno okončan za stranku, uključujući troškove i nagrade veštaka, svedoka, i tumača koje je odredilo ovlašćeno službeno lice.

Stranka u postupku pokrenutom po službenoj dužnosti, koji je za nju povoljno okončan, nema pravo na nadoknadu troškova postupka iz stava 1. ovog člana koje je sama snosila u tom postupku.

Troškovi sprovođenja uviđaja spadaju u redovne troškove postupka osim ukoliko je uviđaj određen zbog nepostupanja stranke u postupku, odnosno drugog učesnika na tržištu, po zahtevu ili nalogu ovlašćenog službenog lica za dostavljanje dokumenata i podataka, u kom slučaju troškove snosi stranka, odnosno drugi učesnik na tržištu.

Troškovi privremenog oduzimanja i čuvanja isprava, odnosno stvari, kao i šteta zbog njihovog oštećenja, spadaju u redovne troškove postupka.

Komisija može u celosti ili delimično da oslobodi stranku ili drugo lice snošenja troškova koji se odnosi na izdatke organa u toku sprovođenja postupka, a naročito putnih troškova ovlašćenih službenih lica, izdataka za svedoke, veštake, tumače, uviđaj, oglase i sl.

Komisija ne snosi troškove pravnog zastupanja i stručnog pomaganja.

Zastarelost

Član 49.

Nakon proteka pet godina od poslednjeg dana kada je nepoštena trgovačka praksa izvršena u kontinuitetu ili sa prekidima, ne može da se pokrene postupak po službenoj dužnosti.

Zastarelost iz stava 1. ovog člana prekida se svakom formalnom radnjom Komisije, nakon čega rok počinje ponovo da teče.

Formalna radnja iz stava 2. ovog člana naročito podrazumeva postupanje Komisije pre pokretanja postupka, kao što je postupanje po inicijativi, sprovođenje posebne sektorske analize, opštenje sa državnim organima i organizacijama i druge radnje koje jasno i nedvosmisleno za cilj imaju otkrivanje nepoštene trgovačke prakse.

Zastarelost nastaje u svakom slučaju kad protekne dvostruko vreme koje se po zakonu traži za zastarelost vođenja postupka utvrđivanja nepoštene trgovačke prakse.

Ako se o odluci Komisije vodi upravni spor, zastarelost se obustavlja do pravnosnažnosti sudske odluke.

Mera zaštite od nepoštenih trgovačkih praksi, mera procesnog penala i mera periodičnog penala za nedostavljanje podataka u toku sprovođenja posebne sektorske analize ne može da se naplati protekom tri godine od dana izvršnosti rešenja Komisije.

XI. GODIŠNJE IZVEŠTAVANJE I OCENA POLITIKE SUZBIJANJA NEPOŠTENIH TRGOVAČKIH PRAKSI

Godišnji izveštaj o nepoštenim trgovačkim praksama

Član 50.

Savet Komisije usvaja godišnji izveštaj o nepoštenim trgovačkim praksama do 1. marta tekuće godine za prethodnu godinu.

Izveštaj iz stava 1. ovog člana naročito sadrži:

- 1) ukupan broj podnetih inicijativa, prijava i prigovora;
- 2) broj pokrenutih, vođenih i okončanih postupaka u toku godine;
- 3) za svaki okončani postupak – kratak opis predmeta, učesnika na tržištu i ishod postupka i, ako je primenljivo, donetu odluku;
- 4) pregled najčešćih nepoštenih trgovačkih praksi;
- 5) listu učesnika na tržištu za koje je utvrđeno da su nametali nepoštene trgovačke prakse.

Podaci i opisi u izveštaju dati su u formi koja poštuje zahteve zaštite podataka u skladu sa ovim zakonom.

Godišnji izveštaj Komisija objavljuje na svojoj internet stranici odmah po usvajanju.

Podaci i informacije iz ovog člana predstavljaju obaveznu sadržinu godišnjeg izveštaja o radu Komisije.

Periodična ocena politike sprečavanja nepoštenih trgovačkih praksi (analiza stanja)

Član 51.

Ministarstvo nadležno za poslove trgovine sprovodi periodičnu ocenu politike sprečavanja nepoštenih trgovačkih praksi, odnosno analizu stanja.

Analiza stanja iz stava 1. obuhvata najmanje:

- 1) procenu delotvornosti mera sprovedenih na nacionalnom nivou u cilju sprečavanja nepoštenih trgovačkih praksi u lancu snabdevanja proizvodima na koje se ovaj zakon primenjuje;
- 2) procenu delotvornosti saradnje između državnih organa u sprečavanju nepoštenih trgovačkih praksi;
- 3) ocenu sprovođenja propisa;
- 4) prema potrebi, utvrđivanje načina unapređenja politika sprečavanja nepoštenih trgovačkih praksi.

Analiza stanja sprovodi se najmanje jednom u periodu od tri godine, a izveštaj sa nalazima i preporukama dostavlja se Vladi.

XII. OBAVEZA IZRADE PREGLEDA FINANSIJSKIH ELEMENATA UGOVORA

Član 52.

Ugovor iz člana 3. ovog zakona obavezno sadrži finansijske elemente koji podrazumevaju cenu, pogodnosti, naknade, novčane kazne i druge ugovorene novčane obaveze i izdatke koji su predviđene ugovorom.

Cena iz stava 1. ovog člana uključuje:

- 1) cenovnik koji je dostavljen i prihvaćen elektronskim putem, u skladu sa rokovima i postupkom predviđenim ugovorom;
- 2) cenu utvrđenu na osnovu pojedinačne ponude snabdevača u postupku prikupljanja ponuda ili drugih tržišnih mehanizama koji se primenjuju u kratkim vremenskim intervalima za sveže voće, sveže povrće i sveže meso;
- 3) cenu istaknutu na otkupnom mestu.

U slučaju iz stava 2. ovog člana, ugovorom se uređuju način i postupak utvrđivanja cene, kao i obaveza evidentiranja i čuvanja dokumentacije na osnovu koje je cena utvrđena.

Ugovorne strane su dužne da izrade pregled finansijskih elemenata ugovora iz člana 3. ovog zakona.

Pregled finansijskih elemenata ugovora može da bude sastavni deo sadržine ugovora, kao zaseban član, ili u formi priloga, odnosno kao zaseban dokument, ukoliko postoji više ugovora kojima se uređuju pitanja iz stava 1. ovog člana u odnosu na određen proizvod ili skup proizvoda na koje se primenjuje ovaj zakon.

Pregled iz st. 4. i 5. ovog člana predstavlja listu svih jasno i nedvosmisleno odredivih finansijskih elemenata ugovora iz stava 1. ovog člana, pravni osnov za njihovu primenu, važeći cenovnik.

Svaka izmena ili dopuna osnovnog ili drugog ugovora koja posredno ili neposredno utiče na bilo koji element naveden u stavu 6. ovog člana, povlači obavezu istovremenog upodobljavanja i izmene pregleda finansijskih elemenata ugovora.

XIII. SUDSKA KONTROLA

Sudska kontrola rešenja Komisije

Član 53.

Rešenje kojim se utvrđuje nepoštena trgovačka praksa je konačno.

Protiv konačnog rešenja Komisije može da se pokrene upravni spor u roku od 30 dana od dana dostavljanja rešenja stranci.

Podnošenje tužbe ne odlaže izvršenje rešenja.

XIV. NADZOR

Član 54.

Nadzor nad sprovođenjem ovog zakona vrši ministarstvo nadležno za poslove trgovine preko tržišnih inspektora.

U vršenju inspekcijuskog nadzora u vezi sa čl. 3. i 52. ovog zakona, tržišni inspektor ima ovlašćenja i dužnosti propisane zakonom kojim se uređuje trgovina i zakonom kojim se uređuje inspekcijuski nadzor.

Član 55.

Izdavalac elektronske fakture, primalac elektronske fakture, centralni informacioni posrednik i informacioni posrednik dužni su da u cilju nesmetanog vršenja inspekcijuskog nadzora i prikupljanja podataka od značaja za vršenje inspekcijuskog nadzora nad određenim subjektom nadzora omoguće licu koje vrši inspekcijuski nadzor uvid u podatke o poslovanju, poslovnu dokumentaciju, prateću tehničku opremu i uređaje koji su u vezi sa obavezama propisanim zakonom.

XV. KAZNENE ODREDBE

Član 56.

Novčanom kaznom u iznosu od 50.000 dinara do 2.000.000 dinara kazniće se za prekršaj pravno lice ako:

- 1) koristi neodređene ili uslovne formulacije protivno članu 3. stav 4. ovog zakona;
- 2) ne izradi pregled finansijskih elemenata ugovora u skladu sa članom 52. ovog zakona.

Novčanom kaznom u fiksnom iznosu od 300.000,00 dinara kazniće se za prekršaj pravno lice ako:

- 1) ne zaključi ugovor u skladu sa članom 3. stav 1. ovog zakona;
- 2) ne izda računovodstvenu ispravu na način propisan u članu 3. stav 6. ovog zakona;
- 3) ne izda dostavnicu na način propisan u članu 3. stav 7. ovog zakona.

Za radnje iz stava 1. ovog člana kazniće se fizičko lice ili odgovorno lice u pravnom licu novčanom kaznom od 50.000,00 do 150.000,00 dinara.

Za radnje iz stava 2. ovog člana kazniće se fizičko lice ili odgovorno lice u pravnom licu novčanom kaznom od 50.000,00 dinara.

Prekršajni postupak za prekršaje iz ovog člana ne može da se pokrene ni da se vodi ako proteknu dve godine od dana kada je prekršaj učinjen.

XVI. PRELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Sredstva za rad Komisije i privremeno finansiranje

Član 57.

Sredstva za rad posebne organizacione jedinice iz člana 10. ovog zakona su obezbeđena u finansijskom planu Komisije.

Do usvajanja finansijskog plana za narednu godinu, Savet je dužan da izvrši odgovarajuću preraspodelu sredstava neophodnih za neometano sprovođenje ovog zakona.

Savet utvrđuje predlog finansijskog plana Komisije i dostavlja ga odboru Narodne skupštine nadležnom za poslove finansija na saglasnost, najkasnije do 1. novembra tekuće godine.

Način korišćenja i preraspodelu sredstava iz finansijskog plana uređuje Savet posebnom odlukom.

Ako finansijski plan ne bude donet do početka budžetske godine, finansiranje rada Komisije se vrši najviše do visine ukupno planiranih rashoda u prethodnoj godini, srazmerno periodu do dobijanja saglasnosti na finansijski plan.

Ako se godišnjim obračunom prihoda i rashoda utvrdi da su ukupno ostvareni prihodi Komisije veći od ostvarenih rashoda, razlika se nakon izdvajanja sredstava za rezerve, uplaćuje u budžet Republike Srbije.

Obaveza usklađivanja poslovanja sa ovim zakonom

Član 58.

Svaki subjekt u lancu snabdevanja proizvodima iz ovog zakona, dužan je da svoje opšte uslove poslovanja, ugovore, interne smernice i praksu uskladi sa

odredbama ovog zakona najkasnije u roku od četiri meseca od dana njegovog stupanja na snagu.

Donošenje podzakonskih akata

Član 59.

Podzakonski akti za sprovođenje ovog zakona doneće se u roku od 30 dana od dana stupanja na snagu ovog zakona.

Prestanak važenja pojedinih odredaba propisa

Član 60.

Danom stupanja na snagu ovog zakona prestaje da važi član 32. Zakona o zaštiti konkurencije („Službeni glasnik RS”, br. 51/09 i 95/13).

Stupanje na snagu

Član 61.

Ovaj zakon stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u „Službenom glasniku Republike Srbije”, osim odredaba člana 3. stav 1. i člana 56. stav 2. tačka 1), koje se primenjuju od 1. januara 2027. godine.

O B R A Z L O Ž E N J E

I. Ustavni osnov za donošenje zakona

Ustavni osnov za donošenje ovog zakona sadržan je u članu 97. stav 1. tačke 6. Ustava Republike Srbije, kojima se utvrđuje da Republika Srbija uređuje i obezbeđuje jedinstveno tržište; pravni položaj privrednih subjekata; sistem obavljanja pojedinih privrednih i drugih delatnosti.

II. Razlozi za donošenje propisa

1. Analiza trenutnog stanja

U obavljanju trgovine na tržištu Republike Srbije postoje značajne neravnoteže u pregovaračkoj moći, pre svega u odnosima sa poljoprivrednim proizvođačima i malim dobavljačima. Zbog izražene neravnoteže, slabije strane su često bile izložene trgovačkim praksama koje su dovodile do ugrožavanja njihovog poslovanja.

Takve prakse su uključivale kašnjenje u plaćanjima, jednostrano menjanje ugovornih uslova, vraćanje neprodane robe bez naknade, kao i nametanje različitih vrsta naknada koje nisu bile jasno ugovorene, često ni opravdane. Posledice navedenog negativno se odražavaju na domaću, pre svega, poljoprivrednu proizvodnju.

U cilju osiguranja poštenijih i transparentnijih poslovnih odnosa bilo je nužno zakonski urediti pravila ponašanja u trgovinskim odnosima i zaštititi slabiju ugovornu stranu na jedan sveobuhvatan način. Zakon o trgovačkim praksama za određene vrste proizvoda donosi se prvi put u Republici Srbiji radi uspostavljanja jasnog, sveobuhvatnog i efikasnog pravnog okvira za sprečavanje ponašanja na tržištu koja narušavaju principe poštene konkurencije i ravnopravnosti učesnika u obavljanju trgovine.

Trenutni pravni okvir Republike Srbije ne pruža sistemsko rešenje za zaštitu snabdevača, posebno malih i srednjih poljoprivrednih proizvođača i dobavljača, od nepoštenih trgovačkih praksi velikih kupaca u lancima snabdevanja. Problemi sa kojima se suočavaju naši snabdevači su identični onima koji su bili prisutni u Evropskoj uniji pre donošenja Direktive o nepoštenim trgovačkim praksama (Directive (EU) 2019/633 of the European parliament and of the council of 17 April 2019 on unfair trading practices in business-to-business relationships in the agricultural and food supply chain, u daljem tekstu: Direktiva 2019/633). Ključni nedostaci postojećeg sistema su:

- **Strukturna neravnoteža snage:** Krupni trgovci na malo, distributeri i prerađivači zloupotrebljavaju svoju kupovnu moć u odnosu na ekonomski zavisne i fragmentirane snabdevače.
- **Praktična nezaštićenost snabdevača:** Zbog nedostatka specijalizovanih propisa, snabdevači se suočavaju sa nizom praksi koje proizvoljno prenose

ekonomski rizik na njih: kašnjenja u plaćanju (posebno za kvarljive proizvode), retroaktivne promene cene, nametanje nejasnih ili uslovnih naknada, jednostrano menjanje ugovora, vraćanje neprodate robe bez naknade i drugi oblici pritiska.

- **Kultura straha i odmazde:** Strah od izgubljenog posla ili marginalizacije na tržištu sprečava snabdevače da se žali ili traže zaštitu preko opštih sudskih kanala, koji su često sporni, skupi i nepredvidivi.
- **Fragmentirani i neefikasni pravni okvir:** Postojeći instituti građanskog i trgovačkog prava (zloupotreba prava, savesnost) su nedovoljno precizni za suzbijanje ovih specifičnih tržišnih poremećaja.
- **Institucionalna nepokrivenost:** Ne postoji specijalizovani nadzorni organ sa preventivnim i brzim instrumentima intervencije.

Ovakvo stanje, kako naglašava uvod EU Direktive, destabilizuje lance snabdevanja, podriva inovacije i investicije u prehrambenom sektoru i na kraju šteti potrošačima smanjujući raznovrsnost i kvalitet ponude. Nacionalna bezbednost u snabdevanju hranom i strateški razvoj poljoprivrede zahtevaju hitno uspostavljanje fer i predvidivih odnosa u agrarno-prehrambenom sektoru.

2. Problem koje propis treba da reši

Sistematska primena nepoštenih praksi dovodi do nepotpune primene ugovora, nepredvidivih troškova i erozije marži snabdevača, direktno ugrožavajući ekonomski opstanak proizvođača i stabilnost snabdevanja.

Nesavesno ponašanje i iskorišćavanje pregovaračke moći postaje konkurentska prednost. Tržišni odnosi se zasnivaju na zloupotrebi moći, a ne na efikasnosti, kvalitetu ili inovacijama, što iskrivljuje konkurenciju i dugoročno unazađuje ceo sektor.

Nepostojanje jasnih pravila o dozvoljenom i zabranjenom ponašanju stvara pravni vakuum. Snabdevači ne mogu da se osiguraju od proizvoljnosti, a fer kupci su u nepovoljnom položaju u odnosu na one koji primenjuju nepoštene prakse.

Nepostojanje specijalizovanog, nezavisnog i efikasnog organa za sprovođenje ostavlja savesne snabdevače a naročito mala i srednja preduzeća bez realnog načina zaštite i ometa preventivno delovanje.

Bez transpozicije Direktive 2019/633, Srbija ostaje van zajedničkih evropskih standarda fer poslovanja. Ovo predstavlja pravnu i ekonomski prepreku za integraciju i može ograničiti pristup naših proizvođača fer tržištima.

3. Ciljevi koji se propisom postavljaju

Sledeći ciljevi se propisom postavljaju:

- a) Uspostavljanje minimalnog standarda fer ponašanja
- b) Jasnoća, transparentnost i predvidljivost
- c) Efikasno sprovođenje i prevencija
- d) Zaštita od odmazde i podsticaj za prijavljivanje

- e) Harmonizacija sa pravnom tekovinom Evropske unije i jačanje ekonomske integracije
- f) Dugoročna stabilnost lanca snabdevanja i podrška poljoprivrednoj proizvodnji: Uspostavljanje minimalnog standarda fer ponašanja: Definisanje jasnih, zabranjenih praksi u poslovnim odnosima između profesionalnih učesnika na tržištu (B2B), sa fokusom na poljoprivredne i prehrambene proizvode i druge proizvode od strateškog značaja.

Jasnoća, transparentnost i predvidljivost: Uvođenje obavezne pismene forme ugovora sa punim finansijskim pregledom (čl. 3. i 52.), zabrana neodređenih klauzula i uspostavljanje preciznih rokova za plaćanje (član 6).

Efikasno sprovođenje i prevencija: Osnivanje specijalizovanog mehanizma zaštite u okviru Komisije za zaštitu konkurencije (čl. 9. i 10), sa ovlašćenjima za vođenje postupka, donošenje hitnih privremenih mera (član 42), mera za usklađivanje poslovanja (član 43) i izricanje novčanih sankcija (član 44).

Zaštita od odmazde i podsticaj za prijavljivanje: Apsolutna zabrana komercijalne odmazde (član 8) i uvođenje sistema zaštite i nagrađivanja saradnika u postupku (whistleblower-a) (član 23), kako bi se stvorila bezbedna sredina za otkrivanje skrivenih praksi.

Harmonizacija sa pravnom tekovinom Evropske unije i jačanje ekonomske integracije: Potpuna transpozicija i implementacija Direktive 2019/633, osiguravajući našim proizvođačima istu zaštitu kao i njihovi konkurenti u EU i doprinoseći stvaranju jedinstvenog i fer regionalnog tržišta.

Dugoročna stabilnost lanca snabdevanja i podrška poljoprivrednoj proizvodnji: Objektivno i pravo zasnovano okruženje podstiče investicije, inovacije i dugoročnu saradnju, osiguravajući strateški važan agro-prehrambeni sektor.

4. Razmotrene mogućnosti rešavanja problema bez donošenja propisa i institucionalno rešenje

Pre formulisanja predloženog rešenja, razmatrane su alternative donošenju specijalizovanog zakona:

Prva razmatrana mogućnost bilo je oslanjanje na postojeće opšte zakone, kao što su Zakon o obligacionim odnosima (nesavesnost, neravnopravnost i sl.), Zakon o trgovini (nelojalna konkurencija i dr.) i druge propise, odnosno status quo. Međutim, građanskopravni lekovi kao što su tužba za štetu ili poništenje ugovora zbog nesavesnosti pokazali su se kao neadekvatni. Oni su reaktivni, izuzetno sporni, zahtevaju visoke troškove i ne pružaju preventivni efekat, pa je ova opcija odbačena kao nepotpuna.

Druga razmatrana opcija bila je samoregulacija tržišta kroz dobrovoljne kodekse ponašanja. Iako bi takvi kodeksi mogli imati komplementarnu ulogu, iskustvo Evropske unije jasno pokazuje da bez obavezujućeg pravnog okvira dobrovoljne inicijative ne pokrivaju sve ključne učesnike na tržištu i retko proizvode željeni sistemski efekat, te sama po sebi nisu dovoljna.

Treća mogućnost, vođenje obrazovnih kampanja i promocija fer ugovora, prepoznata je kao korisna prateća aktivnost, ali koja sasvim sigurno ne može da iskoreni problem, odnosno nepotpunost pravnih instrumenata i institucionalnu prazninu, pa samim tim nije realna alternativa regulativi.

5. Zašto je donošenje ovog zakona najbolji način za rešavanje problema?

Donošenje ovog zakona predstavlja optimalno, sveobuhvatno i neophodno rešenje zbog konzistentne kombinacije materijalnih i proceduralnih inovacija koje direktno napadaju koren problema.

Prvo, zakon kombinuje jačinu obavezujućeg prava sa strateškom pameti i fleksibilnošću. Jasno definiše kategoriju apsolutno zabranjenih praksi, takozvanu „crnu listu“, čije se postojanje samo po sebi smatra štetnim i koje se nikada ne mogu opravdati. Paralelno, uvodi kategoriju uslovno zabranjenih praksi, „sivu listu“, gde se pretpostavlja nedozvoljenost, ali se kupcu daje mogućnost da dokaže postojanje strogo definisanih opravdanih okolnosti. Ova diferencijacija osigurava maksimalnu pravnu sigurnost i predvidljivost za najštetnija ponašanja, dok zadržava određenu fleksibilnost za retke, ali legitimne komercijalne situacije.

Drugo, zakon stvara snažan i efikasan mehanizam sprovođenja kroz poseban postupak pred Komisijom. Ovaj upravni postupak nudi pristupačniju, bržu i stručniju alternativu klasičnim sudskim parnicama. Komisiji se daju značajna istražna ovlašćenja, uključujući mogućnost za nenajavljene uviđaje kako bi se sprečilo uništavanje dokaza, kao i ovlašćenje za donošenje hitnih privremenih mera da bi se odmah obustavila praksa koja izaziva nepovratnu štetu. Mehanizam sankcija je osmišljen da bude efikasan i odvraćajući, sa novčanim sankcijama koje su direktno povezane sa prihodom kupca, što osigurava da kazna bude srazmerna ekonomski moći subjekta.

Treće, zakon rešava osnovni uzrok nepotpune zaštite – kulturu straha. Eksplicitna i apsolutna zabrana komercijalne odmazde u bilo kom obliku, praćena sistemom zaštite identiteta i materijalnog nagrađivanja saradnika u postupku, predstavljaju ključne inovacije koje ruše zid ćutanja. Ove odredbe omogućavaju otkrivanje najskrivenijih praksi koje bi inače ostale nevidljive za regulatora, jer stvaraju bezbedni kanal za prijavu od strane onih koji su najbliži problemu – zaposlenih ili saradnika samog kupca.

Četvrto, zakon u potpunosti usklađuje nacionalno pravo sa zahtevima Evropske unije, čime se ne ispunjavaju samo formalni uslovi integracije, već se i pravi snažan korak ka stvarnom ujedinjenju tržišnih pravila. Ovo našim proizvođačima obezbeđuje istu pravnu zaštitu koju imaju njihovi konkurenti u EU, a državi daje jasan signal poslovnoj sredini o posvećenosti visokim standardima poslovanja i pravne sigurnosti. Dugoročno gledano, takvo okruženje doprinosi održivosti celog lanca snabdevanja, podstiče investicije u agro-prehrambeni sektor i jača ekonomski razvoj.

Konačno, predloženi zakon nije eksperiment, već se zasniva na dokazanom uspehu. Evaluacije primene Direktive 2019/633 u zemljama članicama Evropske unije konzistentno pokazuju značajno smanjenje učestalosti nepoštenih praksi, ojačanje pregovaračkog položaja snabdevača i uspostavljanje transparentnijih i ravnopravnijih poslovnih odnosa. Predlog zakona replicira ovaj uspešan model,

pažljivo ga prilagođavajući domaćim pravnim i ekonomski ograničenjima, čime se u velikoj meri umanjuju rizici od nepredviđenih posledica i osigurava pravna kontinuitet.

III. Objašnjenje osnovnih pravnih instituta i pojedinačnih rešenja

Član 1.

U cilju zaštite načela ravnopravnosti ugovornih strana, ovim zakonom se prvenstveno uređuju zabranjene trgovačke prakse, kao i prava i obaveze kupca i snabdevača u prometu poljoprivrednih, prehrambenih i drugih proizvoda od strateškog značaja za snabdevanje tržišta.

Na taj način, zakon teži da uspostavi transparentan i stabilan pravni okvir za odnose u lancu snabdevanja, sprečavajući zloupotrebu tržišne odnosno pregovaračke moći i obezbeđujući fer uslove poslovanja za sve učesnike, posebno manje snabdevače.

Da bi se obezbedila efikasna primena propisa, zakonom se detaljno uređuju i instrumenti nadzora i sprovođenja. To uključuje inspekcijski nadzor, ovlašćenja ministarstva nadležnog za trgovinu, kao i ovlašćenja, uslove i postupak Komisije za zaštitu konkurencije za utvrđivanje, istraživanje i sankcionisanje nepoštenih trgovačkih praksi. Ovim mehanizmima osigurava se brza i efektivna reakcija na kršenja i zaštita ravnoteže na tržištu.

Član 2.

Ovim članom se precizno utvrđuje obuhvat i granice primene zakona, kako bi se osigurala pravna sigurnost, efikasna zaštita i koherentnost sa postojećim pravnim sistemom. Zakon se direktno primenjuje na trgovačke odnose između profesionalnih snabdevača i kupaca na teritoriji Republike Srbije, uz jasno određeni predmetni fokus. Vaj zakon se, po svojoj suštini, ne primenjuje na odnose sa potrošačima (B2C), već je isključivo usmeren na regulisanje poslovnih odnosa između profesionalnih učesnika na tržištu (B2B). U tom kontekstu, pod „**snabdevačem**” se podrazumeva bilo koji poljoprivredni proizvođač, fizičko ili pravno lice, uključujući i njihove organizacije ili udruženja, koje prodaje poljoprivredne i prehrambene proizvode. S druge strane, „**kupcem**” se smatra svako pravno lice ili preduzetnik koji, u okviru svoje delatnosti, nabavlja te proizvode radi dalje prodaje, prerade ili distribucije. Ovaj jasno ucrtan okvir osigurava da zakon deluje tamo gde postoji najveći rizik od zloupotrebe tržišne moći i nepoštenih ugovornih praksi u biznis lancu snabdevanja, dok zaštitu potrošača ostavlja na odgovarajuće specijalizovane propise.

Primarna primena zakona je na poljoprivrednim i prehrambenim proizvodima, što uključuje ceo lanac vrednosti – od primarne proizvodnje (uzgoj, lov, ribolov) do prerađenih proizvoda. Posebna pažnja posvećuje se kvarljivim proizvodima (rok trajanja do 30 dana), jer su njihovi snabdevači izloženi najugroženijem položaju zbog brzog propadanja robe, gde svako kašnjenje u plaćanju može imati katastrofalne finansijske posledice. Ovaj fokus odražava strateški značaj agro-prehrambenog sektora za nacionalnu bezbednost i stabilnost.

Paralelno, zakon omogućava proširenu primenu i na proizvode od naročitog značaja za snabdevanje tržišta. Ova kategorija, koju bliže određuje Vlada, obuhvata osnovne potrošačke proizvode (npr. higijenski) i inpute ključne za poljoprivrednu proizvodnju (npr. đubriva). Ovim se zakonu daje neophodna fleksibilnost da reaguje na šire ekonomske krize, narušenu tržišnu ravnotežu ili druge vanredne prilike u javnom interesu, čime on prevazilazi usku trgovinsku regulativu i dobija karakter instrumenta javne politike.

Zakon je imperativan a odnos reflektuje odredbu **člana 3. stav 4. Direktive** „*overriding mandatory provisions which are applicable to any situation falling within the scope of those prohibitions, irrespective of the law that would otherwise be applicable to the supply agreement between the parties*”. On se primenjuje obavezno, bez obzira na izabrano pravo u ugovoru između strana, čime se sprečava zaobilaženje domaće zaštite. Svaka ugovorna odredba suprotna njegovim naredbama je ništava. Njegove odredbe imaju prioritet u odnosu na odredbe drugih propisa koji bi se takođe mogle primeniti na trgovačke prakse, osiguravajući jedinstven i maksimalno efikasan okvir za zaštitu.

Izuzetak od primene zakona čine plaćanja određenih javnih subjekata u oblasti zdravstva, obrazovanja i socijalne zaštite. Razlog za ovo isključivanje leži u specifičnom javno-pravnom i budžetskom režimu koji detaljno reguliše nabavke i finansiranje ovih institucija kroz posebne zakone o javnim nabavkama i budžetskom postupku, što ima prioritet u odnosu na opšti trgovački režim.

Na kraju, zakon eksplicitno ne utiče na primenu ključnih tehničkih i proceduralnih propisa, kao što su oni o elektronskom fakturisanju, obračunu PDV-a ili računovodstvenim ispravama. Ovim se osigurava da novi zakon ne stvara sukobe ili dodatne administrativne terete u već uspostavljenim i funkcionalnim sistemima, već da se na njih transparentno nadograđuje, doprinoseći pravnoj sigurnosti i sistemskoj koherentnosti u celini.

Član 3.

Ovim članom uvodi se strogi formalni i materijalni okvir za zaključenje i sadržinu ugovora između kupca i snabdevača, sa ciljem da se osigura pravna sigurnost, prevencija sporova i zaštita slabije ugovorne strane, najčešće snabdevača. Pravilo o pismenoj formi i roku do 31. marta tekuće godine ima za cilj da unapred uspostavi stabilnost u lancu snabdevanja, omogućavajući planiranje proizvodnje i logistike. Izuzeci od ovog roka (isporuka novog proizvoda ili sa novim snabdevačem) balansiraju ovu obavezu potrebom za tržišnom fleksibilnošću i podsticanjem konkurencije. Dodatni izuzetak za otkup na licu mesta priznaje specifičnost trgovine poljoprivrednim proizvodima, gde se robna razmena često odvija na osnovu unapred poznatih opštih uslova.

Suštinski doprinos člana je u apsolutnoj zabrani neodređenih ili uslovnih formulacija u ugovorima koje ostavljaju diskreciju jednoj strani. Ova zabrana direktno napada prakse koje omogućavaju kupcu da naknadno, proizvoljno menja ključne finansijske parametre (kao što su cene, bonusi ili kazne) koristeći nejasne reference ili subjektivne kriterijume. Kao direktna suprotnost tome, član propisuje princip potpune transparentnosti i odredivosti, zahtevajući da svaka pogodnost, naknada ili

kazna bude objektivno merljiva, unapred fiksno određena i zasnovana na metodologiji koja isključuje jednostrane izmene.

Ovaj princip se konkretizuje kroz obavezu detaljnog računovodstvenog evidentiranja. Svaka isporuka mora biti praćena računovodstvenom ispravom koja eksplicitno navodi pravni osnov i svrhu svakog plaćanja, čime se onemogućava kamufliiranje dodatnih naknada ili uslovnih klauzula. Posebna odredba o avansnim plaćanjima za budući rod, koja obuhvata i avanse u naturi sa preračunatom tržišnom vrednošću, ima za cilj da zaštiti proizvođača od zloupotrebe kroz nejasne obaveze unapred i osigura da je celokupna finansijska razmena u ugovoru potpuno vidljiva, merljiva i dokaziva od samog početka. U celini, ovaj član transformiše ugovorni odnos iz prostora potencijalne proizvoljnosti u formalno jasan, objektivan i proveriv pravni odnos, što predstavlja temelj efikasne zaštite od nepoštenih trgovačkih praksi.

Član 4.

Ovaj član predstavlja srž zakona definišući ključni pojam „nepoštena trgovačka praksa” kroz četiri opšta materijalna kriterijuma. Ona se definiše kao ponašanje koje, usled izražene neravnoteže moći, kroz jednostrano nametanje odstupa od dobrih poslovnih običaja i principa savesnosti, neopravdano prenosi ekonomski rizik, stvara značajnu neravnotežu u pravima i obavezama ili dovodi do drugih nesrazmernih postupaka. Ovakav opšti okvir omogućava da se zakon primeni na širok spektar potencijalno štetnih ponašanja koja se ne moraju navesti eksplicitno, pružajući sudovima i Komisiji za zaštitu konkurencije solidan pravni osnov za procenu.

Kako bi se olakšala primena i obezbedila pravna sigurnost, zakon uvodi pretpostavku značajne pregovaračke moći kupca na osnovu objektivnog kriterijuma finansijske snage, odnosno visine godišnjeg prihoda. Tabelarno su postavljeni pragovi gde se pretpostavlja da kupac ima značajnu moć ako njegov prihod značajno premašuje prihod snabdevača (npr. snabdevač do dva miliona evra, kupac preko dva miliona). Ovaj ekonomski objektivni kriterijum smanjuje teret dokazivanja za snabdevača, ali ne isključuje mogućnost dokazivanja postojanja značajne moći i u drugim situacijama, čime se balansira formalna sigurnost i materijalna pravda. Značajno je da se u prihod ne uračunava međusobna razmena između povezanih lica, kako bi se izbeglo veštačko smanjenje prikazane finansijske snage.

Zakon takođe predviđa mehanizme za slučajeve kada prihod nije jasno utvrdiv ili kada se radi o udruženjima, gde se prihod računa zbirno. Konačno, naglašava se da se nepoštena praksa može javiti u bilo kojoj fazi trgovačkog odnosa, nezavisno od postojanja pisanog ugovora, čime se sprečava zaobilaženje zakona kroz neformalne pritiske ili post-ugovorne akcije. Detaljno uređenje ovog ključnog pojma ostavljeno je na Uputstvo Komisije, što omogućava njegovo dinamično tumačenje i prilagođavanje tržišnim realnostima.

Član 5.

Ova odredba uvodi bitnu procesnu i materijalnu razliku u sankcionisanju nepoštenih trgovačkih praksi, čime se zaštita usmerava prema praksama različite stepena štetnosti. Apsolutno zabranjene prakse predstavljaju one naročito teške oblike ponašanja za koje se pretpostavlja da su po svojoj prirodi štetni i nikada ne

mogu biti opravdani u normalnim tržišnim uslovima. Za ove prakse postoji apsolutna zabrana, što znači da njihovo postojanje sam po sebi predstavlja kršenje zakona, bez mogućnosti za kupca da dokazuje njihovu opravdanost. Ova kategorija ima zastrašujuću i jasnu preventivnu funkciju.

S druge strane, za uslovno zabranjene prakse postoji opcionalnost odbrane. One predstavljaju radnje koje mogu imati objektivno štetan efekat, ali se u određenim, strogo ograničenim okolnostima mogu smatrati opravdanim ako kupac dokaže da ispunjava postavljene uslove. Ovaj koncept prebacuje teret dokazivanja sa snabdevača (ili Komisije) na kupca, koji mora dokazati da njegovo ponašanje nije nepošteno, npr. da je srazmerno, transparentno i ne prenosi neopravdane rizike. Ovaj mehanizam omogućava fleksibilnost u proceni konkretnih slučajeva, ali istovremeno tereti snažniju stranu (kupca) da opravda svoje ponašanje.

Ovlašćenje Komisije da donosi uputstvo kojim se bliže određuju ove prakse ima ključnu ulogu. Ono omogućava da se apstraktni pravni pojmovi iz zakona konkretizuju u skladu sa tržišnim iskustvom i evolucijom nepoštenih shema. Uputstvo će tačno definisati koje prakse spadaju u apsolutnu, a koje u uslovnu zabranu, postavljajući dodatne kriterijume i uslove za odbranu. Ovim se obezbeđuje predvidljivost za poslovni svet i efikasnost u radu Komisije, koja dobija jasan instrument za tumačenje i primenu zakona. Uputstvo predstavlja živ dokument koji može da se ažurira i prilagođava novim oblicima nepoštenog ponašanja koja se pojave na tržištu, čime zakon ostaje elastičan i efektivan na dugi rok.

Član 6.

Ovaj član predstavlja jezgro preventivne zaštite zakona, utvrđujući kategoriju apsolutno i uvek zabranjenih nepoštenih trgovačkih praksi (tzv. „crnu listu”). Njihova karakteristika je per se (sama po sebi) štetnost – smatra se da ove prakse, zbog svoje prirode, uvek i nepovratno narušavaju ravnotežu u trgovinskim odnosima i ne mogu se nikada opravdati komercijalnim, ugovornim ili bilo kojim drugim razlogom. Ova apsolutna zabrana daje najviši nivo pravne sigurnosti snabdevačima i olakšava primenu, jer je Komisiji ili sudu dovoljno da konstatuje činjenično postojanje takvog ponašanja da bi utvrdilo kršenje. Ovaj član predstavlja najoštrij instrument zaštite, definišući katalog konkretnih ponašanja koja su zabranjena apsolutno, bez mogućnosti opravdanja ili izuzetka. Njegova strogost ogleda se u tome što se primenjuje bez obzira na sporazum strana, bilo kakvu prividnu komercijalnu opravdanost ili specifične okolnosti slučaja.

Plaćanje kvarljivih proizvoda preko 30 dana je zabranjeno jer njihovo brzo propadanje zahteva hitnu naplatu. Svako oduživanje dovodi do nepovratnog finansijskog gubitka za snabdevača koji ne može da čeka na sredstva. Plaćanje ostalih proizvoda preko 60 dana sprečava korišćenje novca snabdevača kao besplatnog izvora finansiranja. Ovim se osigurava da snabdevač u razumnom roku naplati svoju robu i održi likvidnost. Isto tako, otkazivanje narudžbine kvarljivih proizvoda u roku kraćem od 30 dana onemogućava snabdevaču alternativnu realizaciju prodaje robe i prenosi na njega ceo komercijalni rizik, a jednostrano menjanje ugovornih odredbi potpuno uništava ugovornu sigurnost i pretvara ugovor u instrument proizvoljnosti jače strane.

Zabrana kasnog otkazivanja narudžbi za kvarljive proizvode (manje od 30 dana) direktno proističe iz nemogućnosti njihove ponovne realizacije. Nakon što snabdevač pripremi i rezerviše robu za konkretnog kupca, otkazivanje u trenutku kada roba već ima ograničen rok trajanja onemogućava mu da pronađe alternativni kupac, što dovodi do potpunog uništenja vrednosti.

Jednostrano menjanje ključnih ugovornih odredbi (cene, količine, rokova, kvaliteta) predstavlja potpuno poništenje ugovorne sigurnosti. Ova praksa pretvara formalni ugovor u instrument kontinuiranog pritiska, gde jača strana po svom nahođenju menja uslove, ostavljajući snabdevača u stalnoj neizvesnosti.

Zahtevanje plaćanja koja nisu u direktnoj vezi sa prodajom nemaju uslužnu protivvrednost i ustvari predstavljaju iskorišćavanje pozicije kupca da pretvori svoju distributivnu mrežu u izvor dodatnog prihoda. Takođe, zahtevanje da snabdevač plati za propast robe koja se dogodila pod kontrolom kupca (u njegovom skladištu, na polici) predstavlja nedopustiv prenos komercijalnog rizika. Osim ako propast nije posledica nepažnje samog snabdevača, kupac je dužan da snosi posledice sopstvenih operativnih nedostataka i lošeg upravljanja zalihama.

Odbijanje da se pismeno potvrde dogovoreni uslovi, nakon zahteva snabdevača, namerno stvara pravnu nesigurnost. Ova praksa otežava ili onemogućava dokazivanje stvarnih ugovorenih uslova, otvarajući prostor za kasnije nepošteno ponašanje, poređenje obećanja ili pritisak za promenu već dogovorenog. Istovremeno, zahtevi naknada zbog proširenja ili preuređenja prodajne mreže kupca su neosnovani jer predstavljaju investicione troškove samog kupca u njegovo sopstveno poslovanje. Prenos ovih troškova na snabdevača iskrivljuje fer odnos jer snabdevač ne uživa proporcionalnu korist od takve investicije, a njegova roba se koristi kao izvor za njeno finansiranje. Zahtevanje naknade za troškove reklamacija potrošača kada snabdevač nije odgovoran predstavlja još jedan oblik neopravdanog prenosa troškova. Ako je reklamacija posledica greške kupca (netačne informacije, lošeg čuvanja), nepošteno je da trošak tog propusta snosi snabdevač.

Zabranjeni su i složeni mehanizmi pritiska koji omogućavaju zaobilaženje zakona: naplata troškova kontrole koja je potvrdila ispunjenost ugovora; uslovljavanje obezbeđenja bez reciprociteta; multilateralna kompenzacija sa prenosom dugova; i zahtevi da se sklope ugovori sa trećim licima. Ove prakse uvode veštačku složenost, nepotpune obaveze i stvorene su da maskiraju pravu prirodu odnosa ili direktno zaobiđu zaštitne odredbe. Konačno, zabranjena je situacija kada kupac nezakonito pribavlja, koristi ili otkriva poslovne tajne snabdevača u smislu propisa o zaštiti poslovne tajne.

U celini, crna lista služi kao jasan, nedvosmislen i vodič o tome šta je neprihvatljivo ponašanje na tržištu, čime se eliminiše prostor za tumačenje za najštetnije prakse i ojačava zaštitni potencijal zakona.

Član 7.

Ovaj član reguliše prakse koje se smatraju nepoštenim ukoliko kupac ne dokaže postojanje određenih, striktno definisanih opravdanih okolnosti. Za razliku od apsolutne zabrane, ovde se priznaje da neke radnje mogu imati legitiman

komercijalni kontekst, ali je teret dokazivanja tog konteksta u potpunosti prenet na kupca.

Prva takva praksa odnosi se na vraćanje neprodanih proizvoda bez naknade, što predstavlja nepotpuni prenos tržišnog rizika. Ovaj zahtev je dopušten samo u dva uska slučaja: kada snabdevač prvi put isporučuje proizvod kupcu ili kada eksplicitno traži prodaju robe koja ima poznati rizik slabog obrta, a u oba slučaja mora biti unapred i pismeno upozoren na mogućnost povraćaja.

Sledeća grupa uslovno zabranjenih praksi odnosi se na različite oblike naknada koje kupac može zahtevati. Naplata naknade za skladištenje robe koja je već u skladu sa ugovorom o isporuci dozvoljena je samo ako se odnosi na stvarne i dodatne usluge koje prevazilaze uobičajene troškove iz osnovnog ugovora. Slično, naknada za uobičajeno izlaganje proizvoda na prodajnom mestu nije dozvoljena, osim ako snabdevač zatraži specijalno, promotivno izlaganje i ako je naknada srazmerna stvarnim troškovima te dodatne usluge. Isti princip važi i za naknadu za uključivanje proizvoda u ponudu kupca, koja je prihvatljiva samo za proizvod koji se prvi put uvodi u toj prodajnoj mreži, uz naknadu zasnovanu na realnim troškovima.

Zakon reguliše i prakse vezane za promocije i prodajne podatke. Prenos troškova prodajnih podsticaja na snabdevača dozvoljen je samo ako je snabdevač eksplicitno zahtevao takvu kampanju, a kupac je unapred obezbedio jasne parametre o periodu trajanja i količini. Slična logika važi i za naknade za oglašavanje i promotivne aktivnosti koje kupac samostalno organizuje; one su dozvoljene ili ako ih je zahtevao snabdevač, ili ako su detaljno opisane sa jasnim ciljem, trajanjem i tačnom cenom. Naplata podataka o prodaji snabdevaču opravdana je samo ako je snabdevač zatražio te specifične podatke i ako se naplaćuje njihova stvarna vrednost ili troškovi pripreme.

Dalje, zabranjeno je prenositi na snabdevača novčane kazne ili prekršaje izrečene kupcu, osim ako pravnosnažna odluka direktno utvrđuje da je prekršaj posledica nepotpune ili neispravne isporuke snabdevača. Takođe je zabranjeno zahtevati naknade za opšte troškove poslovanja kupca, kao što su troškovi osoblja, uređenje prostora ili rutinsko održavanje, osim ako se radi o dodatnoj, zahtevanoj usluzi za koju postoji proporcionalna naknada.

Strogo su ograničene i radnje koje narušavaju ugovornu stabilnost. Znatno smanjenje ugovorene količine dozvoljeno je samo uz opravdan i objektivno proverljiv razlog i obaveznu pisanu najavu najmanje 30 dana unapred, osim ako kupac dokaže nepostojanje tražnje. Jednostrano raskidanje ugovora bez pisanog obrazloženja i razumnog otkaznog roka (minimum 30 dana) dozvoljeno je samo u slučaju suštinskog kršenja od strane snabdevača, kao što je neispunjavanje ključnih obaveza, isporuka neupotrebljivog proizvoda ili stečaj.

Konačno, regulišu se i određeni finansijski zahtevi. Zahtev za naknadom za umanjeni promet usled neispunjenja obaveza mora biti direktno proporcionalan stvarnoj šteti. Zahtevi za plaćanje u robi ili uslugama (kompenzacija) dozvoljeni su samo uz izričitu pisanu saglasnost snabdevača zasnovanu na proceni realne tržišne vrednosti. Zabranjeni su i svi zahtevi za naknadnim bonusima ili nagradama tokom trajanja ugovora koji nisu unapred dogovoreni. Posebna odredba odnosi se na

prihvat kvarljive robe, koju kupac može odbiti samo ako pruži dokaz da proizvod odstupa od ugovorenog kvaliteta, da je nedostatak postojao pre prijema, da nije posledica njegove nepažnje i da je o tome obavestio snabdevača bez odlaganja.

Sve prakse iz ovog člana moraju biti jasno i unapred pismeno dogovorene a pod dogovorom ne podrazumeva se klauzula u standardnim opštim uslovima poslovanja ili drugi način jednostranog nametanja prihvata ponude zbog značajne neravnoteže pregovaračke moći.

Kupac je dužan, na pismeni zahtev snabdevača, da mu dostavi pisanu procenu naknade po jedinici proizvoda ili ukupno, pre nego što naknada bude naplaćena.

Član 8.

Ovaj član ima za cilj da eliminiše fundamentalnu prepreku slobodnom i fer poslovanju – strah snabdevača od odmazde zbog korišćenja svojih prava. Apsolutna zabrana svakog oblika komercijalne odmazde ili pretnje takvom odmazdom štiti slobodu snabdevača da se legitimno zalaže za svoje interese, da odbije nepoštene uslove ili da se poziva na zakonska i ugovorna prava, bez straha od kaznenih posledica po njegovo poslovanje. Ova zaštita je ključna za stvarno balansiranje odnosa snage, jer bez nje sve formalne zabrane nepoštenih praksi ostaju prazne ako snabdevač, zbog pretnje odmazdom, u strahu pristaje na njih.

Član precizno definiše najčešće i najteže oblike odmazde. Uklanjanje proizvoda iz ponude direktno napada komercijalni opstanak snabdevača, ograničavajući mu pristup potrošačima i tržištu. Smanjenje narudžbina ili sabotaža logističkog procesa (odlaganje prijema) predstavlja ekonomski pritisak kroz oštećenje proizvodnog i prodajnog ciklusa. Obustava pružanja ključnih usluga, kao što su marketing ili promocija, otežava ili onemogućava snabdevaču efektivnu prezentaciju i prodaju svoje robe kod tog kupca. Otvorena klauzula o drugim oblicima odmazde osigurava da zakon može da obuhvati i buduće, sofisticiranije oblike pritiska koji direktno ugrožavaju poslovanje.

Posebno je važno što se pretnja odmazdom eksplicitno izjednačava sa samom odmazdom. Pod pretnjom se podrazumeva bilo koja izjava, činjenje ili čak značajno nečinjenje kupca koje, izričito ili implicitno, ukazuje snabdevaču na negativne poslovne posledice u slučaju da on postupi u skladu sa svojim pravima. Ovim se sprečavaju i suptilniji oblici pritiska, poput implicitnih pretnji usmeno ili kroz ponašanje, koji mogu biti podjednako efikasni u zastrašivanju. Konačno, klasifikovanjem odmazde kao posebno teške nepoštene prakse zakon predviđa njenu visoku društvenu opasnost i omogućava primenu strožijih sankcija, jasno pokazujući da država ne toleriše zastrašivanje u poslovnim odnosima.

Član 9.

Ovim članom se utvrđuje institucionalni okvir za sprovođenje zakona, stavljajući u njegovo središte Komisiju za zaštitu konkurencije kao nadležni, nezavisni i specijalizovani državni organ. Odredbama o samostalnosti i nezavisnosti osigurava se da Komisija može objektivno i bez spoljašnjih uticaja vršiti svoja ovlašćenja, što je preduslov za efikasan borbu protiv nepoštenih praksi. Vezivanje njenog pravnog položaja i rada za postojeći Zakon o zaštiti konkurencije predstavlja praktično rešenje

koje koristi utemeljene institucionalne kapacitete, procedure i stručnost, osiguravajući bržu implementaciju i uštedu javnih sredstava.

Ključna nadležnost Komisije je odlučivanje u upravnim stvarima – rešavanje o pravima i obavezama učesnika u lancu snabdevanja i određivanje upravnih mera. Ovim se uspostavlja mehanizam za rešavanje konkretnih sporova i sankcionisanje, što je srž praktične primene zakona. Paralelno, Komisiji se poveravaju važni regulatorni i strateški poslovi: donošenje podzakonskih akata za detaljnije uređenje, davanje mišljenja na predloge propisa radi prevencije nepoželjnih regulativnih rešenja, i izrada godišnjih izveštaja koji služe kao osnova za procenu efikasnosti zakona i donošenje daljih politika.

Komisija ima i proaktivnu ulogu u promovisanju fer tržišta i podizanju svesti. Ostvarivanjem međunarodne saradnje, kooperacijom sa domaćim organima i preduzimanjem kampanja za javnost, ona radi na sistemskoj promeni poslovne kulture i sprečavanju problema unapred. Tehničke nadležnosti kao što su vođenje evidencije o kršiocima, objavljivanje akata i podataka, kao i organizovanje i kontrola sprovođenja mera, obezbeđuju transparentnost, praćenje poštovanja zakona i odgovornost. Naglasak na objavljivanju na internet stranici usaglašava rad Komisije sa principima otvorene uprave.

Koncept „poverenih poslova” za ključne nadležnosti jasno ukazuje da se ovi zadaci izvršavaju u okviru njenog postojećeg mandata i organizacionog kapaciteta, ali na osnovu ovog specifičnog zakona, čime se integriše zaštita od nepoštenih trgovačkih praksi u širi sistem zaštite konkurencije.

Član 10.

Ovim članom se uspostavlja jasna funkcionalna i organizaciona podela unutar stručne službe Komisije, što je od suštinskog značaja za obezbeđivanje nezavisnosti, stručnosti i efikasnosti u postupku. Osnivanjem posebne organizacione jedinice specijalizovane za vođenje postupaka utvrđivanja nepoštenih trgovačkih praksi, stvoren je fokus i stečeno iskustvo u kompleksnoj materiji koja zahteva specifično znanje o agro-prehrambenom lancu i B2B (business to business) odnosima. Ova specijalizacija doprinosi kvalitetnijem i bržem rešavanju slučajeva.

Integracijom ove jedinice u postojeću stručnu službu Komisije za zaštitu konkurencije osigurava se kohezija i iskorišćava uspostavljena dobra praksa, procedure i upravljanja kvalitetom. Ovaj pristup izbegava paralelne strukture i omogućava razmenu znanja i iskustava sa već postojećim sektorima koji se bave sličnim istražnim i analitičkim poslovima, poput ispitivanja zabranjenih sporazuma ili zloupotrebe dominantnog položaja.

Odredba o shodnoj primeni propisa o zaštiti konkurencije na zaposlene u ovoj jedinici obezbeđuje pravnu sigurnost i jedinstven radni status. To podrazumeva da se na njih odnose ista pravila o pravima, obavezama, zahtevima za stručnost, nespojivosti, etičkom ponašanju i zaštiti od pritiska kao i na ostale zaposlene u stručnoj službi Komisije. Na taj način se jemči njihova operativna nezavisnost u radu i uklanjanju potencijalni konflikti interesa, što je od ključnog značaja za objektivno i neprogonjeno vođenje postupaka protiv moćnih trgovačkih lanaca. Ova

organizaciona struktura osigurava da Komisija, kao celina, deluje usklađeno i efikasno u obavljanju svoje proširene nadležnosti.

Član 11.

Ova odredba uspostavlja apsolutni i dugoročni standard poverljivosti i profesionalne tajne, što predstavlja temeljni stub integriteta i nezavisnosti rada Komisije. Primarni cilj je zaštita osetljivih poslovnih, trgovinskih i finansijskih podataka koje Komisija prikuplja u toku postupka, a koji se odnose na poslovanje snabdevača, kupaca i drugih učesnika. Nepošteno ili nepažljivo otkrivanje ovih informacija moglo bi dovesti do znatnih tržišnih disbalansa, zloupotrebe insajderskih informacija ili nanošenja štete ugledu učesnika, čime bi se potkopala sama svrha zakona – osiguravanje fer tržišnih uslova.

Zabrana se ne odnosi samo na period aktivnog mandata ili radnog odnosa, već se produžava i na period od tri godine nakon prestanka funkcije. Ovaj produženi rok, znatno duži od uobičajenih, opravdan je izuzetnom osetljivošću materije i dugoročnim ograničenjima u poslovanju koje bi otkrivanje podataka moglo izazvati. On osigurava da se znanje stečeno u Komisiji ne može kasnije zloupotребiti u privatnim ili korporativnim interesima, sprečavajući potencijalne konflikte interesa i „rotaciju vrata” (eng. *revolving door*) ka tržišnim učesnicima koji su bili predmet nadzora.

Na taj način, ova odredba štiti ne samo poverljivost stvari već i jača javno poverenje u instituciju. Ona jasno poručuje svim učesnicima na tržištu da se mogu slobodno sarađivati sa Komisijom i davati sve neophodne podatke bez straha od kasnijeg curenja, što je preduslov za efikasan istražni rad. Istovremeno, predstavlja jak etički okvir za same funkcionere i zaposlene, jasno označavajući njihovu dužnost odanosti principima institucije i dugu prema javnom interesu dugo nakon formalnog prestanka njihove uloge.

Član 12.

Ovaj član uvodi dodatne, stroge i objektivne kriterijume za izuzeće pored opštih razloga predviđenih Zakonom o upravnom postupku, priznajući specifičan rizik od sukoba interesa u ovim osetljivim tržišnim materijama. Primarni cilj je sprečiti bilo kakvu stvarnu ili prividnu pristrasnost koja bi mogla proisteći iz prethodnih profesionalnih veza lica koja odlučuju sa učesnicima u postupku. Petogodišnji „hlađeni” period tokom kojeg se izuzeće primenjuje je značajno duži od uobičajenih i opravdano je potrebom da se osigura potpuna nepristrasnost u predmetima koji često uključuju značajne ekonomske interese i mogu imati dugoročne poslovne implikacije.

Član precizno definiše obuhvat odnosa koji aktiviraju obavezu izuzeća, pokrivajući ne samo direktno zaposlenje, već i ključne upravne i zastupničke funkcije (direktor, član odbora, punomoćnik). Ova širina je neophodna jer upravo takve pozicije nose sa sobom duboku umešanost u strateške i operativne odluke kompanije, što bi moglo uticati na rasuđivanje. Proširenje na „povezane učesnike na tržištu” osigurava da se izuzeće primenjuje i na entitete u istom korporativnom ili kontrolnom lancu, čime se zatvara mogućnost zaobilazjenja kroz tehničke korporativne strukture.

Propisana procedura zauzimanja stavova i odlučivanja o izuzeću institucionalizuje transparentan i interni mehanizam kontrole. Objava razloga odmah po saznanju i odlučivanje kolegijalnog tela (Saveta) za njegove članove, odnosno predsednika za stručnu službu, uspostavlja sistem međusobnog nadzora i odgovornosti. Ovaj mehanizam štiti integritet samog postupka jer omogućava da se pitanje pristrasnosti reši na početku, ali štiti i ugled samog lica koje se izuzima, formalizujući njegovu obavezu da izbegne sukob interesa. Na taj način, član gradi još jedan sloj javnog poverenja u rad Komisije, signalizirajući da njene odluke donose lica čija je nezavisnost i nepristrasnost proveravana prema najvišim standardima.

Čl. 13 – 15.

Ovim članovima utvrđuje se osnovna procesna arhitektura ispitnog postupka pred Komisijom, sa posebnim osvrtom na položaj snabdevača koji nije formalna stranka u postupku, ali je neposredni učesnik sporne prakse. Odredba da se supsidijarno primenjuje Zakon o opštem upravnom postupku obezbeđuje poštovanje ustaljenih garancija pravičnog postupka i pravne sigurnosti, dok ovaj zakon uvodi specifične dozvoljena odstupanja neophodna zbog posebne prirode materije i potrebe za efikasnim rešavanjem.

Definisanjem da je jedina stranka u postupku kupac sa značajnom pregovaračkom moći, protiv koga je postupak pokrenut, zakon uspostavlja jednostranački postupak. Ovaj stav omogućava administrativno opterećenje na subjekat za koga se pretpostavlja da ima veću sposobnost da se brani i koji je, po definiciji, uzročnik potencijalne povrede zakona. Zainteresovana i treća lica (kao što su drugi snabdevači ili konkurenti) nemaju svojstvo stranke, što sprečava odugovlačenje postupka brojnim zahtevima i pravnim sredstvima, ali ne ukida njihovu mogućnost da učestvuju u drugim oblicima.

Proširena prava zainteresovanog lica (snabdevača) kao kompenzatorni mehanizam. Iako nije strana, snabdevač kao zainteresovano lice dobija paket procesnih prava dizajniran da osigura da se njegov glas čuje i da ima realnu ulogu u oblikovanju činjenične osnove. Pravo na izjašnjavanje, podnošenje dokaza i odgovaranje na zahteve Komisije omogućava mu da aktivno doprinese utvrđivanju istine. Pravo na obaveštavanje o toku i razgledanje spisa bez dokazivanja pravnog interesa predstavlja značajno odstupanje od opštih pravila i priznaje njegov inherentni i neposredni interes u ishodima postupka, jer je njegovo poslovanje direktno pogođeno. Formalni zahtev u pisanom obliku i obaveza Komisije da odgovori u roku od osam dana uspostavljaju jasnu i brzu komunikaciju. Dozvola za angažovanje stručnog pomagača priznaje tehničku složenost tržišnih analiza i finansijskih obračuna u ovim predmetima, omogućavajući snabdevaču da se izjednači sa kupcem u pogledu stručnih resursa.

Ovaj model balansira dve ključne vrednosti: efikasnost javne uprave (fokusravajući se na odnos Komisija-kupac) i materijalnu pravičnost (omogućavajući snabdevaču instrumenta da brani svoj položaj). Na taj način, zakon osigurava da se sporovi rešavaju brzo bez žrtvovanja prava onih koji su praktično najviše pogođeni spornom praksom.

Čl. 16. i 17.

Ovi članovi balansiraju dva sukobljena principa: transparentnost javne uprave i pravo javnosti na informacije sa jedne strane, i potrebu za efikasnim i poštenim vođenjem postupka sa druge. Član 16. uvodi koncept dokazivanja „pravnog interesa” za treća lica koja nisu direktni učesnici (npr. strukovna udruženja, neprofitne organizacije, akademska zajednica ili konkurenti). Ovaj uslov sprečava zloupotrebu prava informisanja radi ometanja postupka ili insajderskog pribavljanja podataka, usmeravajući ovu mogućnost na one čiji je interes više od na one čiji je interes više od opšteg, nekonkretizovanog interesa i povezan sa prethodnim angažovanjem (podnosilac inicijative) ili stvarnom mogućnošću da ishod postupka utiče i na njihovo pravno delokrug.

Odlučivanje o opravdanosti zahteva zaključkom protiv kog nije dozvoljena žalba je stručan kompromis. Ono osigurava brzinu i konačnost u odluci, sprečavajući da se postupak odugovlači sporovima o pristupu informacijama, što bi moglo ugroziti njegovo brzo i efikasno vođenje. Istovremeno, obaveza službenog lica da dostavi „osnovne informacije o toku”, ali da isključi one koje bi mogle uticati na dalji tok, štiti integritet istrage. Ovo omogućava da se javnost informiše o napretku bez otkrivanja strategije, evidencije ili pravnih smernica koje bi mogle olakšati zastrašivanje svedoka, uništavanje dokaza ili prilagođavanje odbrane.

Član 17. pojačava ovu zaštitu integriteta postupka kroz apsolutna odstupanja od prava na uvid. Zabrana razgledanja i kopiranja najosetljivijih procesnih akata – zapisnika o većanju i glasanju, službenih beležaka, Predloga odluka, poverljivih spisa i zaštićenih podataka – ima višestruku svrhu. Pre svega, čuva tajnost donošenja odluke i slobodu rasprave unutar kolegijalnog tela Komisije (Saveta), osiguravajući da članovi mogu slobodno i otvoreno razmeniti mišljenja bez straha od javnog ismevanja ili pritiska. Drugo, štite proces savetovanja i pripreme tako što čuvaju Predloge i predloge odluka od prevremenog otkrivanja, što bi moglo podrivati autoritet konačne odluke. Konačno, ovo odstupanje predstavlja konkretnu primenu opšteg principa zaštite podataka i poslovne tajne propisanog drugim delovima zakona, osiguravajući da se osetljivi ekonomski podaci koji su prikupljeni pod prinudom ili dobronamerno ne procure i ne nanesu štetu učesnicima. Na taj način, ovi članovi grade zid oko unutrašnjeg procesa donošenja odluka, istovremeno obezbeđujući kontrolisanu i uslovljenu spoljnu transparentnost.

Čl. 18. i 19.

Ovi članovi utvrđuju slobodnu ocenu dokaza kao osnovni princip odlučivanja, određuju dokazni položaj učesnika i diferenciraju teret dokazivanja u skladu sa prirodom nepoštene prakse – apsolutno ili uslovno zabranjene.

Član 18. potvrđuje upravno načelo da je Savet, kao kolegijalno odlučujuće telo, suveren u proceni dokaza. On donosi odluku „po svom uverenju”, što ga oslobađa formalnih pravila o dokazima, ali ga obavezuje na savesnu i brižljivu analizu. Ključno je da odluka mora biti zasnovana na celokupnoj činjeničnoj osnovi, a ne na izolovanim podacima. Ovaj član posebno reguliše dve specifične situacije. Prvo,

eksplicitno priznaje dokaznu vrednost izjave zainteresovanog lica (snabdevača), što je od suštinskog značaja jer je upravo on često jedini izvor informacija o skrivenim ugovornim uslovima i pritiscima. Drugo, ovlašćuje Savet da donosi odluke i na osnovu činjenica učinjenih verovatnim (presumpcija), a ne apsolutno dokazanih. Ovo je praktično neophodno u složenim tržišnim materijama gde direktni dokaz može biti nedostupan, ali niz indicija ukazuje na postojanje nepoštenih prakse.

Član 19. predstavlja centralni procesni mehanizam koji odražava zaštitni karakter zakona i teorijsku podelu na „crnu” i „sivu” listu čime se omogućava diferencijacija tereta dokazivanja kao ključan mehanizam.

Za apsolutno zabranjene prakse (crna lista, član 6.) teret dokazivanja u potpunosti leži na Komisiji. Ovo je u skladu sa činjenicom da se radi o radnjama čija je štetnost per se pretpostavljena i koje ne podležu opravdanju. Komisija mora dokazati da se konkretna radnja dogodila.

Za uslovno zabranjene prakse (siva lista, član 7.) teret dokazivanja se prebacuje na stranku u postupku, odnosno kupca. Ovo je logičan prateći mehanizam konceptu uslovne zabrane. Jer ako je neka radnja pretpostavljeno nepoštena, onda onaj ko je izvršava (kupac) ima obavezu da dokaže postojanje specifičnih, zakonom dozvoljenih okolnosti koje to ponašanje čine opravdanim (npr. da je naknada zasnovana na stvarnim troškovima).

Za prakse iz člana 8. (odmazda) teret dokazivanja takođe leži na Komisiji, što je u skladu sa težinom takve optužbe koja zahteva jasan i ubedljiv dokazni postupak od strane organa.

Ova podela obezbeđuje da je teret dokazivanja uvek na onoj strani koja ima bolji pristup relevantnim informacijama i koja tvrdi nešto što odstupa od osnovne pretpostavke zakona (da je praksa zabranjena).

Čl. 20 – 22.

Ovi članovi uspostavljaju otvoren i dostupan mehanizam za prijavu nepoštenih praksi, priznajući da Komisija ne može da bude sveprisutna i da je građansko i strukovno angažovanje ključno za otkrivanje skrivenih praksi. Širok krug ovlašćenih podnosilaca – od direktnih učesnika na tržištu i udruženja do organa vlasti i bilo kojeg građanina – čini ovaj mehanizam inkluzivnim i omogućava prikupljanje informacija iz različitih izvora. Mogućnost usmenog podnošenja, mada izuzetna, osigurava pristup i onima kojima pisana formalnost predstavlja prepreku, jačajući karakter zakona kao instrumenta zaštite ranjivih.

Formalni zahtevi za sadržinu inicijative iz člana 21. imaju dvostruku svrhu: sprečavaju zloupotrebu i neozbiljne prijave ali i pružaju Komisiji solidnu polaznu osnovu za ispitivanje. Identifikacija podnosioca i predmeta inicijative (tačke 1 i 2) uspostavlja odgovornost i jasnoće. Jasno pravilo da anonimni podnesci ne predstavljaju formalnu inicijativu, već mogu poslužiti kao izvor informacija za pokretanje postupka ex officio, po sopstvenoj inicijativi, balansira potrebu za otvorenosti sa potrebama za odgovornim i dokazivim podnošenjem. Istovremeno, član podstiče podnosioca da priloži sve raspoložive dokaze (tačka 4) i da indiciraju postojanje drugih dokaza (tačka 5), čime se olakšava početna faza istrage. Dodatni

opciona elementi o tržišnom kontekstu podižu kvalitet inicijative i omogućavaju Komisiji brže shvatanje šire slike.

Član 22. reguliše interakciju Komisije sa podnosiocem, uspostavljaajući prava i obaveze. Pravo Komisije da zahteva dodatne informacije (stav 1) omogućava joj da dopuni i kvalifikuje podnetu inicijativu, što je neophodno za donošenje temeljne odluke. Ključna garancija za podnosioca je obaveza Komisije da ga obavesti o ishodu u roku od 60 radnih dana (stav 2). Ovaj rok osigurava transparentnost i odgovornost Komisije, sprečavajući da se inicijative ćutanje administracije. Obaveštenje mora biti suštinsko – sadržati ocenu osnovanosti, odluku o pokretanju postupka ili jasne razloge za odbijanje (stav 3). Ovim se podnosiocu pruža formalni zaokret i razumevanje da je njegov doprinos ozbiljno, a Komisija se obavezuje na racionalno i obrazloženo delovanje, gradeći poverenje u instituciju. U celini, ovi članovi dizajniraju inicijativu ne kao formalnost, već kao stvarni i efikasan kanal komunikacije između javnosti i regulatora.

Član 23.

Ovaj član uvodi moćan i inovativan instrument za otkrivanje najskrivenijih oblika nepoštenih praksi: sistem nagrađivanja i zaštite lica koje dostavi ključne podatke i informacija saradnika u postupku („whistleblower-a”). Njegova svrha je da podstakne koncept unutrašnjih izvora – zaposlene, bivše saradnike ili druge upoznate sa poslovanjem – da rizikuju i otkriju dokaze o praksama koje bi inače ostale nevidljive za Komisiju. Ovaj mehanizam direktno napada kulturu ćutanja i straha od odmazde unutar kompanija.

Ključni pojmovi i uslovi za nagradu. Član strogo definiše ko može biti saradnik u postupku (fizičko lice) i šta predstavlja „odlučujući dokaz” – informacije koje Komisija nije imala, a koje su ključne za dokazivanje slučaja. Ova definicija isključuje trivijalne ili već poznate podatke i usmerava nagradu na one čiji doprinos zaista menja tok istrage. Princip „prvi po redosledu” (prvi koji dostavi ključni dokaz) podstiče brzinu i isključuje konkurenciju među potencijalnim saradnicima u postupku. Značajno je da se pravo na nagradu ne gubi ako je saradnik u postupku i dalje u poslovnom odnosu sa učiniocem, čime se uklanja najveća prepreka za prijavu – strah od gubitka posla. Međutim, isključuju se oni koji su sami arhitekta ili pokretači nepoštenih prakse (rukovodioci, osobe koje podstiču nastanak nepoštenih prakse), osiguravajući da sistem ne nagrađuje tvorce problema.

Finansijski stimulans i procedura isplate. Visina nagrade od 5% od iznosa novčane mere stvara značajan finansijsku stimulaciju, povezujući lični interes saradnika u postupku sa javnim interesom za odvratanje od kršenja. Veća kazna za kupca rezultira većom nagradom za saradnika u postupku. Isplata se vrši tek nakon što rešenje postane izvršno, što sprečava isplatu u slučajevima koji se potom ponište na sudu. Procedura zahteva saradnju Komisije (koja potvrđuje da je dokaz odlučujući) i Ministarstva (koje vrši isplatu), uspostavljaajući dodatnu kontrolu i transparentnost u trošenju budžetskih sredstava.

Temeljni stub ovog mehanizma je garantovana anonimnost. Podaci koji bi mogli otkriti identitet saradnika u postupku proglašavaju se zaštićenim automatski, po službenoj dužnosti Komisije, što minimizira rizik od curenja. Ova zaštita je nepotpuna

i odvojena od administrativnog prava na uvid iz prethodnih članova. S druge strane, predviđene ozbiljne posledice za zloupotrebu: lažna prijava, falsifikovanje dokaza ili podsticanje na izvršenje krivičnog dela radi nagrade ne samo da rezultira gubitkom prava na nagradu i zaštitu, već se i kvalifikuje kao krivično delo narušavanja poslovnog ugleda koje je za takvo činenje već propisano Krivičnim zakonikom. Ovaj balans između jakih finansijskih stimulansa i strogih sankcija za zloupotrebu ima za cilj da privuče iskrene izvore, a odvraća manipulatore i obezbedi integritet samog sistema prijavljivanja. Na ovakav način se omogućava apsolutna zaštita identiteta i sankcije za zloupotrebu.

Ovaj član predstavlja specijalan postupak i stimulativni mehanizam u okviru posebnog zakona (zakona o nepoštenim trgovačkim praksama), usmeren isključivo na otkrivanje određene vrste povreda zakona. On ne isključuje propis o zaštiti uzbunjivača, dok se u pogledu zabrane odmazde i radnopravne i druge zaštite paralelno primenjuju odredbe opšteg Zakona o zaštiti uzbunjivača.

Član 24.

Ovaj član uspostavlja formalni početak upravnog postupka, ističući princip službene dužnosti Komisije kao osnovni pokretač. Komisija nije pasivni organ koji čeka inicijativu, već ima aktivnu ulogu i obavezu da sam pokreće postupak kada sazna za indicije nepoštenih prakse, bilo sopstvenim istragama, prijavom ili iz drugih izvora. Ovim se osigurava da javni interes za suzbijanjem nepoštenih praksi ne zavisi isključivo od volje i hrabrosti pojedinačnih snabdevača da se suprotstave.

Jedan od najvažnijih principa uvedenih ovim članom je „jedinstvenost postupka ocene prakse”. Kada kupac primenjuje istovetnu zabranjenu praksu prema više snabdevača (npr. isti nepropisni rok plaćanja svim dobavljačima), protiv njega se vodi jedan, konsolidovani postupak. Ovo ima višestruku korist: prvo, sprečava istovremeno vođenje desetina identičnih postupaka, čime se olakšava administrativno opterećenje Komisije i postiže procesna ekonomičnost; drugo, omogućava globalni pregled štete i procenu sistemskog karaktera nepoštenog ponašanja kupca; i treće, štiti snabdevače od ponavljanja istih dokaza i svedoka u višestrukim postupcima, ujedinjujući njihovu zaštitu.

Odluka o pokretanju postupka donosi se zaključkom predsednika Komisije, što je brza i efikasna forma, ali sa jasnim sadržajnim ograničenjima iz stava 4. Ovi elementi obezbeđuju transparentnost: jasan pravni osnov i opis optužbi omogućavaju kupcu da zna protiv čega se brani, a pozivi za izjašnjenje i podnošenje dokaza otvaraju fazu sakupljanja činjenica. Pouka o koristima saradnje ukazuje na mogućnost blažeg postupanja ako se kupac pokaže saradljivim. Trenutak pokretanja postupka je formalno vezan za dostavljanje zaključka stranci, što utvrđuje precizno početno vreme za rokove.

Ključna procesna karakteristika je nedopustljivost žalbe protiv zaključka o pokretanju. Ovo sprečava strateško odugovlačenje postupka od strane kupca na samom startu. Međutim, pravo na pravni lek nije ukinuto – zaključak se može pobijati u okviru tužbe protiv konačnog rešenja, što garantuje sudsku kontrolu, ali nakon što se utvrde sve činjenice. Na kraju, obaveza obaveštavanja podnosioca inicijative

zatvara petlju povratne informacije, jačajući poverenje u instituciju i ohrabrujući buduće prijave.

Član 25.

Ovaj član definiše sam postupak utvrđivanja nepoštene prakse kao ispitni postupak, što je ključna kvalifikacija. Za razliku od postupka gde se dve strane suprotnim pravnim interesima, ispitni postupak je karakterističan za upravne organe kada utvrđuju povredu javnih pravila; Komisija ima aktivnu ulogu istražitelja i procenitelja činjenica. Ovaj položaj opravdava njena široka ovlašćenja za prikupljanje dokaza, kao i obavezu učesnika na saradnji.

Član omogućava Komisiji široku mogućnost sprovođenja dokaznih radnji (stav 2) kako bi se mogla suočiti sa složenošću i često skrivenim karakterom nepoštenih praksi. Od klasičnih postupaka kao što je saslušanje stranaka i svedoka, do posrednih metoda kao što su nenajavljeni uviđaji ili veštačenje, zakon joj omogućava da pristupi dokazima na različite načine. Ovaj opseg je neophodan jer dokazi mogu biti skriveni u elektronskoj komunikaciji, unutrašnjim procedurama kupca ili finansijskim zapisima. Obaveza saradnje (stav 3) koja se stavlja na stranku, zainteresovano lice i treća lica predstavlja kritičan alat za uspešnu istragu.

Upravljanje postupkom je centralizovano, o svim pitanjima upravljanja odlučuje ovlašćeno službeno lice zaključkom (stav 4). Ovo osigurava efikasnost i jedinstvenu liniju komandovanja u okviru postupka. Zabrana posebne žalbe protiv ovih zaključaka tokom postupka (stav 5) ima za cilj da spreči ometanje, odugovlačenje i fragmentaciju postupka brojnim žalbama. Jedini put za pobijanje ovih internih odluka je kasnije, kroz tužbu protiv konačnog rešenja, čime se osigurava da se sporovi oko procedure rešavaju zajedno sa suštinom predmeta, nakon što se svi dokazi prikupe.

Konačno, član utvrđuje da se za veštačenje angažuju lica iz registra sudskih veštaka ili registrovana pravna lica. Ovo osigurava standardizovan nivo stručnosti, profesionalne odgovornosti i etičkog ponašanja, pružajući Komisiji objektivne i pouzdane stručne utiske kojima se može osloniti u donošenju složenih ekonomskih procena. Ovim se Komisija integriše u postojeći sistem stručnih dokaza u pravnom sistemu. U celini, član crta jasne konture moćnog, ali kontrolisanog istražnog postupka.

Član 26.

Ovaj član uvodi preventivni i zaštitni mehanizam vanredne važnosti, prepoznajući komercijalnu odmazdu kao posebno tešku praksu. Kada je odmazda učinjena kao odgovor na prijavu ili suprotstavljanje nepoštenoj praksi, ona predstavlja dupli napad na slobodu tržišta: prvi napad je sama prvobitna nepoštena praksa, a drugi, odmazda, ima za cilj da kazni i učutka onoga ko se usudio da je otkrije ili joj se odupre. Da bi se ovaj sekundarni, ali možda i opasniji oblik pritiska efikasno suzbio, zakon predviđa da se protiv njega pokreće izdvojeni postupak.

Ova izdvojenost postupka ima dve ključne funkcije. Prvo, osigurava da se odmazda procenjuje i sankcioniše nezavisno od ishoda osnovnog postupka o prvobitnoj praksi. Čak i ako se utvrdi da prvobitna prijava nije bila osnovana, akt odmazde je i dalje samostalno, teško kršenje koje zahteva reakciju. Drugo, ovaj

paralelni postupak štiti integritet istrage o osnovnoj praksi. Omogućava Komisiji da se fokusira na činjenice vezane za odmazdu – kao što su hronologija, motiv i posledice – bez da se meša ili uslovljava procenom dokaza u osnovnom predmetu. Na taj način, zakon šalje jasnu poruku da pokušaji zastrašivanja i kažnjavanja snabdevača neće biti tolerisani i da će biti predmet brze i nezavisne pravne reakcije, čime se ojačava hrabrost potencijalnih saradnika u postupku i svedoka.

Čl. 27. i 28.

Ovi članovi uvode ključnu prethodnu proceduru (koja predstavlja pre-odlučujuću fazu) koja predstavlja značajan iskorak pravne zaštite u okviru ispitnog postupka. Naime, član 27. uspostavlja obavezu Komisije da otkrije svoju dokaznu i činjeničnu osnovu stranci (kupcu) i zainteresovanom licu (snabdevaču) pre nego što donese konačno rešenje. Ovo obaveštenje (eng. Statement of objections), mora sadržati sve bitne činjenice, dokaze i analize na kojima Komisija namerava da se osloni i uspešno se koristi u postupcima koji se odnose na zaštitu konkurencije i deo je evropske pravne tekovine. Ova mera omogućava da niko ne bude iznenađen sadržajem odluke i da svi imaju priliku da se izjasne na navode Komisije. Rok za prijem ovog obaveštenja (osam do 15 dana) balansira potrebu za brzinom sa potrebom za razumnim vremenom za pripremu.

Član 28. omogućava stranci i zainteresovanom licu široko i smisleno pravo na reakciju na to obaveštenje. Mogu se detaljno osporavati metodologiju, analize i tumačenja dokaza, predlažući alternativna objašnjenja. Važnije, imaju pravo da predlažu dodatne dokazne radnje kao što su saslušanje novih svedoka, angažovanje veštaka ili pribavljanje dodatnih dokumenata, čime se priznaje da oni mogu imati pristup relevantnim informacijama koje je Komisija prvobitno previdela.

Jedna od najvažnijih mogućnosti koje član 28. daje je pravo da zahtevaju održavanje usmene rasprave ili da budu saslušani. Ovo predstavlja suštinsku garanciju, jer pruža priliku za neposredno suočavanje, da se složene stvari usmeno obrazlože i da se odgovori na pitanja ovlašćenog službenog lica. Konačno, član poverava ocenjivanje opravdanosti svih ovih zahteva ovlašćenom službenom licu. Ovo lice mora uzeti u obzir celokupan tok postupka i sve dokaze, što sprečava zloupotrebu ovih prava radi odugovlačenja, ali istovremeno osigurava da se ozbiljni i relevantni predlozi razmotre.

Član 29.

Ovaj član utvrđuje kostur i sadržinu konačnog akta u postupku, balansirajući potrebu za efikasnošću sa zahtevima za pravnu sigurnost i detaljnošću. Ključna razlika u rokovima za donošenje rešenja (90 dana za apsolutno zabranjene prakse iz član 6. odnosno 120 dana za uslovno zabranjene iz član 7. i komercijalne odmazde iz člana 8.) logično proističe iz složenosti dokazivanja. Za „crnu listu” dovoljno je utvrditi da se dogodila zabranjena radnja, dok za „sivu listu” Komisija mora da proceni i potencijalna opravdanja kupca, a za odmazdu da utvrdi kauzalnu vezu, što zahteva dublju analizu. Oba roka predstavljaju obavezujući cilj za Komisiju, a ako se ne poštuju, postupak se automatski obustavlja, što sprečava neodređeno odugovlačenje.

Sadržina rešenja je propisana tako da osigura transparentnost, efektivnost i izvršnost. Obrazloženje o postojanju značajne pregovaračke moći i opis konkretne prakse čine osnovu za pravnu ocena i kasniju sudsku kontrolu. Određivanje upravne mere i obaveze izveštavanja o njenom sprovođenju čini rešenje izvršnim i prativim aktom. Način objave, koji će verovatno uključivati javnu internet stranicu Komisije, služi javnom interesu, odvrćajućim efektom i informisanju tržišta. Važna procesna karakteristika je da tužba ne odlaže izvršenje rešenja (*executio parata*), što omogućava da se zaštitne mere sprovedu odmah, sprečavajući dalju štetu dok se spor vodi na sudu. Paralelno, član predviđa i obustavu postupka ako dokazi nisu dovoljni, kao i automatsku obustavu zbog prekoračenja roka, čime se štite i prava optuženog kupca od nepotpunih ili predugih postupaka.

Član 30.

Ovaj član uspostavlja osnov za ponovni postupak pred Komisijom, obezbeđujući kontinuitet njenog nadzora i izvršnost njenih odluka u skladu sa propisom o opštem upravnim postupkom.

Član 31.

Ovaj član detaljno uređuje jednu od najznačajnijih procesnih radnji konkretno uviđaj u prostorije, računare i arhive učesnika u postupku. Zbog toga je procedura strogo formalizovana, odnosno uviđaj se može sprovesti isključivo na osnovu zaključka predsednika Komisije koji mora sadržati sve ključne elemente: pravni osnov, detaljne razloge, tačno određeni obuhvat (koji dokumenti i podaci), mesto, vreme i identitet ovlašćenih lica. Ovaj formalni okvir štiti učesnike od proizvoljnih, neograničenih pretresa i obezbeđuje pravnu sigurnost. Uvid nije ograničen isključivo na dokumente navedene u zaključku, ovlašćeno lice može prihvatiti i druge podatke koje učesnik dobrovoljno stavi na uvid, što se mora konstatovati u zapisniku, čime se omogućava fleksibilnost u istrazi. Ključna obaveza službenog lica je da vodi računa o zaštiti poslovno osetljivih podataka i tajni, sprečavajući neopravdano otkrivanje informacija koje nisu relevantne za predmet postupka. Učesnik je dužan da omogućiti neometano sprovođenje uviđaja, a njegovo ometanje može dovesti do izricanja procesnog penala, što predstavlja neophodnu sankciju za osiguravanje efektivnosti ovog ključnog istražnog postupka.

Čl. 32. i 33.

Ovi članovi daju Komisiji izuzetno snažno istražno oruđe za suočavanje sa najtežim slučajevima sistemskih ili namerno prikrivenih nepoštenih praksi – nenajavljeni uviđaj koje je u celosti usklađeno sa članom 6.1.1.c. Direktive 2019/633/EC (*„the power to carry out unannounced on-site inspections within the framework of its investigations, in accordance with national rules and procedures“*). Opravdanje leži u specifičnoj, strogo definisanoj situaciji: kada postoji osnovana sumnja da će se dokazi ukloniti, izmeniti ili uništiti ukoliko se unapred obavesti subjekat uviđaja. Ova situacija mora biti strogo kontrolisana, shodno čemu se može sprovesti samo na osnovu prethodno donetog zaključka predsednika Komisije, koji

mora detaljno obrazložiti razloge, mesto i obim. Iako je iznenađan, subjekat se obaveštava u trenutku dolaska na licu mesta, a protiv samog zaključka nije dozvoljena odvojena žalba, već se može pobijati samo u okviru tužbe protiv konačnog rešenja, čime se sprečava strateško odugovlačenje početka i sprovođenja istražnih radnji.

Član 33. detaljno precizira ovlašćenja i procedure tokom ovakvog uviđaja, balansirajući potrebe efikasne istrage sa ograničenjima protiv proizvoljnosti. Službeno lice mora odmah pokazati legitimaciju i uručiti relevantne zaključke. Njegova ovlašćenja su široka, ali tačno navedena: od ulaska u prostorije i provere svih oblika komunikacije do kopiranja, zapečaćivanja ili privremenog oduzimanja dokaza. Posebno su važna ovlašćenja da se uzimaju izjave i da se, u slučaju pronalaska ključnih dokaza, oni mogu privremeno oduzeti do kraja postupka, uz obavezno izdavanje potvrde. Ova pravila omogućavaju da se dokazi očuvaju i dokumentuju.

Istovremeno, član uvodi značajne garancije za subjekat uviđaja. Ovlašćeno lice se mora pridržavati obimna navedenog u zaključku i voditi računa o zaštiti poslovnih tajni. Subjekt ima pravo da prisustvuje uviđaju ili da zatraži prisustvo svog punomoćnika, osim ako je to jasno usmereno na ometanje. Ova kombinacija ovlašćenja i jasnih procesnih garancija osigurava da nenajavljeni uviđaj ostane legitiman, proporcionalan i efikasan instrument za otkrivanje najtežih oblika kršenja, bez prerastanja u proizvoljnu pretresnu radnju.

Čl. 34. i 35.

Ovi članovi uvode dva ključna, ali različita, usmena postupka koja imaju za cilj da dodatno raščlane složene činjenične stanje kada pisani dokazi nisu dovoljni.

Saslušanje (član 34.) je procedura koju inicira ovlašćeno službeno lice radi utvrđivanja činjenica, a posebno je korisna za ispitivanje neformalne komunikacije (npr. telefonskih razgovora, usmenih dogovora) za koju ne postoji pisani trag. Ono se sprovodi pojedinačno, bez prisustva suprotstavljene strane, što ima za cilj da se stvori prostor za slobodniji iskaz i spreči pritisak ili konfrontacija. Saslušanje se može primeniti i kao dodatna dokazna radnja kada postoje suprotnosti u prethodnim iskazima istog lica. Dok se u praksi može saslušati i ovlašćeni predstavnik (npr. zaposleni sa znanjem), prisustvo punomoćnika ili stručnog pomagača jemči pravo na pravnu pomoć tokom ove procedure.

Usmena rasprava (član 35.) predstavlja formalniji i direktniji mehanizam za rešavanje neusklađenosti. Ona se zakazuje kada postoje suprotstavljene tvrdnje između kupca i snabdevača (odnosno stranke i zainteresovanog lica) i kada se na osnovu dostavljenih pisanih dokaza ne može doći do jasnog zaključka. Njena svrha je da se neposredno i istovremeno suoče argumenti i izjave obe strane, omogućavajući Komisiji da bolje proceni verodostojnost i kontekst. Za razliku od saslušanja, ona podrazumeva prisustvo obe strane, ali se održava bez prisustva javnosti, čuvajući poverljivu prirodu postupaka. Primena pravila opšteg upravnog postupka osigurava minimum procesnih garancija, kao što su prava na izlaganje, postavljanje pitanja i podnošenje zaključnih reči. Oba postupka doprinose principu

kontradiktornosti i omogućavaju Komisiji da donese odluku zasnovanu na potpunijoj i pravilnoj činjeničnoj osnovi.

Član 36.

Ovaj član uspostavlja složen sistem zaštite poverljivih informacija, balansirajući suprotstavljene interese: potrebu za efikasnom istragom (koja zahteva pristup podacima), integritet poslovanja učesnika (koji zahteva zaštitu tajni) i potrebu za transparentnošću i pravnom odbranom. Zaštita se može odrediti za podatke koji imaju svojstvo poslovne tajne ili su poslovno osetljivi, a čije bi objavljivanje moglo prouzrokovati značajnu štetu vlasniku ili ugroziti tok postupka. Ključni koncept je „značajna šteta”, što isključuje zaštitu za trivijalne informacije i usmerava je na pravi poslovni interes. Procedura je inicirana na zahtev samog nosioca podataka, koji mora učiniti verovatnim opasnost od štete, pri čemu zahtev mora biti podnet blagovremeno.

Poseban režim zaštite garantovan je podnosiocu inicijative i saradniku u postupku za njihov identitet, čime se priznaje poseban rizik od poslovne odmazde i proganjanja od strane moćnih učesnika koje prijave. Za ovu zaštitu Komisija mora doneti rešenje bez odlaganja, eliminišući nesigurnost.

Član takođe predviđa mogućnost zaštite po službenoj dužnosti kada podaci već uživaju poverljivost po drugom propisu, kao i suštinsko pravilo o isključenju iz obaveze javnosti: podatak označen kao zaštićeni po ovom zakonu gubi svojstvo informacije od javnog značaja, što direktno ograničava slobodan pristup informacijama u korist zaštite privatnosti i integriteta istrage.

Član 37.

Ovaj član uspostavlja princip otvorene uprave i transparentnosti kao ključni element rada Komisije, obavezujući je na javnu objavu svojih najvažnijih akata – zaključaka o pokretanju postupka i konačnih rešenja – na internet stranici. Ova objava služi višestrukoj svrsi: omogućava odvrćajući efekat kako bi se celokupno tržište informisalo o nedopustivim praksama i sankcijama, povećava poverenje u rad institucije pokazujući da njene odluke nisu tajne, i obezbeđuje pravnu sigurnost jer svi mogu videti osnivanje i ishode postupka. Istovremeno, član strogo štiti interese učesnika zahtevajući da se prilikom objave izostave svi podaci koji su proglašeni zaštićenima u skladu sa prethodnim članom o poslovnoj tajni i zaštiti identiteta saradnika u postupku, čime se izbegava javno otkrivanje osetljivih informacija. Isto pravilo važi i za analize i godišnje izveštaje. Ovlašćenje Komisije da uputstvom detaljnije uredi ovaj postupak osigurava doslednost, tehničku preciznost i fleksibilnost u primeni, omogućavajući ažuriranje procedura u skladu sa tehnološkim i pravnim razvitkom

Član 38.

Ovaj član daje Komisiji važnu proaktivnu nadležnost, prevazilazeći okvire reaktivnog rešavanja pojedinačnih slučajeva. Posebna sektorska analiza omogućava Komisiji da sistematski ispita unutrašnje radnje čitavog tržišnog segmenta (npr. promet mlečnih proizvoda, povrća ili goriva) kako bi se identifikovali strukturni problemi, sistemske nepoštene prakse ili slabosti u lancu snabdevanja koje

pojedinačni sporovi ne otkrivaju. Ova analiza može biti pokrenuta po sopstvenoj inicijativi Komisije ili na predlog Ministarstva trgovine, čime se omogućava da se ekonomska politika zasniva na stvarnim podacima. Njen cilj je da stvori sveobuhvatan pregled koji uključuje strukturu tržišta, odnose snage i učestalost određenih praksi, služeći kao osnova za preporuke za poboljšanje regulative, politike ili dalje istrage.

Da bi osigurala uspeh analize, član daje Komisiji ovlašćenja za prikupljanje podataka, obavezujući sve relevantne subjekte (trgovce, udruženja, državne organe) da na zahtev dostave potrebne informacije. Komisija može i iskoristiti podatke iz već završenih pojedinačnih postupaka, čime se integrišu istraživački resursi. Odluku o pokretanju odnosno sprovođenju analize donosi Savet, što joj daje potrebnu težinu i strateški značaj.

Konačno, član osigurava da se izveštaj obavezno dostavlja relevantnim ministarstvima (trgovine i poljoprivrede) radi sagledavanja stanja. Izveštaj se javno objavljuje na internet stranicama Komisije i Ministarstva, čime se osigurava transparentnost, informiše javnost i stvara pritisak na tržišne učesnike da se pridržavaju pravila.

Član 39.

Ovaj član konkretizuje operativna ovlašćenja i procedure za prikupljanje podataka u toku sektorske analize, dajući ovlašćenom službenom listu adekvatne ali kontrolisane instrumente. Lice ima pravo da prikuplja informacije od širokog spektra izvora, uključujući ne samo direktne učesnike na tržištu i njihova udruženja, već i podnosiocima inicijativa, udruženja potrošača i, značajno, organe državne uprave i lokalne samouprave. Ova širina je od suštinske važnosti jer državni organi često raspolažu ključnim makro-podacima, statistikama ili podacima o svojim nabavkama koji mogu rasvetliti strukturu tržišta. Svako prikupljanje podataka mora biti formalizovano pismenim zahtevom sa određenim rokom za odgovor, što osigurava pravnu sigurnost i evidenciju.

Kako bi se osigurala efikasnost istrage, član predviđa stepenovanje opštenja u slučaju nedostatka saradnje. Ako subjekat ne odgovori ili nepotpuno odgovori na zahtev, ovlašćeno lice može doneti zaključak kojim se nalaže dostava, uz pretnju određivanja periodičnog penala. Ova sankcija predstavlja ozbiljan pritisak za saradnju, posebno ako se smatra da bi pojedina lica mogla da ometaju sprovođenje analize. Istovremeno, član uvodi važnu procesnu garanciju navodeći da se, u pogledu prava subjekata koji su predmet analize (kao što su privatnost podataka), shodno primenjuju odredbe zakona o položaju trećih lica. Ovo osigurava da prikupljanje podataka za analitičke svrhe ne bude proizvoljno i da poštuje osnovna prava zaštićena u drugim delovima zakona, poput režima zaštićenih podataka.

Član 40.

Ovaj član uspostavlja obavezujući pravni okvir za međuinstitucionalnu saradnju, prepoznajući okolnost da je u određenim situacijama neophodna podrška drugih državnih organa. Propisano je pravo Komisije da zahteva informacije i saradnju od bilo kog državnog organa ili organizacije sa javnim ovlašćenjima, a ti subjekti su

dužni da na taj zahtev odgovore, bilo dostavljanjem podataka ili obrazloženim izjašnjenjem. Posebno se ističu organi statistike, lokalne samouprave i privredne komore kao ključni izvori podataka o tržišnim trendovima i lokalnoj praksi. Važan mehanizam za otkrivanje je obaveštenje tržišnog inspektora koji tokom svog nadzora naiđe na indicije nepoštenih praksi ili utvrdi visoke naknade (preko 20%), što Komisiji obezbeđuje vredne izvore podataka iz prve ruke i stvara sinergiju sa drugim oblicima nadzora.

Kako bi se osiguralo poštovanje ove obaveze, član predviđa zaštitnu meru u slučaju nedostatka saradnje. Prvo, Komisija može obavestiti nadležni organ nadzora nad subjektom koji nesarađuje, tražeći njegovu intervenciju. Ako i to ne uspe, Komisiji je ostavljena mogućnost da javno objavi informaciju o nesarađnji, koristeći javni pritisak i medijsku izloženost kao konačni alat da nametne odgovornost. Ovaj član takođe osigurava da pristup informacijama ne bude finansijska prepreka, jasno zabranjujući državnim organima da naplaćuju bilo kakve naknade Komisiji. Konačno, poštovanjem privatnosti i nadležnosti drugih organa, član predviđa da se podaci mogu dati trećim licima samo sa njihovom saglasnošću i u određenoj formi, balansirajući potrebe transparentnosti sa pravilnom upravom podacima.

Član 41.

Ovaj član predstavlja srž korektivnog mehanizma zakona, određujući različitost upravnih mera koje Komisija može da primenjuje. Mere su dizajnirane da obuhvate ceo spektar intervencija: od hitnih i preventivnih (privremena mera) i korektivnih (usklađivanje poslovanja) do represivnih i odvraćajućih (mera zaštite i novčani penali). Ova hijerarhija omogućava Komisiji da proporcionalno reaguje na različite okolnosti.

Načelo srazmernosti i neposredne veze koje se zahteva za mere usklađivanja i zaštite je ključno. Ono osigurava da kazna ili obaveza bude direktno usmerena na ispravljanje konkretne štete prouzrokovane nepoštenom praksom i da ne pređe u proizvoljnu ili prekomernu sankciju. Primena ovog načela zahteva od Komisije da u svakom pojedinačnom slučaju pažljivo proceni obim, trajanje i efekat kršenja kako bi odredila odgovarajući i pravno utemeljen odgovor, čime se štite osnovna prava kažnjenih subjekata.

Član 42.

Ovaj član omogućava Komisiji instrument za hitnu i preventivnu intervenciju u situacijama gde postoji neposredna opasnost od teške i nepovratne štete za snabdevača. Privremena mera ima za cilj da odmah obustavi sumnjivu nepoštenu praksu (npr. isterivanje snabdevača iz lanca, jednostrano menjanje uslova) dok se postupak ne završi, sprečavajući da šteta eskalira ili postane nepopravljiva pre nego što se donese konačna odluka. Ova mera može biti proglašena već u zaključku o pokretanju postupka ili u bilo kom trenutku kasnije, što joj daje veliku fleksibilnost i brzinu odgovora.

Član uspostavlja stroge procesne garancije kako bi se sprečila zloupotreba ove upravne mere. Meru donosi predsednik Komisije privremenim rešenjem koje mora jasno odrediti vremenski period njenog trajanja. Ključna zaštita za optuženog kupca

je pravo na trenutnu žalbu protiv ove mere. Ako kupac u žalbi ubedljivo dokaže da ne postoji opasnost od štete ili da ona ne može nastati, Savet je dužan da bez odlaganja ukine privremeno rešenje. Ova obavezna provera osigurava da se privremena mera ne koristi kao instrument neopravdanog pritiska. Privremena mera automatski prestaje sa donošenjem konačnog rešenja kojim se okončava postupak, čime se osigurava da njena primena bude ograničena na period dok se istina utvrđuje.

Član 43.

Ovaj član daje Komisiji ovlašćenje da obuhvati ne samo prethodnu povredu zakona, već i oblikuje buduće ponašanje kupca kako bi se sprečilo ponavljanje. Mera usklađivanja poslovanja je proaktivna i sistemska, pri čemu se ona ne zaustavlja na osudi konkretne radnje prema jednom snabdevaču, već zahteva od kupca da izmeni svoje opšte uslove poslovanja, standardne ugovore, interne smernice ili druge prakse koji su bili izvor nepoštenog ponašanja. Cilj je trajno otklanjanje uzroka problema, osiguravajući da se iste ili slične štetne prakse ne primenjuju prema bilo kom snabdevaču u budućnosti. Na taj način, mera ima širok preventivni i reformatorski efekat, transformišući poslovne prakse kupca u skladu sa zakonom.

Suštinski deo mere je obaveza obustave, odnosno kupac mora odmah prestati da ugovara, sprovodi ili primenjuje zabranjenu praksu. Rešenje Komisije mora sadržati jasan rok za sprovođenje svih naloženih korektivnih radnji. Ovaj rok osigurava da se mere ne odlažu i da Komisija može da prati njihovo izvršenje. Kroz ovu meru, zakon teži da postigne dublju promenu od obične kažnjavanja za radnje koje su protivne zakonu, nameravajući da se sistemski reši problem nepoštenog ponašanja i uspostave trajno fer uslovi u lancu snabdevanja, odredi meru usklađivanja opštih uslova poslovanja, standardnih ugovora, internih smernica i druge prakse, na način kojim se trajno otklanjaju iste ili slične prakse u odnosu na sve snabdevače.

Član 44.

Ovaj član uvodi glavnu upravnu meru u novčanom obliku, osmišljenu ne samo kao sankciju već i kao instrument za vraćanje ravnoteže i sprečavanje budućih kršenja. Mera ima dvostruki cilj: kompenzatorni (vraćanje pregovaračke ravnoteže koja bi postojala da nije bilo nepoštenih praksi) i odvraćajući (odvraćanje svih učesnika na tržištu od primene takvih praksi kroz primerenu sankciju). Primena mere je obavezna ako se utvrdi nepoštena praksa, ali njen iznos nije fiksiran; on se određuje prema transparentnoj i objektivnoj metodologiji koja povezuje kaznu sa obimom kršenja i ponašanjem kupca.

Ključni element je pokretni sistem obračuna koji polazi od osnovnog iznosa, zasnovanog na godišnjem prihodu kupca (0.1% za uslovno zabranjene prakse, 0.2% za apsolutno zabranjene i odmazde). Ovaj iznos se zatim koriguje umanjnjima ili povećanjima zavisno od konkretnih okolnosti. Umanjenja podstiču dobro ponašanje: kupac se nagrađuje ako je dobrovoljno obustavio praksu, nije je u potpunosti primenjivao, priznaje krivicu ili je praksa bila kratkotrajna. Povećanja, sa druge strane, kažnjavaju ozbiljno pogoršanje ponašanja: neposlušnost prema privremenoj meri, nesaradnju, prikrivanje dokaza, podsticanje, pretnje odmazdom, ili što je najteže, ponavljanje iste prakse nakon konačne odluke, što dovodi do 100%

povećanja. Ovaj sistem osigurava da se kazna prilagođava specifičnostima slučaja, nagrađuje saradnju i strogo kažnjava zlonamerno i ponavljajuće kršenje.

Član 45.

Ovaj član uvodi snažno sredstvo za obezbeđivanje poštovanja autoriteta i odluka Komisije tokom samog postupka. Mera procesnog penala predstavlja novčanu sankciju za nesaradnju i ometanje, koja se primenjuje na stranku u postupku, zainteresovano lice ili treće lice. Njena svrha je da prisili subjekte da postupaju po zakonskim zahtevima i nalogima, sprečavajući ih da ometaju tok istrage ili odbijaju da dostave neophodne dokaze.

Penal je visok i dizajniran da bude odvraćajući: 500.000 dinara za svaki dan ponašanja suprotno nalogu. Ova izuzetno visoka sankcija ima za cilj da odmah prekine bilo kakvo ometanje, posebno kada se radi o velikim kupcima sa značajnom pregovaračkom moći koji bi inače mogli da priušte da plaćaju manje sankcije kao cenu za odugovlačenje ili prikrivanje dokaza. Posebno se ističe situacija ometanja uviđaja, što je direktni napad na samu sposobnost Komisije da prikupi dokaze. Zabrana žalbe na ovu meru (osim u okviru kasnije tužbe) osigurava da se procesni penal može izreći i sprovesti brzo, bez mogućnosti odugovlačenja pravnim sredstvima, čime se očuva efikasnost postupka.

Član 46.

Ovaj član omogućava Komisiji specijalizovanu sankciju za osiguranje saradnje u posebno značajnom postupku sektorske analize. Za razliku od pojedinačnog ispitnog postupka, sektorska analiza ima šire istraživačke ciljeve od interesa celog tržišnog sektora. Nesaradnja jednog učesnika (npr. veliki kupac sa značajnom pregovaračkom moći) može onemogućiti ili ozbiljno ugroziti izradu kvalitetne analize koja služi javnom interesu. Stoga, ovde se penal primenjuje ne samo na stranke u postupku, već i na udruženja, profesionalne organizacije i druga lica koja su ključni nosioci podataka.

Penal je isti kao i za procesni penal (500.000 dinara dnevno), što pokazuje da zakonodavac nesaradnju u ovoj sistemskoj istrazi smatra podjednako teškom. Međutim, ovaj član uvodi značajnu procesnu razliku: protiv rešenja o izricanju ovog penala dozvoljena je žalba Savetu. Ovo je opravdano činjenicom da se postupak sektorske analize može produžiti i da bi zloupotreba ili greška u izricanju penala mogla imati dugoročne posledice. Žalba odlaže izvršenje, sprečavajući Komisiju da odmah pritiska kroz izvršenje, ali daje Savetu ulogu konačnog arbitra. Ova garancija balansira potrebe za efikasnom istragom sa pravom na zaštitu od potencijalno neosnovanih zahteva u složenim analitičkim procedurama.

Član 47.

Ovaj član uspostavlja zajedničke tehničke i proceduralne okvire za naplatu novčanih sankcija propisanih u prethodnim članovima, osiguravajući njihovu praktičnu izvršnost. Ključni element je obaveza Komisije da u samom rešenju odredi

jasan rok i način plaćanja, što uklanja nesigurnost za kažnjenog subjekta i omogućava precizno praćenje dospelosti. Maksimalni rok od 10 dana za plaćanje je veoma kratak, što odražava želju zakonodavca da se novčane sankcije, kao ozbiljan instrument odvratanja, naplate što je brže moguće, čime se smanjuje mogućnost zaobilaženja ili odugovlačenja.

Član jasno određuje da se prikupljeni iznosi uplaćuju u korist budžeta Republike Srbije, potvrđujući javnopravnu prirodu ovih sredstava koja nisu namenjena Komisiji, već opštem javnom interesu. Konačno, član uspostavlja vezu sa opštim sistemom prinudnog izvršenja, navodeći da će se naplata sprovoditi u skladu sa Zakonom o izvršnom postupku. Ovo daje Komisiji pristup utvrđenim i efikasnim državnim mehanizmima naplate, poput zaplena imovine ili blokiranja računa, čime se kazneni deo zakona integriše u postojeći pravni sistem i osigurava da novčane sankcije nisu samo formalna pretnja, već efektivan instrument.

Član 48.

Ovaj član uređuje finansijsku stranu postupka, principijelno odvajajući troškove javne uprave od troškova privatne odbrane.

Osnovno pravilo je da Komisija snosi redovne troškove postupka (veštačenje, svedoke, tumače, uviđaje, odnosno troškove koje je sama izazvala) kada ga pokrene po službenoj dužnosti i kada se zaključi da optuženi kupac nije kriv. Ovo odražava ideju da država, a ne pojedinac, treba da snosi troškove utvrđivanja činjenica koje je sama inicirala, sprovela. Međutim, član jasno ograničava pravo stranke (kupca u čiju korist je odlučeno u postupku) na naknadu sopstvenih troškova. Ona može biti oslobođena od troškova Komisije, ali ne može tražiti da joj se nadoknade njeni sopstveni advokatski ili stručni troškovi. Ovim se sprečava ekonomski pritisak na Komisiju da ne pokreće složene slučajeve zbog potencijalno visokih troškova naknade.

Član uvodi i stimulativni i kazneni element u odnosu na troškove. Ako je nesaradnja stranke (npr. odbijanje da dostavi dokumente) razlog da se mora sprovesti poseban uviđaj, onda ona mora da snosi te troškove. Slična logika važi za štetu od privremenog oduzimanja dokaza – ako je oduzimanje bilo neophodno i u skladu sa zakonom, troškove snosi Komisija kao deo javne istrage. Komisiji se daje diskrecija da u celosti ili delimično oslobodi učesnika od ovih troškova, što joj omogućava da uzme u obzir socijalne ili posebne okolnosti.

Konačno, član eksplicitno potvrđuje da troškovi pravnog zastupanja i stručnog pomaganja uvek ostaju na teretu stranke, čime se potvrđuje princip da svaka strana snosi troškove svoje odbrane, nezavisno od ishoda.

Član 49.

Ovaj član postavlja vremenske granice za delovanje Komisije, balansirajući javni interes za suzbijanjem nepoštenih praksi sa pravnom sigurnošću tržišnih učesnika i principom da se prakse moraju rešavati na vreme. Osnovni rok zastarelosti za pokretanje postupka je pet godina od dana kada je praksa izvršena, čak i ako se ona sporadično ponavljala. Ovaj rok osigurava da se postupak ne pokreće za događaje iz daleke prošlosti kada je upitno postojanje dokaza. Međutim, zastarelost se prekida

svakom formalnom radnjom Komisije (npr. istragom inicijative, sektorskom analizom) koja jasno pokazuje da je aktivna u vezi sa slučajem, nakon čega rok počinje da teče ispočetka. Ovo sprečava da subjekti izbegnu odgovornost jednostavnim čekanjem dok rok ne istekne.

Član uvodi i apsolutnu, konačnu granicu: zastarelost nastaje i kada protekne dvostruko vreme osnovnog roka (odnosno 10 godina), bez obzira na prekide. Konačno, zastarelost se obustavlja dok traje upravni spor, priznajući da se tok pravnog poretka ne može pripisati Komisiji. Za novčane sankcije (mere zaštite i penale) propisan je poseban, kraći rok za naplatu od tri godine od izvršnosti rešenja, što podstiče Komisiju i državne izvršitelje na blagovremeno delovanje, a štiti kažnjene od neodređeno dugotrajne finansijske nesigurnosti.

Član 50.

Ovaj član uspostavlja obavezu Komisije da javno i sistematski izveštava o svom radu, što predstavlja ključni mehanizam odgovornosti, transparentnosti i informisanja javnosti. Član zahteva da se izveštaj usvaja do 1. marta, obezbeđujući ažurnost i relevantnost podataka za prethodnu godinu. Ova vremenska disciplina omogućava da se trendovi i podaci analiziraju na vreme.

Sadržina izveštaja je dizajnirana da pruži sveobuhvatan i koristan pregled delovanja zakona. On ne samo da nudi količinske podatke (broj prijava, postupaka), već i kvalitativnu analizu kroz opise najčešćih praksi i konkretnih slučajeva, što je od izuzetne vrednosti za razumevanje evolucije tržišnih ponašanja. Objavljivanje liste učesnika za koje je utvrđeno kršenje ima jak odvraćajući i edukativni efekat, javno označavajući nepoštene aktere. Istovremeno, član strogo nalaže da se svi podaci objave u formi koja poštuje zahteve za zaštitu podataka, balansirajući javno pravo na znanje sa pravom na privatnost i poslovnu tajnu.

Konačno, integracijom ovih podataka u obavezni godišnji izveštaj o radu Komisije, oni postaju zvanični deo njenog mandata i podležu uobičajenim procedurama razmatranja od strane nadležnih državnih organa, čime se dodatno jača institucionalna odgovornost. Objavljivanje na internet stranici odmah po usvajanju osigurava direktnu i neodložnu dostupnost podataka svim zainteresovanim stranama, od stručne javnosti i medija do samog poslovnog sveta i potrošača.

Član 51.

Ovaj član uvodi sistemski mehanizam za kontinuirano praćenje, procenu i unapređenje politike i propisa u ovoj oblasti, prepoznajući da zakoni moraju biti živi instrumenti koji se prilagođavaju tržišnim realnostima.

Odgovornost se poverava Ministarstvu nadležnom za trgovinu, kao nosiocu ekonomske politike, što osigurava da se procena ne završava na nivou primene, već da se integriše u šire strateško planiranje. Obavezni interval od najmanje jednom u tri godine obezbeđuje dovoljno vremena da se vide trendovi i efekti zakona, ali ne dozvoljava da prođe previše vremena bez revizije.

Analiza stanja nije samo formalnost već ona mora obuhvatiti ključne dimenzije efektivnosti: prvo, delotvornost samih mera na tržištu (da li prakse nestaju, menjaju se); drugo, efikasnost među-institucionalne saradnje (koja je kritična za stvarnu primenu); i treće, ocenu sprovođenja propisa (kako se zakon primenjuje u praksi). Na osnovu ovih nalaza, analiza mora proizvesti konkretne preporuke za unapređenje, čime se zatvara krug dobijanjem povratne informacije.

Dostavljanje izveštaja Vladi osigurava da se rezultati analize razmotre na najvišem nivou odlučivanja i mogu pretočiti u buduće zakonodavne ili inicijative, čineći ovaj član osnovnim mehanizmom za stratešku adaptiranje na nove okolnosti i razvoj politike fer tržišta.

Član 52.

Ovaj član uvodi konkretan i preventivni instrument za borbu protiv jedne od najčešćih nepoštenih praksi: nejasnih, uslovnih ili promenljivih finansijskih uslova. Njegova svrha je da se u samom ugovornom odnosu, od samog početka, uspostavi potpuna finansijska transparentnost i odredivost. Član navodi sve što spada u finansijske elemente: od osnovne cene do bonusa, naknada i kazni, zahtevajući da sve bude jasno i nedvosmisleno dokumentovano.

Posebno je regulisano pitanje dinamičkih cena za osetljive kvarljive proizvode (voće, povrće, meso), gde se cena često menja dnevno. Zakon priznaje ovu tržišnu realnost, ali zahteva da ugovor eksplicitno propisuje metodologiju i proceduru utvrđivanja te cene (npr. referentno tržište, aukcijski sistem) i obavezu vođenja evidencije koja dokazuje kako je cena došla do izražaja. Ovim se sprečava proizvoljno menjanje cene bez objektivne osnove.

Ključni alat je „pregled finansijskih elemenata” koji predstavlja dokument odnosno konsolidovanu i jasnu listu svih finansijskih obaveza ugovornih strana, zajedno sa njihovim pravnim osnovom i važećim cenovnikom. Ugovorne strane ovaj pregled mogu predstaviti kao integralni deo ugovora ili poseban prilog, ali mora biti potpuno usklađen sa osnovnim ugovorom. Član predviđa i dinamičku obavezu svih ugovornih strana: svaka izmena ugovora koja utiče na finansijske uslove automatski povlači obavezu ažuriranja pregleda. Ovim se zatvara praznina koja omogućava da formalni ugovor ostane nepromenjen, dok se kroz dodatne sporazume, naloge ili e-mail komunikaciju uvode nove naknade ili menjaju uslovi. Ovaj član, dakle, ima za cilj da transformiše finansijske odnose iz zone nejasnoće u prostor potpune proverivosti, olakšavajući Komisiji dokazivanje nepoštenih praksi, a snabdevaču da razume i zaštititi svoje prava.

Član 53.

Rešenje Komisije kojim se utvrđuje nepoštena trgovačka praksa ima konačan karakter. Protiv tog rešenja stranka može pokrenuti upravni spor u roku od 30 dana od njegovog dostavljanja. Podnošenje tužbe ne odlaže izvršenje rešenja Komisije.

Čl. 54. i 55.

Ovi članovi delegiraju nadzor nad ključnim formalnim i transparentnim obavezama zakona na postojeći i uspostavljeni sistem tržišne inspekcije.

Inspekcijski nadzor se vrši nad odredbama o obliku ugovora (član 3.) i pregledu finansijskih elemenata (član 52.), koji predstavljaju tehničke, ali od suštinske važnosti, preduslove za fer poslovanje. Ovim se omogućava da se kroz redovne kontrole osigura da ugovori budu u pisanoj formi, sa jasnim rokovima, i da postoji transparentan pregled svih naknada, čime se preventira nastanak sporova. Poveravanje ovog posla tržišnoj inspekciji Ministarstva trgovine osigurava brz i efikasan nadzor na terenu, koristeći njeno već postojeće iskustvo, kapacitete i ovlašćenja propisana osnovnim zakonom o trgovini.

Član 55. proširuje ovlašćenja inspektora u digitalnoj eri, obavezujući sve učesnike u sistemu elektronskog fakturisanja (izdavaoce, primaocce i posrednike) da omoguće inspektoru uvid u elektronske podatke, dokumentaciju i tehničku infrastrukturu vezanu za obaveze zakona. Ovo je od ključnog značaja jer se finansijski podaci i dokaza o ugovorima sve više nalaze isključivo u elektronskom obliku. Bez ovog ovlašćenja, inspekcijski nadzor bi bio neefikasan i zastao u prošlosti. Ova odredba osigurava da inspektori mogu da prate digitalni trag transakcija i da se nepoštene prakse ne mogu sakriti iza tehničkih barijera, čime se obezbeđuje kompletan nadzorni lanac od papirnog ugovora do elektronske fakture.

Član 56.

Novčanom kaznom od 50.000 do 2.000.000 dinara kazniće se za prekršaj pravno lice ako koristi neodređene ili uslovne formulacije ili ne sačini pregled finansijskih elemenata ugovora. Fiksnom kaznom od 300.000 dinara kazniće se pravno lice ako ne zaključi ugovor, ne izda računovodstvenu ispravu ili ne izda dostavnicu na propisani način. Istovremeno predviđen je prekršaj i za fizičko i odgovorno lice u pravnom licu i iznosu od 100.000 dinara do 150.000 dinara. Prekršajni postupak zastareva nakon dve godine od dana kada je prekršaj učinjen.

Član 57.

Član 57. propisuje finansijski okvir za rad posebne organizacione jedinice Komisije iz člana 10. Sredstva za njen rad obezbeđuju se kroz finansijski plan Komisije. Savet Komisije je dužan da, do usvajanja plana za novu godinu, preraspodeli postojeća sredstva kako bi se omogućilo neometano sprovođenje zakona.

Savet takođe priprema i dostavlja predlog finansijskog plana odboru Narodne skupštine nadležnom za finansije na saglasnost, najkasnije do 1. novembra tekuće godine. Način korišćenja i preraspodela tih sredstava uređuje se posebnom odlukom Saveta.

U slučaju da finansijski plan za novu budžetsku godinu nije donet na vreme, finansiranje se obavlja u visini rashoda iz prethodne godine, srazmerno vremenskom periodu do usvajanja novog plana. Ako na kraju godine budžetski obračun pokaže višak prihoda Komisije nad rashodima, taj višak se, nakon izdvajanja rezervi, uplaćuje u budžet Republike Srbije.

Član 58.

Ovaj član postavlja imperativnu obavezu svim učesnicima u lancu snabdevanja proizvodima koji zakon reguliše. Ovi subjekti su dužni da usklade celokupno svoje poslovanje sa odredbama ovog zakona. Konkretno, obaveza se odnosi na opšte uslove poslovanja, pojedinačne ugovore, interne procedure i stvarnu tržišnu praksu. Rok za izvršenje ove obaveze je određen na četiri meseca. Ovaj rok počinje da teče od dana stupanja zakona na snagu, kako bi se osigurala pravna sigurnost i efikasna primena

Čl. 59 – 61.

Član 59. propisuje da se potrebni podzakonski akti za primenu zakona moraju doneti u roku od 30 dana od njegovog stupanja na snagu. Ovim se osigurava da svi tehnički i proceduralni detalji budu pravno uređeni na vreme, što omogućava delotvornu i harmonizovanu implementaciju.

Član 60. uređuje prestanak važenja prethodnog propisa, tačnije člana 32. Zakona o zaštiti konkurencije, na dan stupanja na snagu ovog novog zakona. Ovaj član osigurava pravnu jedinstvenost i jasnoću, uklanjajući mogućnost sukoba norma ili dvostruke regulative.

Član 61. određuje kada zakon počinje da se primenjuje. Osnovni datum stupanja na snagu je osmi dan od njegovog objavljivanja u „Službenom glasniku Republike Srbije”. Međutim, važna odredba o obaveznom pisanom obliku ugovora iz člana 3. stav 1. počinje da se primenjuje tek 1. januara 2027. godine, što daje subjektima prilagođeni tranzicioni rok za usklađivanje sa ovom značajnom novinom.

IV. *Finansijska sredstva*

Za sprovođenje ovog zakona nije potrebno obezbediti sredstva iz budžeta Republike Srbije.

Imajući u vidu da se Komisija za zaštitu konkurencije finansira iz sopstvenih sredstava, članom 57. Predloga zakona je propisano da finansijski okvir za rad posebne organizacione jedinice Komisije za zaštitu konkurencije koja se osniva u skladu sa članom 10. Predloga zakona se obezbeđuje kroz finansijski plan Komisije. Savet Komisije je dužan da, do usvajanja plana za novu godinu, preraspodeli postojeća sredstva kako bi se omogućilo neometano sprovođenje zakona.

Član 47. Predloga zakona jasno određuje da se prikupljeni iznosi uplaćuju u korist budžeta Republike Srbije, potvrđujući javnopravnu prirodu ovih sredstava koja nisu namenjena Komisiji, već opštem javnom interesu.

1. SAGLEDAVANJE POSTOJEĆEG STANJA.

1) Prikazati postojeće stanje u predmetnoj oblasti u skladu sa važećim pravnim okvirom.

Poslednjih nekoliko decenija tržište karakterišu izražene strukturne promene, praćene rastom koncentracije i jačanjem vertikalnog povezivanja učesnika u lancu snabdevanja. Konkurentska prednost se više ne ostvaruje isključivo na nivou pojedinačnog privrednog subjekta, već na nivou celokupnog lanca, od mesta proizvodnje do mesta konačne potrošnje. Ovakva organizacija tržišta doprinosi većoj efikasnosti, boljoj koordinaciji tokova robe i smanjenju transakcionih troškova.

Međutim, istovremeno dolazi do značajne koncentracije ekonomske i pregovaračke snage na pojedinim nivoima lanca snabdevanja, naročito u segmentima otkupa, prerade i maloprodaje. Snaga se postepeno pomera ka učesnicima koji su bliži kraju lanca, dok su primarni proizvođači, posebno u poljoprivredi, često fragmentisani i ograničenih finansijskih i organizacionih kapaciteta.

Analiza funkcionisanja tržišta stoga ne može biti ograničena na pojedinačne horizontalne nivoe, već mora obuhvatiti strukturu i dinamiku odnosa duž čitavog lanca snabdevanja. Poseban značaj imaju trgovačke prakse koje se javljaju u odnosima između primarnih proizvođača, prerađivača, veletrgovaca i maloprodavaca, jer upravo na tim relacijama najčešće dolazi do ispoljavanja neravnoteže u pregovaračkoj snazi.

Takva struktura tržišta dovodi do različitih nivoa pregovaračke snage između ugovornih strana. Iako razlike u ekonomskoj snazi predstavljaju uobičajenu pojavu u tržišnoj privredi, problem nastaje kada se te razlike zloupotrebljavaju. U uslovima značajne koncentracije može doći do nametanja uslova saradnje koji nisu rezultat ravnopravnog pregovaranja, već posledica ekonomske zavisnosti slabije strane.

U tom smislu, osnovni problem koji se identifikuje jeste postojanje strukturne neravnoteže u pregovaračkoj snazi u vertikalnim odnosima, koja može dovesti do pojave nepoštenih trgovačkih praksi koje postojeći sistem zaštite konkurencije ne obuhvata u dovoljnoj meri.

U tim okolnostima mogu se pojaviti trgovačke prakse koje narušavaju ravnotežu u vertikalnim odnosima, iako ne moraju nužno predstavljati zloupotrebu dominantnog položaja u smislu propisa o zaštiti konkurencije. Postojeći sistem zaštite konkurencije primarno je usmeren na sprečavanje restriktivnih sporazuma i zloupotrebe dominantnog položaja. Međutim, u savremenim uslovima vertikalno organizovanog tržišta javljaju se oblici postupanja koji, iako ne spadaju u klasične povrede antimonopolskih pravila, dovode do narušavanja principa poštenog poslovanja i ravnopravnosti ugovornih strana.

Stoga se ukazuje potreba za jasnijim i sistematičnijim uređenjem nepoštenih trgovačkih praksi, kako bi se obezbedili ujednačeni i pravično uređeni uslovi poslovanja za sve učesnike u lancu snabdevanja.

Nepoštene prakse mogu se ispoljiti kroz uslovljavanje, jednostrane izmene ugovora, neopravdano odlaganje plaćanja, prebacivanje poslovnih rizika, zloupotrebu informacione asimetrije i druge oblike postupanja suprotne načelima savesnosti i poštenja. Posledice ovakvih ponašanja ne pogađaju samo pojedinačne privredne subjekte, već mogu imati širi uticaj na održivost lanca snabdevanja i položaj potrošača.

Posebno su izloženi riziku manji učesnici u kanalima marketinga, naročito u lancu snabdevanja hranom. Primarni poljoprivredni proizvođači često imaju ograničene

moгуćnosti skladištenja, kratak rok trajanja proizvoda i mali broj potencijalnih kupaca, što dodatno slabi njihovu pregovaračku poziciju. U uslovima visoke koncentracije na strani nabavke, njihove mogućnosti izbora kanala plasmana su ograničene i mogu biti izloženi nametanju nepovoljnih ugovornih uslova, odlaganju plaćanja ili prebacivanju poslovnih rizika. Posledice takvih praksi ne ograničavaju se samo na odnos između pojedinačnih privrednih subjekata, već mogu uticati na održivost proizvodnje, stabilnost snabdevanja i, posredno, na interese potrošača.

Postojeći pravni okvir u Republici Srbiji delimično reguliše trgovačke odnose, ali Predlog zakona ukazuje na potrebu za specifičnijom regulativom. Oblast neposredne zaštite snabdevača od nepoštenih trgovačkih praksi nije bila sistemski uređena posebnim propisom. Postojeći pravni okvir (Zakon o obligacionim odnosima, Zakon o trgovini, Zakon o zaštiti konkurencije, Zakon o elektronskom fakturisanju i Zakon o računovodstvu) bavi se ovim pitanjima na opšti posredan način, ali su njegovi mehanizmi neefikasni za rešavanje specifičnih problema u lancima snabdevanja hranom.

Učinak primene opštih propisa je **nezadovoljavajući**. Oni ne pružaju adekvatnu zaštitu snabdevačima, posebno malim poljoprivrednim proizvođačima. Krupni trgovci na malo, distributeri i prerađivači zloupotrebljavaju svoju kupovnu moć u odnosu na ekonomski zavisne i fragmentirane snabdevače.

a. Sprovođenje empirijskog istraživanja

U cilju dobijanja sveobuhvatnog i uravnoteženog uvida u rasprostranjenost, percepciju i efekte nepoštenih trgovačkih praksi (u daljem tekstu: NTP) u Srbiji, sprovedena su dva komplementarna empirijska istraživanja koja sagledavaju ovu problematiku iz perspektive ključnih aktera u lancu snabdevanja, dobavljača i trgovačkih preduzeća. Ovakav dvostruki istraživački pristup omogućava istovremeno sagledavanje nivoa podudarnosti, ali i potencijalnih neslaganja u stavovima i iskustvima ugovornih strana koje su u stalnoj i intenzivnoj poslovnoj interakciji, što predstavlja posebno važnu osnovu za interpretaciju rezultata i formulisanje relevantnih preporuka.

Prvo istraživanje, usmereno na perspektivu dobavljača, sprovedeno je u decembru 2025. godine na uzorku od 82 poslovna subjekta različite veličine i organizacione strukture, čije su primarne delatnosti proizvodnja poljoprivrednih proizvoda i prerada hrane. Ispitanici su bili predstavnici višeg menadžmenta ili komercijalnih i prodajnih funkcija, sa neposrednim uvidom u odnose sa trgovinskim preduzećima. Fokus istraživanja bio je na identifikovanju konkretnih trgovinskih praksi koje se javljaju u poslovnim odnosima sa trgovcima, proceni stepena u kojem se te prakse nameću dobavljačima, kao i sagledavanju dodatnih troškova i operativnih opterećenja koje one mogu proizvesti. Poseban akcenat stavljen je na procenu uticaja pojedinačnih praksi na poslovne rezultate dobavljača, nivo zadovoljstva saradnjom sa trgovcima, kao i na percepciju ispitanika u pogledu potrebe za dodatnim ili preciznijim zakonskim uređenjem određenih oblika NTP. Prikupljanje podataka realizovano je primenom CAWI metode, korišćenjem elektronskog upitnika distribuiranog putem internih email baza i javno dostupnih poslovnih kontakata, pri čemu je instrument istraživanja višestruko testiran pre konačne primene.

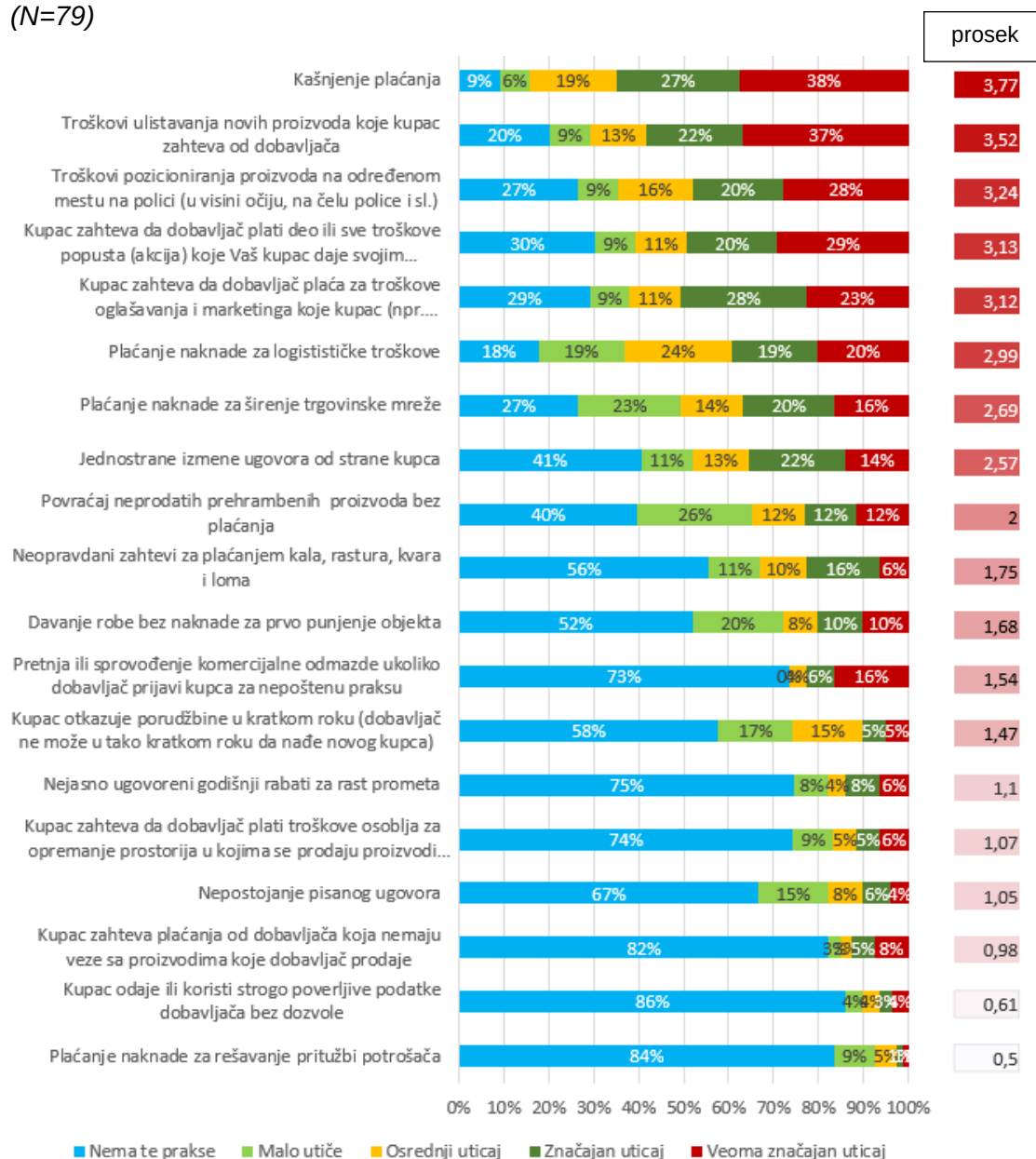
Drugo istraživanje obuhvatilo je perspektivu trgovačkih preduzeća i sprovedeno je na uzorku od 24 kompanije čija je osnovna delatnost trgovina, uključujući subjekte različite veličine, formata i organizacije poslovanja, kako u maloprodaji, tako i u veleprodaji. Kao i kod prethodnog istraživanja, na upitnik su odgovarali vlasnici, direktori ili odgovorna lica iz prodaje i komercijale, kompetentna za pitanja odnosa sa

dobavljačima i primene trgovinskih praksi. Metodološki okvir istraživanja u potpunosti je usklađen sa istraživanjem sprovedenim među dobavljačima, kako bi se obezbedila uporedivost rezultata. Primenjena je CAWI tehnika, uz korišćenje istog principa distribucije upitnika i identičnog procesa razvoja, digitalizacije i testiranja istraživačkog instrumenta.

Zajednički posmatrano, ova dva istraživanja čine analitičku osnovu za dalju, detaljnu obradu i interpretaciju rezultata u odvojenim poglavljima izveštaja. Integrisani pristup omogućava ne samo identifikovanje konkretnih oblika NTP i njihove percipirane učestalosti, već i dublje razumevanje strukturalnih odnosa moći, ekonomskih efekata i regulatornih izazova u odnosima između dobavljača i trgovaca na tržištu Srbije. Upravo takva osnova je ključna za formulisanje relevantnih zaključaka i preporuka koje imaju i analitičku i praktično-političku vrednost.

(1) Uticaj različitih praksi na snabdevače (perspektiva snabdevača)

i. U kojoj meri sledeće trgovinske prakse (u vezi sa poljoprivrednim i prehrambenim proizvodima), ukoliko se javljaju, utiču na Vaše poslovanje?
(N=79)

Najveći negativan uticaj na poslovanje imaju kašnjenje plaćanja (prosek 3,77), troškovi ulistavanja novih proizvoda (3,52) i zahtevi za dodatnim ulaganjima u pozicioniranje i promociju (3,24). Značajan uticaj imaju i zahtevi za pokrivanje popusta, marketinga i logistike (proseci oko 3), kao i plaćanje naknada za širenje mreže (2,69). Rezultati pokazuju da su finansijski uslovi i rokovi plaćanja ključni izvor pritiska za dobavljače.

Kada se izuzmu odgovori „nema te prakse“, kao najproblematičnije se izdvajaju pretnje komercijalnom odmazdom (prosek 4,48), kašnjenje plaćanja (3,99) i troškovi ulistavanja novih proizvoda (3,97), što ukazuje na vrlo snažan negativan uticaj ovih praksi kod onih kod kojih se javljaju. Visoke prosečne ocene imaju i zahtevi za pokrivanjem popusta, pozicioniranjem proizvoda, marketingom i plaćanjima koja nisu direktno vezana za isporučenu robu (proseci između 3,7 i 3,9). Sa druge strane, prakse poput otkazivanja porudžbina u kratkom roku, nepostojanje ugovora ili naplate rešavanja pritužbi imaju niže prosečne ocene (oko 2,1–2,6), što znači da se ređe percipiraju kao veoma štetne, iako i dalje predstavljaju opterećenje za deo dobavljača.

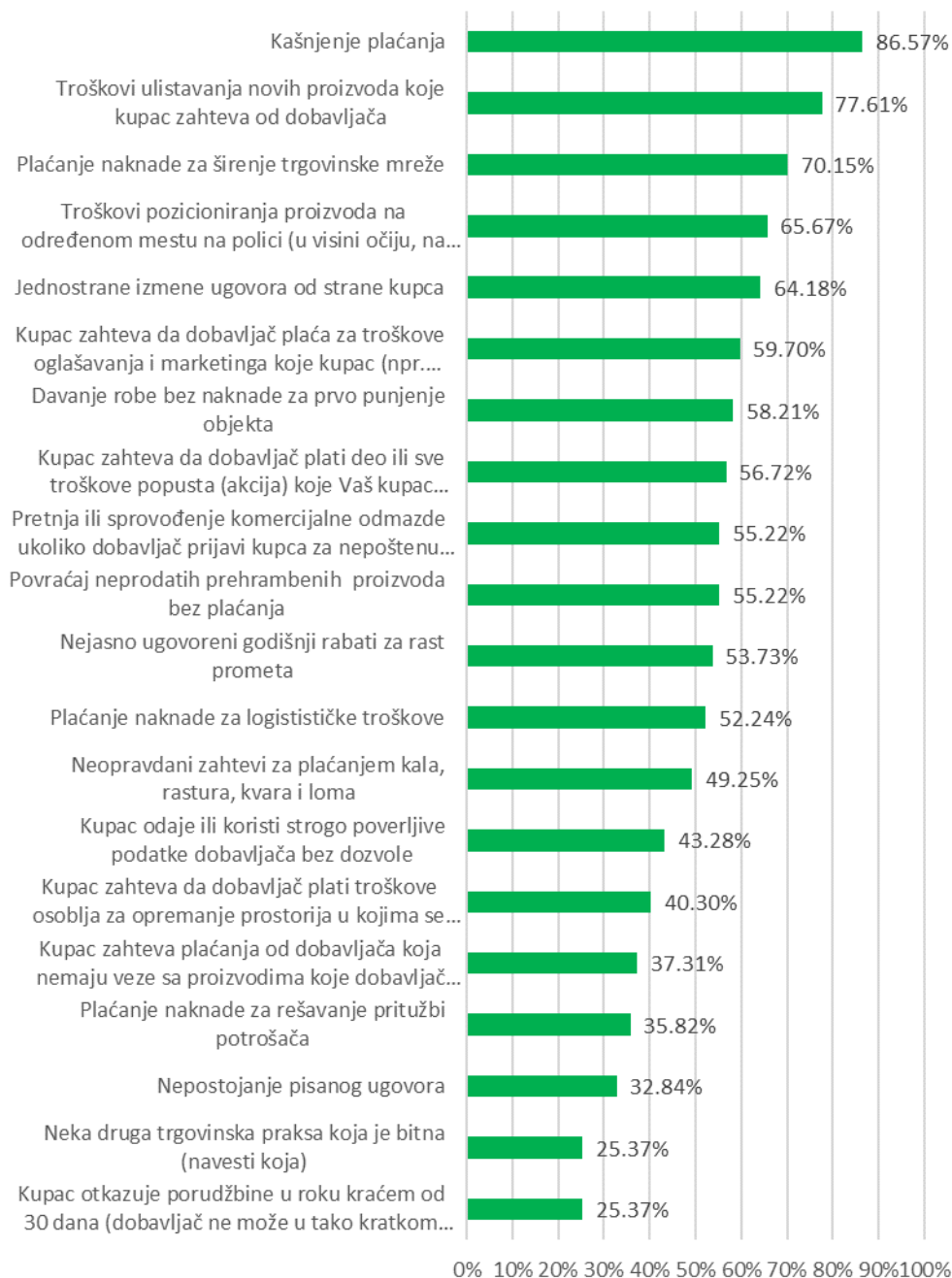
U odnosu na 2019. godinu kada je sprovedeno slično istraživanje na uzorku od 100 dobavljača, u 2025. godini beleži značajno povećanje ukupnog intenziteta negativnog uticaja trgovačkih praksi na dobavljače.

Pored porasta negativnog uticaja kašnjenja u plaćanjima, porast negativnog efekta beleži se kod troškova ulistavanja, pozicioniranja, oglašavanja u ukupnog finansiranja promotivnih aktivnosti.

S druge strane beleži se pad negativnog uticaja u vidu nepostojanja pisanog ugovora, zahteva za plaćanje koja nemaju veze sa proizvodima koje dobavljač prodaje, kao o zahteva da dobavljač plati troškove osoblja za opremanje prostorija.

Navedeno ukazuje da se tržišni pritisak sve više ispoljava kroz sistemsko prenošenje troškova poslovanja na dobavljače, dok je deo formalnih nepravilnosti u opadanju. Ova transformacija ukazuje na produbljivanje ekonomskog tereta, a ne na njegovo smanjenje.

ii. Koje trgovinske prakse treba regulisati?
(Ispitanici koji smatraju da trgovinske prakse treba dodatno regulisati, N=58)

Prioritet za regulaciju za subjekata je kašnjenje plaćanja, što ističe čak 86,57% ispitanika. Visoku podršku za regulaciju imaju i troškovi ulistavanja (77,61%), naknade za širenje mreže (70,15%) i troškovi pozicioniranja (65,67%). Najmanju potrebu za regulacijom dobavljači vide u oblasti nepostojanja pisanog ugovora (32,84%) i otkazivanje porudžbine u roku manjem od 30 dana (25,37%). Ovi podaci jasno mapiraju kritične tačke gde dobavljači traže zaštitu: likvidnost i netransparentna plaćanja koja prate ulazak robe u objekte.

iii. Sumarni prikaz nepoštenih trgovačkih praksi sa stanovišta snabdevača

Analiza rezultata istraživanja jasno pokazuje da su nepoštene trgovačke prakse, NTP, u odnosima između dobavljača i trgovaca u Srbiji duboko ukorenjene u svakodnevne poslovne aranžmane, pri čemu se najveći deo pritisaka manifestuje kroz finansijske uslove saradnje, strukturu naknada i asimetričnu raspodelu rizika. Dobijeni nalazi ukazuju da NTP nisu sporadične ili incidentne pojave, već sistemski obrasci ponašanja koji oblikuju pregovaračku poziciju dobavljača, njihovu likvidnost i dugoročnu održivost poslovanja.

U oblasti rokova i kašnjenja plaćanja identifikovan je izražen izvor negativnog uticaja na poslovanje dobavljača. Većina ispitanika se suočava sa kašnjenjima u plaćanju, pri čemu samo mali deo navodi da kupci poštuju ugovorene rokove bez odstupanja. Najčešća kašnjenja kreću se do 30 dana, ali značajan udeo dobavljača prijavljuje kašnjenja od 30 do 60 dana, kao i ekstremne slučajeve koji prelaze 60 dana, što ukazuje da se problem nelikvidnosti često prebacuje sa trgovaca na dobavljače.

Ovakva praksa dodatno je otežana činjenicom da su i ugovoreni rokovi plaćanja izrazito dugi, sa prosekom od 68,56 dana, uz zabeležene maksimalne vrednosti do 120 dana. Time se dobavljači već u startu izlažu produženom obrtnom ciklusu, nezavisno od realnog kašnjenja. Diferencijacija rokova plaćanja po vrstama robe postoji, ali nije dominantna, i javlja se selektivno, najčešće u zavisnosti od kategorije proizvoda (npr. slatkiši do 100 dana), brenda ili pregovaračke snage kupca, što potvrđuje da se rokovi plaćanja koriste i kao instrument komercijalnog uslovljavanja.

Dodatni element u ovoj oblasti predstavlja primena popusta za prevremeno plaćanje, tzv. casa sconto. Ova praksa je prisutna kod dela dobavljača, ali je njena primena neujednačena i često nedovoljno predvidiva. Prosečna vrednost casa sconto iznosi 3,13%, uz raspon od simboličnih 0,1% do čak 10%. Iako formalno predstavlja stimulans za brže plaćanje, u praksi se često doživljava kao dodatni trošak likvidnosti, naročito kada nije jasno i konzistentno ugovoren.

U oblasti uvrštavanja proizvoda u asortiman trgovaca, istraživanje potvrđuje da je plaćanje naknada za ulistavanje široko rasprostranjena praksa. Više od tri četvrtine dobavljača plaća naknade za ulistavanje, najčešće velikim trgovinskim sistemima. Prosečna visina ovih naknada iznosi 5,63% prometa bez PDV-a, dok maksimalne vrednosti dostižu 20%, što predstavlja ozbiljnu ulaznu barijeru, posebno za manje proizvođače i nove proizvode. Iako deo ispitanika navodi da su ove naknade formalno transparentne i unapred poznate, značajan broj ističe da transparentnost zavisi od veličine kupca i da je kod manjih sistema često nedovoljna.

Posebno problematičan nalaz odnosi se na pravila izlistavanja proizvoda. Većina dobavljača koji plaćaju ulistavanje nema jasno regulisana pravila izlistavanja, što znači da snose trošak ulaska u asortiman bez garancije kontinuiteta prisustva na polici. I kada pravila postoje, ona su često vezana za probni period i performanse, ali kriterijumi nisu precizno kvantifikovani, ostavljajući trgovcu širok prostor za jednostrano odlučivanje.

Sličan obrazac uočen je i u oblasti pozicioniranja proizvoda u prodajnom objektu. Naknade za pozicioniranje su rasprostranjene i predstavljaju stabilan, ponavljajući trošak za dobavljače, sa prosečnim učešćem od 4,83% u prometu bez PDV, uz maksimalne vrednosti do 15%. Ove naknade najčešće obuhvataju pravo na određenu poziciju na polici, broj tzv. facing-a i dodatna promotivna mesta. Značajan broj dobavljača ističe da je recipročnost često nedovoljno jasno definisana, naročito kod primarnog pozicioniranja, koje se svodi na samu prisutnost proizvoda, bez garancije vidljivosti ili prodajnog potencijala. Iako su plaćanja za pozicioniranje u

većem broju slučajeva formalno ugovorena, to ne znači nužno i veću predvidivost efekata koje ta pozicija donosi.

Jednostrano otkazivanje narudžbina u roku kraćem od 30 dana nije dominantna praksa, ali je prisutna kod gotovo trećine ispitanika, što je naročito rizično za dobavljače kvarljivih proizvoda i za planiranje proizvodnje. Iako nije najčešći oblik NTP, njen potencijalni finansijski efekat je visok.

Marketinške i promotivne akcije predstavljaju jednu od ključnih oblasti u kojoj se ogleda asimetrična raspodela troškova. Velika većina dobavljača učestvuje u promotivnim akcijama, ali je ugovorna regulacija ovog učešća nedosledna, pri čemu se učešće često reguliše ad hok, u zavisnosti od zahteva trgovca. Iako deo dobavljača navodi da u akcijama učestvuje svojevolljno, značajan broj ističe da je učešće faktički obavezno, kako bi se zadržao tržišni pristup.

Kod cenovnih akcija, finansijski teret dominantno snose dobavljači, koji u proseku pokrivaju gotovo tri četvrtine ukupnog popusta, dok je učešće trgovaca znatno niže. Učešće u katalogima je veoma često i kontinuirano tokom godine, naročito kod velikih trgovinskih lanaca, uz prosečan trošak od 4,26% prometa. Oglašavanje u masovnim medijima je ređe, ali i tu se beleže značajni rasponi troškova, do 10% prometa, uz dominantno plaćanje direktno trgovcima.

U oblasti vraćanja isporučenih, a neprodatih proizvoda, većina dobavljača ne plaća ove naknade, ali kod značajnog dela uzorka rizik ne prodaje se prebacuje na dobavljača. Prosečna stvarna naknada iznosi 2,16% prometa, dok su ugovoreni procenti viši i dostižu u proseku 3,29%, sa maksimalnim vrednostima do 10%. Ova razlika ukazuje na potencijalni rizik dodatnog finansijskog opterećenja.

Naknade za istraživanje tržišta i različite oblike izveštavanja nisu univerzalne, ali su prisutne kod dela dobavljača, sa prosečnim iznosom od 1,47% prometa. Slična situacija uočava se i kod naknada za kalo, rastur, lom i krađu, koje u proseku iznose 2,14% prometa, čime se operativni rizici upravljanja robom u prodajnom objektu delimično prebacuju na dobavljače.

Dodatni oblici finansijskog opterećenja uključuju naknade za širenje trgovinske mreže, sa prosekom od 2,1% i maksimalnim vrednostima do 9%, kao i zahteve za davanje robe bez naknade za prvo punjenje objekata. Godišnji rabati za rast prometa su prisutni kod većine ispitanika, sa prosečnim maksimalnim iznosom od 3,43%, ali sa zabeleženim ekstremima do 10%. Logistički troškovi predstavljaju jedno od najrasprostranjenijih davanja, naročito prema velikim trgovcima, pri čemu visina naknada značajno varira u zavisnosti od vrste robe i logističkih zahteva, dostižući i do 10% prometa kod specifičnih kategorija.

Posebno indikativni su nalazi vezani za komercijalnu odmazdu i ograničavanje tržišne autonomije dobavljača. Više od četvrtine ispitanika navodi da se susrelo sa pretnjama komercijalne odmazde, gotovo isključivo od strane velikih trgovinskih sistema. Takođe, značajan deo dobavljača je imao zahteve da drugim trgovcima ne prodaje robu po nižim cenama, što predstavlja jasan indikator ograničavanja slobodne cenovne politike.

Kumulativni efekat ovih praksi jasno se vidi u oceni njihovog uticaja na poslovanje. Kao najproblematičnije se izdvajaju kašnjenja u plaćanju, troškovi ulistavanja i zahtevi za dodatnim ulaganjima u pozicioniranje i promociju. Iako deo praksi ima i ograničene pozitivne efekte, dominantna percepcija je negativna.

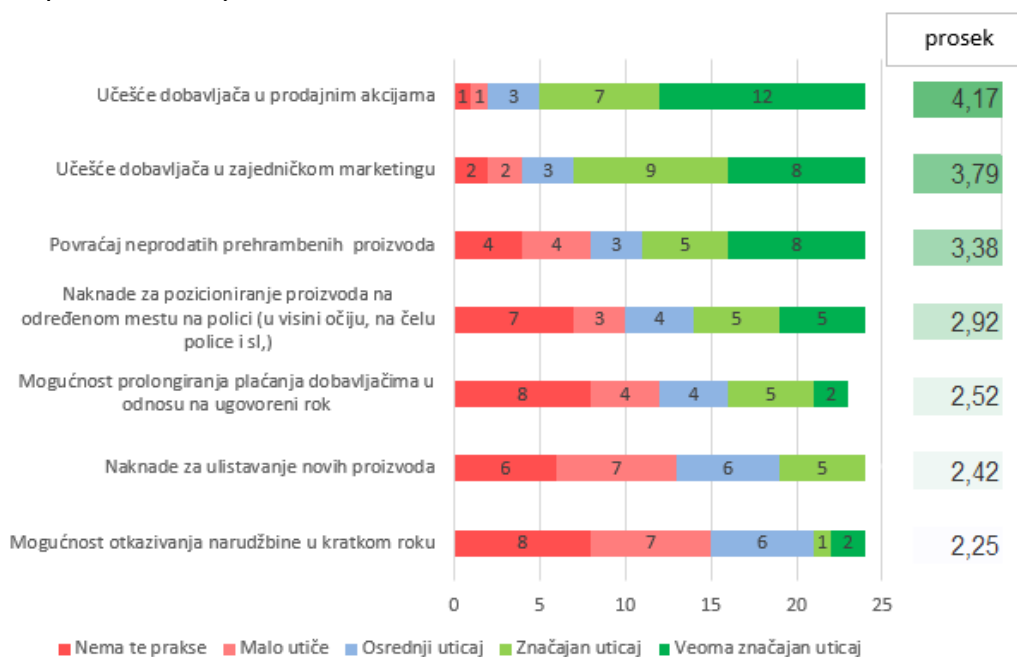
Postoje jasne razlike u uticaju u zavisnosti od veličine i vrste kupca, pri čemu su veliki trgovinski sistemi ocenjeni znatno lošije od manjih kupaca i distributera. Ukupna ocena saradnje ukazuje na umereno zadovoljstvo, ali sa izraženom rezervom i prihvatanjem postojećih praksi kao nužnosti, a ne kao fer poslovnog odnosa.

Apsolutna većina ispitanika smatra da je konkretnije zakonsko regulisanje NTP neophodno, sa jasnim prioritetima u oblasti rokova i kašnjenja plaćanja, ulistavanja, pozicioniranja i naknada za širenje mreže (pitanja 66 i 67). Kvalitativni komentari dodatno potvrđuju potrebu za sistemskom regulacijom koja bi ograničila zloupotrebu pregovaračke moći, uvela veću transparentnost i obezbedila pravednije i održive uslove poslovanja za domaće proizvođače i prerađivače.

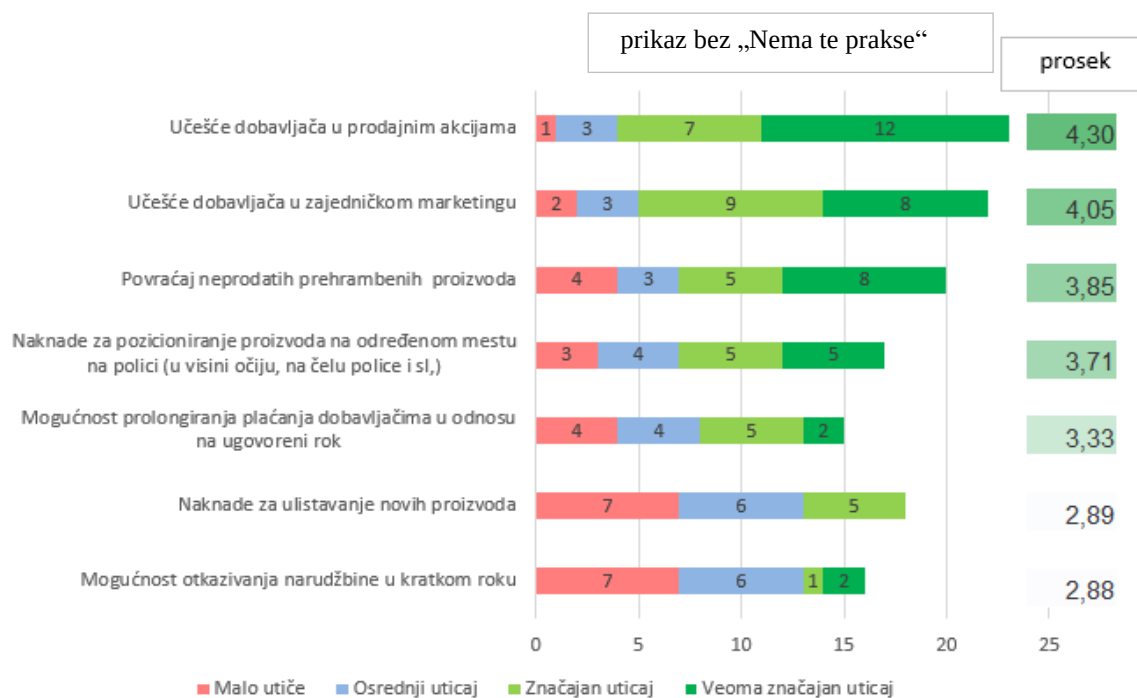
(2) Prikaz trgovinskih praksi iz ugla kupaca

i. U kojoj meri su sledeće trgovinske prakse bitne za vaše poslovanje? (u vezi sa poljoprivrednim i prehrambenim proizvodima)

(Svi ispitanici, N=70)

Na skali od 1 do 5, trgovci najviši prosečan značaj pridaju učešću dobavljača u prodajnim akcijama (4,17) i učešću u zajedničkom marketingu (3,79). Povraćaj neprodatih proizvoda je takođe visoko rangiran sa prosekom od 3,38. Kao najmanje bitne prakse ocenjene su mogućnost otkazivanja narudžbine u kratkom roku (2,25) i naknade za ulistavanje novih proizvoda (2,42). Razlika u značaju između prodajnih akcija i otkazivanja narudžbina iznosi skoro dva cela boda.

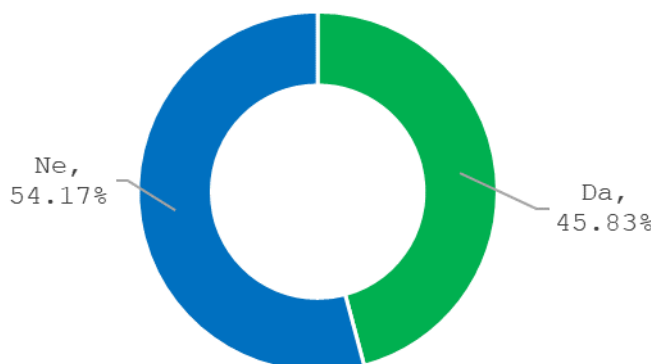

Kada se analiziraju samo oni koji koriste ove alate, značaj učešća dobavljača u akcijama raste na 4,30, dok značaj povraćaja robe dostiže 3,85. Značaj naknada za pozicioniranje u ovom prikazu penje se na 3,71.

ii. *Da li određene trgovinske prakse treba dodatno zakonski regulisati?*

iii.

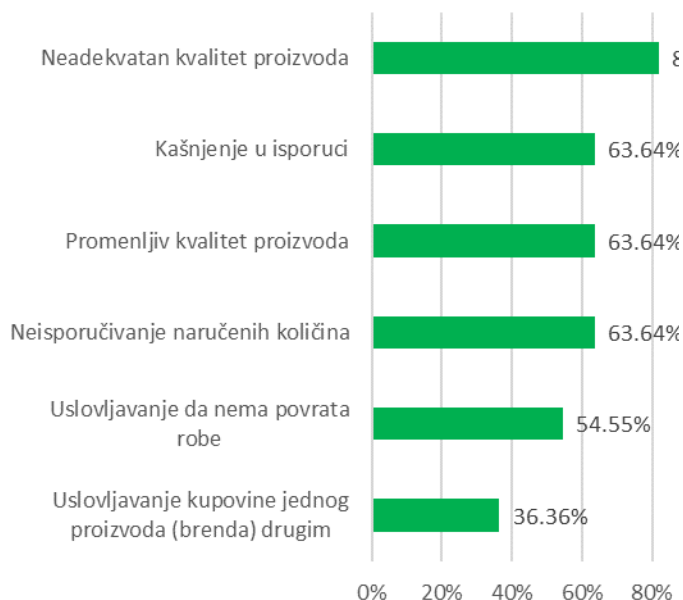
(Svi ispitanici, N=24)

Mišljenja su podeljena, pri čemu se 54,17% ispitanika izjasnilo da nije potrebna dodatna zakonska regulacija. S druge strane, značajan procenat od 45,83% smatra da određene prakse treba dodatno regulisati.

iv. *Koje od ovih trgovinskih praksi treba regulisati?*

(Ispitanici koji smatraju da je potrebna dodatna regulacija, N=11)

Među ispitanicima koji smatraju da je potrebna dodatna regulacija, kao prioritet izdvaja se neadekvatan kvalitet proizvoda, za šta se izjasnilo 81,82% trgovaca. Slede tri prakse sa identičnim učešćem od 63,64%: kašnjenje u isporuci, promenljiv kvalitet proizvoda i neisporučivanje naručenih količina. Uslovljavanje da nema povrata robe navelo je 54,55% ispitanika, dok je uslovljavanje kupovine jednog proizvoda (brenda) drugim na poslednjem mestu sa 36,36%.

v. Sumirani ključni nalazi iz ugla kupaca

Analiza nalaza iz ugla trgovaca pokazuje da se NTP iz njihove perspektive ne doživljavaju primarno kao problematične prakse, već pre kao operativni i komercijalni instrumenti upravljanja asortimanom, rizicima i profitabilnošću. Ipak, detaljniji uvid u strukturu odgovora ukazuje na postojanje sistemskih obrazaca koji, iako pojedinačno imaju ograničen finansijski značaj za trgovce, kumulativno proizvode snažan pritisak na dobavljačku stranu.

U oblasti uvrštavanja proizvoda u asortiman, većina trgovaca naplaćuje naknade za ulistavanje, pri čemu se ova praksa primenjuje selektivno, najčešće za većinu proizvoda ili u zavisnosti od obima distribucije. Ključni nalaz jeste da se visina naknade dominantno vezuje za broj maloprodajnih objekata u koje se proizvod ulistava, što ukazuje na to da se ulistavanje tretira kao infrastrukturna usluga, a ne kao jednokratni administrativni trošak. Iako je ova praksa rasprostranjena, njen direktan finansijski doprinos ukupnom prihodu trgovaca je vrlo nizak, sa prosečnim učešćem od svega 0,34%. Treba napomenuti da navedene odgovore treba uzeti sa rezervom, jer istraživanja u razvijenim zemljama pokazuju da je navedeni procenat viši. Naknade za ulistavanje imaju i funkciju kontrole pristupa tržištu i uticaja na strukturu asortimana.

Sličan obrazac uočen je i kod pozicioniranja proizvoda. Većina trgovaca naplaćuje naknade za pozicioniranje, ali selektivno, najčešće za određene proizvode ili kategorije. Raspon rabata koji se ostvaruju po ovom osnovu je znatno širi nego kod ulistavanja, sa prosečnim maksimalnim vrednostima do 7,5%, što pozicioniranje čini finansijski relevantnijim instrumentom. Plaćanja za ulistavanje i pozicioniranje su u većini slučajeva ugovorno regulisana, ali uglavnom ne univerzalno, ali kod većine kupaca, što ostavlja prostor za varijabilnost uslova i selektivnu primenu.

U oblasti marketinških i promotivnih aktivnosti, nalazi jasno ukazuju da trgovci u velikoj meri očekuju učešće dobavljača u promocijama. Dobavljači najčešće učestvuju u cenovnim akcijama i katalogima, dok su nagradne igre i oglašavanje u masovnim medijima znatno ređe. Učešće dobavljača u akcijskim sniženjima je relativno visoko i stabilno, sa prosečnim procentima koji se kreću između približno 16% i 21% ukupnog popusta. Istovremeno, ugovorno regulisanje marketinških aktivnosti je nedosledno, jer većina trgovaca navodi da se učešće dobavljača nekada reguliše ugovorom, a nekada ne. Ovaj nalaz ukazuje na institucionalizovanu fleksibilnost koja povećava operativnu slobodu trgovaca, ali smanjuje predvidivost za dobavljače.

Kada je reč o vraćanju isporučenih, a neprodanih proizvoda, trgovci gotovo u potpunosti odbacuju ovu praksu kao redovan izvor prihoda. Dominantna većina ne naplaćuje naknade za povrat robe, osim u izuzetnim ili sporadičnim slučajevima. Ovaj nalaz pokazuje značajno odstupanje u percepciji u odnosu na dobavljače, kod kojih se povrat robe javlja češće i sa merljivim finansijskim efektima, što ukazuje na asimetriju u tumačenju iste prakse.

Naknade za istraživanje tržišta i razmenu podataka takođe nisu dominantna praksa među trgovcima. Većina ih ne naplaćuje, a i kada se naplaćuju, finansijski efekat je ograničen, sa prosečnim maksimalnim rabatima do 1,75%. Ovi nalazi sugerisu da trgovci ovu vrstu usluge ne percipiraju kao ključni izvor prihoda, već kao dodatni, pomoćni instrument u odnosima sa određenim dobavljačima.

Kompenzacioni poslovi su prisutni kod manjeg dela trgovaca i imaju marginalno učešće u ukupnom prometu, sa prosečnim udelom od 2,5%. Ovakva struktura

ukazuje da kompenzacija nije sistemski dominantan model saradnje, već se koristi selektivno, u specifičnim poslovnim aranžmanima.

U oblasti izbora proizvoda, trgovci zadržavaju visok stepen autonomije. Velika većina slobodno bira proizvode iz asortimana dobavljača, dok su obavezni paketi ili nametanje kompletnog asortimana praktično nepostojeći. Ipak, kod tzv. „must have” asortimana pojavljuju se dodatni rabati, čiji se raspon kreće do 3,2%, što ukazuje da se strateški značaj proizvoda monetizuje kroz posebne uslove.

Dodatni rabati predstavljaju jednu od najvažnijih oblasti sa aspekta NTP. Najčešći izvor dodatnih rabata je isporuka u centralni magacin, zatim širenje maloprodajne mreže i različite specifične usluge poput planograma, sekundarnog pozicioniranja i trgovinskog marketinga. Kod gotovo polovine trgovaca dodatni rabati učestvuju u prometu sa 1% do 5%, dok kod gotovo četvrtine dostižu i 10–20% prometa, što ih čini ekonomski relevantnim instrumentom poslovanja.

Prodaja ispod nabavne cene se prema izjavama trgovaca uglavnom ne praktikuje, ili se koristi vrlo retko i u izuzetnim situacijama, poput rasprodaja ili rešavanja viškova zaliha. Ipak, sama činjenica da se ova praksa pojavljuje ukazuje na njen značaj u tržišnoj utakmici, kao i mogućnost regulatornog delovanja.

Popusti za plaćanja pre valute (casa sconto), prisutni su kod većine trgovaca, bilo kao ugovorena ili realna tržišna praksa. Prosečni procenti se kreću od oko 1,2% do 3,5%, što ovu praksu čini relevantnom, ali ne dominantnim elementom finansijskih odnosa.

U pogledu značaja pojedinih praksi za poslovanje, trgovci najviše važnost pridaju učešću dobavljača u prodajnim akcijama i zajedničkom marketingu, dok se ulistavanje i mogućnost otkazivanja narudžbina ocenjuju kao manje bitni. Kada se posmatraju samo oni trgovci kod kojih se određene prakse zaista primenjuju, njihov značaj dodatno raste, posebno kod promocija i povraćaja robe, što ukazuje da realna upotreba pojačava percepciju važnosti.

Ocene saradnje sa dobavljačima su generalno visoke, bez izraženog nezadovoljstva. Prosečna ocena saradnje iznosi 3,77, pri čemu su manji dobavljači dosledno bolje ocenjeni od većih, a saradnja sa liderima kategorija dobija niže ocene u odnosu na opšti prosek. Ovaj obrazac ukazuje da veličina i tržišna moć dobavljača ne garantuju i viši kvalitet odnosa.

Kada je reč o zakonskom regulisanju NTP, mišljenja trgovaca su podeljena. Nešto više od polovine smatra da dodatna regulacija nije potrebna, dok značajan deo ipak vidi potrebu za intervencijom, prvenstveno u oblasti kvaliteta proizvoda, pouzdanosti isporuke i zabrane prodaje ispod nabavne cene. Ovo ukazuje da trgovci regulatorne probleme prepoznaju pre svega na operativnoj, a ne finansijskoj strani odnosa.

U celini, ključni nalazi istraživanja trgovaca ukazuju da se NTP iz njihovog ugla ne doživljavaju kao centralni problem, ali da struktura praksi koje primenjuju, posebno u oblasti dodatnih rabata, promocija i kontrole pristupa tržištu, generiše snažan kumulativni pritisak na dobavljače i predstavlja jednu od ključnih tačaka za buduće regulatorne i tržišne intervencije.

2) Da li je uočen problem u oblasti i na koju ciljnu grupu se odnosi? Predstaviti uzroke i posledice problema?

Kao problem identifikovana je sistematska primena nepoštenih trgovačkih praksi od strane kupaca sa značajnom pregovaračkom moći, koja dovodi do nepotpune primene ugovora, nepredvidivih troškova i erozije marži snabdevača, direktno ugrožavajući ekonomski opstanak proizvođača i stabilnost snabdevanja tržišta. Nesavesno ponašanje i iskorišćavanje pregovaračke moći postaje konkurentska prednost, što iskrivljuje konkurenciju i dugoročno unazađuje ceo sektor. Navedena okolnost predstavlja i osnovni razlog regulisanja pomenute materije na celokupnom unutrašnjem tržištu Evropske unije.

Problem nepoštenih trgovačkih praksi direktno pogađa snabdevače poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda, a posebno male i srednje poljoprivredne proizvođače (fizička i pravna lica). Iako se problem u određenoj meri odnosi na sve snabdevače, intenzitet negativnih efekata je srazmeran njihovoj veličini i pregovaračkoj moći – što je snabdevač manji, to je izloženiji riziku od zloupotreba, kašnjenja u plaćanju i nametanja nepovoljnih ugovornih uslova.

Indirektne posledice trpe i potrošači, jer se dugoročno smanjuje raznovrsnost i kvalitet proizvoda na tržištu usled slabljenja domaće proizvodnje i destimulativnog ambijenta za ulaganje. Dodatno, u nepovoljnom položaju nalaze se i savesni kupci (trgovinski lanci i drugi učesnici koji posluju korektno), koji su u konkurentski nepovoljnijem položaju u odnosu na one koji sistematski primenjuju nepoštene prakse i time stiču neopravdanu tržišnu prednost.

Poseban problem predstavljaju visoke i netransparentne naknade koje kupci često naplaćuju bez pružanja stvarne protivusluge. Njihov kumulativni efekat dodatno opterećuje poslovanje snabdevača, umanjuje njihove marže i destimuliše proizvodnju. Istovremeno, ovi troškovi se u konačnici prelivaju na cene proizvoda, što direktno pogađa potrošače kroz više cene, bez garantovanog povećanja kvaliteta ili dostupnosti robe.

a. Uzroci problema i posledice po tržište i društvo

Jedan od ključnih uzroka nepoštenih trgovačkih praksi jeste strukturne prirode, odnosno o izrazitoj i trajnoj neravnoteži pregovaračke moći između koncentrisanih maloprodajnih lanaca ili velikih kupaca, sa jedne strane, i fragmentiranih, ekonomski zavisnih snabdevača i proizvođača, sa druge strane. Ova asimetrija omogućava kupcima da jednostrano nameću uslove poslovanja, bez straha da će snabdevači, usled ograničenih alternativnih kanala prodaje, odbiti saradnju. Umesto da cena i uslovi saradnje budu rezultat pregovaranja ravnopravnih strana, ona često postaje proizvod jednostranog nametanja jačeg učesnika na tržištu.

Pored strukturnih faktora, problem produbljuje i pravni vakuum u ovoj oblasti. Ne postoje jasna, specijalizovana pravila koja bi precizno definisala šta je dozvoljeno, a šta zabranjeno u B2B odnosima u lancu snabdevanja hranom, poljoprivrednim proizvodima ili proizvodima od naročitog značaja za snabdevanje tržišta. Snabdevači su prepušteni opštim propisima koji nisu prilagođeni specifičnostima ovih odnosa, dok istovremeno izostaje i specijalizovani, nezavisni i efikasni organ koji bi bio nadležan za sprovođenje propisa i zaštitu snabdevača od zloupotreba pregovaračke moći jače strane.

Ništa manje značajan nije ni psihološki, odnosno tržišni uzrok koji izaziva kultura straha. Naime, snabdevači se, suočeni sa rizikom od komercijalne odmazde,

ustručavaju da prijave nepoštene prakse. Strah od gubitka posla, smanjenja narudžbina ili izbacivanja iz prodajnih lanaca snažniji je od pravne zaštite koja im formalno stoji na raspolaganju, što dodatno otežava otkrivanje i sankcionisanje nepravilnosti.

Ovaj začarani krug dodatno se pojačava ekonomskom zavisnošću snabdevača od nekoliko velikih kupaca. U uslovima gde mali broj trgovinskih lanaca ili velikih kupaca (prerađivača) kontroliše dominantan deo tržišta, snabdevači nemaju realnu alternativu. Stoga, odbijanje nepovoljnih uslova jednog kupca često znači gubitak pristupa celokupnom tržištu. Time se pregovaračka moć dodatno narušava, a snabdevači primorava da prihvataju i one uslove koji objektivno ugrožavaju njihovo poslovanje.

b. Posledice po tržište i društvo

Ekonomске posledice ovakvog stanja su višestruke. Kod snabdevača dolazi do erozije profita, problema sa likvidnošću i smanjenja investicija u proizvodnju i inovacije. Nepredvidivi uslovi poslovanja i kašnjenja u plaćanjima onemogućavaju ozbiljnije i dugoročnije planiranje proizvodnje, što destabilizuje čitav lanac snabdevanja.

Na tržišnom nivou, ovakva situacija dovodi do iskrivljavanja konkurencije. Nesavesni učesnici koji primenjuju nepoštene prakse stiču neopravdanu prednost u odnosu na one koji posluju ispravno. Istovremeno, novi proizvođači se destimulišu da uđu na tržište, znajući da će se suočiti sa nejednakim pravilima igre i rizikom od zloupotrebe značajne pregovaračke moći kupaca.

Posebno je zabrinjavajući efekat neprimerenih i netransparentnih naknada koje kupci često naplaćuju bez adekvatne protivusluge. Iako formalno predstavljaju trošak poslovanja snabdevača, one se u konačnom iznosu ugrađuju u cenu proizvoda i prelivaju na potrošače. Time se stvara iracionalan inflatorni pritisak, shodno čemu potrošači plaćaju više cene, ne zato što su proizvodi kvalitetniji ili traženiji, već zato što se kroz sistem naknada finansiraju različiti oblici rente koje nemaju pokriće u stvarnoj ekonomskoj vrednosti. Ovaj mehanizam, pored toga što dodatno opterećuje domaćinstva, doprinosi i opštoj nestabilnosti cena i narušava funkcionisanje tržišnih mehanizama, što se odražava na celokupno društvo.

Dugoročno posmatrano, ovakvi poremećaji imaju i ozbiljne društvene posledice. Smanjenje domaće proizvodnje vodi ka povećanju uvoza i potencijalnom ugrožavanju nacionalne bezbednosti snabdevanja hranom. Dodatno, pravna nesigurnost i nepostojanje delotvornih mehanizama zaštite slabe vladavinu prava i poverenje privrednih subjekata u institucije sistema.

3) Da li postoje neki drugi razlozi za promenu (intervenciju) u oblasti u slučaju da nije uočen problem?

Pored rešavanja gore navedenih strukturnih problema, donošenje ovog zakona je neophodno i radi potpune transpozicije i implementacije Direktive (EU) 2019/633 Evropskog parlamenta i Saveta od 17. aprila 2019. godine o nepoštenim trgovačkim praksama u međusobnim odnosima preduzeća u lancu snabdevanja poljoprivrednim i prehrambenim proizvodima (u daljem tekstu: Direktiva ili Direktiva 2019/633). Reč je o obavezi koju je Republika Srbija preuzela u procesu evropskih integracija u skladu sa Sporazumom o stabilizaciji i pridruživanju i čije ispunjenje predstavlja jedan od ključnih koraka ka usklađivanju domaćeg zakonodavstva sa pravnom tekovinom Evropske unije.

Trenutno nacionalno zakonodavstvo nije usklađeno sa ovom Direktivom odnosno ne postoji poseban zakon koji reguliše ovu materiju, niti specijalizovano telo nadležno za njeno sprovođenje, što su upravo ključni zahtevi koje Direktiva postavlja pred države članice, odnosno zemlje kandidate. Ovakvo stanje stvara pravnu prazninu u oblasti koja je na nivou EU detaljno uređena, a domaće snabdevače dovodi u neravnotežan položaj u odnosu na njihove konkurente iz zemalja članica.

Predloženim zakonom obezbeđuje se potpuno usklađivanje sa odredbama Direktive 2019/633/EU, kako u pogledu materijalnih odredbi (jasno definisanje zabranjenih i uslovno zabranjenih praksi), tako i u pogledu institucionalnog okvira (uspostavljanje nadležnosti Komisije za zaštitu konkurencije kao nezavisnog tela za sprovođenje propisa). Time se ne ispunjavaju samo formalni zahtevi procesa pristupanja, već se domaćim proizvođačima obezbeđuje nivo zaštite jednak onom koji uživaju njihove kolege u EU.

2. UTVRĐIVANJE CILJA

1) Koji cilj je potrebno postići?

Osnovni cilj donošenja Zakona o trgovačkim praksama za određene vrste proizvoda jeste uspostavljanje fer, transparentnih i predvidivih poslovnih odnosa u lancu snabdevanja poljoprivrednim i prehrambenim proizvodima, kao i proizvodima od strateškog značaja za snabdevanje tržišta, kroz prevenciju, otkrivanje i sankcionisanje nepoštenih trgovačkih praksi. Navedena okolnost je i posebno naglašena u Direktivi Evropske unije, što je i protkano u uvodnim odredbama Predloga zakona.

Ovaj opšti cilj se konkretizuje kroz sledeće specifične ciljeve:

a. Zaštita ekonomski slabijih aktera

Oснаžiti pregovaračku poziciju snabdevača, a posebno malih i srednjih poljoprivrednih i prehrambenih proizvođača, i zaštititi ih od zloupotrebe značajne pregovaračke moći od strane kupaca.

b. Povećanje pravne sigurnosti

Uspostaviti jasna i nedvosmislena pravila ponašanja kroz normativno razgraničenje na apsolutno zabranjene (crna lista) i uslovno zabranjene prakse (siva lista), čime se eliminiše pravni vakuum i omogućava svim učesnicima da unapred znaju koje su poslovne radnje dozvoljene.

c. Unapređenje likvidnosti i stabilnosti poslovanja

Obezbediti blagovremena plaćanja, naročito za kvarljivu robu, kako bi se sprečilo ugrožavanje likvidnosti proizvođača i omogućilo im nesmetano planiranje proizvodnje i investicija.

d. Uklanjanje barijera za prijavljivanje nepravilnosti

Prevazići „kulturu straha“ kroz eksplicitnu zabranu komercijalne odmazde i uspostavljanje sistema zaštite i podsticaja za uzbunjivače, čime se stvara bezbedno okruženje za otkrivanje nepoštenih praksi.

e. Suzbijanje neopravdanog rasta cena

Eliminisati netransparentne naknade koje nemaju osnov u stvarnoj protivusluzi, a koje stvaraju iracionalan inflatorni pritisak i neopravdano opterećuju krajnje potrošače.

f. Harmonizacija sa pravom EU

U potpunosti transponovati Direktivu (EU) 2019/633, čime se domaći pravni okvir usklađuje sa evropskim standardima.

• Vremenski okvir za postizanje cilja

Prvi efekti primene zakona, pre svega u domenu smanjenja kašnjenja u plaćanjima i učestalosti najgrubljih praksi iz crne liste, očekuju se u roku od 12 do 24 meseca od

početka primene. Potpuno postizanje ciljeva, odnosno sistemska promena poslovne kulture, uspostavljanje dugoročne stabilnosti lanaca snabdevanja i zaustavljanje neopravdanog rasta cena, očekuje se u roku od 3 do 5 godina.

2) Da li je cilj koji se postiže donošenjem propisa usklađen sa ciljevima važećih planskih dokumenata i prioritetnim ciljevima Vlade?

Ciljevi ovog zakona su u potpunosti usklađeni sa strateškim opredeljenjima Vlade Republike Srbije. Nacionalnim programom za usvajanje pravnih tekovina Evropske unije (u daljem tekstu: NPAA) je predviđeno usklađivanje sa Direktivom 633/2019/EU.

Zakon ne odstupa ni od jednog važećeg strateškog dokumenta, već ih upotpunjuje i konkretizuje u oblasti koja je do sada bila nedovoljno uređena.

3) Na osnovu kog pokazatelja učinka se utvrđuje da li je došlo do postizanja cilja?

Praćenje postizanja ciljeva vršice se na osnovu kombinacije kvantitativnih i kvalitativnih pokazatelja:

<i>Pokazatelj učinka</i>	<i>Početna vrednost</i>	<i>Ciljna vrednost (nakon 3 godine)</i>	<i>Izvor provere</i>
Prosečno kašnjenje u plaćanju kvarljivih proizvoda	Preko 30 dana (procenjeno na osnovu anketnih istraživanja)	Do 30 dana u skladu sa zakonom	Godišnji Izveštaji Komisije, Analiza stanja (čl. 51), ankete među snabdevačima
Učešće snabdevača koji su se suočili sa komercijalnom odmazdom	Srednje (preko 25% anketiranih se neposredno suočilo tj. imalo posledice, prema preliminarnim istraživanjima)	Ispod 15%	Godišnji izveštaj Komisije (čl. 50), Analiza stanja (čl. 51), Posebna istraživanja i ankete koje sprovodi Komisija ili nezavisna tela
Broj pokrenutih postupaka po službenoj dužnosti KZK	0 (novi mehanizam)	Rastući trend, što ukazuje na aktivnu primenu zakona	Godišnji izveštaj Komisije (čl. 50)
Broj inspekcijskih nadzora od strane Trž.ins.	0 (novi mehanizam)	Rastući trend, što ukazuje na aktivnu primenu zakona	Izveštaj o radu Ministarstva
Indeks transparentnosti ugovora (kvalitativni pokazatelj – procena zastupljenosti jasnih, pisanih ugovora sa pregledom finansijskih elemenata)	Nizak (usled nepostojanja obaveze)	Visok (ugovori se redovno zaključuju u pisanoj formi)	Izveštaji tržišne inspekcije, Analiza stanja (čl. 51), Sektorska analiza (čl. 38)
Visina i struktura naknada	Netransparentne, često bez protivusluge	Transparentne, zasnovane na stvarnim troškovima unapred definisane	Izveštaj tržišne (fin. Element. Čl. 52), Analiza ugovora, god. Komisije, prijave snabdevača, Analiza stanja

4) Definisanje izvora provere i rokova za prikupljanje podataka za praćenje primene propisa

Prema izvoru podataka, podaci za praćenje primene propisa prikupljaće se na sledeći način:

a. Godišnji izveštaji Komisije za zaštitu konkurencije

U skladu sa članom 50. stav 2. Predloga zakona, godišnji izveštaj Komisije za zaštitu konkurencije sadrži, između ostalog, ukupan broj podnetih inicijativa, prijava i prigovora, broj pokrenutih, vođenih i okončanih postupaka, kao i za svaki okončani postupak – kratak opis predmeta, učesnike na tržištu i ishod postupka. Pored toga, izveštaj obuhvata i listu učesnika na tržištu za koje je utvrđeno da su nametali nepoštene trgovačke prakse. Na ovaj način se obezbeđuje sistematsko i javno praćenje primene zakona, uz istovremeno poštovanje zaštite podataka u skladu sa članom 50. stav 4.

b. Podaci tržišne inspekcije Ministarstva trgovine

Tržišna inspekcija, u okviru svojih nadležnosti utvrđenih članom 54. Predloga zakona, vrši nadzor nad primenom odredbi člana 3. Predloga zakona (forma i sadržina ugovora, zabrana neodređenih formulacija, obaveza izdavanja računovodstvene isprave) i člana 52. Predloga zakona (obaveza izrade pregleda finansijskih elemenata ugovora). Podaci prikupljeni u okviru ovih nadzora, uključujući i uvid u elektronsku dokumentaciju koji im je omogućen članom 55. Predloga zakona, predstavljaju značajan izvor informacija o stepenu usklađenosti poslovnih subjekata sa formalnim zahtevima zakona.

c. Redovna i ciljana istraživanja i ankete

Pored zvaničnih podataka iz postupaka, praćenje efekata zakona podrazumeva i sprovođenje redovnih i ciljanih istraživanja među snabdevačima i kupcima. Ova istraživanja mogu sprovoditi Komisija za zaštitu konkurencije, Ministarstvo nadležno za trgovinu, ali i nezavisna istraživačka tela, univerziteti i privredna udruženja. Cilj je prikupiti kvalitativne i kvantitativne podatke koji nisu dostupni iz zvaničnih izvora – na primer, percepciju snabdevača o učestalosti pojedinih praksi, strah od odmazde (član 8. Predloga zakona) ili efekte primenjenih naknada, što je u skladu sa potrebom za sveobuhvatnim praćenjem stanja iz člana 51. Predloga zakona.

d. Izveštaji o sprovedenim analizama stanja (ex-post analize)

Član 51. Predloga zakona propisuje obavezu Ministarstva nadležnog za poslove trgovine da, najmanje jednom u tri godine, sprovede periodičnu ocenu politike sprečavanja nepoštenih trgovačkih praksi (analiza stanja). Ova analiza obuhvata procenu delotvornosti sprovedenih mera, efikasnosti saradnje između državnih organa, ocenu sprovođenja propisa i, prema potrebi, utvrđivanje načina za unapređenje politika. Izveštaj sa nalazima i preporukama dostavlja se Vladi, čime se obezbeđuje strateško upravljanje politikom u ovoj oblasti na najvišem nivou.

e. Baze podataka Republičkog zavoda za statistiku

Za praćenje makroekonomskih efekata zakona, a naročito onih koji se odnose na kretanje cena i stabilnost tržišta, koristiće se i zvanični statistički podaci. Praćenje indeksa potrošačkih cena, obima domaće poljoprivredne proizvodnje, vrednosti uvoza prehrambenih proizvoda i drugih relevantnih pokazatelja omogućuje sagledavanje šireg društvenog i ekonomskog uticaja zakona, uključujući i efekte na iracionalne inflatorne pritiske koji su prepoznati kao jedna od posledica nepoštenih praksi.

- Rokovi za prikupljanje podataka za praćenje primene propisa

Godišnje: Komisija za zaštitu konkurencije prikuplja i obrađuje podatke za potrebe izrade godišnjeg izveštaja o nepoštenim trgovačkim praksama. U skladu sa članom 50. stav 1. Predloga zakona, Savet Komisije usvaja godišnji izveštaj najkasnije do 1. marta tekuće za prethodnu godinu. Izveštaj se odmah po usvajanju objavljuje na internet stranici Komisije (član 50. stav 5. Predloga zakona), čime se obezbeđuje redovno i blagovremeno informisanje javnosti o primeni zakona.

Kontinuirano: Tržišna inspekcija Ministarstva unutrašnje i spoljne trgovine prikuplja podatke u okviru redovnog i vanrednog inspeksijskog nadzora, na osnovu ovlašćenja iz člana 54. Predloga zakona. Nadzor se sprovodi kontinuirano tokom cele godine, a podaci se evidentiraju u službenim beleškama i zapisnicima. Posebno je značajno da su u članu 40. stav 4. Predloga zakona propisani i konkretni rokovi za postupanje inspektora – na primer, obaveza da u roku od 8 dana od okončanja nadzora obavesti Komisiju ukoliko utvrdi da ukupan iznos naknada prelazi 20% ili ukoliko dođe do informacija o nepoštenim trgovačkim praksama.

Periodično (na tri godine): Ministarstvo nadležno za poslove trgovine sprovodi detaljnu analizu stanja (periodičnu ocenu politike sprečavanja nepoštenih trgovačkih praksi) u skladu sa članom 51. Predloga zakona. Ova analiza se sprovodi najmanje jednom u periodu od tri godine, a izveštaj sa nalazima i preporukama dostavlja se Vladi radi daljeg postupanja (član 51. stav 3. Predloga zakona). Time se obezbeđuje sistematsko i strateško praćenje efekata zakona u dužim vremenskim intervalima, uz mogućnost predlaganja izmena i unapređenja politike.

- Nadležnost za praćenje primene propisa

Komisija za zaštitu konkurencije, u okviru svoje nadležnosti utvrđene članom 9. Predloga zakona, odgovorna je za rešavanje o pravima i obavezama učesnika u lancu snabdevanja i određivanje upravnih mera. Posebna organizaciona jedinica koju Komisija obrazuje u skladu sa članom 10. Predloga zakona zadužena je za kontinuirano praćenje primene zakona u delu koji se odnosi na nepoštene trgovačke prakse, vođenje postupaka u skladu sa članovima 13. – 35. Predloga zakona, izricanje mera iz člana 41. Predloga zakona, kao i za izradu godišnjih izveštaja o nepoštenim trgovačkim praksama u skladu sa članom 50. Predloga zakona. Ova organizaciona jedinica predstavlja specijalizovani kapacitet za celokupno sprovođenje materijalnih odredbi zakona.

Ministarstvo nadležno za poslove trgovine ima stratešku i analitičku ulogu u praćenju primene propisa. Na osnovu člana 51. Predloga zakona, Ministarstvo je nadležno za sprovođenje periodične ocene politike sprečavanja nepoštenih trgovačkih praksi (analiza stanja) najmanje jednom u tri godine. Ova analiza obuhvata procenu delotvornosti sprovedenih mera na nacionalnom nivou, efikasnosti saradnje između državnih organa i ocenu sprovođenja propisa. Izveštaj sa nalazima i preporukama dostavlja se Vladi, čime Ministarstvo obezbeđuje strateško upravljanje i unapređenje politike u ovoj oblasti.

Tržišna inspekcija, kao posebna organizaciona celina u sastavu Ministarstva nadležnog za poslove trgovine, na osnovu člana 54. Predloga zakona vrši neposredan nadzor nad primenom odredbi o formi i sadržini ugovora iz člana 3. Predloga zakona, kao i obavezi izrade pregleda finansijskih elemenata ugovora iz člana 52. Predloga zakona. U vršenju ovih ovlašćenja, tržišni inspektor ima pravo uvida u poslovnu dokumentaciju, uključujući i elektronsku, u skladu sa članom 55. Predloga zakona. Pored toga, u skladu sa članom 40. stav 4. Predloga zakona, inspektor je dužan da obavesti Komisiju ukoliko tokom nadzora dođe do informacija o nepoštenim trgovačkim praksama, čime se obezbeđuje protok informacija i koordinacija između nadzornih tela.

3. IDENTIFIKOVANJE OPCIIJA

1) Da li je cilj moguće postići primenom „status quo” opcije? Prikazati posledice primene „status quo” opcije.

Primena „status quo” opcije, odnosno zadržavanje postojećeg pravnog okvira bez donošenja novog zakona, ne bi dovela do postizanja postavljenih ciljeva. Naprotiv, svi identifikovani problemi bi se dodatno produbili, a negativni efekti po snabdevače, tržište i društvo u celini bi se nastavili i pojačavali.

U pogledu ekonomskih efekata, nastavila bi se erozija profita snabdevača usled kašnjenja u plaćanjima, netransparentnih naknada i jednostranog nametanja nepovoljnih uslova. Nelikvidnost proizvođača, posebno malih i srednjih, postala bi hronična, što bi dodatno smanjilo njihove investicione kapacitete i destimulisalo inovacije. Kumulativni efekat neprimerenih naknada koje nemaju protivuslugu i dalje bi se preliwao na potrošače kroz više cene, stvarajući iracionalan inflatorni pritisak bez osnova u realnoj vrednosti proizvoda.

Sa stanovišta tržišnih efekata, iskrivljavanje konkurencije bi se nastavilo. Nesavesni kupci koji primenjuju nepoštene prakse i dalje bi sticali neopravdanu prednost u odnosu na one koji posluju korektno. Novi proizvođači ne bi imali podsticaj da uđu na tržište, znajući da će se suočiti sa nejednakim pravilima igre i rizikom od zloupotrebe značajne pregovaračke moći kupaca. Ovo bi dugoročno dovelo do dodatne koncentracije tržišta i smanjenja raznovrsnosti ponude.

Društveni efekti se sagledavaju u kontekstu smanjenja domaće proizvodnje usled nepovoljnog poslovnog ambijenta, što vodi ka povećanju uvoza i potencijalnom ugrožavanju nacionalne bezbednosti snabdevanja hranom. Pravna nesigurnost i nepostojanje delotvornih mehanizama zaštite dodatno bi slabili vladavinu prava i poverenje privrednih subjekata u institucije sistema.

U vezi sa upravljačkim i pravnim efektima, može se ustanoviti da bi ostao pravni vakuum u oblasti koja je na nivou EU detaljno uređena. Ne bi postojalo specijalizovano, nezavisno i efikasno telo nadležno za sprovođenje propisa, što bi značilo da snabdevači i dalje ne bi imali realan mehanizam zaštite. Strah od komercijalne odmazde nastavio bi da odvraća snabdevače od prijavljivanja nepravilnosti, čime bi nepoštene prakse ostale nevidljive za regulatore.

Iako indirektni, efekti na životnu sredinu bili bi takođe negativni. Smanjenje investicija u domaću proizvodnju poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda usled nelikvidnosti i nepovoljnih uslova poslovanja može dovesti do zapostavljanja održivih praksi i smanjenja ulaganja u ekološku proizvodnju.

Iz svih navedenih razloga, odustaje se od primene „status quo” opcije.

2) Da li je cilj moguće postići isključivo primenom podsticajnih, informativno-edukativnih, institucionalno-upravljačkih ili mera za obezbeđivanje dobara i usluga, bez donošenja novog ili izmene postojećeg propisa? Navesti razloge zbog kojih se odustalo od primene ove opcije.

Pre donošenja zakona, razmatrane su i alternative koje ne podrazumevaju promenu regulatornog okvira, već oslanjanje na druge mere koje podrazumevaju izradu regulatornog okvira.

- a. Oslanjanje na postojeće propise

Prva razmatrana opcija bilo je oslanjanje na postojeće opšte zakone, pre svega Zakon o obligacionim odnosima (instituti ništavosti, zelenaških ugovora, načelo savesnosti i poštenja) i Zakon o trgovini (odredbe o nelojalnoj konkurenciji). Međutim, građanskopravni lekovi su se pokazali kao neadekvatni. Oni su isključivo reakcioni, zahtevaju dugotrajne i skupe sudske postupke, teret dokazivanja je na snabdevaču, a ne pružaju nikakav preventivni efekat. Pored toga, ne postoji specijalizovano telo koje bi vodilo ove postupke, pa je ova opcija ocenjena kao potpuno nedovoljna.

b. Samoregulacija

Druga razmatrana opcija bila je samoregulacija tržišta kroz dobrovoljne kodekse ponašanja koje bi usvojili trgovinski lanci i udruženja snabdevača. Iako ovakvi kodeksi mogu imati komplementarnu ulogu, iskustvo zemalja EU jasno pokazuje da bez obavezujućeg pravnog okvira dobrovoljne inicijative ne pokrivaju sve ključne učesnike na tržištu i retko proizvode željeni sistemski efekat. Oni ne mogu da reše problem „kulture straha“ (straha od odmazde), niti da obezbede efikasne mehanizme sankcionisanja za one koji se kodeksa ne pridržavaju.

c. Edukativne kampanje i promocije

Treća opcija, sprovođenje informativno-edukativnih kampanja i promocija fer ugovaranja, prepoznata je kao korisna prateća aktivnost, ali koja sama po sebi ne može da otkloni problem. Bez jasnih pravnih pravila i institucionalne podrške, edukacija ne može da zaštiti snabdevače od zloupotrebe pregovaračke moći, niti da ih ohrabri da se suprotstave nepravednim uslovima kada strahuju od komercijalne odmazde.

d. Jačanje inspeksijskog nadzora u okviru postojećih ovlašćenja

Četvrta opcija, jačanje inspeksijskog nadzora u okviru postojećih ovlašćenja, takođe je ocenjena kao nedovoljna. Postojeća ovlašćenja tržišne inspekcije nisu prilagođena specifičnostima nepoštenih trgovačkih praksi, niti obuhvataju složene mehanizme nametanja naknada i uslova koji su predmet ovog zakona. Inspekcija može da kontroliše formalnu stranu poslovanja, ali ne i da vodi složene upravne postupke za utvrđivanje nepoštenih praksi i izricanje odgovarajućih mera.

Iz svih navedenih razloga, zaključeno je da se postavljeni ciljevi ne mogu ostvariti primenom nezakonodavnih mera, te je neophodno donošenje specijalizovanog zakona.

3) Koje su ključne promene koje se propisom predlažu radi postizanja cilja?

Predlogom zakona o trgovačkim praksama za određene vrste proizvoda predlažu se sledeće ključne promene:

Zakon po prvi put na sistemski način uvodi jasna materijalna pravila i definiše šta se smatra nepoštenom trgovačkom praksom i uvodi njihovo normativno razgraničenje na:

- Apsolutno zabranjene prakse (crna lista) iz člana 6. Predloga zakona, koje su zabranjene per se, bez mogućnosti opravdanja (npr. kašnjenje u plaćanju preko 30/60 dana, jednostrano menjanje ugovora, otkazivanje narudžbina kvarljivih proizvoda u roku kraćem od 30 dana).

- Uslovno zabranjene prakse (siva lista) iz člana 7. Predloga zakona, koje su dozvoljene samo pod striktno definisanim uslovima (npr. naknade za ulistavanje, skladištenje, promotivne aktivnosti), uz obavezu da budu unapred jasno definisane, zasnovane na stvarnim troškovima i uz pisanu saglasnost snabdevača.

Članom 3. uvodi se strogi formalni i materijalni okvir za zaključenje i sadržinu ugovora između kupca i snabdevača, sa ciljem da se osigura pravna sigurnost, prevencija sporova i zaštita slabije ugovorne strane, najčešće snabdevača koji često ne poseduju dokaz o postojanju dogovora. Pravilo o pismenoj formi i roku do 31. marta tekuće godine ima za cilj da unapred uspostavi stabilnost u lancu snabdevanja, omogućavajući planiranje proizvodnje, logistike i jasnog obračuna svih finansijskih elemenata. Izuzeci od ovog roka (isporuka novog proizvoda ili sa novim snabdevačem) balansiraju ovu obavezu potrebom za tržišnom fleksibilnošću i podsticanjem konkurencije. Dodatni izuzetak za otkup na licu mesta priznaje specifičnost trgovine poljoprivrednim proizvodima, gde se robna razmena često odvija na osnovu unapred poznatih opštih uslova.

Član 9. Predloga zakona određuje Komisiju za zaštitu konkurencije kao nadležno, nezavisno i specijalizovano telo za sprovođenje zakona čime se uspostavlja institucionalni okvir za sprovođenje. U skladu sa članom 10. Predloga zakona Komisija obrazuje posebnu organizacionu jedinicu za vođenje postupaka i dobija široka ovlašćenja za sprovođenje istraga, uključujući i nenajavljene uviđaje (članovi 31. - 33. Predloga zakona).

Takođe, Predlog zakona uređuje poseban upravni postupak pred Komisijom (članovi 13. – 35. Predloga zakona) koji je prilagođen prirodi nepoštenih praksi. Uvodi se koncept jedinstvenosti postupka (član 24. Predloga zakona), poseban položaj snabdevača kao zainteresovanog lica (član 15. Predloga zakona), prebacivanje tereta dokazivanja na kupca za sive prakse (član 19. Predloga zakona) i sistem zaštite i nagrađivanja uzbunjivača (član 23. Predloga zakona).

Za razliku od dosadašnjeg nedostatka efikasnih sankcija i mera, shodno članu 41. Predloga zakona uvodi se čitav spektar upravnih mera, uključujući:

- Privremene mere za hitno zaustavljanje štetnih praksi
- Meru usklađivanja poslovanja za sistemsko otklanjanje nepoštenih praksi iz opštih akata kupca
- Meru zaštite od nepoštene trgovačke prakse – novčane kazne koje se obračunavaju u procentu od godišnjeg prihoda (0,1% za sive, 0,2% za crne prakse i odmazdu), sa mogućnošću uvećanja ili umanjenja u zavisnosti od otežavajućih i olakšavajućih okolnosti
- Procesne i periodične penale za obezbeđivanje saradnje u postupku

Uvođenje obaveze pisane forme i transparentnosti predstavlja jednu najznačajnijih novina. Naime Predlog zakona članom 3. uvodi obavezu zaključivanja ugovora u pisanoj formi, zabranjuje neodređene i uslovne formulacije, propisuje obavezu izdavanja računovodstvene isprave sa jasno određenom svrhom plaćanja. Takođe, članom 52. Predloga zakona uvodi se obaveza izrade pregleda finansijskih elemenata ugovora – jedinstvenog dokumenta koji sadrži sve finansijske obaveze snabdevača.

Konačno, Predlog zakona posebno apostrofira zabrana komercijalne odmazde kao naročito štetnu praksu. Članom 8. Predloga zakona izričito se zabranjuje svaki oblik komercijalne odmazde ili pretnje odmazdom prema snabdevaču koji koristi svoja zakonska prava, pri čemu se odmazda tretira kao posebno teška nepoštena praksa.

4) Koje opcije su razmatrane prilikom izrade propisa i navesti razloge zbog kojih se od njih odustalo?

Prilikom definisanja ključnih rešenja, razmatrano je više različitih opcija.

a. Definisanje nepoštenih praksi

Kao opcija razmatrano je taksativno nabrojanje svih zabranjenih praksi bez razlikovanja na sivu i crnu listu. Ova opcija bi pružila visoku pravnu sigurnost, ali bi bila nefleksibilna i ne bi mogla da obuhvati nove, sofisticirane oblike nepoštenih praksi koji se mogu pojaviti na tržištu, ali i situacija koje su krajnje opravdane (ako snabdevač zahteva, ili ako postoje okolnosti koje ukazuju na krivicu snabdevača). Odustalo se od nje u korist diferenciranog pristupa (crna i siva lista), sa jasnim upućivanjem na Uputstvo koje Komisija donosi, čime će se bliže odrediti svaka praksa.

Takođe, kao opcija je razmatrana i uvođenje samo opšte klauzule o zabrani nepoštenih praksi, bez preciziranja, dok bi se uredbom kao podzakonskim aktom bliže uredile svaka pojedinačna. Ova opcija bi bila fleksibilna, i omogućavala lakše adaptiranje Uredbe u odnosu na izmenu i dopunu Zakona usled različitih situacija, ali bi stvarala pravnu nesigurnost i otežavala primenu. Na zahtev i kupaca i snabdevača na radnoj grupi, odustalo se od nje u korist kombinacije opšte definicije (iz člana 4. Predloga) i preciznih lista.

b. Kriterijumi za utvrđivanje pregovaračke moći

Kao opcija je sagledavano korišćenje klasičnog koncepta dominantnog položaja iz prava konkurencije. Ova opcija je odbačena jer mnoge nepoštene prakse nastaju i u situacijama koje formalno ne ispunjavaju kriterijume dominantnog položaja, ali postoji jasna ekonomska zavisnost snabdevača.

Stoga, pristupilo se uvođenju objektivnih pragova prihoda kao osnova za pretpostavku značajne pregovaračke moći (usvojena opcija iz člana 4. Predloga zakona u celosti oslikava rečnik Direktive). Ovo omogućava finiju i realističniju procenu odnosa snaga i povećava primenljivost zakona. Komisija će bliže Uputstvom urediti značajnu pregovaračku moć radi jasne identifikacije da li kupac ili snabdevač imaju značajnu pregovaračku moć.

c. Institucionalni okvir

Kao opcija je razmatrano osnivanje potpuno nove, samostalne agencije za borbu protiv nepoštenih trgovačkih praksi. Ova opcija bi zahtevala značajna budžetska sredstva, duži vremenski period za uspostavljanje i stvaranje novih kapaciteta. Odustalo se od nje u korist proširenja nadležnosti postojeće Komisije za zaštitu konkurencije, koja već ima iskustvo u vođenju složenih tržišnih istraga i odgovarajuće kapacitete.

Takođe, razmatrano je poveravanje nadležnosti isključivo tržišnoj inspekciji. Ova opcija je odbačena jer inspekcija nema ovlašćenja za vođenje složenih upravnih postupaka, izricanje novčanih kazni u visokim iznosima i sprovođenje nenajavljenih uviđaja, što su ključni elementi efikasne zaštite.

d. Teret dokazivanja

Kao opcija je sagledavano da celokupan teret dokazivanje bez obzira na vrstu nepoštenih trgovinskih prakse, bude uvek na Komisiji. Ova opcija bi znatno otežala procesuiranje uslovno zabranjenih praksi, jer bi Komisija morala da dokazuje odsustvo opravdanih okolnosti. Odustalo se od nje u korist prebacivanja tereta dokazivanja na kupca za sive prakse kako je to propisano članom 19. Predloga zakona, što je u skladu sa prirodom ovih praksi i činjenicom da kupac ima lakši pristup informacijama o opravdanosti svojih zahteva.

e. Način transpozicije Direktive EU 2019/633

Razmatrane su opcije minimalne transpozicije (samo ono što je obavezno) i pune transpozicije sa dodatnim elementima prilagođenim domaćem tržištu (npr. proširenje na proizvode od strateškog značaja, uvođenje sistema nagrađivanja uzbunjivača).

Usvojena je druga opcija, jer se procenilo da domaće tržište zahteva širu i snažniju zaštitu, posebno imajući u vidu stepen koncentracije trgovine i ranjivost domaćih proizvođača.

5) Koja je međunarodna uporedna praksa u regulisanju oblasti?

Predloženi zakon se u potpunosti oslanja na Direktivu (EU) 2019/633, koja predstavlja osnovni standard za regulisanje nepoštenih trgovačkih praksi u zemljama članicama Evropske unije.

a. Ključna rešenja u zemljama EU

- Sve zemlje članice su bile u obavezi da transponuju Direktivu do 1. maja 2021. godine.
- Većina zemalja je usvojila model „crne” i „crvene” (ili „sive”) liste, pri čemu su neke otišle i korak dalje, uvodeći dodatne zabrane prilagođene nacionalnim tržištima.
- Kao nadležna tela najčešće su određena postojeća tela za zaštitu konkurencije (kao u Hrvatskoj, Sloveniji, Mađarskoj, Bugarskoj) ili ministarstva poljoprivrede/trgovine (kao u Francuskoj, Španiji, Italiji), uz obavezu obezbeđivanja nezavisnosti u radu.
- Uvedeni su objektivni kriterijumi za utvrđivanje pregovaračke moći, najčešće zasnovani na godišnjem prihodu, sa pragovima koji se razlikuju od zemlje do zemlje.
- Sistem sankcija varira, ali je zajednički imenitelj da kazne moraju biti efikasne, proporcionalne i odgovarajuće, uz mogućnost izricanja novčanih kazni koje mogu dostići i do nekoliko procenata godišnjeg prihoda prekršioca.

Iskustva zemalja u regionu (npr. Hrvatska, Slovenija) pokazuju da je uvođenje ovakvih zakona dovelo do značajnog smanjenja kašnjenja u plaćanjima, većeg stepena formalizacije ugovornih odnosa i povećanja spremnosti snabdevača da prijave nepoštenih prakse, posebno nakon uvođenja zaštite od odmazde.

b. Ex-ante analiza Direktive 2019/633

U okviru pripreme Direktive 2019/633, Evropska komisija je 2018. godine sprovela opsežnu analizu efekata pod nazivom „COMMISSION STAFF WORKING

DOCUMENT IMPACT ASSESSMENT Initiative to improve the food supply chain (unfair trading practices) Accompanying the document Proposal for a DIRECTIVE OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL on unfair trading practices in business-to-business relationships in the food supply chain, SWD/2018/092 final".¹

Osnovu ove analize činila je anketa Enterprise Europe Network (u daljem tekstu: EEN) koja je obuhvatila 460 malih i srednjih dobavljača. Rezultati su pokazali da je čak 95% ispitanika bilo izloženo barem jednoj nepoštenoj trgovačkoj praksi u prethodnoj godini. Od tog broja, 83% ispitanika je potvrdilo da su iskusili praksu „plaćanja nakon 30 dana za kvarljivu robu“, dok je 77% njih prijavilo jednostrane promene uslova ugovora od strane kupca bez prethodne najave. Ovi podaci su direktno uticali na formiranje Crne liste zabranjenih praksi.

Kvantitativna analiza koju je sproveo Joint Research Centre (u daljem tekstu: JRC) koristila je ekonomske simulacije kako bi izračunala troškove neefikasnosti. JRC je utvrdio da nepoštene prakse prebacuju rizike na dobavljače u vrednosti od oko 0,5% do 0,8% ukupnog prometa poljoprivredno-prehrambenog sektora na nivou EU. Iako se procentualno čini malim, to predstavlja direktan gubitak od više milijardi evra prihoda koji bi inače bili dostupni za investicije u poljoprivredna gazdinstva.

Javne konsultacije sa 1.500 odgovora dodatno su osvetlile problem „faktora straha“. Čak 71% dobavljača izjavilo je da ne bi podnelo žalbu nadležnim organima pod postojećim (tadašnjim) sistemima zbog rizika od trenutnog raskida poslovne saradnje. Ovaj podatak je bio presudan za uvođenje obavezne zaštite anonimnosti podnosioca prijave u tekstu Direktive. Takođe, analiza je pokazala da je u zemljama bez zakonske regulative (poput Nemačke u tom trenutku) procenat izloženosti nepoštenim praksama bio za 25-30% veći nego u zemljama sa razvijenim nacionalnim pravilima.

Eksterni studijski izveštaji, uključujući studiju instituta Areté, potvrdili su fragmentaciju unutrašnjeg tržišta: 20 država članica je imalo neku vrstu propisa, ali su se definicije i kazne razlikovale za više od 200%. Na primer, kazne u nekim državama bile su simbolične, dok su u drugima išle do millionskih iznosa. Ova varijabilnost je identifikovana kao prepreka za 20% dobavljača koji se bave prekograničnom trgovinom unutar EU, jer nisu imali predvidljiv pravni okvir.

Troškovna strana RIA analize (Cost-Benefit) predvidela je da će implementacija koštati države članice prosečno između 100.000 i 500.000 evra godišnje po zemlji za rad nadležnih tela (plate inspektora i administrativni troškovi). Nasuprot tome, procenjena korist od povećane stabilnosti cena i smanjenja bacanja hrane (zbog zabrane otkazivanja narudžbina u roku kraćem od 30 dana) višestruko je nadmašila ove troškove, čime je opravdana opcija minimalne harmonizacije na nivou EU.

c. Izveštaj Evropske Komisije o evaluaciji iz decembra 2025. godine (Commission Staff Working Document – Evaluation 2025)

Naime, Izveštaj o evaluaciji iz decembra 2025. godine (Commission Staff Working Document – Evaluation) predstavlja ključni ex-post dokument koji pokazuje realne efekte Direktive nakon četiri godine primene.

Evaluacija je potvrdila drastičan porast aktivnosti nacionalnih tela. U periodu od 2021. do kraja 2024. godine, širom EU otvoreno je preko 4.500 istraga. Od toga je oko 754 slučaja rezultiralo zvaničnim utvrđivanjem povrede zakona, a ukupna

¹ Više pogledati na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:52018SC0092>

vrednost izrečenih kazni premašila je 41,9 miliona evra. Ovi podaci pokazuju da su mehanizmi prinude, koje je originalna RIA predvidela, postali operativni i funkcionalni.

Ankete sprovedene tokom 2024. godine za potrebe evaluacije pokazuju da je procenat dobavljača koji su iskusili barem jednu nepoštenu praksu pao sa preko 90% (iz 2018. godine) na oko 55-60%. Najveći napredak zabeležen je kod kašnjenja u plaćanju, gde je usklađenost sa pravilom od 30/60 dana porasla za 40% u odnosu na period pre Direktive. Međutim, prakse sa „sive liste” (poput marketinških doprinosa) i dalje su prisutne kod 35% ispitanika, jer kupci često koriste „dobrovoljne” ugovore kao pokriće.

Uprkos zakonskoj zaštiti anonimnosti, evaluacija je otkrila da je „faktor straha” i dalje značajna barijera. Čak 65% istraga pokrenuto je po službenoj dužnosti (ex-officio) od strane nadležnih tela, a ne na osnovu direktnih prijava dobavljača. Ovo ukazuje na to da se dobavljači i dalje plaše komercijalne odmazde, što znači da je proaktivna uloga inspekcije ostala kritični faktor uspeha koji je RIA iz 2018. pravilno identifikovala.

Novi nalaz evaluacije, koji nije bio detaljno obrađen u prvobitnoj proceni, jeste uloga međunarodnih nabavnih saveza. Utvrđeno je da veliki trgovinski lanci često prebacuju svoje nabavne operacije na entitete u drugim državama članicama (npr. u Belgiju ili Švajcarsku) kako bi zaobišli stroža nacionalna pravila. Evaluacija je procenila da ovi savezi sada pokrivaju do 30% prometa određenih kategorija proizvoda, što je stvorilo potrebu za jačom prekograničnom koordinacijom.

Evaluacija je potvrdila prvobitnu tezu iz RIA da Direktiva nije uzrokovala rast cena hrane za potrošače. Podaci pokazuju da su varijacije u cenama hrane u periodu 2021-2024. bile uzrokovane energetsom krizom i inflacijom, a ne troškovima usklađivanja sa nacionalnim pravilima. Operativni troškovi za trgovce (compliance costs) procenjeni su na manje od 0,05% njihovog ukupnog prometa, što je ocenjeno kao zanemarljivo.

Na osnovu ovih nalaza, Evropska Komisija je u decembru 2025. preporučila formalnu reviziju Direktive u toku 2026. godine. Glavni pravci revizije uključuju uvođenje strožih pravila za prekogranično sprovođenje, rešavanje pitanja prodaje ispod proizvodne cene (koja trenutno nije obuhvaćena Direktivom) i jačanje nadležnosti tela u slučajevima kada kupci dolaze iz trećih zemalja.

d. Poseban osvrt na slučaj Srbije

Istraživanja sprovedena u okviru pripreme ovog zakona potvrđuju da su problemi identifikovani na tržištu Srbije u potpunosti u skladu sa nalazima EU analiza – kašnjenja u plaćanjima, netransparentne naknade, jednostrano menjanje ugovora i kultura straha identifikovani su kao ključni problemi u svim zemljama pre regulacije. Time se potvrđuje opravdanost preuzimanja evropskog modela i njegovog prilagođavanja domaćim okolnostima.

4. ANALIZA EKONOMSKIH EFEKATA

1) Da li se predloženim rešenjima propisa uvodi novi, ukida ili menja postojeći administrativni postupak i/ili administrativni zahtev za privredne subjekte i koji su pozitivni efekti ovog rešenja? Da li predložena rešenja utiču na povećanje ili umanjeње administrativnih troškova i koliko iznosi povećanje ili umanjeње administrativnih troškova koje snosi privredni subjekt?

Predloženim rešenjima uvodi se nekoliko novih administrativnih zahteva za kupce, ali se istovremeno značajno umanjuje administrativno opterećenje za snabdevače kroz povećanje pravne sigurnosti i predvidivosti poslovanja.

Novi administrativni zahtevi (za kupce):

- a. Obaveza zaključivanja pisanog ugovora (član 3. stav 1. Predloga zakona) – kupac je dužan da sa snabdevačem zaključi pisani ugovor najkasnije do 31. marta tekuće godine. Iako ovo predstavlja administrativnu obavezu, ona formalizuje odnos i stvara pravnu sigurnost za obe strane.
- b. Obaveza izdavanja računovodstvene isprave sa jasno određenom svrhom plaćanja (član 3. stav 5. Predloga zakona) – za svaku pruženu uslugu mora se izdati isprava koja sadrži jasnu i nedvosmisleni svrhu plaćanja i pravni osnov iz ugovora. Ova obaveza je uvedena propisom o elektronskom fakturisanju, pri čemu ovaj propis dodatno pojašnjava i uvodi obligatornost elementa u računovodstvenoj ispravi.
- c. Obaveza izrade i ažuriranja pregleda finansijskih elemenata ugovora (član 52. Predloga zakona) – kupac je dužan da sačini jedinstveni dokument koji sadrži sve finansijske obaveze snabdevača (cenu, naknade, pogodnosti, novčane kazne) i da ga ažurira pri svakoj izmeni ugovora.
- d. Obaveza dostavljanja pisane procene naknade (član 7. stav 4. Predloga zakona) – na pisani zahtev snabdevača, kupac je dužan da mu pre naplate dostavi pisanu procenu naknade po jedinici proizvoda ili ukupno.
- e. Obaveza čuvanja dokumentacije (član 52. stav 3. Predloga zakona) – kupac mora da čuva dokumentaciju na osnovu koje je utvrđena cena, posebno u slučaju dinamičkih cena za sveže proizvode.

Pozitivni efekti za snabdevače (smanjenje administrativnih troškova):

Iako se formalno uvode nove obaveze za kupce, za snabdevače ovo rešenje donosi **značajno smanjenje administrativnih troškova** koji nastaju usled neizvesnosti, naknadnih usaglašavanja i sporova. Trenutno snabdevači trpe troškove:

- i. Praćenja i evidentiranja neformalnih dogovora i usmenih obećanja
- ii. Naknadne korespondencije radi razjašnjenja nejasnih finansijskih stavki
- iii. Angažovanja pravne pomoći za tumačenje neodređenih ugovornih odredbi
- iv. Vođenja sporova zbog neplaćenih potraživanja

2) Da li se predloženim rešenjima propisa uvodi nova, menja ili ukida postojeća finansijska obaveza za privredne subjekte? Koji su pozitivni efekti uvođenja nove, izmena ili ukidanja obaveze?

Predloženim rešenjima **ne uvode** se nove javne finansijske obaveze (porezi, takse, doprinosi).

Međutim, zakon bitno menja režim ugovornih finansijskih obaveza između kupaca i snabdevača. Zakonom se zapravo ukidaju ili ograničavaju brojne finansijske obaveze koje su kupci jednostrano nametali snabdevačima:

- a. Zabrana naplate naknada bez protivusluge: Članom 6. stav 1. tačka 5) zabranjuje se zahtevanje plaćanja koja nisu u vezi sa prodajom proizvoda.
- b. Zabrana prebacivanja troškova reklamacija: Članom 6. stav 1. tačka 8) zabranjuje se zahtevanje naknade troškova postupanja po reklamacijama potrošača, ako za uzrok reklamacije nije odgovoran snabdevač.
- c. Zabrana naplate troškova proširenja prodajne mreže: Članom 6. stav 1. tačka 9) zabranjuje se zahtevanje, ugovaranje ili naplaćivanje naknade, odnosno zahtevanje isporuke robe usled proširenja ili preuređenja prodajne mreže kupca.
- d. Zabrana naplate troškova kontrole kvaliteta: Članom 6. stav 1. tačka 10) zabranjuje se naplata troškova dodatne kontrole kvaliteta proizvoda, kojom je utvrđeno da proizvod snabdevača zadovoljava ugovoreni kvalitet.
- e. Zabrana prebacivanja novčanih kazni: Članom 7. stav 1. tačka 8) zabranjuje se prebacivanje na snabdevača, posredno ili neposredno, novčanih kazni, prekršaja ili drugih upravnih mera izrečenih kupcu, osim ako je pravosnažnom odlukom utvrđeno da je takva mera posledica nepotpune ili neispravne isporuke za koju je odgovoran snabdevač.
- f. Zabrana prebacivanja troškova osoblja i poslovanja kupca: Članom 7. stav 1. tačka 9) zabranjuje se zahtevanje, ugovaranje ili naplaćivanje naknade za troškove osoblja kupca, uključujući troškove opremanja, uređenja, održavanja prostora, reorganizacije asortimana ili rutinskog održavanja. Izuzetak je moguć samo ako je u pitanju dodatna usluga koju snabdevač zahteva i ako je naknada srazmerna i zasnovana na stvarnim troškovima te aktivnosti.
- g. Ograničenje naknada za ulistavanje, skladištenje, marketing: Ove naknade su dozvoljene samo ako su zasnovane na stvarnim troškovima, unapred definisane i uz pisanu saglasnost snabdevača (član 7).
- h. Zabrana retroaktivnih bonusa i naknada: Članom 7. stav 1. tačka 14) zabranjuje se zahtevanje naknadnih bonusa i nagrada koji nisu prethodno ugovoreni.
- i. Zabrana naplate naknade za umanjeni promet: Članom 7. stav 1. tačka 12) uslovljava se naplata naknade za umanjeni promet – dozvoljena je samo ako je takva naknada direktna i proporcionalna stvarnoj šteti koju je kupac pretrpeo kao posledicu neispunjavanja ugovorenih obaveza od strane snabdevača.
- j. Ograničenje kompenzacija: Članom 7. stav 1. tačka 13) uslovljava se plaćanje u obliku robe, usluga ili drugih negotovinskih sredstava (kompenzacija) – dozvoljeno je samo ako postoji pismeno, jasno i nedvosmisleno pristajanje snabdevača na pisanu procenu zasnovanu na realnoj tržišnoj vrednosti tih negotovinskih sredstava.

- k. Zabrana naplate podataka o prodaji: Članom 7. stav 1. tačka 7) uslovljava se naplata naknade za podatke o prodaji – dozvoljena je samo ako je snabdevač zahtevao te podatke i ako je naknada zasnovana na stvarnim troškovima.

Pozitivni efekti:

- a. Za snabdevače: Smanjenje ukupnog finansijskog opterećenja. Kumulativni efekat netransparentnih naknada često je iznosio i do 20-30% vrednosti isporučene robe. Njihovim ograničavanjem, snabdevačima ostaje više sredstava za investicije, povećanje proizvodnje i poboljšanje kvaliteta.
- b. Za savesne kupce: Uklanja se konkurentska prednost onih koji su nepoštenim praksama ostvarivali dodatni prihod. Svi kupci će poslovati pod istim, jasnim pravilima.
- c. Za potrošače: Smanjenjem neopravdanih troškova koji se ugrađuju u cenu proizvoda, stvara se osnov za stabilizaciju cena i uklanjanje iracionalnog inflatornog pritiska.
- d. Za državu: Povećanje transparentnosti poslovanja i formalizacija ugovornih odnosa doprinosi boljoj naplativosti poreza i smanjenju sive ekonomije.

3) Da li se predloženim rešenjima propisa uvodi nova, menja ili ukida postojeća obaveza koja utiče na povećanje ili umanjeње troškova proizvodnje i/ili pružanja usluga koje snosi privredni subjekt? Koliko iznosi povećanje ili umanjeње ovih troškova? Da li se obaveza može ispuniti na domaćem tržištu i da li je rok za ispunjenje obaveze primeren? Koji su pozitivni efekti uvođenja nove, izmena ili ukidanja obaveze?

Zakon ne uvodi nove obaveze koje direktno utiču na troškove proizvodnje (npr. obavezna primena određene tehnologije, zapošljavanje dodatnih radnika sa specifičnim kvalifikacijama i sl.). Međutim, on indirektno utiče na troškove poslovanja kroz već opisane mehanizme.

- a. Umanjenje troškova poslovanja snabdevača

Najznačajniji efekat biće umanjeње troškova poslovanja snabdevača usled:

- i. Smanjenja ili ukidanja neopravdanih naknada
 - ii. Smanjenja troškova finansiranja (kraći rokovi plaćanja znače manju potrebu za kreditima i manje troškove kamata)
 - iii. Smanjenja troškova rizika (otkazivanje narudžbina u poslednjem trenutku, vraćanje robe i sl.)
- b. Procena umanjeња troškova

Na osnovu preliminarne istrživanja i iskustava zemalja koje su primenile slične propise, može se proceniti da bi ukupni troškovi poslovanja snabdevača mogli biti manji za 5-15% u zavisnosti od delatnosti i stepena zavisnosti od velikih kupaca.

Ovo umanjeње ne proizilazi iz smanjenja proizvodnih troškova u užem smislu, već iz smanjenja „transakcionih troškova” i troškova rizika koje su snabdevači do sada nesrazmerno snosili kroz neopravdano uvođenje visokih naknada.

- c. Ispunjenje obaveza na domaćem tržištu

Sve obaveze koje zakon uvodi (zaključivanje pisanih ugovora, izrada finansijskih pregleda, dostavljanje procena naknada) mogu se ispuniti na domaćem tržištu, korišćenjem domaćih resursa i domaće pravne i poslovne prakse. Zakon ne zahteva uvoz posebnih tehnologija, opreme ili eksternih usluga koje nisu dostupne u zemlji.

d. Primerenost rokova

Rokovi predviđeni zakonom su primereni.

Rok od 4 meseca za usklađivanje poslovanja sa zakonom (član 58. Predloga zakona) dovoljan je da privredni subjekti prilagode svoje opšte akte, ugovore i interne procedure.

Rok od 30 dana za donošenje podzakonskih akata (član 59. Predloga zakona) obezbeđuje da sva neophodna uputstva i bliže odredbe budu dostupne pre početka primene zakona.

Odložena primena odredbe o pisanom ugovoru do 1. januara 2027. godine (član 61. Predloga zakona) daje subjektima dodatni prelazni rok za usklađivanje sa ovom značajnom novinom.

4) Na koji način će predložena rešenja propisa uticati na konkurentnost privrednih subjekata na domaćem i inostranom tržištu?

Predložena rešenja imaju višestruko pozitivan uticaj na konkurentnost domaćih privrednih subjekata.

Na domaćem tržištu:

- i. Izjednačavanje uslova poslovanja: Ukidanjem mogućnosti da se konkurentska prednost stiče kroz nepoštene prakse, stvaraju se jednaki uslovi za sve učesnike. Konkurencija se vraća na zdrave osnove – cenu, kvalitet, inovacije i efikasnost.
- ii. Jačanje pregovaračke pozicije snabdevača: Kroz jasna pravila i institucionalnu zaštitu, snabdevači (posebno mali i srednji) postaju ravnopravni partneri u pregovorima. Ovo im omogućava da zadrže veći deo vrednosti koju stvaraju i reinvestiraju ga u razvoj.
- iii. Podsticanje ulaska novih igrača: Predvidiv i fer regulatorni ambijent smanjuje rizike za nove proizvođače i dobavljače, podstičući ih da uđu na tržište. Ovo povećava konkurenciju i raznovrsnost ponude.

Na inostranom tržištu:

- i. Harmonizacija sa EU standardima: Potpuna transpozicija Direktive 2019/633 znači da domaći snabdevači uživaju isti nivo zaštite kao i njihovi konkurenti u EU. Ovo ih čini ravnopravnijim partnerima u prekograničnim lancima snabdevanja.
- ii. Smanjenje troškova poslovanja: Niži transakcioni troškovi i troškovi rizika na domaćem tržištu oslobađaju sredstva koja snabdevači mogu da usmere ka unapređenju kvaliteta i konkurentnosti svojih proizvoda za izvoz.
- iii. Povećanje poverenja stranih partnera: Jasna pravila i efikasna institucionalna zaštita povećavaju poverenje stranih kupaca u domaće snabdevače, jer znaju

da su njihovi poslovni odnosi uređeni na predvidiv i fer način. Ovo može olakšati zaključivanje dugoročnih ugovora i pristup novim tržištima.

Za proizvođače koji izvoze, posebno je značajno što zakon zabranjuje prakse koje su im do sada otežavale poslovanje – kašnjenja u plaćanjima, jednostrano menjanje uslova i sl. Sa stabilnijim i predvidivijim poslovanjem na domaćem tržištu, oni mogu lakše da planiraju proizvodnju za izvoz i da se fokusiraju na unapređenje konkurentnosti svojih proizvoda na zahtevnim stranim tržištima.

5) Na koji način će predložena rešenja propisa uticati na konkurenciju?

Predložena rešenja imaju značajan pozitivan uticaj na konkurenciju, što se može analizirati kroz kontrolnu listu za ocenu postojanja uticaja propisa na konkurenciju:

Pitanje Odgovor i objašnjenje

<i>Da li se ograničava broj ili vrsta učesnika na tržištu, odnosno da li se dodeljuju određena isključiva prava?</i>	Ne. Zakon ne ograničava broj učesnika niti dodeljuje isključiva prava bilo kom kupcu ili snabdevaču. Naprotiv, stvaranjem fer i predvidivih uslova poslovanja, zakon podstiče ulazak novih učesnika na tržište i omogućava ravnopravnu tržišnu utakmicu.
<i>Da li se ograničava mogućnost za tržišno nadmetanje, odnosno dogovaranje između učesnika na tržištu?</i>	Ne, naprotiv. Zakon zabranjuje prakse koje su upravo ograničavale fer tržišno nadmetanje (npr. nametanje nepovoljnih uslova, komercijalna odmazda, uskraćivanje pristupa tržištu). Time se omogućava da se nadmetanje odvija na osnovu cene, kvaliteta, inovacija i efikasnosti, a ne na osnovu pregovaračke moći i zloupotrebe položaja. Predmet ovog zakona jesu pregovori u kontekstu pregovaračke moći, a ne u smislu propisa o zaštiti konkurencije.
<i>Da li se ograničava slobodno formiranje cena i mogućnost izbora dobavljača i proizvoda?</i>	Ne. Zakon ne ograničava slobodno formiranje cena – cene se i dalje formiraju slobodno, u skladu sa tržišnim uslovima. Ono što zakon zabranjuje jeste jednostrano menjanje cena i nametanje neodređenih formula za određivanje cene (član 3). Takođe, zakon ne ograničava izbor dobavljača i proizvoda – naprotiv, zabranom komercijalne odmazde i nametanja nepovoljnih uslova, štiti se pravo snabdevača da slobodno nude svoje proizvode, a kupaca da biraju među njima pod fer uslovima.
<i>Da li se propisivanjem kriterijuma, standarda ili uslova ograničava mogućnost za ulazak novih učesnika na tržište?</i>	Ne. Zakon ne uvodi nikakve nove barijere za ulazak na tržište. Ne propisuju se posebni uslovi za obavljanje delatnosti, licence, dozvole ili standardi koje novi učesnici moraju ispuniti. Naprotiv, stvaranjem fer i predvidivog poslovnog ambijenta, zakon podstiče ulazak novih proizvođača i dobavljača koji su do sada bili destimulisani rizikom od nepoštenih praksi i zloupotrebe pregovaračke moći.

Zdrava konkurencija na maloprodajnom nivou zahteva i zdrave i konkurentne dobavljače. Zakon štiti dobavljače od praksi koje bi ih mogle oslabiti ili eliminisati sa tržišta, čime se dugoročno čuva i konkurentnost na maloprodajnom nivou. Očuvanje raznovrsne i konkurentne baze dobavljača ključno je za funkcionisanje tržišta u celini. Zabrana praksi kao što su komercijalna odmazda, jednostrano otkazivanje narudžbina, nametanje dodatnih obaveza bez protivusluge i sl. uklanja necenovne barijere koje su do sada omele pristup tržištu i tržišno nadmetanje. Konkurencija se vraća na ekonomski racionalne osnove.

Ovaj zakon ne isključuje primenu odredbi propisa o zaštiti konkurencije, naprotiv, praksa je pokazala da se primenom ovakvih sličnih propisa u državama članicama omogućilo pokretanje izdvojenih postupaka kojima se utvrđuje povreda konkurencije.

6) Na koji način će predložena rešenja propisa uticati na mikro, male i srednje privredne subjekte (MMSP)?

Predložena rešenja imaju izrazito pozitivan uticaj na mikro, male i srednje privredne subjekte, koji su i bili osnovni razlog za donošenje ovog zakona.

Iako zakon štiti sve snabdevače, MMSP će imati najveću relativnu korist jer su do sada bili najizloženiji zloupotrebama i imaju najmanje kapaciteta da se sami štite. Smanjenje transakcionih troškova za njih predstavlja značajno olakšanje koje može direktno da utiče na opstanak i razvoj poslovanja.

Kraći rokovi plaćanja (30/60 dana) su od ključnog značaja za MMSP koji nemaju pristup povoljnim izvorima finansiranja i često su na granici likvidnosti. Brža naplata potraživanja omogućava im da redovno izmiruju obaveze prema dobavljačima inputa, radnicima i državi.

Za MMSP, svaki sat utrošen na razjašnjavanje nejasnih faktura, pregovaranje oko naknadnih zahteva ili vođenje sporova predstavlja značajan gubitak resursa. Uvođenje jasnih i transparentnih procedura oslobađa ih ovog tereta i omogućava im da se fokusiraju na osnovnu delatnost.

Zabrana komercijalne odmazde i zaštita uzbunjivača (članovi 8. i 23. Predloga zakona) posebno su značajni za MMSP. Oni su najranjiviji na pretnje izbacivanjem iz prodajnih lanaca i najmanje su skloni da prijave nepravilnosti. Sistem im omogućuje da zaštite svoja prava bez straha od posledica.

Predvidivi poslovni uslovi i stabilni prihodi omogućavaju MMSP da ozbiljnije planiraju proizvodnju, ulažu u opremu, tehnologiju i inovacije, zapošljavaju nove radnike i unapređuju kvalitet.

Zakon ne sadrži mere koje bi negativno uticale na MMSP. Naprotiv, sve odredbe su usmerene ka njihovoj zaštiti. Jedina potencijalna obaveza za MMSP je da se upoznaju sa novim pravima i mehanizmima zaštite, što će biti predmet informativno-edukativnih kampanja koje će sprovoditi Komisija i nadležna ministarstva (član 9. stav 3. tačka 8) Predloga zakona).

5. ANALIZA EFEKATA NA DRUŠTVO

1) Da li se predloženim rešenjima propisa uvodi novi, ukida ili menja postojeći administrativni postupak za građane i koji su pozitivni efekti ovog rešenja? Da li predložena rešenja propisa utiču na povećanje ili umanjeње administrativnih troškova i koliko iznosi povećanje ili umanjeње administrativnih troškova koje snose građani?

Predloženi zakon ne uvodi, ne ukida i ne menja administrativne postupke koji se neposredno odnose na građane. Zakon je isključivo fokusiran na **B2B odnose** (odnose između privrednih subjekata) u lancu snabdevanja poljoprivrednim i prehrambenim proizvodima. Građani se ne pojavljuju kao učesnici u postupcima pred Komisijom, niti imaju obaveze propisane ovim zakonom.

Međutim, građani su **indirektni korisnici** zakona, pre svega u svojstvu potrošača. Pozitivni efekti po građane ogledaju se u sledećem:

Zaštitom domaćih proizvođača od nepoštenih praksi, čuva se i unapređuje domaća proizvodnja, što dugoročno obezbeđuje stabilnije snabdevanje i veću raznovrsnost proizvoda na tržištu.

Kada snabdevači posluju u fer i predvidivim uslovima i kada imaju sredstva za investicije, mogu više da ulažu u kvalitet svojih proizvoda.

Kao što je objašnjeno u prethodnim poglavljima, smanjenje neopravdanih naknada i troškova koji se ugrađuju u cenu proizvoda stvara osnov za stabilizaciju cena i uklanjanje iracionalnog inflatornog pritiska. Građani, kao krajnji potrošači, neće plaćati "cenu" za proširenje prodajnih lanaca, troškove reklamacija za koje snabdevač nije kriv, niti će kroz više cene indirektno finansirati troškove poslovanja kupaca.

Administrativni troškovi za građane se ne uvode, niti se menjaju postojeći.

2) Da li se predloženim rešenjima propisa uvodi nova, menja ili ukida postojeća finansijska obaveza za građane?

Kao što je istaknuto u prethodnom odeljku, predloženim rešenjima **ne uvode se nove finansijske obaveze za građane** (porezi, takse, participacije, naknade i sl.). Zakon se ne odnosi na građane kao obveznike bilo kakvih javnih davanja.

3) Da li se predloženim rešenjima propisa uvodi nova, menja ili ukida postojeća obaveza koja utiče na troškove života?

Predloženim rešenjima **ne uvode se nove obaveze** koje direktno utiču na troškove života građana. Međutim, zakon će indirektno pozitivno uticati na troškove života kroz već opisane mehanizme:

Smanjenjem neopravdanih troškova u lancu snabdevanja (netransparentne naknade, prebacivanje troškova poslovanja kupaca, kašnjenja u plaćanjima koja povećavaju troškove finansiranja) stvara se osnov za stabilnije i predvidivije cene. Ovo je posebno značajno za osetljive društvene grupe koje veliki deo svojih prihoda izdvajaju za hranu.

Kako je objašnjeno u prethodnim odeljcima, netransparentne naknade koje se ugrađuju u cenu bez realnog pokrića u vrednosti proizvoda stvaraju iracionalan inflatorni pritisak. Njihovim suzbijanjem, zakon doprinosi realnijem formiranju cena i zaštiti kupovne moći građana.

Kada su domaći proizvođači zaštićeni i kada mogu da planiraju proizvodnju, tržište je raznovrsnije, a građani imaju širi izbor proizvoda po različitim cenovnim kategorijama.

Procena smanjenja troškova života nije moguća na nivou pojedinačnog domaćinstva, jer zavisi od strukture potrošnje i tržišnih okolnosti. Ipak, očekuje se pozitivan efekat na stabilnost cena osnovnih životnih namirnica. Evaluacija Evropske Komisije iz decembra 2025. godine, je potvrdila prvobitnu tezu iz RIA da Direktiva nije uzrokovala rast cena hrane za potrošače. Podaci pokazuju da su varijacije u cenama hrane u periodu 2021-2024. bile uzrokovane energetsom krizom i inflacijom, a ne troškovima usklađivanja sa pravilima. Operativni troškovi za trgovce (compliance costs) procenjeni su na manje od 0,05% njihovog ukupnog prometa, što je ocenjeno kao zanemarljivo.

4) Na koji način predložena rešenja propisa utiču na dostupnost, kvalitet i cene roba i usluga od značaja za životni standard stanovništva?

Zakon se fokusira na poljoprivredne i prehrambene proizvode, kao i na proizvode od strateškog značaja za snabdevanje tržišta (kućna hemija, papirna galanterija, lična higijena, sredstva za ishranu i zaštitu bilja – član 2). Upravo su to proizvodi od najvećeg značaja za životni standard stanovništva.

a. Uticaj na dostupnost

Zakon štiti domaće proizvođače, i snabdevače čime se čuva i unapređuje domaća proizvodnja. To direktno doprinosi stabilnosti i sigurnosti snabdevanja tržišta, smanjujući zavisnost od uvoza i rizike od prekida u lancima snabdevanja.

Sprečavanjem praksi koje destimulišu proizvodnju (kašnjenja u plaćanjima, otkazivanje narudžbina, nametanje nepredvidivih troškova), obezbeđuje se kontinuitet proizvodnje i stabilnost ponude.

Posebno je značajna zaštita proizvođača kvarljive robe (npr. član 6. stav 1. tačke 1) i 3) Predloga zakona), jer se time obezbeđuje redovno snabdevanje svežim proizvodima.

b. Uticaj na kvalitet

Kada snabdevači posluju u fer i predvidivim uslovima, kada imaju stabilne prihode i mogućnost planiranja, oni mogu više da ulažu u kvalitet svojih proizvoda, inovacije i unapređenje proizvodnje.

Zabrana praksi koje pritiskaju snabdevače na snižavanje troškova na uštrb kvaliteta (npr. nametanje cena koje ne pokrivaju troškove proizvodnje) indirektno štiti i kvalitet finalnih proizvoda.

c. Uticaj na cene

Kao što je više puta naglašeno, smanjenjem neopravdanih naknada i troškova koji se ugrađuju u cenu, stvara se osnov za stabilizaciju cena i uklanjanje iracionalnog inflatornog pritiska.

Dugoročno, očuvanje i jačanje domaće proizvodnje doprinosi konkurentnosti tržišta, što može imati pozitivan efekat i na visinu cena.

Još jednom koristimo priliku da ukažemo da Evaluacija Evropske Komisije iz decembra 2025. godine, je potvrdila prvobitnu tezu iz RIA da Direktiva nije uzrokovala rast cena hrane za potrošače.

5) Na koji način predložena rešenja propisa utiču na tržište rada, zapošljavanje, uslove za rad i sindikalno udruživanje?

Zakon nema direktan uticaj na tržište rada, zapošljavanje, uslove rada ili sindikalno udruživanje, jer se ne odnosi na radne odnose već na B2B trgovinske odnose. Međutim, indirektni efekti su pozitivni:

a. Indirektni uticaj na tržište rada i zapošljavanje

Jačanjem domaćih proizvođača i njihove finansijske stabilnosti stvaraju se uslovi za otvaranje novih radnih mesta i zadržavanje postojećih. Proizvođači koji posluju sa gubitkom ili na granici rentabilnosti zbog nepoštenih praksi često su primorani da smanjuju broj zaposlenih.

Smanjenje rizika od gašenja malih i srednjih poljoprivrednih gazdinstava direktno štiti radna mesta u ruralnim područjima, gde su alternative zapošljavanja često ograničene.

Podsticanje ulaska novih proizvođača na tržište može dovesti do novih investicija i novih radnih mesta u proizvodnji i pratećim delatnostima.

b. Indirektni uticaj na uslove rada

Stabilnije poslovanje i bolja finansijska situacija proizvođača stvaraju prostor za unapređenje uslova rada zaposlenih (redovnija isplata zarada, mogućnost ulaganja u bezbednost na radu, obuke i sl.).

Iako zakon ne reguliše radne odnose, njegova primena može doprineti smanjenju pritiska na proizvođače da „štede“ na radnoj snazi kako bi nadoknadili gubitke nastale nepoštenim praksama.

c. Indirektni uticaj na sindikalno udruživanje

Zakon nema direktan uticaj na sindikalno organizovanje, jer se odnosi na privredne subjekte, a ne na radnike. Međutim, jačanje sektora i stabilizacija poslovanja mogu stvoriti povoljnije okruženje za socijalni dijalog na nivou delatnosti.

6) Na koji način predložena rešenja propisa utiču na zdravlje ljudi?

Zakon nema direktan uticaj na zdravlje ljudi, ali postoje indirektni pozitivni efekti:

a. Bezbednost hrane

Stabilnost i predvidivost poslovanja omogućavaju proizvođačima da se fokusiraju na standarde bezbednosti i kvaliteta hrane, umesto da budu pod stalnim pritiskom da smanjuju troškove ili prihvataju nepovoljne uslove koji mogu ugroziti bezbednost proizvoda.

Očuvanje domaće proizvodnje hrane doprinosi i većoj kontroli nad lancem snabdevanja i lakšem praćenju porekla i bezbednosti proizvoda.

b. Dostupnost sveže i kvalitetne hrane

Posebna zaštita proizvođača kvarljivih proizvoda (član 6. Predloga zakona) obezbeđuje stabilnije snabdevanje tržišta svežim voćem, povrćem i drugim kvarljivim namirnicama, što je od značaja za zdravu ishranu stanovništva.

Očuvanje raznovrsnosti domaće proizvodnje doprinosi i raznovrsnijoj ponudi, što omogućava potrošačima da biraju zdravije opcije.

c. Zaštita od neispravnih proizvoda

Član 7. stav 1. tačka 15) Predloga zakona propisuje stroge uslove za odbijanje kvarljivih proizvoda, uključujući obavezu kupca da dokaže da proizvod odstupa od ugovorenog kvaliteta ili da sadrži trajan i neotklonjiv nedostatak. Ovo indirektno štiti i potrošače, jer se obezbeđuje da na tržište dospevaju samo proizvodi odgovarajućeg kvaliteta.

7) Na koji način predložena rešenja propisa utiču na obim ostvarivanja prava na pravično suđenje, pristupačnost javnim površinama i objektima i pristup informacijama? Na koji način predložena rešenja utiču na kvalitet i dostupnost javnih usluga, usluga sistema socijalne zaštite, sistema zdravstvene zaštite i sistema obrazovanja, kao i i drugih javnih usluga, naročito u kontekstu zaštite i unapređenja prava pripadnika osetljivih društvenih grupa?

Predloženi zakon **nema uticaj** na pravo na pravično suđenje, pristupačnost javnim površinama i objektima, pristup informacijama, niti na kvalitet i dostupnost javnih usluga, usluga socijalne zaštite, zdravstvene zaštite, obrazovanja i drugih javnih usluga.

Zakon se isključivo odnosi na **odnose između privrednih subjekata** u lancu snabdevanja i ne zadire u oblasti javnih službi, socijalne politike, zdravstva ili obrazovanja. Članom 2. stav 6. Predloga zakona izričito je propisano da se zakon ne primenjuje na plaćanja javnih subjekata koji pružaju zdravstvenu zaštitu i javnih subjekata u sistemu predškolskog, osnovnog, srednjeg i visokog obrazovanja i vaspitanja, kao ni na ustanove socijalne zaštite.

Pripadnici osetljivih društvenih grupa mogu biti indirektno pogođeni zakonom isključivo u svojstvu potrošača – kroz stabilnost snabdevanja, kvalitet i cene prehrambenih proizvoda, što je posebno značajno za grupe sa niskim primanjima. Međutim, zakon ne sadrži odredbe koje se neposredno odnose na njihov položaj u sistemu javnih usluga.

8) Na koji način predložena rešenja propisa utiču na dostupnost kulturnih sadržaja i očuvanje kulturnog nasleđa?

Predloženi zakon **nema uticaj** na dostupnost kulturnih sadržaja i očuvanje kulturnog nasleđa. Oblast primene zakona ograničena je na promet poljoprivrednih, prehrambenih proizvoda i proizvoda od strateškog značaja za snabdevanje tržišta i ne odnosi se na kulturu, umetnost, medije ili kulturno nasleđe.

9) Da li predložena rešenja propisa imaju različite efekte na žene i muškarce, tj. rodnu ravnopravnost? Opisati te efekte. Da li propis povećava ili umanjuje rodnu ravnopravnost? Koje mere su predviđene za ublažavanja potencijalnih negativnih efekata propisa na rodnu ravnopravnost?

Predloženi zakon je **rodno neutralan** tj. njegove odredbe se jednako primenjuju na sve privredne subjekte, bez obzira na pol vlasnika, osnivača, zakonskih zastupnika ili zaposlenih. Ne sadrži odredbe koje različito tretiraju žene i muškarce niti odredbe koje bi mogle imati različit uticaj na položaj žena i muškaraca u privredi ili društvu. Njegovi indirektni efekti mogu biti blago pozitivni, s obzirom na zaštitu sektora i kategorija privrednih subjekata u kojima žene imaju značajno učešće:

a. Pozitivni indirektni efekti

U poljoprivrednoj proizvodnji, posebno na malim porodičnim gazdinstvima, žene često obavljaju ključne poslove, ali su retko formalno vlasnice ili nosioci gazdinstava. Jačanjem ekonomske stabilnosti ovih gazdinstava kroz zaštitu od nepoštenih praksi, indirektno se poboljšava i ekonomski položaj žena koje na njima rade.

Zakon podstiče formalizaciju poslovnih odnosa kroz obavezu pisanih ugovora i transparentnih finansijskih pregleda. Ovo može doprineti i formalizaciji statusa žena koje rade u poljoprivredi, jer se stvara jasnija slika o ekonomskim tokovima na gazdinstvu.

Žene su češće vlasnice mikro i malih preduzeća, koja su najranjivija na nepoštene prakse. Zakon pruža zaštitu upravo ovoj kategoriji privrednih subjekata.

b. Odsustvo negativnih efekata

Zakon ne sadrži odredbe koje bi mogle imati negativan efekat na rodnu ravnopravnost. Ne uvodi se nikakva diskriminacija po osnovu pola, niti se stvaraju prepreke za ravnopravno učešće žena i muškaraca u privrednim aktivnostima na koje se zakon odnosi.

S obzirom da zakon nema identifikovane negativne efekte na rodnu ravnopravnost, nisu predviđene posebne mere za njihovo ublažavanje. Prilikom praćenja primene zakona (godišnji izveštaji Komisije, periodične analize Ministarstva) biće moguće pratiti i eventualne rodno specifične efekte, ali se za sada ne očekuju.

6. ANALIZA EFEKATA NA ŽIVOTNU SREDINU I KLIMATSKE PROMENE

1) Na koji način predložena rešenja propisa utiču na životnu sredinu?

Predloženi zakon **nema direktan uticaj** na životnu sredinu, jer se njime ne uređuju pitanja kao što su kvalitet vode, vazduha, zemljišta, upravljanje otpadom, zaštita od buke ili zaštita živog i neživog sveta. Oblast primene zakona ograničena je na **regulisanje trgovinskih odnosa između privrednih subjekata** u lancu snabdevanja poljoprivrednim, prehrambenim i proizvodima od strateškog značaja.

Međutim, mogu se identifikovati indirektni pozitivni efekti na životnu sredinu:

a. Očuvanje domaće poljoprivredne proizvodnje i ruralnih resursa

Zakon štiti domaće poljoprivredne proizvođače od nepoštenih praksi koje ih ekonomski slabe i destimulišu za dalju proizvodnju. Time se posredno doprinosi očuvanju poljoprivrednog zemljišta i sprečavanju njegovog zapuštanja ili prenamene. Održavanje aktivne poljoprivredne proizvodnje doprinosi i očuvanju ruralnih predela i biodiverziteta koji su vezani za tradicionalne poljoprivredne prakse.

Sprečavanje gašenja malih i srednjih poljoprivrednih gazdinstava čuva raznovrsnost poljoprivrednih praksi i može doprineti očuvanju autohtonih sorti i rasa.

b. Smanjenje otpada i efikasnije korišćenje resursa

Posebna zaštita proizvođača kvarljivih proizvoda (član 6. Stav 1. tačka 3) Nacrta zakona – zabrana otkazivanja narudžbina u roku kraćem od 30 dana) može doprineti smanjenju otpada od hrane. Kada kupci ne mogu da otkazu narudžbinu u poslednjem trenutku, smanjuje se rizik da već proizvedena hrana bude bačena. Zabrana vraćanja neprodatih proizvoda bez naknade (član 7. stav 1. tačka 1) Predloga zakona, takođe može doprineti odgovornijem planiranju nabavki od strane kupaca i smanjenju otpada.

Dugoročno, stabilniji lanci snabdevanja mogu doprineti i efikasnijem korišćenju resursa (energije, vode, transporta) jer se smanjuju neizvesnosti i potreba za hitnim, neplaniranim isporukama.

Direktiva 2019/633/EU je imala **indirektan, ali merljiv pozitivan uticaj** na smanjenje bacanja hrane, što je potvrđeno u Evaluaciji Evropske Komisije iz decembra 2025. godine. Ključna veza leži u zabrani praksi koje su ranije primoravale dobavljače da uništavaju savršeno ispravne proizvode zbog administrativnih odluka kupaca. Evaluacija iz 2025. pokazuje da je u sektoru voća i povrća količina bačene hrane na nivou farmi i prerađivača smanjena za oko 12% u onim lancima snabdevanja gde se striktno primenjuje Direktiva. Ranije su trgovci otkazivali narudžbine dan-dva pre isporuke, kada je roba već bila ubrana i upakovana. Pošto dobavljači nisu mogli da nađu novog kupca u tako kratkom roku, hrana je završavala kao otpad na deponijama. Predviđenim rešenjima u Predlogu zakona će se smanjiti količina otpada koji završava na deponijama a koji po svom sastavu kao otpad od hrane tokom deponovanja dovodi do oslobađanja metana koji predstavlja gas sa efektom staklene bašte (GHG) i negativno utiče na klimatske promene. Takođe hrana kao organski otpad ukoliko je deponovana na nesanitarnim deponijama zbog stvaranja metana na velikim dubinama dovodi do paljenja deponija što zatim negativno utiče na kvalitet vazduha. Predviđena rešenja u Predlogu zakona će dovesti do značajnog smanjenja deponovanja otpada od hrane na deponije čime će se doprineti smanjenju emisija sa efektom staklene bašte a time i ublažavanja klimatskih promena.

U sektoru pekarstva, nakon što je ova praksa stavljena na Sivu listu (dozvoljena samo uz jasan ugovor i plaćanje troškova zbrinjavanja), bacanje hleba kod dobavljača smanjeno je za procenjenih 8-10%. Trgovci sada pažljivije planiraju narudžbine (demand forecasting) jer snose finansijski rizik za višak robe koji ne prodaju, umesto da taj rizik (i otpad) jednostavno prebace na dobavljača.

Zajednički istraživački centar (JRC) je u svojim studijama istakao da ova pravila doprinose ciljevima Zelenog dogovora (Green Deal). Utvrđeno je da stabilniji ugovorni odnosi omogućavaju dobavljačima da bolje planiraju setvu i žetvu, što smanjuje hiperprodukciju radi sigurnosti (vanserijska proizvodnja koja se sadi samo da bi se osigurala isporuka u slučaju hirova kupaca). Smanjenjem finansijskog pritiska, poljoprivrednici imaju više sredstava da investiraju u bolju ambalažu i tehnologiju hlađenja, što dodatno produžava rok trajanja proizvoda i smanjuje otpad tokom transporta.

Iako je uticaj pozitivan, evaluacija iz 2025. napominje da Direktiva još uvek ne rešava problem strogih estetskih standarda (npr. odbijanje ružnog povrća). Ovo je identifikovano kao nedostatak propisa koju trgovci i dalje koriste da bi odbili isporuke kada im je ponuda prevelika, što ostaje tema za reviziju 2026. godine.

c. Mere za ublažavanje potencijalno negativnih efekata

S obzirom da nisu identifikovani negativni efekti na životnu sredinu, nisu predviđene posebne mere za njihovo ublažavanje. Prilikom praćenja primene zakona (godišnji izveštaji Komisije, periodične analize Ministarstva) biće moguće pratiti i eventualne indirektne efekte na životnu sredinu, ali se za sada ne očekuju negativni uticaji.

7. ANALIZA UPRAVLJAČKIH EFEKATA

1) Koje aktivnosti je potrebno sprovesti i u kojim rokovima kako bi se omogućila primena propisa?

Koja organizaciona jedinica unutar organa, odnosno organizacije koji vrše javna ovlašćenja, je odgovorna za sprovođenje ovih aktivnosti?

Za uspešnu primenu zakona o trgovačkim praksama za određene vrste proizvoda potrebno je sprovesti sledeće regulatorne aktivnosti:

<i>Aktivnost</i>	<i>Rok</i>	<i>Odgovorni organ</i>
<i>Donošenje podzakonskih akata za izvršavanje zakona (član 59)</i>	30 dana od dana stupanja na snagu zakona	Komisija za zaštitu konkurencije
<i>Donošenje uputstva kojim se bliže određuje značajna pregovaračka moć (član 4. stav 9)</i>	30 dana od dana stupanja na snagu zakona	Komisija za zaštitu konkurencije
<i>Donošenje uputstva kojim se bliže određuju nepoštene trgovačke prakse (član 5. stav 2)</i>	30 dana od dana stupanja na snagu zakona	Komisija za zaštitu konkurencije
<i>Donošenje uputstva o obliku i sadržini inicijative (član 21. stav 4)</i>	30 dana od dana stupanja na snagu zakona	Komisija za zaštitu konkurencije
<i>Donošenje uputstva o zaštićenom podatku (član 37. stav 4)</i>	30 dana od dana stupanja na snagu zakona	Komisija za zaštitu konkurencije
<i>Usklađivanje opštih akata, ugovora i internih procedura sa zakonom (član 58)</i>	4 meseca od dana stupanja na snagu zakona	Svi subjekti u lancu snabdevanja (kupci i snabdevači)
<i>Donošenje uredbe Vlade o listi proizvoda od strateškog značaja (član 2. stav 10)</i>	30 dana od dana stupanja na snagu zakona	Vlada Republike Srbije (na predlog nadležnih ministarstava)

Za uspešnu primenu zakona o trgovačkim praksama za određene vrste proizvodapotrebno je sprovesti sledeće **neregulatorne aktivnosti**:

<i>Aktivnost</i>	<i>Rok</i>	<i>Odgovorni organ</i>
<i>Formiranje posebne organizacione jedinice u okviru Komisije (član 10)</i>	Pre početka primene zakona	Komisija za zaštitu konkurencije
<i>Obezbeđivanje kadrovskih, tehničkih i prostornih kapaciteta za rad posebne organizacione jedinice</i>	Pre početka primene zakona	Komisija za zaštitu konkurencije
<i>Sprovođenje informativno-edukativnih kampanja za privredne subjekte</i>	Kontinuirano, sa početkom pre stupanja zakona na snagu	Komisija za zaštitu konkurencije, Ministarstvo nadležno za trgovinu, privredna udruženja
<i>Obuka zaposlenih u Komisiji i tržišnoj inspekciji za primenu novih propisa</i>	Pre početka primene zakona	Komisija za zaštitu konkurencije, Ministarstvo nadležno za trgovinu
<i>Uspostavljanje i jačanje međuinstitucionalne saradnje (član 40)</i>	Kontinuirano	Komisija za zaštitu konkurencije, Ministarstvo nadležno za trgovinu, tržišna inspekcija, drugi državni organi
<i>Izrada i usvajanje godišnjeg plana za sprovođenje ex-post analiza</i>	Godišnje, do 1. marta	Komisija za zaštitu konkurencije
<i>Sprovođenje periodične analize stanja (ex-post analiza) (član 51)</i>	Najmanje jednom u tri godine	Ministarstvo nadležno za poslove trgovine

Odgovornost za sprovođenje aktivnosti:

Komisija za zaštitu konkurencije nadležna je za donošenje većine podzakonskih akata, formiranje posebne organizacione jedinice, sprovođenje postupaka, izradu godišnjih izveštaja, edukaciju i međuinstitucionalnu saradnju. Unutar Komisije, za sprovođenje ovih aktivnosti odgovorna je posebna organizaciona jedinica iz člana 10. Predloga zakona.

Ministarstvo nadležno za poslove trgovine nadležno je za sprovođenje periodičnih analiza stanja (član 51. Predloga zakona), koordinaciju sa tržišnom inspekcijom i učešće u edukativnim aktivnostima.

Tržišna inspekcija nadležna je za vršenje nadzora nad primenom odredbi člana 3. i 52. Predloga zakona (forma ugovora i pregled finansijskih elemenata).

Vlada Republike Srbije nadležna je za donošenje odluke o listi proizvoda na koje se propis odnosi.

Međuinstitucionalna saradnja biće uspostavljena kroz redovnu komunikaciju i razmenu informacija između Komisije, Ministarstva i tržišne inspekcije, u skladu sa članom 40. Predloga zakona.

2) Odrediti kapacitete organa, odnosno organizacije koji vrše javna ovlašćenja koji je potrebno angažovati za primenu propisa. Da li su kapaciteti dovoljni za primenu propisa?

a. Kapaciteti Komisije za zaštitu konkurencije:

Za primenu zakona, Komisija će angažovati kapacitete posebne organizacione jedinice koja se obrazuje u skladu sa članom 10. Zakona. Ova jedinica biće sastavni deo postojeće stručne službe Komisije.

Potrebno je obezbediti dovoljan broj zaposlenih sa odgovarajućim stručnim znanjem iz oblasti prava, ekonomije, poljoprivrede i tržišnih analiza. Procenjuje se da će za efikasno sprovođenje zakona biti potrebno angažovati 5-7 zaposlenih u posebnoj organizacionoj jedinici, u zavisnosti od obima posla i broja predmeta.

U pogledu materijalnih resursa, potrebno je obezbediti kancelarijski prostor za rad zaposlenih (obezbeđuje se u okviru postojećeg prostora Komisije), računari, softver za obradu podataka, oprema za arhiviranje, službena vozila za potrebe sprovođenja uviđaja i nenajavljenih uviđaja.

Zatim, potrebna su dodatna sredstva za obuku. Kontinuirana obuka zaposlenih za primenu novih propisa, uključujući i studijske posete i razmenu iskustava sa regulatornim telima u zemljama EU.

b. Kapaciteti Ministarstva unutrašnje i spoljne trgovine, uključujući i tržišne inspekcije

Tržišna inspekcija već raspolaže kapacitetima za vršenje nadzora nad primenom propisa iz oblasti trgovine. Za potrebe primene ovog zakona, biće potrebno dodatno obučiti inspektore za primenu novih odredbi (članovi 3, 52. i 54. Predloga zakona). Nisu potrebna dodatna materijalna ulaganja, osim eventualno za obuku inspektora.

<i>Kapacitet</i>	<i>Postojeće stanje</i>	<i>Potrebno</i>	<i>Način obezbeđenja</i>
<i>Zaposleni u Komisiji</i>	Komisija već ima stručnu službu sa iskustvom u vođenju složenih tržišnih istraga	5-10 zaposlenih u posebnoj organizacionoj jedinici	Interna preraspodela, nova zapošljavanja (po potrebi)
<i>Obuka zaposlenih</i>	Osnovna znanja iz prava konkurencije	Specifična znanja o NTP, lancima snabdevanja, agro-sektoru	Organizovane obuke, studijske posete, saradnja sa EU telima
<i>Prostor</i>	Postojeći prostor Komisije	Dodatni kancelarijski prostor za nove zaposlene	U okviru postojećeg prostora, po potrebi prilagođavanje
<i>Oprema</i>	Postojeća IT i druga oprema	Eventualno dodatni računari, softver, vozila	Iz redovnih sredstava Komisije
<i>Tržišna inspekcija</i>	Postojeći kapaciteti	Obuka inspektora	U okviru redovnih aktivnosti Ministarstva

c. Ocena kapaciteta

Komisija za zaštitu konkurencije raspolaže odgovarajućim institucionalnim i stručnim kapacitetima za preuzimanje novih nadležnosti. Iskustvo u vođenju složenih postupaka zaštite konkurencije predstavlja dobru osnovu za primenu ovog zakona.

Za formiranje posebne organizacione jedinice biće potrebna interna preraspodela sredstava, što je omogućeno članom 57. Predloga zakona. Ukoliko obim posla bude zahtevao, biće moguće i novo zapošljavanje.

Ministarstvo unutrašnje i spoljne trgovine, uključujući i tržišna inspekcija već raspolažu kapacitetima za vršenje poverenih poslova. Potrebna je samo dodatna obuka inspektora.

Shodno prethodnom, kapaciteti nadležnih organa su **dovoljni za primenu propisa**, uz neophodnu internu preraspodelu resursa i dodatnu obuku zaposlenih.

3) Na koji način predložena rešenja propisa utiču na efikasnost, odgovornost i transparentnost rada organa, odnosno organizacija koji vrše javna ovlašćenja nadležnih za primenu propisa?

Predložena rešenja imaju pozitivan uticaj na efikasnost, odgovornost i transparentnost rada nadležnih organa.

a. Efikasnost

Formiranje posebne organizacione jedinice u okviru Komisije prema član 10. Predloga zakona, omogućava specijalizaciju i fokusiranje na oblast nepoštenih trgovačkih praksi, što povećava efikasnost vođenja postupaka i kvalitet odlučivanja.

Zakon propisuje precizne rokove za postupanje Komisije (npr. 90/120 dana za donošenje rešenja shodno članu 29. Predloga zakona, ili npr. 60 dana za odgovor na inicijativu prema članu 22. Predloga zakona), što povećava efikasnost i sprečava neopravdano odugovlačenje postupaka.

Uvođenje koncepta jedinstvenosti postupka u skladu sa članom 24. stav 2. Predloga zakona omogućava da se protiv kupca vodi jedan postupak za istovetnu praksu prema više snabdevača, čime se izbegava vođenje više paralelnih postupaka i postiže procesna ekonomičnost.

Uvođenje procesnih i periodičnih penala (članovi 45. i 46. Predloga zakona) daje Komisiji efikasna sredstva da obezbedi saradnju učesnika u postupku i sprovođenje svojih naloga.

Konačno, odredba da tužba ne odlaže izvršenje rešenja (član 29. stav 5. i član 53. stav 3. Predloga zakona) omogućava brzo sprovođenje mera i sprečava dalju štetu dok traje sudski spor.

b. Odgovornost

Obaveza Komisije da u skladu sa članom 50. Predloga zakona podnosi godišnji izveštaj o nepoštenim trgovačkim praksama i objavljuje ga na svojoj internet stranici obezbeđuje javnost rada i omogućava nadzor od strane stručne i šire javnosti.

Obaveza Ministarstva da sprovodi periodičnu analizu stanja prema članu 51. Predloga zakona i dostavlja izveštaj Vladi obezbeđuje strateško praćenje efekata zakona i omogućava pravovremeno reagovanje i unapređenje politike.

Jasna pravila o snošenju troškova postupka i odgovornosti za neopravdano izazvane troškove u skladu sa članom 48. Predloga zakona, povećavaju odgovornost svih učesnika u postupku.

Mogućnost ponavljanja postupka u slučaju neizvršavanja izrečenih mera (član 30. Predloga zakona) obezbeđuje odgovornost kupaca za sprovođenje rešenja Komisije.

c. Transparentnost

Obaveza objavljivanja zaključaka o pokretanju postupka i konačnih rešenja na internet stranici Komisije koja je propisana članom 37. Predloga zakona obezbeđuje visok stepen transparentnosti rada.

Objavljivanje godišnjih izveštaja sa podacima o broju predmeta, vrstama praksi i izrečenim merama u skladu sa članom 50. Predloga zakona omogućava uvid u rad Komisije i efekte primene zakona.

Pored navedenog, od značaja za transparentnost predstavlja i obaveza Komisije da obavesti podnosioca inicijative o njenom ishodu u roku od 60 dana (član 22. Predloga zakona) povećava transparentnost i poverenje u rad institucije.

Istovremeno, zainteresovana i treća lica imaju pravo na uvid u spise i obaveštavanje o toku postupka kako je to propisano članovima 15. i 16. Predloga zakona, uz zaštitu poverljivih podataka prema članu 17. Predloga zakona.

Konačno, Nacrt zakona balansira transparentnost i zaštitu poverljivih podataka kroz sistem zaštite podataka (član 36.) i obavezu izostavljanja zaštićenih podataka prilikom objavljivanja akata (član 37.).

4) Na koji način predložena rešenja propisa utiču na vladavinu prava?

Predložena rešenja imaju izrazito pozitivan uticaj na vladavinu prava.

a. Ujednačena primena propisa

Zakon uvodi jasna, precizna i nedvosmislena pravila ponašanja u oblasti koja je do sada bila nedovoljno uređena. Time se eliminiše pravni vakum i prostor za proizvoljno tumačenje i postupanje.

Uvođenje crne i sive liste omogućava svim učesnicima da unapred znaju koje su prakse dozvoljene, a koje zabranjene, što povećava pravnu sigurnost i predvidivost poslovanja.

Obaveza pisanog ugovora i pregleda finansijskih elemenata (članovi 3. i 52. Predloga zakona) formalizuje poslovne odnose i stvara jasnu i proverljivu dokumentaciju, što olakšava utvrđivanje činjenica i ujednačenu primenu propisa.

b. Sprečavanje zloupotrebe prava i ovlašćenja

Zakon direktno targetira zloupotrebu pregovaračke moći kao jedan od ključnih problema, uvodeći jasne zabrane i mehanizme zaštite. Zabrana komercijalne odmazde sprečava zloupotrebu ekonomske zavisnosti i štiti pravo snabdevača da koriste zakonske mehanizme zaštite bez straha od posledica. Prebacivanje tereta dokazivanja na kupca za sive prakse predstavlja procesni mehanizam koji štiti slabiju stranu i onemogućava zloupotrebu formalne ravnopravnosti u situacijama stvarne neravnoteže moći. Sistem zaštite uzbunjivača omogućava otkrivanje skrivenih zloupotreba i štiti one koji prijavljuju nepravilnosti.

c. Primena drugih propisa

Zakon je usklađen sa i predviđa supsidijarnu primenu Zakona o opštem upravnom postupku (shodno članu 13. Predloga zakona), čime se obezbeđuje primena opštih pravila upravnog postupanja i zaštita prava stranaka u postupku.

Izričito je propisano da zakon ne utiče na primenu propisa o elektronskom fakturisanju, PDV-u i računovodstvu (član 2. stav 8. Predloga zakona), čime se obezbeđuje koherentnost pravnog sistema i sprečavaju kolizije normi.

Članom 53. Predloga zakona, obezbeđena je sudska kontrola odluka Komisije čime se omogućuje zaštitu prava stranaka i omogućava preispitivanje zakonitosti upravnih akata pred nadležnim sudom.

Zastarelost je prema članu 49. Predloga zakona uređena na način koji balansira javni interes za sankcionisanjem nepoštenih praksi i pravnu sigurnost učesnika na tržištu.

8. ANALIZA FINANSIJSKIH EFEKATA

1) Koliko iznose javni rashodi primene propisa i iz kojih izvora finansiranja će se obezbediti sredstva?

Za sprovođenje ovog zakona **nije potrebno obezbediti dodatna sredstva iz budžeta** Republike Srbije.

a. Sredstva za rad Komisije za zaštitu konkurencije

Komisija za zaštitu konkurencije finansira se iz sopstvenih sredstava, u skladu sa Zakonom o zaštiti konkurencije. Članom 57. Predloga zakona propisano je da se sredstva za rad posebne organizacione jedinice iz člana 10. Predloga zakona obezbeđuju kroz finansijski plan Komisije.

Savet Komisije je dužan da, do usvajanja plana za novu godinu, izvrši odgovarajuću preraspodelu postojećih sredstava kako bi se omogućilo neometano sprovođenje zakona.

Ukoliko finansijski plan ne bude donet do početka budžetske godine, finansiranje rada Komisije vrši se najviše do visine ukupno planiranih rashoda u prethodnoj godini, srazmerno periodu do dobijanja saglasnosti na finansijski plan na način kako je to propisano članom 57. stav 5. Predloga zakona.

b. Procenjeni troškovi primene propisa

Troškovi primene propisa odnose se na:

1. Troškove rada posebne organizacione jedinice Komisije:
 - Plate zaposlenih (procenjuje se 5-7 zaposlenih)
 - Materijalni troškovi (kancelarijski materijal, oprema, održavanje)
 - Troškovi obuka i usavršavanja zaposlenih (u okviru redovnih aktivnosti)
 - Troškovi sprovođenja uviđaja i nenajavljenih uviđaja (putni troškovi, angažovanje veštaka)
 - Troškovi sprovođenja sektorskih analiza i istraživanja
2. Troškove rada tržišne inspekcije
 - Troškovi obuke inspektora za primenu novih propisa (u okviru redovnih aktivnosti)
3. Troškove informativno-edukativnih kampanja
 - Troškovi izrade i distribucije informativnog materijala
 - Troškovi organizovanja seminara i radionica za privredne subjekte

<i>Vrsta rashoda</i>	<i>Izvor finansiranja</i>	<i>Napomena</i>
<i>Plate zaposlenih u Komisiji</i>	Finansijski plan Komisije (sopstvena sredstva)	Preraspodela u okviru postojećih sredstava
<i>Materijalni troškovi Komisije</i>	Finansijski plan Komisije (sopstvena sredstva)	Preraspodela u okviru postojećih sredstava
<i>Troškovi uviđaja i veštačenja</i>	Finansijski plan Komisije (sopstvena sredstva)	U slučaju da su troškovi prouzrokovani nepostupanjem stranke, troškove snosi stranka (član 48. stav 3)
<i>Troškovi obuke inspektora</i>	Budžet Ministarstva trgovine (u okviru redovnih sredstava)	Sredstva obezbeđena za rad Ministarstva
<i>Troškovi informativnih kampanja</i>	Finansijski plan Komisije / Budžet Ministarstva	Moguće korišćenje i sredstava iz pretpristupnih fondova EU

d. Procenjeni troškovi unutar Evropske unije (procenjeni troškovi implementacije Direktive)

Procena je bila da će godišnji troškovi za nacionalna nadležna tela (Enforcement Authorities) iznositi između 100.000 i 500.000 evra po državi članici. Ovi troškovi pokrivaju plate inspektora, administrativno osoblje i sprovođenje istraga.

Međutim, naknadnom Evaluacijom iz decembra 2025. godine, utvrđeno je da su države članice uspešno integrisale ove troškove u postojeće poljoprivredne ili tržišne inspekcije, odnosno institucije za zaštitu konkurencije.

2) Kakve će efekte predložena rešenja propisa imati na javne prihode i rashode?

Predložena rešenja imaće pozitivan efekat na javne prihode i neutralan efekat na javne rashode.

a. Efekti na javne prihode

Zakon uvodi novčane kazne za nepoštene trgovačke prakse, i to kroz meru zaštite iz člana 44, kao i procesne i periodične penale iz članova 45. i 46. Predloga zakona. Osnovni iznos mere zaštite iznosi 0,1% godišnjeg prihoda za sive prakse, odnosno

0,2% za crne prakse i odmazdu, u skladu sa članom 44. stav 5. Predloga zakona. Ovi iznosi se dalje koriguju primenom olakšavajućih i otežavajućih okolnosti propisanih članom 44. stavovima 6. i 7. Predloga zakona. Sva sredstva prikupljena po osnovu ovih kazni uplaćuju se u budžet Republike Srbije, saglasno članu 47. stav 3. Predloga zakona.

Nije moguće precizno proceniti iznos ovih prihoda, budući da on prevashodno zavisi od broja pokrenutih postupaka i težine utvrđenih povreda. Ipak, može se očekivati da će u prvim godinama primene zakona prihodi po ovom osnovu biti skromniji, a da će postepeno rasti sa jačanjem kapaciteta Komisije i podizanjem svesti privrednih subjekata o zabranjenim praksama i posledicama njihovog činjenja.

Pored neposrednih prihoda od kazni, očekuje se i pozitivan efekat na naplatu javnih prihoda kroz poreski sistem. Smanjenje neopravdanih naknada i troškova poslovanja snabdevača povećava njihovu profitabilnost i likvidnost, što dovodi do rasta osnovice za porez na dobit pravnih lica. Istovremeno, formalizacija poslovnih odnosa kroz obavezu zaključivanja pisanih ugovora i izradu transparentnih finansijskih pregleda smanjuje prostor za sivu ekonomiju i nelicencirano poslovanje. Ovo pozitivno utiče na naplatu poreza na dodatu vrednost, kao i na porez na dohodak građana kroz formalizaciju radnih odnosa. Iako nije moguće precizno kvantifikovati ove efekte na nivou ex-ante analize, očekuje se pozitivan trend u naplati javnih prihoda po svim navedenim osnovama.

Dugoročno posmatrano, primena zakona može doprineti i smanjenju pritiska na budžetske rashode. Jačanje domaće proizvodnje i smanjenje zavisnosti od uvoza prehrambenih proizvoda može umanjiti potrebu za budžetskim subvencijama i vanrednim merama podrške poljoprivredi u kriznim situacijama. Takođe, smanjenje broja sudskih sporova i efikasnije rešavanje problema kroz upravni postupak pred Komisijom rasterećuje sudove, što indirektno može uticati na smanjenje rashoda u pravosuđu.

Procenjena promena javnih prihoda i rashoda (prve 3-5 godina):

<i>Godina</i>	<i>Procenjeni prihodi od kazni</i>	<i>Procenjeni rashodi primene</i>	<i>Neto efekat</i>
<u>1.godina</u>	Niski (mali broj postupaka)	Niski (obuka, organizacija)	Približno neutralan
2-3. godina	Umereni (rast broja postupaka)	Umereni (redovan rad)	Pozitivan
4-5. godina	Značajniji (ustaljena praksa)	Stabilni	Pozitivan

9. ANALIZA RIZIKA

1) Navesti ključne rizike za primenu propisa. Koje mere će biti preduzete kako bi se smanjila verovatnoća nastanka rizičnih događaja, odnosno umanjili njihovi efekti i koje mere će biti preduzete ukoliko se rizik ostvari?

U cilju uspešne primene zakona o trgovačkim praksama za određene vrste proizvoda, identifikovani su sledeći ključni rizici, kao i mere za njihovo smanjenje i postupanje u slučaju da se rizik ostvari.

Rizik 1: Nedovoljni kapaciteti Komisije za efikasno vođenje postupaka

Opis rizika Verovatnoća Posledice

<i>Posebna organizaciona jedinica Komisije (član 10) možda neće raspolagati dovoljnim ljudskim, tehničkim ili finansijskim resursima za blagovremeno i efikasno vođenje većeg broja složenih postupaka, posebno u prvim godinama primene zakona.</i>	Srednja	Zastoji u postupanju, nepoštovanje zakonskih rokova (član 29.), gomilanje nerešenih predmeta, gubitak poverenja u instituciju.
--	---------	--

Mere za smanjenje verovatnoće:

- Interna preraspodela sredstava u okviru finansijskog plana Komisije, u skladu sa članom 57. stav 2.
- Blagovremeno sprovođenje procedura za popunu radnih mesta u posebnoj organizacionoj jedinici.
- Kontinuirana obuka zaposlenih, uključujući i studijske posete i razmenu iskustava sa regulatornim telima u zemljama EU koja već primenjuju slične propise.
- Postepeno uvođenje nadležnosti i fokusiranje na najteže i najčešće povrede u prvoj godini primene.

Mere u slučaju ostvarenja rizika:

- Izveštavanje Saveta Komisije i nadležnih ministarstava o nedostatku kapaciteta.
- Pokretanje inicijative za dodatno zapošljavanje i obezbeđivanje sredstava iz budžeta, uz obrazloženje o obimu posla i opravdanim troškovima.
- Privremeno davanje prioriteta predmetima sa najtežim posledicama po snabdevače i tržište.

Rizik 2: Nedovoljna saradnja učesnika u postupku i nemogućnost pribavljanja dokaza

<i>Opis rizika</i>	<i>Verovatnoća</i>	<i>Posledice</i>
<i>Kupci protiv kojih se vodi postupak mogu odbijati saradnju, ne dostavljati tražene podatke, uništavati ili prikrivati dokaze, posebno u slučajevima kada se radi o sistematskim nepoštenim praksama.</i>	Srednja	Otežano ili onemogućeno utvrđivanje činjeničnog stanja, nemogućnost dokazivanja povrede, obustava postupka.

Mere za smanjenje verovatnoće:

- Zakon predviđa snažna ovlašćenja Komisije za sprovođenje nenajavljenih uviđaja (članovi 32. i 33), kojima se može izvršiti iznenadna kontrola prostorija, privremeno oduzeti dokumentacija i obezbediti dokazi pre nego što budu uništeni.
- Uvođenje procesnog penala u iznosu od 500.000 dinara po danu za ometanje sprovođenja uviđaja ili nepostupanje po nalogima Komisije (član 45. Predloga), što predstavlja snažan podsticaj za saradnju.
- Mogućnost izricanja periodičnog penala u istom iznosu za nedostavljanje podataka u toku sprovođenja posebne sektorske analize (član 46. Predloga).
- Prebacivanje tereta dokazivanja na kupca za sive prakse (član 19. Predloga), čime se rizik nedostupnosti dokaza prenosi na stranu koja ih lakše može pribaviti.
- Mogućnost odlučivanja na osnovu činjenica učinjenih verovatnim (član 18. stav 3. Predloga), kada potpuni dokazi nisu dostupni, ali postoji osnovana sumnja.

Mere u slučaju ostvarenja rizika:

- Izricanje procesnih penala i njihovo ponavljanje za svaki dan nepostupanja.
- Prijavljivanje krivičnog dela sprečavanja dokazivanja ili druge radnje koje imaju obeležje krivičnog dela nadležnim organima.
- Donošenje odluke na osnovu raspoloživih dokaza i činjenica učinjenih verovatnim, u skladu sa članom 18. stav 3.

Rizik 3: Kultura straha i nedovoljno prijavljivanje nepoštenih praksi

<i>Opis rizika</i>	<i>Verovatnoća</i>	<i>Posledice</i>
<i>Uprkos zakonskim zabranama, snabdevači mogu i dalje oklevati da prijave nepoštene prakse zbog straha od komercijalne odmazde (gubitak posla, smanjenje narudžbina, izbacivanje iz prodajnih lanaca).</i>	Visoka	Mali broj prijave, neotkrivanje sistematskih praksi, slabljenje efekata zakona.

Mere za smanjenje verovatnoće:

- Eksplicitna i apsolutna zabrana komercijalne odmazde (član 8), koja se tretira kao posebno teška nepoštena praksa.
- Sistem zaštite uzbunjivača (član 23), koji garantuje zaštitu identiteta i pravo na novčanu nagradu za one koji dostave odlučujuće dokaze.

- Mogućnost anonimnog prijavljivanja – iako anonimne prijave ne predstavljaju formalnu inicijativu, one mogu poslužiti kao osnov za pokretanje postupka po službenoj dužnosti (član 21. stav 2).
- Aktivnosti na podizanju svesti o pravima snabdevača i mehanizmima zaštite, u skladu sa članom 9. stav 3. tačka 8) Predloga (predviđeno je da Komisija preduzima aktivnosti na razvijanju svesti o potrebi sprečavanja nepoštenih trgovačkih praksi).
- Mogućnost pokretanja postupka po službenoj dužnosti (član 24. Predloga zakona), bez formalne inicijative, na osnovu informacija iz drugih izvora (mediji, saznanja inspekcije, sektorske analize).

Mere u slučaju ostvarenja rizika:

- U slučaju da se utvrdi da je prijavljeni snabdevač pretrpeo odmazdu, primena najstrožih sankcija iz člana 44. Predloga zakona (uvećanje osnovnog iznosa za 20% u slučaju pretnje odmazdom uzbunjivaču).
- Aktivno korišćenje ovlašćenja za pokretanje postupaka po službenoj dužnosti na osnovu indikacija iz drugih izvora.
- Dodatne javne kampanje i edukacija usmerene na prevazilaženje kulture straha.

Rizik 4: Neusklađenost poslovanja sa zakonom od strane kupaca

<i>Opis rizika</i>	<i>Verovatnoća</i>	<i>Posledice</i>
<i>Kupci mogu nastaviti da primenjuju nepoštene prakse i nakon stupanja zakona na snagu, bilo namerno, bilo iz neznanja ili nerazumevanja novih obaveza.</i>	Srednja	Nastavak štetnih praksi, neravnopravan položaj savesnih kupaca, potreba za većim brojem postupaka i sankcija.

Mere za smanjenje verovatnoće:

- Prelazni rok od 4 meseca za usklađivanje poslovanja sa zakonom (član 58. Predloga zakona), kao i odložena primena odredbe o pisanom ugovoru do 1. januara 2027. godine (član 61. Predloga zakona), čime se subjektima ostavlja dovoljno vremena za prilagođavanje.
- Obaveza donošenja podzakonskih akata u roku od 30 dana (član 59. Predloga zakona), čime se obezbeđuju bliža uputstva i smernice za primenu zakona pre njegovog stupanja na snagu.
- Informativno-edukativne kampanje koje će sprovoditi Komisija i Ministarstvo, u cilju upoznavanja privrednih subjekata sa novim obavezama i pravima.
- Postepeno uvođenje nadzora i sankcija, uz fokus na najteže povrede u prvim godinama primene.

Mere u slučaju ostvarenja rizika:

- Pokretanje postupaka i izricanje sankcija propisanih zakonom, uključujući mere zaštite, procesne penale i mere usklađivanja poslovanja.
- Objavljivanje odluka Komisije (član 37. Predloga) i vođenje evidencije o kupcima za koje je utvrđeno da su nametali nepoštene prakse (član 50. stav 2. tačka 5) Predloga, što ima odvraćajući efekat i informiše javnost.
- U slučaju sistemskog nepoštovanja zakona u određenom sektoru, pokretanje posebne sektorske analize (član 38. Predloga zakona) radi utvrđivanja uzroka i predlaganja dodatnih mera.

Rizik 5: Prekomerno opterećenje Komisije velikim brojem prijava

Opis rizika Verovatnoća Posledice

<i>Nakon stupanja zakona na snagu, Komisija može biti preplavljena velikim brojem inicijativa i prijava, što može dovesti do zastoja u radu i nemogućnosti efikasnog postupanja u svim predmetima.</i>	Srednja	Kašnjenje u postupanju, nemogućnost procesuiranja svih prijava, nezadovoljstvo podnosilaca.
--	---------	---

Mere za smanjenje verovatnoće:

- Uvođenje koncepta jedinstvenosti postupka (član 24. stav 2. Predloga zakona), koji omogućava da se protiv kupca vodi jedan postupak za istovetnu praksu prema više snabdevača, čime se izbegava vođenje više paralelnih postupaka.
- Mogućnost odbacivanja očigledno neosnovanih inicijativa uz obrazloženje, u skladu sa članom 22. stav 3. Predloga zakona
- Postepeno jačanje kapaciteta Komisije, srazmerno očekivanom broju predmeta.
- Mogućnost davanja prioriteta predmetima sa najtežim posledicama i najvećim javnim interesom.

Mere u slučaju ostvarenja rizika:

- Izrada plana prioriteta i privremeno fokusiranje na najznačajnije predmete.
- Izveštavanje Vlade o preopterećenosti i potrebi za dodatnim kapacitetima.
- Korišćenje mogućnosti za posredovanje i vansudsko rešavanje sporova tamo gde je to moguće (iako zakon ne predviđa poseban mehanizam, Komisija može podsticati dobrovoljno usklađivanje).

Rizik 6: Sudska praksa koja usporava ili otežava primenu zakona

Opis rizika Verovatnoća Posledice

<i>Upravni sudovi mogu različito tumačiti odredbe zakona, ukidati rešenja Komisije ili usvajati tužbe kupaca, što može dovesti do neujednačene primene i slabljenja efekata zakona.</i>	Niska	Pravna nesigurnost, otežano sprovođenje, produženje postupaka.
---	-------	--

Mere za smanjenje verovatnoće:

- Kvalitetna izrada podzakonskih akata i uputstava koja će detaljno razraditi zakonske odredbe i smanjiti prostor za različita tumačenja.
- Kontinuirano praćenje sudske prakse od strane Komisije i prilagođavanje postupanja.
- Objavljivanje odluka Komisije i omogućavanje uvida u obrazloženja, što može uticati na ujednačavanje prakse.
- Mogućnost podnošenja zahteva za zaštitu pravnih interesa pred nadležnim sudovima od strane Komisije.

Mere u slučaju ostvarenja rizika:

- Analiza sudskih odluka i, po potrebi, pokretanje inicijative za izmene i dopune zakona kako bi se otklonili sporni ili nejasni delovi.
- Edukacija sudija u saradnji sa Pravosudnom akademijom o specifičnostima materije nepoštenih trgovačkih praksi.

Rizik 7: Negativni efekti na snabdevanje i cene

Mere za smanjenje verovatnoće:

<i>Opis rizika</i>	<i>Verovatnoća</i>	<i>Posledice</i>
<i>Kupci bi mogli da prekinu saradnju sa određenim snabdevačima ili da smanje asortiman, navodno zbog povećanih troškova usklađivanja sa zakonom, što bi moglo negativno uticati na snabdevenost tržišta.</i>	Srednja	Smanjenje ponude, potencijalni rast cena, nezadovoljstvo potrošača.
• Jasne zabrane komercijalne odmazde i diskriminacije (član 8), koje sprečavaju kupce da sankcionišu snabdevače zbog korišćenja zakonskih prava. • Postepeno uvođenje obaveza i prelazni rokovi, koji omogućavaju postepeno prilagođavanje. • Praćenje stanja na tržištu kroz redovne izveštaje Komisije i periodične analize Ministarstva (članovi 50. i 51. Predloga zakona).		

Mere u slučaju ostvarenja rizika:

- Hitno reagovanje Komisije u slučaju sumnje na kolektivni bojkot ili uskraćivanje saradnje.
- Pokretanje posebne sektorske analize radi utvrđivanja uzroka poremećaja na tržištu.
- Informisanje javnosti i Vladinih tela o stanju i preduzimanje mera iz njihove nadležnosti.

10. IZVEŠTAJ O SPROVEDENIM KONSULTACIJAMA

U postupku konsultacija tokom procesa izrade Nacrta zakona o trgovačkim praksama, kao ciljne grupe na koje se predložena rešenja neposredno ili posredno odnose, identifikovani su svi učesnici u lancu snabdevanja poljoprivrednim i prehrambenim proizvodima, i to: poljoprivredni proizvođači, prerađivači poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda, otkupljivači, distributeri, veletrgovci i maloprodajni lanci, kao i drugi privredni subjekti koji učestvuju u prometu ovih proizvoda.

Pored navedenih privrednih subjekata, ciljne grupe obuhvataju i udruženja proizvođača, strukovna i poslovna udruženja, Privrednu komoru Srbije, udruženja za zaštitu potrošača, kao i organe javne uprave nadležne za primenu zakona i organe nadzora, pre svega tržišnu inspekciju i druga nadležna inspeksijska tela.

Ministarstvo unutrašnje i spoljne trgovine je u periodu od 17. do 26. oktobra 2025. godine sprovedo konsultacije na portalu „e-Konsultacije” i time započelo izradu Nacrta zakona o trgovačkim praksama, koja obuhvata implementiranje direktive EU o nepoštenim trgovačkim praksama (Direktiva 2019/633/EU). Tokom trajanja konsultacija predstavnici organa i organizacija, pravosudnih organa, međunarodnih organizacija, udruženja građana i drugih predstavnika civilnog društva, stručne javnosti, kao i profesori, akademici, naučnici i druga zainteresovana lica imala su priliku da daju predloge, komentare, sugestije i primedbe na polazne osnove za izradu Nacrta zakona o trgovačkim praksama putem elektronske pošte na sledeću adresu: trgovina@must.gov.rs. Tokom trajanja ove faze konsultacija, dobijen je samo jedan komentar.

Javna rasprava o Nacrtu zakona o zaštiti potrošača sprovedena je u periodu od 5. do 28. januara 2026. godine, skladu sa Zaključkom Vlade 05 Broj: 011-14943/2025 od dana 30. decembra 2025. godine. Nacrt zakona o trgovačkim praksama sa Obrazloženjem, Programom javne rasprave i Obrascem za komentare, postavljen je na internet prezentaciji Ministarstva unutrašnje i spoljne trgovine i na Portalu „e-Konsultacije”. Programom javne rasprave o Nacrtu zakona o trgovačkim praksama određeno je da se primedbe, predlozi i sugestije dostavljaju Ministarstvu unutrašnje i spoljne trgovine, pisanim putem na adresu: Nemanjina 26, 11000 Beograd, ili elektronskim putem na adresu: trgovina@must.gov.rs, sa napomenom „Za javnu raspravu o Nacrtu zakona o trgovačkim praksama”. Prezentacija Nacrta zakona o trgovačkim praksama održana je 23. januara 2026. godine u Beogradu, ul. Resavska br. 15, u sali Privredne komore Srbije, sa početkom u 10,00 časova. Prezentaciji je prisustvovalo preko 100 učesnika, među kojima su bili brojni predstavnici privrede, državnih organa, relevantnih institucija i organizacija. Prisutnima su prezentovane odredbe zakona i dogovoreno je da se svi predlozi, primedbe i sugestije dostave na način kako je to predviđeno Programom javne rasprave do 28. januara 2026. godine, kada se javna rasprava završava.

Ciljne grupe i zainteresovane strane koje su učestvovalе u postupku konsultacija/javne rasprave su:

- NALED;
- Nelt;
- Grupacija trgovaca u Privrednoj komori Srbije;
- Transparentnost Srbija;
- Prica i partneri advokatsko ortačko društvo od Beograd;
- Tamara Brankov, Društvo agrarnih ekonomista;

- Dejan Simović, fizičko lice;
- Pištaljka;
- Somboled;
- Privredna komora Srbije;
- Meggle;
- Udruženja pivara Srbije;
- Keprom;
- Dis;
- Atlantik grupa;
- Tamara Mandić, fizičko lice;
- Američka privredna komora u Srbiji (AmCham); i
- Bogoljub Vojinović, fizičko lice.

U Ministarstvu unutrašnje i spoljne trgovine sagledani su i razmotreni svi dostavljeni predlozi, primedbe i sugestije. Komentari su na tekst Nacrta zakona u celini, pojedini su opšte prirode, dok je najveći deo komentara predlog za konkretne izmene teksta. Najveći broj primedaba odnosi se na članove 6. i 7. kojima su uređene trgovačke prakse, i u tom smislu su ovi članovi pretrpeli najveće izmene. Prihvaćene su i ugrađene u tekst Nacrta zakona one primedbe i sugestije kojima se unapređuje kvalitet teksta Nacrta zakona, a koje nisu u suprotnosti sa regulativom Evropske unije i najboljom praksom u ovoj oblasti.

Ostali predlozi, primedbe i sugestije učesnika u procesu javne rasprave koje su dostavljene ovom ministarstvu nakon analize nisu prihvaćene iz razloga što nisu dati konkretni predlozi ili predlozi ne sadrže adekvatno obrazloženje, predlozi su već sadržani u Nacrtu zakona (podnosilac komentara nije pravilno tumačio tekst Nacrta zakona), ili su suprotni odredbama relevantnih propisa Evropske unije sa kojima se vrši usklađivanje, ili nisu predmet regulacije ovog zakona.

Izveštaj o sprovedenoj javnoj raspravi o Nacrtu zakona o trgovačkim praksama, sa Tabelom izveštaja sa javne rasprave objavljen je na internet stranici Ministarstva unutrašnje i spoljne trgovine i na Portalu „e-Konsultacije”. Pomenuta Tabela sadrži pregled svih dostavljenih primedbi, predloga i sugestija i odgovore da li su prihvaćeni ili ne, sa obrazloženjem.

IZJAVE O USKLAĐENOSTI PROPISA SA PROPISIMA EVROPSKE UNIJE

**1. Organ državne uprave, odnosno drugi ovlašćeni predlagač propisa - Vlada
Obrađivač - Ministarstvo unutrašnje i spoljne trgovine**

2. Naziv propisa

Predlog zakona o trgovačkim praksama za određene vrste proizvoda
Draft Law on trading practices for Specific Type of Goods

3. Usklađenost propisa s odredbama Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju između Evropskih zajednica i njihovih država članica, sa jedne strane, i Republike Srbije sa druge strane („Službeni glasnik RS”, broj 83/08) (u daljem tekstu: Sporazum):

a) Odredba Sporazuma koja se odnosi na normativnu sadržinu propisa,
Član 73. i 97.

b) Prelazni rok za usklađivanje zakonodavstva prema odredbama Sporazuma,
/

v) Ocena ispunjenosti obaveze koje proizlaze iz navedene odredbe Sporazuma,
U potpunosti ispunjena obaveza.

g) Razlozi za delimično ispunjavanje, odnosno neispunjavanje obaveza koje proizlaze iz navedene odredbe Sporazuma,
/

d) Veza sa Nacionalnim programom za usvajanje pravnih tekovina Evropske unije.
/

4. Usklađenost propisa sa propisima Evropske unije:

a) Navođenje odredbi primarnih izvora prava Evropske unije i ocene usklađenosti sa njima,
Član 43. stav 2. Ugovora o funkcionisanju Evropske unije.

b) Navođenje sekundarnih izvora prava Evropske unije i ocene usklađenosti sa njima,

Directive (EU) 2019/633 of the European Parliament and of the Council of 17 April 2019 on unfair trading practices in business-to-business relationships in the agricultural and food supply chain
Direktiva 633/2019 o nepoštenim trgovačkim praksama u odnosima između učesnika u lancu snabdevanja poljoprivrednim i prehrambenim proizvodima

v) Navođenje ostalih izvora prava Evropske unije i usklađenost sa njima,
/

g) Razlozi za delimičnu usklađenost, odnosno neusklađenost,
/

d) Rok u kojem je predviđeno postizanje potpune usklađenosti propisa sa propisima Evropske unije.
/

5. Ukoliko ne postoje odgovarajuće nadležnosti Evropske unije u materiji koju reguliše propis, i/ili ne postoje odgovarajući sekundarni izvori prava Evropske unije sa kojima je potrebno obezbediti usklađenost, potrebno je obrazložiti tu činjenicu. U ovom slučaju, nije potrebno popunjavati Tabelu usklađenosti propisa. Tabelu usklađenosti nije potrebno popunjavati i ukoliko se domaćim propisom ne vrši prenos odredbi sekundarnog izvora prava Evropske unije već se isključivo vrši primena ili sprovođenje nekog zahteva koji proizilazi iz odredbe sekundarnog izvora prava (npr. Predlogom odluke o izradi strateške procene uticaja biće sprovedena obaveza iz člana 4. Direktive 2001/42/EZ, ali se ne vrši i prenos te odredbe direktive).

/

6. Da li su prethodno navedeni izvori prava Evropske unije prevedeni na srpski jezik?

Ne

7. Da li je propis preveden na neki službeni jezik Evropske unije?

Da

8. Saradnja sa Evropskom unijom i učešće konsultanata u izradi propisa i njihovo mišljenje o usklađenosti.

U procesu izrade Predloga zakona o trgovačkim praksama za određene vrste proizvoda korišćena je stručna pomoć konsultanata angažovanih kroz IPA projekat EU4IM – Support for Internal Market, finansiran od strane Evropske unije sa ciljem obezbeđivanja usklađenosti sa pravnim tekovinama EU.

Takođe, Predlog zakona o trgovačkim praksama za određene vrste proizvoda prosleđen je Evropskoj komisiji na mišljenje.

1. Naziv propisa Evropske unije : Directive 2019/633/EC of the European Parliament and of the Council of 17 April 2019 on unfair trading practices in business-to-business relationships in the agricultural and food supply chain		2. „CELEX” oznaka EU propisa 32019L0633	
3. Organ državne uprave, odnosno drugi ovlašćeni predlagač propisa: Vlada		4. Datum izrade tabele:	
Obradivač: Ministarstvo unutrašnje i spoljne trgovine		04.02.2026.	
5. Naziv (nacarta, predloga) propisa čije odredbe su predmet analize usklađenosti sa propisom Evropske unije: 0.1 Predlog zakona o trgovačkim praksama za određene vrste proizvoda 0.2 Zakon o zaštiti poslovne tajne („Službeni glasnik RS”, broj: 53/21)		6. Brojčane oznake (šifre) planiranih propisa iz baze NPAA: /	
Zakon o trgovačkim praksama za određene vrste proizvoda			
7. Usklađenost odredbi propisa sa odredbama propisa EU:			

a)	a1)	b)	b1)	v)	g)	d)
Odredba propisa EU	Sadržina odredbe	Odredbe propisa Republike Srbije	Sadržina odredbe	Usklađenost (Potpuno usklađeno - PU, delimično usklađeno - DU, neusklađeno - NU, neprenosivo)	Razlozi za delimičnu usklađenost, neusklađenost ili neprenosivost	Napomena o usklađenosti

			proizvodima, kao i 2) proizvodima od naročitog značaja za snabdevanje tržišta.			
1.2.1.a.	suppliers which have an annual turnover not exceeding EUR 2 000 000 to buyers which have an annual turnover of more than EUR 2 000 000;	0.1. 4.2. 1)	1) ukupan godišnji prihod snabdevača nije veći od 2.000.000 evra, a godišnji prihod kupca je veći od 2.000.000 evra;	PU		
1.2.1.b.	suppliers which have an annual turnover of more than EUR 2 000 000 and not exceeding EUR 10 000 000 to buyers which have an annual turnover of more than EUR 10 000 000;	0.1. 4.2. 2)	2) ukupan godišnji prihod snabdevača između 2.000.000 evra i 10.000.000 evra, a godišnji prihod kupca je veći od 10.000.000 evra;	PU		
1.2.1.c.	suppliers which have an annual turnover of more than EUR 10 000 000 and not exceeding EUR 50 000 000 to buyers which have an annual turnover of more than EUR 50 000 000;	0.1. 4.2. 3)	3) ukupan godišnji prihod snabdevača veći od 10.000.000 evra, ali nije veći od 50.000.000 evra, a godišnji prihod kupca je veći od 50.000.000 evra;	PU		
1.2.1.d.	suppliers which have an annual turnover of more than EUR 50 000 000 and not exceeding EUR 150 000 000 to buyers which have an annual turnover of more than EUR 150 000 000;	0.1. 4.2. 4)	4) ukupan godišnji prihod snabdevača a je između 50.000.000 evra i 150.000.000 evra, a godišnji prihod kupca je veći od 150.000.000 evra;	PU		
1.2.1.e.	suppliers which have an annual turnover of more than EUR 150 000 000 and not exceeding EUR 350 000 000 to buyers which have an annual turnover of more than EUR 350 000 000.	0.1. 4.2. 5)	5) godišnji prihod snabdevača je između 150.000.000 evra i 350.000.000 evra, a godišnji prihod kupca veći od 350.000.000 evra.	PU		
1.2.2.	The annual turnover of the suppliers and buyers referred to in points (a) to (e) of the first subparagraph shall be understood in accordance with the relevant parts of the Annex to Commission Recommendation 2003/361/EC (8) and in particular Articles 3, 4 and 6 thereof, including the definitions of 'autonomous enterprise', 'partner enterprise' and 'linked enterprise', and other issues relating to the annual turnover.	0.1. 4.5.	Godišnji prihod u smislu ovog zakona utvrđuje se u visini ukupnog godišnjeg prihoda pre oporezivanja i obuhvata poslovne, finansijske i ostale prihode u obračunskoj godini koja prethodi godini u kojoj je pokrenut postupak, ostvaren u Republici Srbiji, pri čemu se neće računati prihod koji povezani učesnici na tržištu ostvare u međusobnoj razmeni. Ukupan godišnji prihod za oblike udruživanja učesnika na tržištu, utvrđuje se na osnovu zbira	PU		

		4.6.	ukupnih godišnjih prihoda udruženih učesnika.			
		4.7.	Ako zbog prirode delatnosti koju obavlja učesnik na tržištu, odnosno ako se ostvaruje prihod od više različitih delatnosti, koje nisu međusobno komplementarne, ili prihod nije moguće utvrditi, ili su podaci na osnovu kojih se on utvrđuje nepotpuni ili nepouzdati, Komisija za zaštitu konkurencije (u daljem tekstu: Komisija) će taj prihod utvrditi na osnovu raspoloživih podataka i/ili drugih podataka i informacija koje smatra relevantnim i odgovarajućim u konkretnom postupku.			
1.2.3.	By way of derogation from the first subparagraph, this Directive applies in relation to sales of agricultural and food products by suppliers which have an annual turnover not exceeding EUR 350 000 000 to all buyers which are public authorities.	4.3.	Značajna pregovaračka moć kupca postoji i u drugim situacijama u kojima snabdevač dokaže postojanje takve moći.	PU		
1.2.4.	This Directive applies to sales where either the supplier or the buyer, or both, are established in the Union.	2.1.	Ovaj zakon se neposredno primenjuje na odnose između snabdevača i kupca koji obavljaju trgovinu na teritoriji Republike Srbije (...)	PU		
1.2.5.	This Directive also applies to services, insofar as explicitly referred to in Article 3, provided by the buyer to the supplier.	2.1.	Ovaj zakon se neposredno primenjuje na odnose između snabdevača i kupca koji obavljaju trgovinu na teritoriji Republike Srbije (...)	PU		
1.2.6.	This Directive does not apply to agreements between suppliers and consumers.	2.1.	Ovaj zakon se neposredno primenjuje na odnose između snabdevača i kupca koji obavljaju trgovinu na teritoriji Republike Srbije (...)	PU		
1.3.	This Directive applies to supply agreements concluded after the date of application of the measures transposing this Directive in accordance with the second subparagraph of Article 13(1).	58.	Svaki subjekat u lancu snabdevanja proizvodima iz ovog zakona, dužan je da svoje opšte uslove poslovanja, ugovore, interne smernice i praksu uskladi sa odredbama ovog zakona najkasnije u roku od četiri meseca od dana stupanja na snagu.	PU		
		61.	Ovaj zakon stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u „Službenom glasniku Republike Srbije”, osim odredbe člana 3. stav 1. ovog			

			zakona koji počinje da se primenjuje 1. januara 2027. godine.			
1.4.	Supply agreements concluded before the date of publication of the measures transposing this Directive in accordance with the first subparagraph of Article 13(1) shall be brought into compliance with this Directive within 12 months after that date of publication.	58.	Svaki subjekat u lancu snabdevanja proizvodima iz ovog zakona, dužan je da svoje opšte uslove poslovanja, ugovore, interne smernice i praksu uskladi sa odredbama ovog zakona najkasnije u roku od četiri meseca od dana stupanja na snagu.	PU		
2.1.	For the purposes of this Directive, the following definitions apply:			NP		
2.1.1.	‘agricultural and food products’ means products listed in Annex I to the TFEU as well as products not listed in that Annex, but processed for use as food using products listed in that Annex;	2.2. 2.10.	Poljoprivredni i prehrambeni proizvodi su proizvodi koji su nastali kao rezultat proizvodnje, obrađivanja ili uzgoja, uključujući žetvu, berbu ili ubiranje plodova, mužu i uzgoj životinja pre klanja, kao i lov, ribolov te sakupljanje divljih plodova i biljaka, kao i proizvodi koji nastaju preradom neprerađenih poljoprivrednih proizvoda. Vlada bliže određuje listu proizvoda iz stava 1. ovog člana.	PU		
2.1.2.	‘buyer’ means any natural or legal person, irrespective of that person's place of establishment, or any public authority in the Union, who buys agricultural and food products; the term ‘buyer’ may include a group of such natural and legal persons;			PU		Navedena okolnost će biti deo obrazloženja Zakona. Zakon reguliše B2B model (business to business - poslovni odnos). Umesto da ponavlja specifične definicije "kupca" i "snabdevača" iz Direktive, on se oslanja na postojeći i harmonizovani pojam "učesnika na

						tržištu" (undertaking). U skladu sa praksom Evropskog suda pravde, "učesnik na tržištu" se definiše kao svaki entitet uključen u sprovođenje ekonomske delatnosti. Shodno tome, svaka strana koja obavlja takvu delatnost – uključujući stavljanje relevantnih proizvoda na tržište, nuđenje robe ili kupovinu usluga – spada u okvir ovog zakona kao učesnik na tržištu, shodno čemu se on ne primenjuje na potrošača u smislu odredbi propisa o zaštiti potrošača. Ovaj pristup osigurava usklađenost sa širem nacionalnim pravnim okvirom gde je ovaj pojam već definisan i primenjen (npr. Zakon o trgovini, Zakon o zaštiti konkurencije, Zakon o obligacionim
--	--	--	--	--	--	--

						odnosima i dr.)
2.1.3.	‘public authority’ means national, regional or local authorities, bodies governed by public law or associations formed by one or more such authorities or one or more such bodies governed by public law;			PU		Definicija državnog organa se nalazi u članu 2. stav 1. Zakona o državnim službenicima, kao i članu 1. stav 2. Zakona o državnoj upravi.
2.1.4.	‘supplier’ means any agricultural producer or any natural or legal person, irrespective of their place of establishment, who sells agricultural and food products; the term ‘supplier’ may include a group of such agricultural producers or a group of such natural and legal persons, such as producer organisations, organisations of suppliers and associations of such organisations;			PU		Pogledati komentar iznad u vezi sa definicijom „kupca“.
2.1.5.	‘perishable agricultural and food products’ means agricultural and food products that by their nature or at their stage of processing are liable to become unfit for sale within 30 days after harvest, production or processing.	2.3.	Pod poljoprivrednim i prehrambenim proizvodima smatraju se i kvarljivi poljoprivredni i prehrambeni proizvodi, odnosno proizvodi koji zbog svoje prirode ili faze prerade u kojoj se nalaze postaju neodgovarajući za prodaju u roku do 30 dana nakon berbe, proizvodnje ili prerade.	PU		
3.1.1.	Member States shall ensure that at least all the following unfair trading practices are prohibited:	5.1.	Nepoštena trgovačka praksa kupca, u smislu ovog propisa, može biti apsolutno zabranjena ili uslovno zabranjena ako kupac ne dokaže drugačije.	PU		
		5.2.	Komisija donosi uputstvo kojim se bliže određuju nepoštene trgovačke prakse iz ovog zakona.			
3.1.1.a.	the buyer pays the supplier, (i) where the supply agreement provides for the delivery of products	6.1. 1)	Nepoštene trgovačke prakse kupca iz ovog člana su uvek zabranjene bez obzira na okolnosti pojedinačnog slučaja, postojanje sporazuma ili bilo kakav komercijalni opravdan razlog, a	PU		

	on a regular basis: - for perishable agricultural and food products, later than 30 days after the end of an agreed delivery period in which deliveries have been made or later than 30 days after the date on which the amount payable for that delivery period is set, whichever of those two dates is the later; - for other agricultural and food products, later than 60 days after the end of an agreed delivery period in which deliveries have been made or later than 60 days after the date on which the amount payable for that delivery period is set, whichever of those two dates is the later; for the purposes of the payment periods in this point, the agreed delivery periods shall in any event be considered not to exceed one month; (ii) where the supply agreement does not provide for the delivery of products on a regular basis: - for perishable agricultural and food products, later than 30 days after the date of delivery or later than 30 days after the date on which the amount payable is set, whichever of those two dates is the later; - for other agricultural and food products, later than 60 days after the date of delivery or later than 60 days after the date on which the amount payable is set, whichever of those two dates is the later.	6.1. 2)	naročito: 1) ugovaranje plaćanja ili plaćanje snabdevaču za isporučene kvarljive poljoprivredne i prehrambene proizvode u roku dužem od 30 dana od dana isteka perioda isporuke ili dana izdavanja računovodstvene isprave, u zavisnosti od toga koji od ova dva roka nastupi kasnije; 2) ugovaranje ili plaćanje snabdevaču za ostale poljoprivredne i prehrambene proizvode roku dužem od 60 dana nakon isteka perioda isporuke odnosno nakon datuma izdavanja računovodstvene isprave, u zavisnosti od toga koji od navedenih rokova nastupa kasnije;			
--	---	---------	--	--	--	--

	Notwithstanding points (i) and (ii) of this point, where the buyer sets the amount payable: - the payment periods referred to in point (i) shall start to run from the end of an agreed delivery period in which the deliveries have been made; and - the payment periods referred to in point (ii) shall start to run from the date of delivery;					
3.1.1.b.	the buyer cancels orders of perishable agricultural and food products at such short notice that a supplier cannot reasonably be expected to find an alternative means of commercialising or using those products; notice of less than 30 days shall always be considered as short notice; Member States may set periods shorter than 30 days for specific sectors in duly justified cases;	6. 1. 3)	Nepoštene trgovačke prakse kupca iz ovog člana su uvek zabranjene bez obzira na okolnosti pojedinačnog slučaja, postojanje sporazuma ili bilo kakav komercijalni opravdan razlog, a naročito: 3) otkazivanje u celosti naručene kvarljive poljoprivredne i prehrambene proizvode u roku kraćem od 30 dana od dana ugovorene isporuke, odnosno u roku u kom nije razumno očekivati da snabdevač može pronaći drugi način stavljanja na tržište ili upotrebe tih proizvoda;	PU		
3.1.1.c.	the buyer unilaterally changes the terms of a supply agreement for agricultural and food products that concern the frequency, method, place, timing or volume of the supply or delivery of the agricultural and food products, the quality standards, the terms of payment or the prices, or as regards the provision of services insofar as these are explicitly referred to in paragraph 2;	6. 1. 4)	Nepoštene trgovačke prakse kupca iz ovog člana su uvek zabranjene bez obzira na okolnosti pojedinačnog slučaja, postojanje sporazuma ili bilo kakav komercijalni opravdan razlog, a naročito: 4)jednostrano menjanje odredbe ugovora sa snabdevačem a naročito odredbe koje se odnose na trajanje ugovora, rok, način, učestalost, mesto i vreme isporuke, i količinu ugovorenih proizvoda i standarde kvaliteta, način plaćanja i cenu;	PU		
3.1.1.d.	the buyer requires payments from the supplier that are not related to the sale of	6.1. 5)	Nepoštene trgovačke prakse kupca iz ovog člana su uvek zabranjene bez obzira na okolnosti	PU		

	the agricultural and food products of the supplier;		pojedinačnog slučaja, postojanje sporazuma ili bilo kakav komercijalni opravdan razlog, a naročito: 5) zahtevanje plaćanja od snabdevača koja nisu u vezi sa prodajom tih proizvoda snabdevača;			
3.1.1.e.	the buyer requires the supplier to pay for the deterioration or loss, or both, of agricultural and food products that occurs on the buyer's premises or after ownership has been transferred to the buyer, where such deterioration or loss is not caused by the negligence or fault of the supplier;	6. 6)	Nepoštene trgovačke prakse kupca iz ovog člana su uvek zabranjene bez obzira na okolnosti pojedinačnog slučaja, postojanje sporazuma ili bilo kakav komercijalni opravdan razlog, a naročito: 6) zahtevanje od snabdevača da plati za propast ili gubitak proizvoda, koji se desio u prostorijama kupca ili nakon prenosa vlasništva na kupca, ako do takve propasti ili gubitka nije došlo usled nemara odnosno krivicom snabdevača;	PU		
3.1.1.f.	the buyer refuses to confirm in writing the terms of a supply agreement between the buyer and the supplier for which the supplier has asked for written confirmation; this shall not apply where the supply agreement concerns products to be delivered by a member of a producer organisation, including a cooperative, to the producer organisation of which the supplier is a member, if the statutes of that producer organisation or the rules and decisions provided for in, or derived from, those statutes contain provisions having similar effects to the terms of the supply agreement;	6. 7) 6.2.	Nepoštene trgovačke prakse kupca iz ovog člana su uvek zabranjene bez obzira na okolnosti pojedinačnog slučaja, postojanje sporazuma ili bilo kakav komercijalni opravdan razlog, a naročito: 7) odbijanje da u pisanom obliku potvrdi dogovorene uslove a snabdevač je zatražio pisanu potvrdu; Izuzetno, stav 1. tačka 7) ovog člana se ne primenjuje kada ugovor o snabdevanju obuhvata proizvode koje treba da isporuči član zadruga ili organizacije proizvođača čiji je snabdevač član, pod uslovom da statut te organizacije proizvođača ili akti i odluke iz njega izvedeni sadrže odredbe sličnog dejstva kao ugovor.	PU		
3.1.1.g.	the buyer unlawfully acquires, uses or discloses the trade secrets of the supplier within the meaning of Directive (EU) 2016/943 of the European Parliament and	0.1. 6.1.14.	14) nezakonito pribavljanje, korišćenje ili otkrivanje poslovne tajne snabdevača u smislu propisa o zaštiti poslovne tajne. Pribavljanje poslovne tajne bez saglasnosti	PU		Pogledati Zakon o zaštiti poslovne tajne.

	of the Council;	0.2. 4.1. 4.2. 4.3. 4.4.	držaoca poslovne tajne smatra se nezakonitim ako je učinjeno na sledeći način: 1) neovlašćenim pristupom, prisvajanjem ili umnožavanjem dokumenata, predmeta, materijala, supstanci ili elektronskih datoteka koji su pod zakonom kontrolom držaoca poslovne tajne, a sadrže poslovnu tajnu, ili se poslovna tajna iz njih može izvesti, ili 2) drugim postupanjem za koje se, u datim okolnostima, smatra da je u suprotnosti sa dobrim poslovnim običajima. Korišćenje ili otkrivanje poslovne tajne smatra se nezakonitim ako ga bez saglasnosti držaoca poslovne tajne vrši lice za koje se ustanovi da je: 1) poslovnu tajnu pribavilo nezakonito; 2) prekršilo sporazum o poverljivosti ili drugu obavezu koja se odnosi na zabranu otkrivanja poslovne tajne; 3) prekršilo ugovornu ili drugu obavezu kojom se ograničava korišćenje poslovne tajne. Pribavljanje, korišćenje ili otkrivanje poslovne tajne smatra se nezakonitim i ako je lice u trenutku pribavljanja, korišćenja ili otkrivanja znalo ili je u datim okolnostima moralo da zna da je poslovna tajna pribavljena direktno ili indirektno od drugog lica koje je poslovnu tajnu nezakonito koristilo ili otkrilo u smislu stava 2. ovog člana. Nezakonitim korišćenjem poslovne tajne smatra se i proizvodnja, nuđenje ili stavljanje u promet robe kojom je izvršena povreda, odnosno uvoz, izvoz ili skladištenje robe kojom se vrši povreda u svrhe proizvodnje, nuđenja ili stavljanja robe u promet, ako je lice koje je obavljalo navedene aktivnosti znalo ili je u datim okolnostima moralo da zna da je poslovna tajna korišćena nezakonito u smislu stava 2. ovog člana.			
--	-----------------	--	---	--	--	--

3.1.1.h.	the buyer threatens to carry out, or carries out, acts of commercial retaliation against the supplier if the supplier exercises its contractual or legal rights, including by filing a complaint with enforcement authorities or by cooperating with enforcement authorities during an investigation;	8.	Zabranjen je svaki oblik komercijalne odmazde ili pretnje odmazdom kupca upućena prema snabdevaču zbog toga što koristi svoja ugovorna ili zakonska prava i obaveze odnosno ako je odbio da prihvati formalne ili neformalne ponude i uslove kupca, a naročito ako se odmazda odnosi na: 1) uklanjanje proizvoda snabdevača iz ponude ili akcija kupca, 2) smanjenje naručene količine ili učestalosti narudžbina ili odlaganje sa prihvatom, prijemom i obradom narudžbina ili proizvoda, 3) obustavu, ograničenje ili prekid pružanja usluga koje kupac inače pruža snabdevaču u okviru poslovnog odnosa, kao što su usluge marketinga, promocije ili dodatnog izlaganja proizvoda, 4) drugi oblici odmazde koji mogu neposredno uticati na poslovanje snabdevača. Pod pretnjom odmazdom iz stava 1. ovog člana smatra se i svaka izjava, činjenje ili nečinjenje kupca, kojim se snabdevaču, izričito ili implicitno, ukazuje na posledicu u situaciji ako snabdevač iskoristi svoja prava ili ako odbije da prihvati određene uslove. Odmazda iz stava 1. ovog člana smatra se posebno teškom nepoštenom trgovačkom praksom.	PU		
3.1.1.i.	the buyer requires compensation from the supplier for the cost of examining customer complaints relating to the sale of the supplier's products despite the absence of negligence or fault on the part of the supplier.	6. 8)	Nepoštene trgovačke prakse kupca iz ovog člana su uvek zabranjene bez obzira na okolnosti pojedinačnog slučaja, postojanje sporazuma ili bilo kakav komercijalni opravdan razlog, a naročito: 8) zahtevanje od snabdevača naknadu troškova postupanja po reklamacijama potrošača, ako za uzrok reklamacije nije odgovoran snabdevač;	PU		

3.1.2.	The prohibition referred to in point (a) of the first subparagraph shall be without prejudice: -to the consequences of late payments and remedies as laid down in Directive 2011/7/EU, which shall apply, by way of derogation from the payment periods set out in that Directive, on the basis of the payment periods set out in this Directive; -to the option of a buyer and a supplier to agree on a value sharing clause within the meaning of Article 172a of Regulation (EU) No 1308/2013.			PU		
3.1.3.	The prohibition referred to in point (a) of the first subparagraph shall not apply to payments: -made by a buyer to a supplier where such payments are made in the framework of the school scheme pursuant to Article 23 of Regulation (EU) No 1308/2013; -made by public entities providing healthcare in the meaning of point (b) of Article 4(4) of Directive 2011/7/EU; -under supply agreements between suppliers of grapes or must for wine production and their direct buyers, provided: (i) that the specific terms of payment for the sales transactions are included in standard contracts which have been made binding by the Member State pursuant to Article 164 of Regulation (EU) No 1308/2013 before 1 January 2019, and that this extension of the standard contracts is renewed by the Member States from that	2.7.	Ovaj zakon ne primenjuje se za plaćanja javnih subjekata koji pružaju zdravstvenu zaštitu i javnih subjekata koji su u sistemu predškolskog, osnovnog, srednjeg i visokog obrazovanja i vaspitanja, kazneno-popravnih ustanova, vaspitno-popravnih ustanova, ustanove socijalne zaštite (prihvatilišta, ustanove za zaštitu dece i odojčadi i dr.).	PU		

	date without any significant changes to the terms of payment to the disadvantage of suppliers of grapes or must; and (ii) that the supply agreements between suppliers of grapes or must for wine production and their direct buyers are multiannual or become multiannual.					
3.2.1.	Member States shall ensure that at least all the following trading practices are prohibited, unless they have been previously agreed in clear and unambiguous terms in the supply agreement or in a subsequent agreement between the supplier and the buyer:	7.2. 7.3.	Prakse iz ovog člana moraju biti jasno, nedvosmisleno i unapred pismeno dogovorene između trgovinskih partnera. Pod dogovorom iz stava 2. ne podrazumeva se klauzula u standardnim opštim uslovima poslovanjaili drugi način jednostranog nametanja prihvata ponude zbog značajne neravnoteže pregovaračke moći.	PU		
3.2.1.a.	the buyer returns unsold agricultural and food products to the supplier without paying for those unsold products or without paying for the disposal of those products, or both;	7.1. 1)	1) vraća snabdevaču neprodane poljoprivredne i prehrambene proizvode, a da ne plati te neprodane proizvode, osim ako je: (1) predmet ugovora proizvod koji snabdevač prvi put isporučuje kupcu a unapred je pisanim putem upozoren od kupca da zbog slabog obrta ili kvarljivosti može doći do isteka roka upotrebe; (2) predmet ugovora proizvod za koji snabdevač traži prodaju od strane kupca, a unapred je pisanim putem upozoren od kupca da zbog slabog obrta ili kvarljivosti može doći do isteka roka upotrebe;	PU		
3.2.1.b.	the supplier is charged payment as a condition for stocking, displaying or listing its agricultural and food products, or of making such products available on the market;	7.1. 2)	2) naplaćuje naknadu za skladištenje proizvoda koja je predmet važećeg ugovora i koja se nalazi u lancu isporuke u skladu sa utvrđenim rokovima, osim ako se naknada odnosi na stvarne i dodatne skladišne usluge koje prevazilaze uobičajene i predviđene troškove iz	PU		

		7.1. 3)	osnovnog ugovora; 3) naplaćuje naknadu za uobičajeno i razumno izlaganje proizvoda na prodajnom mestu, osim ako je snabdevač zatražio uslugu stvarnog i dodatnog promotivnog izlaganja koja prevazilaze uobičajeno izlaganje za datu kategoriju proizvoda i ako je naknada srazmerna i zasnovana na stvarnim troškovima te aktivnosti, odnosno na objektivnim, razumnim i unapred utvrđenim kriterijumima zasnovano na realnoj tržišnoj vrednosti;			
		7.1. 4)	4) naplaćuje naknadu za uključivanje proizvoda u svoju ponudu (ulistavanje u ponudu), stavljanje na tržište ili slične administrativne troškove u vezi sa otpočinjanjem saradnje, osim ako je snabdevač zatražio uslugu ulistavanja proizvoda koji se prvi put uključuje u ponudu tog kupca ili prodajni objekat tog kupca i ako je naknada srazmerna i zasnovana na stvarnim troškovima te aktivnosti, odnosno na objektivnim, razumnim i unapred utvrđenim kriterijumima zasnovano na realnoj tržišnoj vrednosti;			
3.2.1.c.	the buyer requires the supplier to bear all or part of the cost of any discounts on agricultural and food products that are sold by the buyer as part of a promotion;	7.1. 5)	5) prenosi na snabdevača u celini ili delu, troškove prodajnih podsticaja koje je kupac samostalno odlučio da sprovede, osim ako je snabdevač zahtevao sprovođenje prodajnih podsticaja, a kupac je pre sprovođenja naveo period trajanja podsticaja i količinu proizvoda koju može prodati po umanjenoj ceni;	PU		
3.2.1.d.	the buyer requires the supplier to pay for the advertising by the buyer of agricultural and food products;	7.1. 6)	6) zahteva, ugovara ili naplaćuje bilo kakve naknade za oglašavanje i promotivne aktivnosti koje kupac samostalno organizuje i kontroliše, osim ako je: (1) snabdevač zahtevao oglašavanje i promotivne aktivnosti i ako je naknada srazmerna i zasnovana na stvarnim troškovima te	PU		

			aktivnosti ili na predvidljivoj koristi za snabdevača; ili (2) detaljno opisana, sa jasnim ciljevima, trajanjem, obimom, tačnom visinom naknade i način obračuna;			
3.2.1.e.	the buyer requires the supplier to pay for the marketing by the buyer of agricultural and food products;	7.1. 6)	6) zahteva, ugovara ili naplaćuje bilo kakve naknade za oglašavanje i promotivne aktivnosti koje kupac samostalno organizuje i kontroliše, osim ako je: (1) snabdevač zahtevao oglašavanje i promotivne aktivnosti i ako je naknada srazmerna i zasnovana na stvarnim troškovima te aktivnosti ili na predvidljivoj koristi za snabdevača; ili (2) detaljno opisana, sa jasnim ciljevima, trajanjem, obimom, tačnom visinom naknade i način obračuna;	PU		
3.2.1.f.	the buyer charges the supplier for staff for fitting-out premises used for the sale of the supplier's products.	7.1. 9)	9) zahteva, ugovara ili naplaćuje naknadu snabdevaču za troškove osoblja kupca, uključujući, ali ne ograničavajući se na, troškove za opremanje, uređenje, održavanje prostora na kojima se prodaju njegovi proizvodi, reorganizacije asortimana ili rutinskog održavanja, osim ako je u pitanju dodatna usluga koju snabdevač zahteva i ako je naknada srazmerna i zasnovana na stvarnim troškovima te aktivnosti, odnosno na objektivnim, razumnim i unapred utvrđenim kriterijumima;	PU		
3.2.2.	Member States shall ensure that the trading practice referred to in point (c) of the first subparagraph is prohibited unless the buyer, prior to a promotion that is initiated by the buyer, specifies the period of the promotion and the expected quantity of the agricultural and food products to be ordered at the discounted price.	7.1. 5)	5) prenosi na snabdevača u celini ili delu, troškove prodajnih podsticaja koje je kupac samostalno odlučio da sprovede, osim ako je snabdevač zahtevao sprovođenje prodajnih podsticaja, a kupac je pre sprovođenja naveo period trajanja podsticaja i količinu proizvoda koju može prodati po umanjenoj ceni;	PU		

3.3.	Where a payment is required by the buyer for the situations referred to in points (b), (c), (d), (e) or (f) of the first subparagraph of paragraph 2, if requested by the supplier, the buyer shall provide the supplier with an estimate in writing of the payments per unit or the overall payments, whichever is appropriate, and, insofar as the situations referred to in points (b), (d), (e) or (f) of the first subparagraph of paragraph 2 are concerned, shall also provide, in writing, an estimate of the cost to the supplier and the basis for that estimate.	7.4.	Za svaku naknadu iz st. 1. tač. 2), 3), 4), 6), 7) i 9) ovog člana kupac je dužan, na pismeni zahtev snabdevača, da mu dostavi pisanu procenu naknade po jedinici proizvoda ili ukupno, pre nego što naknada bude naplaćena.	PU		
3.4.	Member States shall ensure that the prohibitions laid down in paragraphs 1 and 2 constitute overriding mandatory provisions which are applicable to any situation falling within the scope of those prohibitions, irrespective of the law that would otherwise be applicable to the supply agreement between the parties.	2.5. 2.6.	Ovaj zakon se primenjuje bez obzira na to kojim se propisom uređuje ugovaranje između pravnih lica ili izabranog prava u ugovoru između kupaca i snabdevača. Primena odredaba drugih propisa ne isključuje niti ograničava neposrednu primenu odredaba ovog zakona.	PU		
4.1.	Each Member State shall designate one or more authorities to enforce the prohibitions laid down in Article 3 at national level ('enforcement authority'), and shall inform the Commission of that designation.	9.	Komisija je samostalna i nezavisna organizacija koja vrši javna ovlašćenja u skladu sa ovim zakonom. Pravni položaj i rad Komisije propisani su zakonom kojim je uređena zaštita konkurencije, ako ovim propisom nije drugačije određeno. Komisija je u skladu sa ovim zakonom nadležna je da: 1) rešava o pravima i obavezama učesnika u lancu snabdevanja proizvodima u skladu sa ovim zakonom; 2) određuje upravne mere u skladu sa ovim zakonom; 3) donosi podzakonska akta za sprovođenje ovog zakona; 4) daje mišljenje nadležnim organima na predloge propisa, kao i na važeće propise koji	PU		

			imaju ili mogu imati uticaj na primenu ovog zakona; 5) ostvaruje međunarodnu saradnju u oblasti sprečavanja nepoštenih trgovačkih praksi; 6) sarađuje sa državnim organima, organima teritorijalne autonomije i lokalne samouprave, radi obezbeđivanja uslova za primenu ovog zakona i drugih propisa kojima se uređuju pitanja od značaja za sprečavanje nepoštenih trgovačkih praksi; 7) izrađuje godišnji izveštaj o nepoštenim trgovačkim praksama; 8) preduzima aktivnosti na razvijanju svesti o potrebi sprečavanja nepoštenih trgovačkih praksi; 9) organizuje, preduzima i kontroliše sprovođenje mera u skladu sa ovim zakonom; 10) vodi evidenciju o kupcima za koje je utvrđeno da su nametali nepoštene trgovačke prakse; 11) objavljuje na svojoj internet stranici akta koja donosi u ispitnom postupku, godišnji izveštaj o nepoštenim trgovačkim praksama, kao i druge podatke za koje oceni da su od značaja za primenu ovog zakona; 12) obavlja i druge poslove u skladu sa ovim zakonom. Poslove iz stava 3. tač. 1), 2), 3), 4), 5) i 6) ovog člana, Komisija obavlja kao poverene poslove.			
4.2.	If a Member State designates more than one enforcement authority in its territory, it shall designate a single contact point for both cooperation among the enforcement authorities and cooperation with the Commission.	10.1. 10.2.	Komisija obrazuje posebnu organizacionu jedinicu koji obavlja poslove vođenja postupka utvrđivanja nepoštene trgovačke prakse. Organizaciona jedinica iz stava 1. ovog člana predstavlja sastavni deo stručne službe u smislu propisa o zaštiti konkurencije. Državni organi i organizacije dužni su da sarađuju sa Komisijom i da postupe po zahtevu	PU		

		40.2.	iz stava 1. ovog člana, odnosno da dostave podatke, isprave ili druge tražene dokaze, ukoliko se ne nalaze u službenim evidencijama, a kojima raspolažu ili da daju obrazloženo izjašnjenje o predmetu zahteva.			
		40.4.	Ako prilikom vršenja inspekcijskog nadzora u skladu sa ovlašćenjima, nadležni inspektor: (1) dođe do informacija u vezi sa nepoštenim trgovačkim praksama, ili (2) utvrdi da ukupan iznos naknada prelazi 20%, dužan je da u roku od 8 dana od dana okončanja inspekcijskog nadzora obavesti Komisiju i dostavi raspoloživu dokumentaciju.			
5.1.	Suppliers may address complaints either to the enforcement authority of the Member State in which the supplier is established or to the enforcement authority of the Member State in which the buyer that is suspected to have engaged in a prohibited trading practice is established. The enforcement authority to which the complaint is addressed shall be competent to enforce the prohibitions laid down in Article 3.	20.	Inicijativu za pokretanje postupka iz podnosi svako pravno ili fizičko lice, organi državne uprave, lokalne samouprave i teritorijalne autonomije, organizacija kojoj su poverena javna ovlašćenja, oblik udruživanja učesnika na tržištu, udruženje potrošača, učesnici na tržištu i ostala lica koja imaju saznanja o nepoštenim trgovačkim praksama. Inicijativa se podnosi pisanim podneskom, a izuzetno može podneti i usmeno izjavom datom na zapisnik u službenim prostorijama Komisije.	PU		
5.2.	Producer organisations, other organisations of suppliers and associations of such organisations, shall have the right to submit a complaint at the request of one or more of their members or, where appropriate, at the request of one or more members of their member organisations, where those members consider that they have been affected by a prohibited trading practice. Other organisations that have a legitimate interest in representing suppliers shall have the right to submit complaints, at the request of a supplier, and in the interest of that supplier, provided that such	20.	Inicijativu za pokretanje postupka iz podnosi svako pravno ili fizičko lice, organi državne uprave, lokalne samouprave i teritorijalne autonomije, organizacija kojoj su poverena javna ovlašćenja, oblik udruživanja učesnika na tržištu , udruženje potrošača, učesnici na tržištu i ostala lica koja imaju saznanja o nepoštenim trgovačkim praksama. Inicijativa se podnosi pisanim podneskom, a izuzetno može podneti i usmeno izjavom datom na zapisnik u službenim prostorijama Komisije.	PU		

	organisations are independent non-profit-making legal persons.					
5.3.	Member States shall ensure that, where the complainant so requests, the enforcement authority shall take the necessary measures for the appropriate protection of the identity of the complainant or the members or suppliers referred to in paragraph 2 and for the appropriate protection of any other information in respect of which the complainant considers that the disclosure of such information would be harmful to the interests of the complainant or of those members or suppliers. The complainant shall identify any information for which it requests confidentiality.	36.	Za podatke koji su dostavljeni, prikupljeni ili stavljeni na uvid Komisiji, koji imaju svojstvo poslovne tajne ili poslovno osjetljivog podatka (poverljiv podatak), čijim bi objavljivanjem, stavljanjem na uvid drugim licima, mogla da nastupi značajna šteta za lica kojima pripadaju ti podaci ili na koje se odnose, ili bi se time ugrozio, omeo ili otežao postupak pred Komisijom, može se odrediti zaštita. Podnosilac inicijative i saradnik u postupku uvek imaju pravo na zaštitu identiteta, zbog mogućnosti poslovne odmazde lica koje je učinilo nepoštenu trgovačku praksu. O zahtevu za zaštitu identiteta iz stava 2. ovog člana, Komisija bez odlaganja donosi rešenje. Zaštita podataka sprovodi se na osnovu zahteva lica kojem pripadaju ti podaci ili na koje se ti podaci odnose, ako podnosilac zahteva učini verovatnim nastanak značajne štete u smislu stava 1. ovog člana. Zahtev za zaštitu podataka podnosi se istovremeno sa podneskom koji sadrži podatke za koje se traži zaštita, a najkasnije u roku od 8 dana od dana dostavljanja podneska. O zahtevu iz stava 1. ovog člana predsednik Komisije donosi rešenje, a protiv zaključka kojim se zahtev odbacuje ili odbija nije dopuštena je posebna žalba niti se može pokrenuti upravni spor već se može pobijati tužbom protiv konačnog rešenja. Zaštićeni podaci mogu biti određeni po službenoj dužnosti ako ti podaci uživaju zaštitu poverljivosti u skladu sa posebnim propisom ili odlukom drugog organa kojim su označeni kao podaci od javnog interesa.	PU		
5.4.	Member States shall ensure that the enforcement authority that receives the	22.2.	Komisija o ishodu inicijative obaveštava podnosioca najkasnije u roku od 60 radnih dana	PU		

	complaint shall inform the complainant within a reasonable period of time after the receipt of the complaint of how it intends to follow up on the complaint.	22.3.	od dana prijema inicijative. Obaveštenjem iz stava 2. ovog člana Komisija se izjašnjava u pogledu osnovanosti inicijative, saopštava svoju odluku o pokretanju postupka ili razloge zbog kojih postupak ispitivanja trgovačke prakse neće ili ne može biti pokrenut u skladu sa ovim zakonom.			
5.5.	Member States shall ensure that, where an enforcement authority considers that there are insufficient grounds for acting on a complaint, it shall inform the complainant of the reasons therefor within a reasonable period of time after the receipt of the complaint.	22.2. 22.3.	Komisija o ishodu inicijative obaveštava podnosioca najkasnije u roku od 60 radnih dana od dana prijema inicijative. Obaveštenjem iz stava 2. ovog člana Komisija se izjašnjava u pogledu osnovanosti inicijative, saopštava svoju odluku o pokretanju postupka ili razloge zbog kojih postupak ispitivanja trgovačke prakse neće ili ne može biti pokrenut u skladu sa ovim zakonom.	PU		
5.6.	Member States shall ensure that, where an enforcement authority considers that there are sufficient grounds for acting on a complaint, it shall initiate, conduct and conclude an investigation of the complaint within a reasonable period of time.	24.1. 29.1. 29.2.	Komisija po službenoj dužnosti pokreće postupak ispitivanja postojanja nepoštene trgovačke prakse. O postojanju nepoštene trgovačke prakse iz člana 6. ovog zakona, odlučuje se rešenjem koje donosi Savet Komisije u roku od 90 dana pokretanja postupka. Savet Komisije donosi rešenje u vezi sa nepoštenom trgovačkom praksom iz člana 7. i 8. ovog zakona u roku od 120 dana od dana pokretanja postupka.	PU		
5.7.	Member States shall ensure that, where an enforcement authority finds that a buyer has infringed the prohibitions referred to in Article 3, it shall require the buyer to bring the prohibited trading practice to an end.	43.1.	Savet Komisije može rešenjem kojim se utvrđuje postojanje nepoštene trgovačke prakse da odredi meru usklađivanja opštih uslova poslovanja, standardnih ugovora, internih smernica i druge prakse, na način kojim se trajno otklanjaju iste ili slične prakse u odnosu na sve snabdevače. Mera iz stava 1. ovog člana podrazumeva i	PU		

		43.2.	obustavljanje ugovaranja, sprovođenja ili primene prakse koju je Komisija ocenila kao nepoštenu.			
		43.3.	Rešenje iz stava 1. ovog člana sadrži i rok za sprovođenje mera.			
6.1.1.	Member States shall ensure that each of their enforcement authorities has the necessary resources and expertise to perform its duties, and shall confer on it the following powers:	10.1.	Komisija obrazuje posebnu organizacionu jedinicu koji obavlja poslove vođenja postupka utvrđivanja nepoštene trgovačke prakse.	PU		
		10.2.	Organizaciona jedinica iz stava 1. ovog člana predstavlja sastavni deo stručne službe u smislu propisa o zaštiti konkurencije.			
		10.3.	Na zaposlene u sektoru iz stava 1. ovog člana shodno se primenjuju odredbe propisa o zaštiti konkurencije.			
		57.2.	Do usvajanja finansijskog plana za narednu godinu, Savet je dužan da izvrši odgovarajuću preraspodelu sredstava neophodnih za neometano sprovođenje ovog zakona.			
6.1.1.a.	the power to initiate and conduct investigations on its own initiative or on the basis of a complaint;	20.1.	Inicijativu za pokretanje postupka iz podnosi svako pravno ili fizičko lice, organi državne uprave, lokalne samouprave i teritorijalne autonomije, organizacija kojoj su poverena javna ovlašćenja, oblik udruživanja učesnika na tržištu, udruženje potrošača, učesnici na tržištu i ostala lica koja imaju saznanja o nepoštenim trgovačkim praksama.	PU		
		20.2.	Inicijativa se podnosi pisanim podneskom, a izuzetno može podneti i usmeno izjavom datom na zapisnik u službenim prostorijama Komisije.			
		21.2.	Anonimni podnesci, bez obzira na njihov sadržaj, neće se smatrati inicijativom u smislu stava 1. ovog člana, već ih Komisija koristi kao izvor informacija i podataka na osnovu kojih sprovodi aktivnosti po sopstvenoj inicijativi.			

		23.1.	Lice za koje je Komisija procenila da postoji osnovanost njihovih navoda, je fizičko lice koje dostavi relevantne dokaze Komisiji za zaštitu konkurencije o postojanju nepoštene trgovačke prakse (u daljem tekstu: saradnik u postupku).			
6.1.1.b.	the power to require buyers and suppliers to provide all necessary information in order to conduct investigations of prohibited trading practices;	15.2.	Zainteresovano lice ima pravo da se izjašnjava o činjenicama ili okolnostima koje su predmet utvrđivanja u postupku, da dostavlja dokaze, kao i da se izjašnjava na zahteve koja joj Komisija uputi u toku postupka.	Aligned		
		22.1.	Komisija može zatražiti od podnosioca inicijative dodatne informacije, podatke ili dokumenta kojima raspolaže.			
		25.3.	Stranka u postupku, zainteresovano i treće lice dužno je da postupa po zahtevu i nalogu Komisije, a naročito da dostavlja podatke, informacije i dokumentaciju neophodnu za potpuno i pravilno utvrđivanje činjeničnog stanja.			
		45.1.	Stranci u postupku, zainteresovanom i trećem licu, može se izreći mera procesnog penala u obliku novčanog iznosa od 500.000 dinara za svaki dan ponašanja suprotno ili nepostupanju po zahtevu ili nalogu iz zaključka Komisije.			
		45.2.	Mera procesnog penala u iznosu iz stava 1. ovog člana može se izreći ako stranka u postupku, zainteresovano ili treće lice ometa ovlašćeno službeno lice u sprovođenju uviđaja ili sprovođenja radnje obezbeđenja dokaza.			
		45.3.	Protiv rešenja ovlašćenog službenog lica nije dozvoljena žalba već se može tužbom pobijati protiv konačnog rešenja.			

6.1.1.c.	the power to carry out unannounced on-site inspections within the framework of its investigations, in accordance with national rules and procedures;	25.2.	U ispitnom postupku se preduzimaju potrebne dokazne radnje u cilju potpunog i pravilnog utvrđivanja činjeničnog stanja, uzima se izjava i saslušava stranka, zainteresovano lice, svedok, obavlja se veštačenje, pribavljaju se podaci, isprave i stvari, vrši uviđaj, nenajavljeni uviđaj i održava usmena rasprava, kao i druge radnje koje omogućavaju objektivno i nepristrasno donošenje odluke.	PU		
		32.1.	Ako postoji sumnja na opasnost od uklanjanja ili izmene dokaza koji se nalaze kod stranke u postupku, zainteresovanog ili trećeg lica, a koji ukazuju na postojanje ili dokazuju nepoštenu trgovačku praksu, može se odrediti sprovođenje obezbeđenje dokaza, odnosno sprovođenje nenajavljenog uviđaja.			
		32.2.	Nenajavljeni uviđaj iz stava 1. ovog člana sprovodi se iznenadnom kontrolom prostorija, odnosno podataka, isprava i stvari koje se nalaze na tom mestu, o čemu se obaveštava stranka, odnosno neposredni držalac prostora i stvari u trenutku sprovođenja uviđaja i na licu mesta.			
		32.3.	O sprovođenju nenajavljenog uviđaja predsednik Komisije donosi zaključak koji sadrži pravni osnov, naziv i sedište stranke u postupku, mesto, vreme i razlog sprovođenja nenajavljenog uviđaja, imena i brojeve službenih legitimacija ovlašćenih i drugih službenih lica koja sprovode uviđaj, kao i upozorenje na posledice sprečavanja ili ometanja sprovođenja uviđaja.			
		32.4.	Protiv zaključka iz stava 3. ovog člana nije dozvoljena žalba, već se može pobijati tužbom protiv konačnog rešenja.			

		33.2.	Ovlašćeno službeno lice koje sprovodi uviđaj iz stava 1. ovog člana dužno je da se pridržava obimom ovlašćenja sadržanim u zaključku.		
		33.3.	Ovlašćeno službeno lice može: 1) ući i pregledati poslovne prostorije, vozila, zemljište i druge prostorije u sedištu učesnika na tržištu, odnosno stranke u postupku i ostalim mestima gde obavlja poslovne i druge aktivnosti; 2) izvršiti proveru dokumentacije bez obzira na način na koji se ta dokumenta čuvaju i svake vrste komunikacije bez obzira na sredstvo komunikacije, a koje su u vezi sa predmetom nenajavljenog uviđaja; 3) kopirati ili skenirati poslovnu i drugu dokumentaciju na mestu sprovođenja nenajavljenog uviđaja ili obezbediti elektronsku dokumentaciju u skladu sa zakonom kojim se uređuje elektronski dokument; 4) privremeno oduzeti poslovnu i drugu dokumentaciju kada zbog tehničkih razloga nije moguće kopirati ili skenirati takvu dokumentaciju, a najduže onoliko koliko je potrebno da se naprave kopije te dokumentacije; 5) zapečatiti poslovne prostorije i poslovna dokumenta za vreme koje je potrebno da se sprovede uviđaj, a najduže 72 časa; 6) uzimati od zastupnika stranke u postupku, zainteresovanog ili trećeg lica, kao i njihovih zaposlenih izjave, o činjenicama koje su predmet i koje su u vezi sa svrhom sprovođenja nenajavljenog uviđaja, ili izuzetno ovlašćeno službeno lice može ostaviti dodatni rok za izjašnjenje, a ako je neophodna pisana izjava, ovlašćeno lice mora odrediti datum do kojeg takva izjava mora biti dostavljena Komisiji; 7) obavljati ostale radnje u skladu sa		

			ciljevima postupka. Stranka u postupku, zainteresovano ili treće lice obaveštava se o pravu da uviđaju prisustvuje i njen punomoćnik, i na njen zahtev omogućuje prisustvo punomoćnika, odnosno njegovo naknadno uključanje, osim ako je taj zahtev usmeren na odugovlačenje ili otežavanje postupka, ali neće prekidati sprovođenje uviđaja. Ako se prilikom uviđaja pronađu isprave, stvari, odnosno stvari koje sadrže podatke ili druge stvari od značaja za odlučivanje u postupku, može se odrediti njihovo privremeno oduzimanje do utvrđivanja svih relevantnih podataka i činjenica koje te isprave, odnosno stvari sadrže, a najduže do kraja postupka. Zaključak o privremenom oduzimanju isprava, odnosno stvari, kao i njihovom vraćanju, donosi službeno lice koje sprovodi uviđaj ili nenajavljeni uviđaj, odnosno koje sprovodi postupak. Licu kojem su privremeno oduzete isprave, odnosno stvari, izdaje se o tome posebna potvrda na licu mesta.			
		33.4				
		33.5.				
		33.6.				
		33.7.				

6.1.1.d.	the power to take decisions finding an infringement of the prohibitions laid down in Article 3 and requiring the buyer to bring the prohibited trading practice to an end; the authority may abstain from taking any such decision, if that decision would risk revealing the identity of a complainant or would risk disclosing any other information in respect of which the complainant considers that such disclosure would be harmful to its interests, and provided that the complainant has identified that information in accordance with Article 5(3);	23.10. 23.11. 36.2. 36.3.	Saradnik u postupku ima pravo na zaštitu identiteta u upravnom postupku. Podaci koji bi mogli direktno ili indirektno otkriti identitet saradnika u postupku predstavljaju zaštićen podatak, o čemu Komisija donosi rešenje po službenoj dužnosti. Podnosilac inicijative i saradnik u postupku uvek imaju pravo na zaštitu identiteta, zbog mogućnosti poslovne odmazde lica koje je učinilo nepoštenu trgovačku praksu. O zahtevu za zaštitu identiteta iz stava 2. ovog člana, Komisija bez odlaganja donosi rešenje.	PU		
6.1.1.e.	the power to impose, or initiate proceedings for the imposition of, fines and other equally effective penalties and interim measures on the author of the infringement, in accordance with national rules and procedures;	41.1. 41.2. 42.1.	Komisija može odrediti sledeće upravne mere: 1) privremenu meru, 2) meru usklađivanja poslovanja, 3) meru zaštite od nepoštene trgovačke prakse, 4) meru procesnog penala, 5) meru periodičnog penala za nedostavljanje podataka u toku sprovođenja posebne sektorske analize. Mere iz stava 1. tač. 1) – 3) ovog člana moraju biti srazmerne težini, obimu i dužini trajanja utvrđene nepoštene trgovačke prakse i u neposrednoj vezi sa aktima i radnjama koji čine tu praksu. Komisija može, ako postoji opasnost od nastupanja teških i štetnih posledica po prava i interese snabdevača u lancu snabdevanja, da naloži privremeno prestanak vršenja radnje za koju postoji osnovana pretpostavka da predstavlja nepoštenu trgovačku praksu.	Aligned		

		42.2.	Mera iz stava 1. ovog člana može biti sastavni deo zaključka o pokretanju postupka odnosno može se naložiti u svakom trenutku do donošenja rešenja.			
		43.1.	Savet Komisije može rešenjem kojim se utvrđuje postojanje nepoštene trgovačke prakse da odredi meru usklađivanja opštih uslova poslovanja, standardnih ugovora, internih smernica i druge prakse, na način kojim se trajno otklanjaju iste ili slične prakse u odnosu na sve snabdevače.			
		43.2.	Mera iz stava 1. ovog člana podrazumeva i obustavljanje ugovaranja, sprovođenja ili primene prakse koju je Komisija ocenila kao nepoštenu.			
			Mera zaštite od nepoštene trgovačke prakse ima za cilj uspostavljanje i održavanje ravnopravnosti u pregovaranju između trgovačkih partnera (...)			
		44.1	Komisija određuje meru iz stava 1. ovog člana ako kupac nametne nepoštenu trgovačku praksu iz čl. 6 - 8. ovog zakona.			
		44.2.	Mera zaštite od nepoštene trgovačke prakse se određuje u obliku plaćanja novčanog iznosa.			
		44.3.	Osnovni iznos određuje se u odnosu na ostvareni ukupni godišnji prihod stranke u postupku ostvarenog na teritoriji Republike Srbije, u godini koja prethodi godini pokretanja postupka i iznosi:			
		44.5.	(1) 0.1% za prakse iz člana 7. ovog zakona; (2) 0.2% za prakse iz člana 6. i 8. ovog zakona.			

		45.1.	Stranci u postupku, zainteresovanom i trećem licu, može se izreći mera procesnog penala u obliku novčanog iznosa od 500.000 dinara za svaki dan ponašanja suprotno ili nepostupanju po zahtevu ili nalogu iz zaključka Komisije.			
		45.2.	Mera procesnog penala u iznosu iz stava 1. ovog člana može se izreći ako stranka u postupku, zainteresovano ili treće lice ometa ovlašćeno službeno lice u sprovođenju uviđaja ili sprovođenja radnje obezbeđenja dokaza.			
6.1.1.f.	the power to publish its decisions taken under points (d) and (e) on a regular basis.	37.1.	Zaključak o pokretanju postupka i konačno rešenje objavljuju se u celosti na internet strani Komisije.	PU		
		37.2.	Prilikom objave rešenja i zaključaka na internet stranici Komisije iz teksta se izostavljaju podaci koji su zaštićeni u skladu sa ovim zakonom.			
		37.3.	Analize, godišnja izveštavanja i druge informacije koje u okviru svojih nadležnosti donosi Komisija, objavljuju se u skladu sa odredbama ovog zakona.			
		37.4.	Komisija uputstvom bliže određuje pojam zaštićenog podatka, oblik i sadržinu zahteva za zaštitu podataka i način na koji će se vršiti izostavljanje zaštićenih podataka iz akata koji se objavljuju.			
6.1.2.	The penalties referred to in point (e) of the first subparagraph shall be effective, proportionate and dissuasive, taking into account the nature, duration, recurrence and gravity of the infringement.	41.2.	Mere iz stava 1. tač. 1) – 3) ovog člana moraju biti srazmerne težini, obimu i dužini trajanja utvrđene nepoštene trgovačke prakse i u neposrednoj vezi sa aktima i radnjama koji čine tu praksu.	PU		

		45.1.	Stranci u postupku, zainteresovanom i trećem licu, može se izreći mera procesnog penala u obliku novčanog iznosa od 500.000 dinara za svaki dan ponašanja suprotno ili nepostupanju po zahtevu ili nalogu iz zaključka Komisije.			
		45.2.	Mera procesnog penala u iznosu iz stava 1. ovog člana može se izreći ako stranka u postupku, zainteresovano ili treće lice ometa ovlašćeno službeno lice u sprovođenju uviđaja ili sprovođenja radnje obezbeđenja dokaza.			
6.2.	Member States shall ensure that the exercise of the powers referred to in paragraph 1 is subject to appropriate safeguards in respect of rights of defence, in accordance with the general principles of Union law and the Charter of Fundamental Rights of the European Union, including in cases where the complainant requests confidential treatment of information pursuant to Article 5(3).	28.1.	U izjašnjenju na obaveštenje o utvrđenim činjenicama stranka i zainteresovano lice može izneti primedbe na način i sadržinu izvedenih dokaza, osporiti dokaze, navode, analize, stavove i ocene iznete u obaveštenju, kao i predloge za izvođenje dodatnih dokaza, saslušanje svedoka ili druge ispitne radnje, odnosno dostaviti dokaze, ako smatra da bi to doprinelo pravilnom i potpunom utvrđivanju činjeničnog stanja.	PU		Additional rights are prescribed with the Law on Administrative procedure. In accordance with article 13. the provisions of the Law regulating general administrative proceeding shall apply to proceeding before the Commission, unless otherwise prescribed by this Law.
		28.2.	U izjašnjenju iz stava 1. ovog člana, stranka u postupku i zainteresovano lice mogu zatražiti da se pre donošenja konačne odluke u upravnoj stvari održi usmena rasprava ili saslušati stranka ili zainteresovano lice.			
		28.3.	Ovlašćeno službeno lice ceni opravdanost predloga iz stava 2. ovog člana, uzimajući u obzir tok postupka, svaki dokaz posebno i sve dokaze zajedno, kao i rezultat celokupnog postupka.			
		34.	Ovlašćeno službeno lice može pojedinačno saslušati stranku u postupku ili zainteresovano lice radi pravilnog i potpunog utvrđivanja činjeničnog stanja, a naročito radi utvrđivanja nepoštenih trgovačke prakse u vezi sa opštenjem kupca i snabdevača za koje ne postoji obaveza			

		35.	pisane komunikacije. Lice iz stava 1. ovog član sasluša se usmeno, pojedinačno bez prisustva druge suprotstavljene strane. Izvođenje dokazne radnje saslušanjem može se sprovesti ako se kasniji iskazi jednog istog lica razlikuju od ranijih, a nije moguće pokloniti poverenje konkretnom izjašnjenju. U svojstvu stranke ili zainteresovanog lica može se saslušati zakonski zastupnik stranke, odnosno drugo zaposleno lice koje zakonski zastupnik ovlasti za saslušanje posebnim ovlašćenjem. Saslušanju može prisustvovati punomoćnik ili stručni pomagač. Ako se u toku postupka utvrdi postojanje suprotstavljenih izjava, tvrdnje kupca i snabdevača (stranke u postupku i zainteresovanog lica), a na osnovu dostavljenih dokaza ne može se na jasan i nedvosmislen način izvesti zaključak o činjenicama odlučujućim za predmet, ovlašćeno službeno lice može zaključkom zakazati održavanje usmene rasprave. Usmena rasprava održava se u sedištu Komisije bez prisustva javnosti. Na sprovođenje usmene rasprave shodno se primenjuju pravila opšteg upravnog postupka.			
7.1.	Without prejudice to the right of suppliers to submit complaints under Article 5, and the powers of enforcement authorities under Article 6, Member States may promote the voluntary use of effective and independent alternative dispute resolution mechanisms, such as mediation, with a view to the settlement of disputes between suppliers and buyers regarding the use of unfair trading practices by the buyer.			PU		Zakonopisac je iskoristio pravo iz Člana 9. stav 1. Direktive, prema kojoj država članica može uvesti strožija pravila. U tom smislu, član 2. stav 9. Predloga zakona ističe da je

						svaka ugovorna odredba koja je u suprotnosti sa ovim zakonom ništava je, čime se ne ostavlja mogućnost alternativnog rešavanja sporova.
8.1.	Member States shall ensure that enforcement authorities cooperate effectively with each other and with the Commission, and that they provide each other with mutual assistance in investigations that have a cross-border dimension.	40.	Komisija može da dostavi drugim državnim organima i organizacijama zahtev za davanje informacija i odredi rok za postupanje po zahtevu. Državni organi i organizacije dužni su da sarađuju sa Komisijom i da postupe po zahtevu iz stava 1. ovog člana, odnosno da dostave podatke, isprave ili druge tražene dokaze, ukoliko se ne nalaze u službenim evidencijama, a kojima raspolažu ili da daju obrazloženo izjašnjenje o predmetu zahteva. Obaveza iz stava 2. ovog člana naročito se odnosi na organe i organizacije nadležne za poslove statistike, organe i organizacije lokalne samouprave, privredne komore i druge organe i organizacije koje vrše javna ovlašćenja. Ako prilikom vršenja inspekcijskog nadzora u skladu sa ovlašćenjima, nadležni inspektor: (1) dođe do informacija u vezi sa nepoštenim trgovačkim praksama, ili (2) utvrdi da ukupan iznos naknada prelazi 20%, dužan je da u roku od 8 dana od dana okončanja inspekcijskog nadzora obavesti Komisiju i dostavi raspoloživu dokumentaciju. U slučaju neblagovremenog ili nepotpunog postupanja, odnosno nepostupanja organa ili	PU		

		organizacija iz stava 1. ovog člana, Komisija može da dostavi informaciju o tome organu koji vrši nadzor nad radom tog organa ili organizacije, odnosno pred kojim snosi odgovornost za rad sa zahtevom za preduzimanje potrebnih mera u cilju prikupljanja traženih podataka. U slučaju izostanka saradnje nakon postupanja u skladu sa stavom 5. ovog člana, odnosno više neuspelih pokušaja Komisije da ostvari saradnju sa određenim državnim organom ili organizacijom, Komisija može javno da objavi informaciju o tome. Podaci iz ovog člana mogu se dostaviti trećim licima, po dobijanju saglasnosti organa iz stava 1. ovog člana, u formi i obliku koji organ odredi. Državni organi i organizacije ne mogu Komisiji naplaćivati naknadu za saopštavanje, stavljanje na uvid ili obradu činjenica, odnosno pripremu izjašnjenja.			
8.2.	The enforcement authorities shall meet at least once per year to discuss the application of this Directive, on the basis of the annual reports referred to in Article 10(2). The enforcement authorities shall discuss best practices, new cases and new developments in the area of unfair trading practices in the agricultural and food supply chain, and shall exchange information, in particular on the implementing measures that they have adopted in accordance with this Directive and on their enforcement practices. The enforcement authorities may adopt recommendations in order to encourage the consistent application of this Directive and to improve enforcement. The			NP	Odnosi se na nadležna tela država članica.

	Commission shall facilitate those meetings.					
8.3.	The Commission shall establish and manage a website that allows the exchange of information among the enforcement authorities and the Commission, in particular in relation to the annual meetings. The Commission shall establish a public website that provides the contact details of the designated enforcement authorities and links to websites of the national enforcement authorities or other authorities of Member States that provide information about the measures transposing this Directive referred to in Article 13(1).			NP		Odnosi se na obaveze Evropske Komisije.
9.1.	With a view to ensuring a higher level of protection, Member States may maintain or introduce stricter rules aimed at combating unfair trading practices than those laid down by this Directive, provided that such national rules are compatible with the rules on the functioning of the internal market.					U određenim situacijama zakonopisac je iskoristio pravo šireg obuhvata, ili strožije primene.
9.2.	This Directive shall be without prejudice to national rules aimed at combating unfair trading practices that are not within the scope of this Directive, provided that such rules are compatible with the rules on the functioning of the internal market.			NP		Odnosi se na usklađenost onih pravila koja nisu predviđena direktivom sa unutrašnjim tržištem Evropske unije, što je u oceni Evropske Komisije.
10.1.	Member States shall ensure that their enforcement authorities publish an annual report about their activities falling within the scope of this Directive, which shall,	50.	Savet Komisije usvaja godišnji izveštaj o nepoštenim trgovačkim praksama do 1. marta tekuće za prethodnu godinu. Izveštaj iz stava 1. ovog člana naročito sadrži:	PU		

	inter alia, state the number of complaints received and the number of investigations opened or closed during the previous year. For each closed investigation, the report shall contain a summary description of the matter, the outcome of the investigation and, where applicable, the decision taken, subject to the confidentiality requirements laid down in Article 5(3).		1) ukupan broj podnetih inicijativa, prijava i prigovora; 2) broj pokrenutih, vođenih i okončanih postupaka u toku godine; 3) za svaku okončani postupak – kratak opis predmeta, učesnika na tržištu i ishod postupka i, gde je primenljivo, donetu odluku, 4) pregled najčešćih nepoštenih trgovačkih praksi, 5) lista učesnika na tržištu za koje je utvrđeno da su nametali nepoštene trgovačke prakse. Podaci i opisi u izveštaju dati su u formi koja poštuje zahteve zaštite podataka u skladu sa ovim propisom. Godišnji izveštaj Komisija objavljuje na svojoj internet stranici odmah po usvajanju. Podaci i informacije iz ovog člana predstavljaju obaveznu sadržinu godišnjeg izveštaja o radu Komisije.			
10.2.	By 15 March of each year, Member States shall send to the Commission a report on unfair trading practices in business-to-business relationships in the agricultural and food supply chain. That report shall contain, in particular, all relevant data on the application and enforcement of the rules under this Directive in the Member State concerned during the previous year.			NP		NAvedena odredba se isključivo odnosi na državne članice. Nadležna obaveza može proisteći isključivo na osnovu Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju.
10.3.1.	The Commission may adopt implementing acts laying down: (a) rules on the information necessary for the application of paragraph 2; (b) arrangements for the management of the information to be sent by Member States to the Commission and rules on the content and form of such information;			NP		Odredba se odnosi na zakonodavne aktivnosti Evropske Komisije.

	(c) arrangements for transmitting, or for making information and documents available, to the Member States, international organisations, the competent authorities in third countries, or the public, subject to the protection of personal data and the legitimate interests of agricultural producers and enterprises in the protection of their business secrets.					
10.3.2.	Those implementing acts shall be adopted in accordance with the examination procedure referred to in Article 11(2).			NP		Pogledati prethodni komentar.
11.1.	The Commission shall be assisted by the Committee for the Common Organisation of the Agricultural Markets established by Article 229 of Regulation (EU) No 1308/2013. That Committee shall be a committee within the meaning of Regulation (EU) No 182/2011.			NP		PRedviđa nadležnost EVropske Komisije i postupak saradnje.
11.2.	Where reference is made to this paragraph, Article 5 of Regulation (EU) No 182/2011 shall apply.			NP		
12.1.	By 1 November 2025, the Commission shall carry out the first evaluation of this Directive and shall present a report on the main findings of that evaluation to the European Parliament and to the Council, as well as to the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. Such report shall be accompanied, if appropriate, by legislative proposals.			NP		Obaveza Evropske Komisije.
12.2.	That evaluation shall assess at least: (a) the effectiveness of the measures implemented at national level aimed at combating unfair trading practices in the	51.	Ministarstvo nadležno za poslove trgovine sprovodi periodičnu ocenu politike sprečavanja nepoštenih trgovačkih praksi (analiza stanja). Analiza stanja iz stava 1. obuhvata, najmanje,	PU		

	agricultural and food supply chain; (b) the effectiveness of cooperation among competent enforcement authorities and, where appropriate, shall identify ways to improve that cooperation.		procenu: 1) delotvornosti mera sprovedenih na nacionalnom nivou u cilju sprečavanja nepoštenih trgovačkih praksi u lancu snabdevanja proizvodima na koje se ovaj zakon primenjuje; 2) delotvornosti saradnje između državnih organa na sprečavanju nepoštenih trgovačkih praksi 3) ocenu sprovođenja propisa, i 4) prema potrebi, utvrđivanje načina unapređenje politika sprečavanja nepoštenih trgovačkih praksi. Analiza stanja sprovodi se najmanje jednom u periodu od tri godine, a izveštaj sa nalazima i preporukama dostavlja se Vladi radi daljeg postupanja.			
12.3.	The Commission shall base the report referred to in paragraph 1 on the annual reports referred to in Article 10(2). If necessary, the Commission may request additional information from Member States, including information on the effectiveness of the measures that were implemented at national level and the effectiveness of cooperation and mutual assistance.			NP		Obaveze Evropske Komisije.
12.4.	By 1 November 2021, the Commission shall present an interim report on the state of the transposition and implementation of this Directive to the European Parliament and to the Council, as well as to the			NP		Obaveze Evropske Komisije.

	European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions.					
13.1.	Member States shall adopt and publish, by 1 May 2021, the laws, regulations and administrative provisions necessary to comply with this Directive. They shall immediately communicate the text of those measures to the Commission. They shall apply those measures not later than 1 November 2021. When Member States adopt those measures, they shall contain a reference to this Directive or be accompanied by such a reference on the occasion of their official publication. Member States shall determine how such reference is to be made.			NP		Obaveza se odnosi na države članice.
13.2.	Member States shall communicate to the Commission the text of the main provisions of national law which they adopt in the field covered by this Directive.			NP		Iako neprenosiva odredba, iskorišćena je mogućnost konsultovanja Evropske Komisije.
14.1.	This Directive shall enter into force on the fifth day following that of its publication in the <i>Official Journal of the European Union</i> .			NP		
15.1.	This Directive is addressed to the Member States.			NP		